

**HAYAT BİLGİSİ DERSİNDE OKUL DIŞI
ORTAMLARDA DEĞERLER EĞİTİMİ
ÜZERİNE BİR İNCELEME**

Mine SAY
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Prof. Dr. Nuray KURTDEDE FİDAN
Temmuz, 2024
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAYAT BİLGİSİ DERSİNDE OKUL DIŞI ORTAMLARDA DEĞERLER EĞİTİMİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Hazırlayan
Mine SAY

Danışman
Prof. Dr. Nuray KURTDEDE FİDAN

AFYONKARAHİSAR 2024

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Hayat Bilgisi Dersinde Okul Dışı Ortamlarda Değerler Eğitimi Üzerine Bir İnceleme**” adlı çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde bilimsel etik kurallara ve atıf gösterme ilkelerine riayet ettiğimi belirterek aksi bir durumun tespiti hâlinde sorumluluğun tamamen bana ait olduğunu kabul, beyan ve taahhüt ederim.

25/07/2024

İmza

Mine SAY

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Mine SAY
	Numarası	2200682507
	Anabilim Dalı	Temel Eğitim
	Programı	Sınıf Eğitimi
	Program Düzeyi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı		Hayat Bilgisi Dersinde Okul Dışı Ortamlarda Değerler Eğitimi Üzerine Bir İnceleme
Tez Savunma Sınav Tarihi		25.07.2024
Tez Savunma Sınav Saati		11:00

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek ☒oy birliği – ☐oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Hacı İbrahim DELİCE
MÜDÜR

Bu tez, Enstitü Müdürlüğünce kontrol edilerek, elektronik imza kullanılarak onaylanmıştır.

ÖZET

HAYAT BİLGİSİ DERSİNDE OKUL DIŞI ORTAMLARDA DEĞERLER EĞİTİMİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Mine SAY

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

Temmuz, 2024

Danışman: Prof. Dr. Nuray KURTDEDE FİDAN

Bu araştırmada, Hayat Bilgisi dersinde okul dışı ortamlarda değerler eğitimi etkinliklerinin öğrencilerin değerleri kazanmalarına ve Hayat Bilgisi dersine yönelik tutumlarına etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2022-2023 eğitim öğretim yılı bahar döneminde, Kocaeli İlinin Dilovası İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Mehmet Zeki Obdan İlkokulu 2. sınıfında öğrenim görmekte 60 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Nicel verileri elde etmek için ön test, son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Deney ve kontrol grubunun her birinde 30 öğrenci bulunmaktadır. Araştırmada nicel veri toplama aracı olarak Oker ve Tay (2020) tarafından geliştirilen "Hayat Bilgisi Dersi Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın nitel deseni, durum çalışması desendir. Araştırmanın nitel verileri ise her geziden sonra öğrencilere uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formlarından ve her gezi sonrası öğrencilerin ve araştırmacının yazmış oldukları gezi günlüklerinden elde edilmiştir. Araştırma sonucunda Hayat Bilgisi dersinde okul dışı ortamlarda değerleri eğitimi kazandırmak amaçlı yapılan etkinliklerin öğrenciler üzerinde olumlu yönde etki ettiği görülmüştür. Araştırmanın sonucuna göre öğrencilerin okul dışı öğrenme ortamlarında yeni bilgiler öğrendikleri, gezilerde eğlenerek keyif aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bunun sonucunda da öğrencilerin değerleri daha iyi öğrendikleri ve günlük yaşamlarında bu değerler doğrultusunda hareket etmeye çalıştıkları gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul dışı ortamlar, Hayat Bilgisi dersi, değerler eğitimi.

ABSTRACT

AN EXAMINATION OF VALUES EDUCATION IN NON-SCHOOL ENVIRONMENTS IN THE COURSE OF LIFE SCIENCES"

Mine SAY

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF BASIC EDUCATION**

July, 2024

Advisor: Prof. Dr. Nuray KURTDEDE FİDAN

This study aims to investigate the impact of values education activities conducted in out-of-school environments within the Life Sciences course on students' acquisition of values and their attitudes towards the Life Sciences course. The study group consisted of 60 students enrolled in the 2nd grade of Mehmet Zeki Obdan Primary School, which is affiliated with the Dilovası District National Education Directorate in Kocaeli Province, during the spring semester of the 2022-2023 academic year. A mixed-methods approach was employed in the research. To obtain quantitative data, a pre-test, post-test control group quasi-experimental design was used. Each of the experimental and control groups included 30 students. The "Life Skills Course Attitude Scale," developed by Oker and Tay (2020), was used as the quantitative data collection tool. The qualitative design of the study was a case study. The qualitative data were obtained from semi-structured interview forms administered to students after each field trip and from the field trip diaries written by both the students and the researcher after each trip. The research concluded that activities aimed at instilling values in out-of-school environments during Life Skills classes had a positive effect on students. The findings indicated that students learned new information in out-of-school learning environments and enjoyed themselves during the trips. Consequently, it was observed that students better understood the values and attempted to act according to these values in their daily lives.

Keywords: Out-of-school environments, life science lesson, values education.

ÖN SÖZ

Günümüzde eğitim, sadece akademik bilgi vermekle kalmamalı, aynı zamanda bireylerin sosyal ve duygusal gelişimini de desteklemelidir. Teknolojinin hızla ilerlediği bu çağda, öğrencilerin eleştirel düşünme, problem çözme gibi becerilerle donatılması, eğitim sisteminin temel hedefleri arasında yer almalıdır. Bu beceriler kazandırılırken öğrencilerin bizzat hayatın içinde olması gerekmektedir. Hayat Bilgisi dersi öğrencileri hayata hazırlamada mihver ders olduğu için Hayat Bilgisi dersinde okul dışı ortamlarda, öğrencilerin toplumsal sorumluluklarını ve etik değerleri benimsemelerine yardımcı olacak aktiviteler düzenlenmelidir. Tüm bunlardan yol çıkılarak bu araştırmada Hayat Bilgisi dersinde değerleri kazandırmada okul dışı ortamlarından faydalanmanın öğrencilerin değerleri benimsemesinde ve derse karşı olumlu tutum geliştirmesinde faydalı olacağı düşünülmektedir.

Çalışmamın konu seçiminden itibaren her aşamasında yardımcı olan, bilgilerini, tecrübelerini sabır ve hoşgörüsüyle her daim paylaşan, çalışmalarımı titizlikle inceleyip görüş ve önerileriyle yol gösteren ve bu yolda gelişmeye katkı sağlayan çok değerli tez danışmanım Prof. Dr. Nuray KURTDEDE FİDAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca tez savunma jürimde yer alan, değerli önerileriyle tezime katkı sağlayan kıymetli hocalarım Doç. Dr. Sibel YAZICI ve Doç. Dr. Ömer ERBASAN'a çok teşekkür ederim.

Maddi manevi desteklerini hep üzerimde hissettiğim ve bana bu süreçte destek olup motive eden aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Çalışma boyunca bana yardımcı olan arkadaşlarıma ve sevdiklerime sonsuz destekleri için teşekkür ederim.

Mine SAY
2024, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI	ii
ENSTİTÜ ONAYI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1. HAYAT BİLGİSİ DERSİ	8
1.1. HAYAT BİLGİSİ DERSİNİN ÖNEMİ	9
1.2. HAYAT BİLGİSİ DERSİ VE DEĞERLER EĞİTİMİ	12
1.3. HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI	14
2. OKUL DIŞI ÖĞRENME	18
2.1. OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARI.....	19
2.1.1. Müzeler	21
2.1.2. Bilim Merkezleri	23
2.1.3. Planetaryum	24
2.1.4. Hayvanat Bahçeleri	26
2.1.5. Botanik Bahçeler	28
2.1.6. Akvaryumlar	29
2.1.7. Kütüphaneler	30
2.1.8. Milli Parklar.....	31
2.1.9. Sanat Galarileri, Sanatçı Atölyeleri, Tasarım Stüdyoları ve El Sanat İşlikleri	32
2.1.10. Sağlık Kurumları.....	33
2.1.11. Spor Merkezleri	33
2.1.12. Dijital Öğrenme Ortamları.....	34
2.2. OKUL DIŞI ÖĞRENME SÜRECİ	35
2.2.1. Gezi Öncesi Hazırlık Süreci.....	35
2.2.2. Gezi Sürecinde Dikkat Edilmesi Gerekenler	37
2.2.3. Hayat Bilgisi Derslerinde Gezi Esnasında Yapılabilecek Etkinlikler	37
2.2.3.1. Drama	38
2.2.3.2. Açık Hava Oyunları.....	40
2.2.3.3. Sanat Etkinlikleri	43
2.2.3.4. Oryantiring	44
2.2.4. Gezi Sonrasında Değerlendirme ve Dikkat Edilmesi Gerekenler	46
2.3. OKUL DIŞI ÖĞRENME SÜRECİNDE KULLANILAN MATERYALLER	47
2.4. OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARININ KATKILARI	47
2.5. OKUL DIŞI ÖĞRETİM ORTAMLARININ KULLANIM SÜRECİNDE KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR	49

3. DEĞER KAVRAMI	50
3.1. DEĞERLER EĞİTİMİ	52
3.1.1. İlkokulda Değerler Eğitimi	55
3.1.1.1. Adalet	58
3.1.1.2. Sevgi	60
3.1.1.3. Saygı	61
3.1.1.4. Hoşgörü	64
3.1.1.5. Vatanseverlik	65
3.1.1.6. Merhamet	67
3.1.1.7. Dürüstlük	68
3.1.1.8. Barış	69
3.1.1.9. Milli Birlik ve Beraberlik	70
3.1.1.10. Yardımseverlik	71
4. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	72
4.1. YURT İÇİNDE YAPILAN ARAŞTIRMALAR	72
4.2. YURT DIŞINDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR	75

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

1. ARAŞTIRMA MODELİ	78
2. ÇALIŞMA GRUBU	79
3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	81
3.1. KİŞİSEL BİLGİ FORMU	82
3.2. HAYAT BİLGİSİ DERSİ TUTUM ÖLÇEĞİ	82
3.3. YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU	82
3.4. ÖĞRENCİ GÜNLÜKLERİ	82
3.5. ÖĞRETMEN GÜNLÜĞÜ	83
4. VERİ TOPLAMA SÜRECİ	83
4.1. UYGULAMA ÖNCESİ SÜREÇ	83
4.2. UYGULAMA SÜRECİ	83
4.2.1. Gidilen Okul Dışı Ortamlar	85
4.2.1.1. Bizimköy Engelliler Üretim Merkezi Vakfı Gezisi	85
4.2.1.2. Atatürk ve Redif Müzesi Gezisi	86
4.2.1.3. Seka Kağıt Müzesi Gezisi	87
4.2.1.4. İzmit Mevlevi Evi, Kafkas Evi, Azerbaycan Evi, Balkan Evi Gezisi	88
4.2.1.5. Gebze Türk Kızılay'ı Toplum Merkezi Gezisi	90
4.2.1.6. Gebze Geçici Hayvan Bakımevi Gezisi	91
4.3. UYGULAMA SONRASI SÜREÇ	92
5. VERİ ANALİZİ	92

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

1. SAYGI DEĞERİ VE GİDİLEN OKUL DIŞI ORTAM İLE İLGİLİ ÖĞRENCİ GÖRÜŞME SORULARI VE GÜNLÜKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	101
2. VATANSEVERLİK DEĞERİ VE GİDİLEN OKUL DIŞI ORTAM İLE İLGİLİ ÖĞRENCİ GÖRÜŞME SORULARI VE GÜNLÜKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	104

3. SABIR DEĞERİ İLE İLGİLİ ÖĞRENCİ GÖRÜŞME SORULARI VE GÜNLÜKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	108
4. HOŞGÖRÜ VE ADALET DEĞERİ VE GİDİLEN OKUL DIŞI ORTAM İLE İLGİLİ ÖĞRENCİ GÖRÜŞME SORULARI VE GÜNLÜKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	111
5. YARDIMSEVERLİK VE EMPATİ DEĞERİ VE GİDİLEN OKUL DIŞI ORTAM İLE İLGİLİ ÖĞRENCİ GÖRÜŞME SORULARI VE GÜNLÜKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	115
6. SEVGİ VE MERHAMET DEĞERİ VE GİDİLEN OKUL DIŞI ORTAM İLE İLGİLİ ÖĞRENCİ GÖRÜŞME SORULARI VE GÜNLÜKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	119
7. ÖĞRENCİLERİN BU TÜR OKUL GEZİLERİ HAKKINDAKİ GENEL DÜŞÜNCELERİ	123
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	125
KAYNAKÇA.....	136
EKLER DİZİNİ	150

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Deney ve Kontrol Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları	80
Tablo 2. Araştırmanın Uygulama Süreci	84
Tablo 3. Değişkenlerin Kurtosis (Basıklık) ve Skewness (Çarpıklık) Değerleri.....	92
Tablo 4. Deney Grubu Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Ön Test Son Test Bağımlı Gruplar T-Testi.....	95
Tablo 5. Kontrol Grubu Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Ön Test Son Test Bağımlı Gruplar T-Testi.....	96
Tablo 6. Hayat Bilgisi Dersi Tutum Ölçeği Öntest Bağımsız Gruplar İçin T-Testi Sonuçları.....	97
Tablo 7. Hayat Bilgisi Dersi Tutum Ölçeği Sontest Bağımsız Gruplar İçin T-Testi Sonuçları.....	98
Tablo 8. Saygı Değeri İle İlgili Öğrenci Görüşme Sorularına ve Gezi Günlüklerine Yönelik Bulgular	101
Tablo 9. Bizimköy Engelliler Üretim Merkezi Vakfı Gezisi İle İlgili Öğrenci Görüşme Sorularına ve Gezi Günlüklerine Yönelik Bulgular	102
Tablo 10. Vatanseverlik Değeri İle İlgili Görüşme Sorularına ve Gezi Günlüklerine Yönelik Bulgular	104
Tablo 11. Atatürk ve Redif Müzesi Gezisi İle İlgili Öğrenci Görüşme Sorularına ve Gezi Günlüklerine Yönelik Bulgular	105
Tablo 12. Sabır Değeri İle İlgili Öğrenci Görüşme Sorularına ve Gezi Günlüklerine Yönelik Bulgular	108
Tablo 13. SEKA Kağıt Müzesi Gezisi İle İlgili Öğrenci Görüşme Sorularına ve Gezi Günlüklerine Yönelik Bulgular	109
Tablo 14. Hoşgörü ve Adalet Değeri ile İlgili Öğrenci Görüşme Sorularına ve Gezi Günlüklerine Yönelik Bulgular	111
Tablo 15. İzmit Mevlevi Evİ, Kafkas Evi, Azerbaycan Evi, Balkan Evi Gezisi İle İlgili Öğrenci Görüşme Sorularına ve Gezi Günlüklerine Yönelik Bulgular	113
Tablo 16. Yardımseverlik ve Empati Değeri İle İlgili Öğrenci Görüşme Sorularına ve Gezi Günlüklerine Yönelik Bulgular	115
Tablo 17. Gebze Türk Kızılay'ı Toplum Merkezi Gezisi İle İlgili Öğrenci Görüşme Sorularına ve Gezi Günlüklerine Yönelik Bulgular	117
Tablo 18. Sevgi ve Merhamet Değeri İle İlgili Öğrenci Görüşme Sorularına ve Gezi Günlüklerine Yönelik Bulgular	119
Tablo 19. Gebze Geçici Hayvan Bakımevi Gezisi İle İlgili Öğrenci Görüşme Soruların ve GeziGünlüklerine Yönelik Bulgular.....	121
Tablo 20. Bu Tür Okul Gezileri Hakkındaki Düşünceler İle İlgili Öğrenci Görüşme Sorularına Yönelik Bulgular	123

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1. Veri Toplama Araçları	81
Şekil 2. Bizimköy Engelliler Üretim Merkezi Vakfı Gezi Görseli	86
Şekil 3. Atatürk ve Redif Müzesi Gezi Görseli.....	87
Şekil 4. Seka Kağıt Müzesi Gezi Görseli	88
Şekil 5. İzmit Mevlevi Evi, Kafkas Evi Azerbaycan Evi, Balkan Evi Gezi Görseli.....	89
Şekil 6. Türk Kızılay'ı Toplum Merkezi Gezi Görseli	90
Şekil 7. Gebze Geçici Hayvan Bakımevi Gezi Görseli.....	91
Şekil 8. Yapılan Gezilerden Elde Edilen Verilere Göre Oluşturulan Temalar	101

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

%: Yüzde

&: ve

f: frekans

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

n: Örneklem büyüklüğü

p: Anlamlılık testine ilişkin olasılık değeri

s.s.: Standart sapma

SEKA: Türkiye Selüloz ve Kağıt Fabrikaları A.Ş.

t: t testi

TDK: Türk Dil Kurumu

yy.: yüzyıl

GİRİŞ

Hızla küreselleşen dünyada bireylerin, küreselleşmenin getirdiği değişim ve yeniliklere uyum sağlaması bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Yaşadıkları ortama uyum sağlama sürecinde bireylerin gerek kişisel gerekse sosyal bağlamda kimi özelliklere sahip olmaları beklenmektedir. Başka bir ifade ile içinde bulunulan çağın bireyden beklentileri, onların yaşama uyumlarını kolaylaştıracak becerilerle donatılmasını gerektirmektedir. İlkokulda söz konusu becerilerin kazandırılması, Hayat Bilgisi dersiyle olanaklı olmakta; ilkokulun ilk üç sınıfında okutulan Hayat Bilgisi, gerçek yaşam becerilerinin kazandırılmasında mihenk taşı olabilecek derslerin başında gelmektedir. Bilindiği gibi ilkokula yeni başlayan bir çocuk, toplumsallaşma sürecinin başındadır. Hayat Bilgisi dersi, yakından uzağa ilkesi temelinde, çocuğun öncelikle yakın çevresine sonrasında ise uzak çevresine yönelik farkındalığını arttırma ve uyumunu kolaylaştırma amacını taşıyan bir derstir (Gündoğan, 2020).

20. ve 21. yüzyılda yeryüzünde bilim ve teknolojideki hızlı gelişmeler sonucunda eğitim sisteminde önemli değişimler yaşanmıştır. Sürekli değişim ve gelişim içinde bulunan dünya, yenilikleri ve gelişmeyi kavrayan, bununla birlikte kendi sorumluluklarının farkında olan bireylere ihtiyaç duymaktadır. Modern hayatın yeni koşulları öğrenme anlayışının değişmesini zorunlu hâle getirmiştir. Bu nedenle bilgilerin bireylere doğrudan aktarılması yeterli değildir (Ünal ve Çelikkaya, 2009). Bütün bu gereksinimleri karşılayan yapılandırmacı yaklaşımda bireylerin daha çok düşünmeyi, anlamayı, kendi öğrenmelerinden sorumlu olmayı ve kendi davranışlarını kontrol etmeyi öğrenmeleri gerektiği vurgulanmaktadır. Yapılandırmacı yaklaşıma göre öğrenme, zihindeki önceki bilgiler ile yeni bilgiler arasında ilişki kurularak ve yeni bilginin özümsemesi yolu ile gerçekleşir. Yapılandırmacı öğrenme ortamında ise öğretmenler ve öğrencilerden beklenen rol ve sorumluluklar da değişmiştir (Erdem, 2013). Öğretmen, öğrenciyi merkeze almalı, öğrencilerin ön bilgilerinden hareketle, onların ilgi ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmak suretiyle, katılımcı gözlemci olarak öğrenme-öğretme sürecini yönlendirmelidir. Yapılandırmacı öğrenme sürecinde öğrencilere yaşantı zenginliği sağlanmalıdır. Bunun için de bu süreçte farklı strateji, yöntem ve teknikler kullanılmalıdır (Şentürk, 2010).

Kuşkusuz öğrenme dediğimiz süreç tek bir mekana sığamayacak kadar geniş kapsamlıdır. Bu yönden bakıldığında öğrencilerin bilgilendirilmesi, yaşam becerilerinin geliştirilmesi, bilime yönelik ilgi ve tutum gibi birçok farklı yönlerinin eğitilmesinde

sadece kitapların ve öğretim programlarının yeterli olmasını beklemek gerçekçi bir yaklaşım değildir (Şen, 2019). Problem çözme, iletişim teknolojilerini kullanma, sağlıklı iletişim kurma, yaratıcı olma gibi becerilerin geleneksel yaklaşımın hakim olduğu okullarımızda kazandırılması güç olmaktadır. Bu durum eğitimcileri farklı arayışlara götürmüştür. Çocuklar açısından düşünüldüğünde de okul dışı öğrenme ortamlarında yapılan eğitimin daha eğlenceli ve daha kalıcı olması yüksek olasılıktadır (Karbeyaz ve Kurt, 2020).

Okul dışı öğrenme, sınıfta dört duvarın dışında yapılan bütün etkinlikleri içermektedir (Şen, 2019). Okul dışı öğrenme ortamları öğrencilerin, gerçek yaşamla iç içe bulunduğu, zengin bir uyarıcı ortamında deneyimler kazanmasına olanak sunan öğrenme alanlarıdır (Kubat, 2018). Diğer bir deyişle okul dışı öğrenme ortamları, öğrencilere farklı öğrenme stillerine göre olanak sunmakta ve her öğrencinin kendi kapasitesi doğrultusunda bilgiyi yapılandırmasına yardımcı olmaktadır (Kubat, 2018). Hayat bilgisi dersi; kazanımların yapısı gereği yaparak-yaşayarak öğrenmeyi sağlayan etkinlikler aracılığıyla verilebilir. Bu etkinliklere okul dışı öğrenme ortamlarında gerçekleştirilen faaliyetler örnek olarak gösterilebilir (Karbeyaz ve Kurt, 2020).

Eğitim, bilinçli yaşantıları temel almaktadır. Bu yaşantılar, bireylerin aktif olduğu süreçleri içermektedir. Yaşanan süreçlerin ise hedeflenen davranışlarla sonuçlanması beklenmektedir (Çalışkan ve Yıldırım, 2022). Kişilerde istendik davranışlar görülmek isteniyorsa değerler eğitimine ağırlık verilmelidir. Çünkü değerler bireylerin davranışlarını istendik yönde etkilemekte, yönlendirmekte ve şekillendirmektedir. Nitekim değerler, davranışların özünde yer almaktadır (Çalışkan ve Yıldırım, 2022). Buradan hareketle eğitimin önemli bir amacının da değerleri aktarmak, yaşatmak olduğu, bunun da yapılabileceği en uygun ortamlardan birinin okul dışı öğrenme ortamları olabileceği söylenebilir.

Tüm bunlardan yola çıkılarak araştırmada Hayat Bilgisi Dersinde okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilerin Hayat Bilgisi Dersine yönelik tutumları ve değerleri kazanmaları üzerindeki etkisi araştırılmıştır.

Çalışmada deney grubu öğrencileri ile 6 farklı okul dışı öğrenme ortamında, Hayat Bilgisi Dersinin Okulumuzda Hayat, Evimizde Hayat ve Ülkemizde Hayat ünitelerinde yer alan “HB.2.1.2. Bireysel farklılıklara saygı duyar, HB.2.5.8. Yakın çevresinde yapılan üretim faaliyetlerini gözlemler, HB.2.1.11. Okulda parasını ihtiyaçları doğrultusunda

bilinçli bir şekilde harcar, HB.2.2.9. İstek ve ihtiyaçlarını öncelik sırasına göre listeler, HB.2.5.66 Yakın çevresindeki kültürel miras öğelerini araştırır, HB.2.5.7. Ülkemizde yaşayan farklı kültürdeki insanların yaşam şekillerine ve alışkanlıklarına saygı duyar, HB.2.2.7 Yakın çevresindeki yardıma ihtiyaç duyan insanlara karşı duyarlı olur, HB.2.6.1. Bitki ve hayvanların yaşaması için gerekli olan şartları karşılaştırır, HB.2.6.2. Bitki yetiştirmenin ve hayvan beslemenin önemini fark eder” kazanımları ile birlikte saygı, vatanseverlik, sabır, hoşgörü, adalet, yardımseverlik, empati, sevgi ve merhamet değerleri bütünleştirilerek hazırlanan etkinlik planları ile uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Kontrol grubu öğrencileriyle ise bu ünite ve kazanımlar sınıf ortamında işlenmeye devam etmiştir.

Araştırmanın Amacı

Toplumun temelini oluşturan değerler, bireyler arasındaki iletişimi sağlamakta birlikte bireyleri rastgele uygulamalardan ve tutumlardan uzak tutar. Bir arada yaşayan insanların tarihsel farkındalıklarını artırır. Bunlardan yola çıkılarak eğitimin verilmesini sağlayan okulların, değerleri eğitimle buluşturan anahtar nokta olduğunu söylemek mümkündür (Cihan, 2014). Milli Eğitim Bakanlığı tarafından da değerlerin eğitimden ayrı tutulamayacağı belirtilmiştir. Eğitim sistemi, yalnızca akademik başarıya odaklanan, belirli bilgi, beceri ve davranışları öğreten bir sistem değildir. Esas görevi, temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmektir. Gelecek neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını şekillendirebilmelidir (MEB, 2018).

Milli Eğitim Bakanlığının 2023 Eğitim Öğretim vizyonunda "Yenilikçi Uygulamalara İmkan Sağlanacak" şeklindeki hedefi kapsamında yakın zamanda öne çıkan projelerden biri de okul dışı ortamlardır. Bu proje ile öğrencilerin bulundukları bölgelerde yer alan müzeler, bilim merkezleri, sanat merkezleri, kütüphaneler gibi okul dışı ortamlarla öğretim programında yer alan kazanımların birleştirilerek yaşayarak öğrenmeleri hedeflenmiştir (MEB, 2019). Hayat Bilgisi dersi öğretim programında uygulama husunda; dersin işlenişinde, okul içi ve okul dışı etkinliklere özen gösterilmelidir. Özellikle belirlenen kazanımlar için sözlü tarih çalışmaları, yerel tarih araştırmaları, müze ziyaretleri, doğa eğitimi ve resmi ile özel kurumları tanıma gibi okul dışı faaliyetlere önem verilmelidir. Bu doğrultuda, önceden planlanmış öğrenci odaklı etkinlikler hayata geçirilmelidir, açıklamalarına yer verilmiştir (MEB, 2018).

Milli Eğitim Bakanlığının belirtilen hedefleri doğrultusunda, Hayat Bilgisi dersi öğretim programı ve değerlerin toplum için önemi göz önünde bulundurulduğunda bu

çalışmanın amacı; Hayat Bilgisi dersinde okul dışı ortamlarda değerler eğitimi etkinliklerinin öğrencilerin değerleri kazanmalarına ve Hayat Bilgisi dersine yönelik tutumlarına etkisini incelemektir. Araştırmanın 3 alt amacı ise şu şekildedir:

1. Okul dışı öğrenme ortamlarında gerçekleştirilen değer temelli Hayat Bilgisi dersinin öğrencilerin derse yönelik tutumuna etkisi var mıdır?
2. Öğrencilerin Hayat Bilgisi dersi kapsamında gidilen okul dışı öğrenme ortamlarında kazandırılmaya çalışılan değerlere ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Öğrencilerin Hayat Bilgisi dersinde gidilen değerlerle desteklenmiş okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin görüşleri nelerdir?

Bu nedenle araştırmanın problem cümlesini “Hayat Bilgisi dersinde okul dışı ortamlarda yapılan etkinliklerle değerler eğitimi ne derece verilebilir?” oluşturmaktadır. Bu ana problemle birlikte araştırmanın nicel boyutunda aşağıda verilen hipotezler test edilmiştir:

- Deney grubu öğrencilerinin Hayat Bilgisi dersine yönelik tutumlarında ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.
- Kontrol grubu öğrencilerinin Hayat Bilgisi dersine yönelik tutumlarında ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur.
- Deney grubu öğrencilerinin Hayat Bilgisi dersine yönelik tutumu ile kontrol grubu öğrencilerinin Hayat Bilgisi dersine yönelik tutumlarında ön test ve son test puanları arasında deney grubunun lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.
- Hayat Bilgisi dersinde okul dışı ortamlarda değerler eğitimi uygulamalarının yapıldığı deney grubu öğrencilerine belirlenen değerlerin kazandırılacağı düşünülmektedir.

Çalışmada hipotezlerin sonuçlarını açıklamak ve çalışmayı genişletmek amacıyla okul dışı ortamlara yapılan her gezi sonrasında deney grubu öğrencileri ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Görüşmelerin yanında her gezi sonrası öğrenciler ve araştırmayı yapan araştırmacı günlük tutmuştur. Bunlarda hareketle araştırmanın nitel boyutunda cevap aranan sorular şu şekilde sıralanabilir:

- İlkokul 2. sınıf öğrencilerinin Hayat Bilgisi dersinde okul dışı ortamlarda değerler eğitimi uygulamaları süreci hakkındaki görüşleri nelerdir?

➤ Hayat Bilgisi dersinde okul dışı ortamlarda değerler eğitimi kazanma süreci öğretmen günlüklerine nasıl yansımıştır?

Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesini “Hayat Bilgisi dersinde okul dışı ortamlarda değerler eğitimi etkinliklerinin öğrencilerin Hayat Bilgisi dersine yönelik tutumları üzerinde etkisi var mıdır?”, Hayat Bilgisi dersinde okul dışı ortamlarda yapılan etkinliklerin değerleri kazandırmada etkisi var mıdır? ve “Bu uygulamalara ilişkin öğrenci görüşleri nelerdir?” soruları oluşturmaktadır.

Araştırmanın Önemi

Toplumun temelini oluşturan parçalardan biri olan değerlerimize karşı farkındalığımızın azalmaya başladığı son zamanlarda değerler eğitimi her geçen gün önem kazanmaktadır. Değerlerimiz, kimliğimizi oluşturan, hayatımıza anlam katan, toplumsal etkileşimlerimizi şekillendiren, doğru ile yanlış, iyi ile kötüyü birbirinden ayırmamızı olanaklı kılan ve kültürümüzü koruyan en önemli unsurlardandır. Değer kavramı gündelik hayatta sürekli olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal çevrelerde, komşuluk ilişkilerinde, alışveriş sırasında, aile içinde, genel olarak yaşamımızın çeşitli yönlerinde ilişkilerimizi düzenlerken önemli bir rol oynamaktadır (Hatay Uçar ve Çetinkaya, 2021).

Toplumsal yaşama dair temel bilgi ve becerilerin öğretilmeye çalışıldığı mihver dersler arasında Hayat Bilgisi Dersi ilk sırada yer almaktadır. Hayat Bilgisi dersi sanılanın aksine bilgi temelli bir ders değil, hayatın ta kendisidir. Hayat Bilgisi dersi, toplumsal yaşamın işleyişinin ve kurallarının temel olarak öğretildiği ilk ders olma özelliğine sahiptir. Buradan yola çıkarak, öğrencilerin günlük hayattaki olayları ve olguları anlamlandırılmalarının bu ders sayesinde mümkün olduğu söylenebilmektedir (Şimşek, 2005). Hayat Bilgisi dersi, genellikle öğrencilere yaşamları boyunca karşılaşılabilecekleri pratik bilgileri ve becerileri öğreten bir derstir. Bu derste değerler eğitiminin verilmesi, öğrencilere hayatta başarılı ve mutlu olabilmeleri için oldukça önemli bir yer tutar. Hayat bilgisi dersinde değerler eğitimi, öğrencilere sadece akademik bilgi aktarmakla kalmaz, aynı zamanda günlük yaşamda karşılaşılabilecek durumlarla başa çıkma becerilerini kazanmalarına yardımcı olur. Ayrıca, etik karar alma yeteneklerini geliştirir ve doğru ile yanlış ayırt etme konusunda rehberlik eder. Kişisel gelişimi destekler, özsaygı, özdenetim gibi konuları işler ve çatışma çözme becerilerini artırır. Bu

sayede öğrenciler, sadece bilgi sahibi olmakla kalmaz, aynı zamanda karakter gelişimi ve toplumsal uyum konularında da güçlenirler.

Okul dışı öğrenme ortamlarının yaparak yaşayarak öğrenmeye en elverişli ortamlar olduğu düşünülmektedir. Çünkü bu ortamlarda öğrenciler gerçek nesneler ve olaylarla doğrudan etkileşim içinde olarak öğrenme deneyimleri yaşamaktadır (Bakioğlu ve Karamustafaoğlu, 2020). Okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen deneyimsel öğrenme, öğrencilere teorik bilginin yanı sıra pratik deneyimler kazandırır ve genellikle daha etkili ve kalıcı bir öğrenme deneyimi sunar. Bu süreç, öğrencilerin meraklarını ve ilgi alanlarını keşfetmelerine, problem çözme becerilerini geliştirmelerine ve kendilerini farklı ortamlarda ifade etmelerine olanak tanır ve bu süreç sonundaki öğrenmenin kalıcı olmasını destekler.

Tüm bunlardan yola çıkılarak bu araştırmada, mihver ders olan Hayat Bilgisi Dersinde kalıcı ve anlamlı öğrenmeler sağlamadaki etkisi büyük olan okul dışı ortamlarda yapılan öğrenme etkinliklerinin Hayat Bilgisi dersine karşı tutumu olumlu yönde arttıracak ve değerler eğitimi kazandırmada etkili olacağı düşünülmektedir. Alan yazın incelendiğinde birden fazla ortamda birden fazla değerin verilmeye çalışıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu yönden de önemli bir çalışma olduğu düşünülmektedir.

Sayıtlar

1. Araştırmanın uygulama sürecinde deney ve kontrol grubu öğrencilerinin dışsal faktörlerden eşit şekilde etkilendikleri varsayılmıştır.
2. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin uygulanan ölçeğe gerçekçi bir şekilde cevap verdikleri varsayılmıştır.
3. Deney grubu öğrencilerinin uygulanan görüşme sorularına ve günlüklere gerçekçi bir şekilde cevap verdikleri varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

1. Araştırma 2022-2023 eğitim öğretim yılında, Kocaeli ilinin Dilovası ilçesinde bulunan Mehmet Zaki Obdan İlkokulu 2/C ve 2/E sınıfı öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Araştırma 2022-2023 eğitim öğretim yılının ikinci dönemi ile sınırlıdır.
3. Araştırma ilköğretim 2. Sınıf Hayat Bilgisi Dersi ve bu dersin Okulumuzda Hayat, Evimizde Hayat ve Ülkemizde Hayat ünitelerinde yer alan “HB.2.1.2. Bireysel farklılıklara saygı duyar, HB.2.5.8. Yakın çevresinde yapılan üretim faaliyetlerini

gözlemler, HB.2.1.11. Okulda parasını ihtiyaçları doğrultusunda bilinçli bir şekilde harcar, HB.2.2.9. İstek ve ihtiyaçlarını öncelik sırasına göre listeler, HB.2.5.6 Yakın çevresindeki kültürel miras öğelerini araştırır, HB.2.5.7. Ülkemizde yaşayan farklı kültürdeki insanların yaşam şekillerine ve alışkanlıklarına saygı duyar, HB.2.2.7 Yakın çevresindeki yardıma ihtiyaç duyan insanlara karşı duyarlı olur, HB.2.6.1. Bitki ve hayvanların yaşaması için gerekli olan şartları karşılaştırır, HB.2.6.2. Bitki yetiştirmenin ve hayvan beslemenin önemini fark eder” kazanımları ile sınırlıdır.

4. Araştırma saygı, vatanseverlik, sabır, hoşgörü, adalet, yardımseverlik, empati, sevgi ve merhamet değerleri ile sınırlıdır.

5. Araştırma 6 haftalık çalışma süresiyle sınırlıdır.

6. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları Hayat Bilgisi Dersi Tutum Ölçeği, yarı yapılandırılmış görüşme formu, öğrenci günlükleri ve araştırmacı günlükleri ile sınırlıdır.

Tanımlar

Hayat Bilgisi Dersi: Hayat Bilgisi dersi, çocukların çevrelerinde olanları anlamalarına ve bu süreçlere uyum sağlamalarına yardımcı olacak kişisel nitelikleri ve temel yaşam becerilerini kazandırmayı amaçlayan bir derstir (Aktepe ve Gündüz, 2022).

Okul Dışı Öğrenme Ortamları: Okul dışı öğrenme ortamı, sınıf dışında gerçekleştirilen, yapılacak öğrenme etkinliklerine uygun olarak seçilen ve öğrencilere gerçek yaşam deneyimleri imkanı sunarak öğrenmelerini destekleyen yerlerdir.

Değerler Eğitimi: Değerler eğitimi, ahlaki, manevi, sosyal ve kültürel eğitim; dini eğitim; sosyal ve kişisel eğitim; çok kültürcü eğitim; program ötesi temalar; özellikle çevre, sağlık ve vatandaşlık; manevi itina; okul etik kuralları; geniş toplum bağlantıları; programa ek etkinlikler; ortak toplantı; öğrenen bir topluluk olarak okul yaşamı gibi ortak yaşam tecrübelerinin kategorilendirilmesini yapabilmek için yeni bir kapsayıcı terimdir (Slater; akt. Keskin 2008; akt. Yurdakul, 2020).

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1. HAYAT BİLGİSİ DERSİ

İlkokulun ilk üç sınıfında okutulan Hayat Bilgisi dersi öğrencilere; iyi insan, iyi vatandaş olma, çevreye uyum sağlama gibi temel davranışları kazandırmayı amaçlayan ilk ders olarak tanımlanabilir (Meydan ve Bahçe, 2010). Hayat Bilgisi Dersi, vatandaşlık bilgileri, sosyal bilimler ve doğa bilimleri konularını kapsayan bir derstir. Bu bağlamda ders, Sosyal Bilgiler kapsamında tarih, coğrafya, ekonomi ve fen bilgisi kapsamında fizik, kimya, biyoloji ve vatandaşlıkla ilgili bilgi ve becerileri içermektedir. Ancak, dersin odak noktası, bağımsız bilgi birimlerine değil, bu konuların bir bütün olarak ele alınmasına odaklanmaktadır (Demir, 2018). Sosyal Bilgiler ve Fen Bilimleri dersleri için temel oluşturan Hayat Bilgisi dersinin, çocukların ileriki öğrenmelerine de temel oluşturduğunu söyleyenebilir (Batmaz, 2021). Hayat Bilgisi Dersine ilişkin yapılan tanımlar göz önüne alındığında, bu dersin içeriğiyle ilgili bilgiler verildiği görülebilir. Hayat Bilgisi Dersi, öğrencilerin iyi birer yurttaş olmalarını hedefleyen bir ders olduğu için içeriğinde sosyal bilimlerin ve doğa bilimlerinin yanı sıra kültürel mirasın fark edilmesi ve bunun yaşama yansıtılması, kültürel değerlerin edinilmesi ve bireyin bütünsel olarak geliştirilmesi amacını da taşımaktadır (Güneş, 2021).

Bireylerin değerlerin kazanım süreci ailede başlar ve okul hayatında devam eder. Okul öncesi döneminin ardından Hayat Bilgisi Dersi, bireyin kendisini, çevresini ve içinde bulunduğu toplumları tanıyarak birey olma serüvenine başladığı ilk derstir (Satı, 2021). Hayat Bilgisi Dersi, öğrencinin ailesinin ortamından çıkıp okulda formal öğrenme ortamlarının içine girdiği bir ders olduğu için öğrenciye o süreye kadar gerçek yaşamda öğrendiklerini ilişkilendirme fırsatları sağlamaktadır (Bektaş, 2007). Hayat Bilgisi Dersi sadece bilgi değil, aynı zamanda çocuğun yaşama ilişkin deneyim, tutum, değer, beceri ve davranış kazanımını da hedefler. Bu nedenle, ders sanat, düşünce ve değerler alanlarını da kapsar (Zan, 2022). Yapılan tanımlardan yola çıkılarak Hayat Bilgisi dersi, çocukları hayata hazırlarken onlara farklı bakış açıları kazandırmayı hedefleyen bir öğrenme deneyimi olarak önümüze çıkmaktadır. Hayat Bilgisi dersi, toplumsal ve sosyal bilimlerin yanı sıra sanatsal ve düşünsel alanları da kapsamaktadır (Kara, 2021).

Hayat Bilgisi Dersi, birden fazla disiplinden yararlanarak öğrenciyi bir bütün olarak ele alır. Ders, öğrencinin çevresine uyum sağlaması ve hayata etkin katılımı

konularında odaklanırken aynı zamanda sonraki yıllarda okuyacağı derslere de bir alt yapı oluşturur. Bu sayde öğrencinin bedensel ve ruhsal gelişimini göz önünde bulundurarak onun iyi bir birey iyi bir üye olması için sosyal bilimlerin ve fen bilimlerinin verilerinden yararlanan ve öğrenciyi yaşama hazırlayan ilk ders olduğu söylenebilir (Demir, 2018). Bu nedenle Hayat Bilgisi dersinin amaçları öğrencilerin üst öğrenime hazırlanması ve aynı zamanda toplumsal bir kimlik edinmeleri olarak açıklanabilir (Aykaç, 2011). Hayat bilgisi dersi, çocukların toplumsal yaşama uyumunu sağlamak amacıyla sosyal bilimlerin ürettiği bilgilerden yararlanmaktadır. Bu sayede çocuklar, yaşadıkları toplumun kültürü, iletişimi, ekonomisi, tarihi, coğrafyası, yönetim şekli, insan davranışları, insanlar arasındaki ilişkiler ve hak, özgürlük ve sorumlulukları hakkında bilgi sahibi olurlar ve bunları hayata yansıtırlar. Bu da toplumsal yaşama uyumu sağlamak için oldukça önemlidir (Doğan, 2022).

Çocuklar ilkökul döneminde dünyaya bütünsel bir bakış açısıyla yaklaşırlar ve karşılaştıkları olguları genellikle fen ya da sosyal bilimler olarak ayırtırmadan yorumlarlar. Bu nedenle Hayat Bilgisi dersinde öğretilecek konuların bir bütün olarak verilmesi gerekmektedir (Güneş, 2021). Hayat Bilgisi dersinin öğretimi, öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun olarak planlanmalıdır. İlkokul çağındaki öğrenciler, duyu organlarını kullanarak soyut kavramları somutlaştırma yeteneğine sahiptirler ve deneme yanılma yöntemiyle öğrenirler. Bundan dolayı, öğretim yöntemleri, öğrencilerin yaparak ve yaşayarak öğrenmelerine olanak sağlamalı ve öğrenme merkezinde öğrencilerin aktif olarak yer alabileceği şekilde planlanmalıdır (Özdemir, 2021).

Hayat Bilgisi dersi, öğrencilerin kendi bireysel farklılıklarını ve arkadaşlarının farklılıklarını fark etmelerini ve bu farklılıkları öğrenme için nasıl kullanabileceklerini keşfetmelerini sağlayan fırsatlar sunmalıdır. Bu fırsatlar, hem dersin yapısı hem de içeriği sayesinde kolayca yaratılabilir. Öğrencilerin kendilerini fark etmelerinin yanı sıra, öğretmenler de öğrencileri tanıyarak daha iyi öğrenme ortamları yaratabilirler ve öğrenci merkezli öğrenmenin gerçekleşmesini sağlayabilirler. Bu tanıma çabalarında, ailelerin desteği de önemlidir ve onları sürece dahil etmek gerekmektedir (Bektaş, 2007).

1.1. HAYAT BİLGİSİ DERSİNİN ÖNEMİ

İlkokul çağındaki çocukların merak duygusu oldukça yükündür ve araştırmacı bir ruh hali sergilerler. Bu dönemde, çocukların davranışlarında kalıcı izler gözlemlenir ve insan yaşamının önemli bir evresini oluşturur. Çevrelerindeki nesnelere ve doğaya

duydukları ilgi, sorular sormaya yönelten en büyük etkidir. Bu soruların yanıtlanmasında, Hayat Bilgisi dersinin önemli bir rolü vardır (Güneş, 2021).

Eğitim kurumlarının temel amaçlarından biri, öğrencileri içinde bulunduğu topluma faydalı, sorumluluk sahibi, etkili ve iyi vatandaşlar olarak yetiştirmektir. Bu amaç doğrultusunda, ilkokul seviyesinde öğrencilere gerekli esas bilgi, yetenek ve değerleri öğretmede Hayat Bilgisi dersi oldukça kritik bir rol oynar (Meydan ve Bahçe, 2010). Hayat bilgisi dersi, öğrencilere günlük hayatta karşılaşılabilecekleri zorlukları ele alarak çözümleme yeteneği kazandırma, ülkeye ve topluma karşı sorumluluklarını, haklarını, görevlerini öğretme ve doğal-sosyal çevrelerine adapte olarak iyi bir birey ve vatandaş olmalarını amaçlamaktadır. Bu nedenle, hayat bilgisi dersi akademik açıdan son derece önemlidir (Yüksel ve Taneri, 2020).

Hayat Bilgisi dersi kapsamındaki konuların tamamının sınıf içinde uygulanabilir olmadığı dikkate alındığında, bazı gerçek hayat örneklerinin yerinde görülmesi öğrencilerin öğrenme sürecine katılımını artırabilir. Bu nedenle, öğrenme sürecine etkili bir şekilde katkıda bulunan yöntemler ve teknikler arasında yer alan yaparak yaşayarak öğrenme, Hayat Bilgisi dersinde daha sık kullanılması gereken bir yaklaşımdır (Aykaç, 2011). İlkokul dönemi öğrencilerinin okula başlamalarıyla birlikte, aileleri ve kendi çevreleri dışında farklı sosyal ortamlara girecekleri, sosyal etkileşimlerinin artacağı ve bu süreçte farklı bakış açıları kazanacakları dikkate alındığında, Hayat Bilgisi dersi özellikle sosyal becerilerin geliştirilmesine yardımcı olacak önemli bir ders olarak kabul edilir (Karabulut, 2020).

Hayat Bilgisi dersi, ilkokulun 1. 2. 3. ve 4. sınıflarında değerler eğitime odaklanan ve bu yönde aktivitelerin olduğu bir ders olarak öğrencilerin farklı etkinlikler ile değerleri anlamaları, idrak etmeleri ve benimsemelerini sağlamaktadır. Bu yüzden, Hayat Bilgisi dersi ilkokul düzeyindeki öğrencilere değerler eğitiminin tanıtılması açısından önemli bir role sahiptir (Güzel Candan ve Ergen, 2014). Gelişim sürecindeki çocuğa, ailelerinin ardından toplumsal hayata uyum sağlamaları için gerekli olan değerleri hayata başlangıç olan okulda Hayat Bilgisi Dersi öğretir. Hayat Bilgisi Dersi ders kitapları aracılığıyla toplumsal yaşamın kurallarını, yasalarını ve değerlerini öğrencilere aktarır. Ayrıca, bu değerlere uymanın önemi üzerinde de durur ve çocukların topluma etkin bir şekilde uyum sağlamasını amaçlar (Güzel Candan ve Ergen, 2014). Hayat Bilgisi dersi, çocukların yaşamda karşılaştıkları sorunlara çözüm aramalarına,

araştırmaya merak salmalarına ve sosyalleşmeye yönelik pratik bilgiler sunarak öğrenme sürecine katılımlarını artırır (Karabulut, 2020).

Hayat Bilgisi dersi, içerik olarak diğer dersleri kapsayan bir yapıya sahip olduğundan, temel bir ders olarak nitelendirilebilir. Bu özelliği, diğer dersleri de etkileyerek mihver ders konumunda yer almasına neden olmaktadır. Bu nedenle, Hayat Bilgisi dersinin öğretiminin sadece önemli olmakla kalmayıp, içeriğinin de dikkatle ele alınması gerektiği anlaşılmaktadır (Akmyradova, 2022). Hayat Bilgisi dersi, ilkokul düzeyinde diğer derslerle ilişkilendirilen ve mihver ders niteliğinde olan bir ders olup, sonraki eğitim kademelerinde görülecek derslerin temelini oluşturması nedeniyle büyük bir önem taşımaktadır (Karabulut, 2020).

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na dayanarak Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanmıştır. Bu programın ana hedefi, öğrencilere ana bilgi, yetenek ve değerler kazandırmaktır. Bu sayede öğrenciler, kendilerini tanıyabilen, sağlıklı ve güvenli bir yaşam sürdürebilen, çevrelerine saygılı ve doğayla uyumlu, araştıran, üreten ve ülkelerini seven bireyler olarak yetişecektir. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı, ilkokul çağındaki öğrencilere birey, toplum ve doğa odaklı temel bilgi, beceri ve değerler edindirmeyi hedefler ve bu doğrultuda, öğrenciler;

- Çevrelerini ve kendilerini tanıma fırsatı bulurlar.
- Aile ve toplumun önemli değerlerini benimserler.
- Ulusal, ruhsal ve insani değerleri yaşamının ayrılmaz bir parçası haline getirirler.
- Öz gelişimine yönelik yapması gerekenleri farkında olurlar.
- Kişisel bakım becerilerini kazanırlar.
- Sağlıklı ve güvenli yaşam sürdürmenin önemini kavrarlar.
- Sosyal ilişkiler kurma becerisi kazanırlar.
- Zaman ve mekan algılama becerisi kazanırlar.
- Kaynakların etkili ve verimli kullanımını öğrenirler.
- Öğrenmeyi öğrenme becerisi kazanırlar.
- Temel düzeyde bilimsel süreç becerilerini kazanırlar.
- Vatanına sevgi besler ve geçmişine ve kültürüne sahip çıkmaya hevesli olurlar.

-Çevreye ve doğaya karşı hassas olurlar.

-Bilgi ve iletişim teknolojilerini etkin ve verimli biçimde kullanırlar (MEB, 2018).

1.2. HAYAT BİLGİSİ DERSİ VE DEĞERLER EĞİTİMİ

Hayat Bilgisi Dersi, çocuğun tüm yönlerini ele alarak çevresine uyum sağlamasını ve etkin bir hayat sürmesini sağlamak amacıyla çeşitli disiplinlerin verilerinden yararlanır. Bu ders, hem çocuğun günlük hayatta kendini ifade etmesine yardımcı olur hem de ileride okuyacağı dersler için sağlam bir temel oluşturur. Hayat Bilgisi, sosyal ve fen bilimlerinin verilerini bir araya getirerek çocuğun ruhsal ve bedensel gelişimini göz önünde bulundurarak iyi bir birey ve vatandaş olması için gerekli olan hazırlığı yapar. Kısacası, Hayat Bilgisi Dersi, çocuğu yaşama hazırlayan ilk ders olarak tanımlanabilir (Demir, 2018). Hayat Bilgisi ders programının hedefi, öğrencileri erken yaşlardan itibaren toplumsal hayata hazırlayarak geleceğin vatandaşlarını oluşturmak ve değerlerin kazandırılmasını sağlamaktır (Karasu Avcu ve Ketenoglu Kayabaşı, 2018). Hayat Bilgisi dersi, birey ile toplum arasında bir bağlantı sağlayan ve bireyin hayata hazırlanmasında önemli bir rol oynayan değerler eğitimi içinde bardırması gereken bir derstir (Öksüz, Keskin ve Çetinkaya, 2018). Hayat Bilgisi dersinin değer eğitimindeki işlevselliğinin büyük olduğu ifade edilebilir. Bu ders, değer eğitiminin önemli bir bileşeni olarak kabul edilir ve birlikte önemli bir bütünlük oluşturur (Gündoğan, 2020). Hayat Bilgisi dersi, değerler eğitimiyle sıkı bir şekilde bağlantılıdır. Eğitim sistemi yalnızca akademik başarılarla sınırlı değildir ve sadece belirli bilgi, beceri ve davranışları kazandırmaya odaklanmamalıdır. Asıl amacı, temel değerlere sahip bireyler yetiştirmektir; yeni neslin değerleri, alışkanlıkları ve davranışları üzerinde etkili olmalıdır (Gökçe, 2021).

Değerler, bireyin hayatının başlangıcından itibaren etkili olduğu ve hayat bilgisiyle birlikte ele alınması gereken bir konudur. İnsanlar doğdukları andan itibaren değerlerle iç içe yaşarlar. Farkında olunsu da olunmasa da, bilinç dahilinde ya da bilinçsiz olarak, değerler insan yaşamının temel taşıdır (Gökçe, 2021).

Hayat bilgisi dersi, değer öğretiminin en uygun içeriğine sahip olan derslerden biridir. Programı, çocukların temel yaşam becerilerini kazanmalarının yanı sıra olumlu kişisel nitelikler geliştirmelerini de hedeflemektedir. Eğitim kurumlarına kabul edilen bazı çocuklar henüz bazı kişisel niteliklere sahip olmadıklarından, hayat bilgisi dersi sayesinde bu nitelikleri öğrenmeleri mümkün olmaktadır. Bu kişisel nitelikler, olumlu insan nitelikleri yani değerler olarak kabul edilir. Sosyal bilgiler ve diğer derslerin

müfredat programlarında da bazı olumlu niteliklerin yer aldığı söylenebilir (Şimşek, 2013).

İlk yıllardaki eğitimin, bireylerin kişiliğinin önemli bir bölümünü şekillendirdiği varsayıldığında, değer ve ahlak eğitiminin ilkökul döneminde büyük bir önem taşıdığını söyleyebiliriz. İlkokul hayat bilgisi programıyla edinmeleri gereken değerlerin ne kadarını öğrenebildikleri ve öğretmenlerin bu alanda ne kadar yol gösterebildiklerini bilinmesi, çocuklarımızın daha yüksek seviyede değerler kazanarak iyi birer birey olarak geleceğimize yön verme potansiyelini artırır (Yıldırım ve Turan, 2015).

Son üç öğretim programında, Hayat Bilgisi dersi için evrensel, Milli ve manevi değerlere sahip öğrencilerin yetiştirilmesi gerektiği vurgulanmış ve bu değerler belirtilmiştir. Bu nedenle, okullarda değerler eğitimi, Hayat Bilgisi dersinde etkili bir şekilde gerçekleştirildiğinde, bireyin geleceği için güçlü bir temel oluşturma yanı sıra kişilik ve karakter gelişimini de olumlu şekilde etkileyebilir (Gündoğan, 2019).

Eğitim müfredatlarında yer alan "kök değerler" şunlardır: adalet, arkadaşlık, dürüstlük, öz kontrol, yardımseverlik, sabır, sevgi, saygı, sorumluluk, vatanseverlik. Bu değerler, eğitim sürecinde hem bireysel, hem de bağlantılı oldukları alt değerlerle ve diğer temel değerlerle birlikte işlenerek anlam kazanacaklardır (MEB, 2018).

1.2 ve 3. sınıflarda okutulan hayat bilgisi dersi, sosyal bilgiler, fen bilgisi, din kültürü ve ahlak bilgisi gibi derslerin temelini oluşturmaktadır. Bu disiplinlerde bulunan birçok konu, yetenek ve kişisel özellikler, somut örneklerle öğrencilere sunularak gerçek hayatla ilişkilendirilmeye çalışılmaktadır. Sosyal bilgiler dersinde verilen değerler, hayat bilgisi dersinde ise öğrencilerin seviyelerine uygun kazanımlar şeklinde sunulmaktadır ve kişisel nitelikler olarak öğretilmektedir (Şimşek, 2013).

Hayat Bilgisi dersi, öğrencilere kazandırılması hedeflenen değerler, dersin vizyonu ve amaçları doğrultusunda belirlenmiştir. Dersin vizyonunda, milli ve manevi değerlerin öğrencilere kazandırılması önemli görülmüştür. Ayrıca, dersin amaçları göz önüne alındığında, aile, millet, maneviyat ve insanlıkla ilgili değerlerin öğrencilere kazandırılması hedeflenmiştir. Bu nedenle, Hayat Bilgisi dersi bir değer kazandırma dersi olarak nitelendirilebilir. Öğretim programında, öğrencilerin becerilerinin yanı sıra değerlerinin de kazandırılması amaçlanmıştır. Kazandırılacak değerler, "Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Beceri ve Değerleri" başlığı altında belirtilmiştir (Demir, 2018).

1.3. HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

1923 yılında Cumhuriyetin ilanı ile birlikte, eğitim alanında da yeniliklere gereksinim duyulmuştur. Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Öğretimin Birleştirilmesi) ile 1924 yılında öğretim kurumlarının tamamı Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmış ve Cumhuriyetin eğitim düzeni oluşturulmaya çalışılmıştır. Yeni devletin toplumu ve insan tipini oluşturmak için eğitim programlarında bir takım değişiklikler yapılmıştır. Bu nedenle, 1924 yılında program geliştirmek için çalışmalara başlanmıştır. İlerleyen yıllarda, ilkokul programları da değişikliklere tabi tutulmuş ve bu değişiklikler Hayat Bilgisi öğretim programlarını da etkilemiştir (Atık ve Aykaç, 2019).

Yeni devletin eğitim sistemi, toplumdaki ihtiyaçlara uygun, yeni bir toplumun yaratılmasını hedefleyen bir anlayışla şekillendirilmiştir. Bu amaçla, Türkiye Cumhuriyeti'nde yeni müfredat geliştirme çalışmaları 1924 yılında başlatılmıştır. İlkokul müfredatları zaman içinde pek çok kez değiştirilmiş olup, bu süreçte hayat bilgisi dersleri de ciddi bir dönüşüm geçirmiştir (Şahin, 2009).

Hayat Bilgisi dersinin genel yapısı, geçmişten günümüze tartışılan bir konudur. Dünya genelinde ortaya çıkan siyasi, sosyal ve ekonomik gelişmeler nedeniyle Hayat Bilgisi dersi zaman içinde farklılıklar göstermiştir. Ülkemizde de Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı, temellendiği felsefe, kapsamı, hedefleri, vizyonu, prensipleri, içeriği, kazanımları, öğrencilerde gelişmesi beklenen beceriler, öğretim metod ve teknikleri, değerlendirme yöntemleri gibi birçok unsuruyla sürekli değişim ve gelişim göstermiştir (Tosun, 2015).

Hayat bilgisi dersi günümüzde ilkokulun ilk üç sınıfında ana ders olarak yer almaktadır. Bu ders, çocuğun doğal ve toplumsal çevresini keşfetmesine yardımcı olur. Kendini tanıma, çevreyi anlama, yaşam becerilerini geliştirme ve eşyaların yerlerini ve nasıl kullanılacağını öğrenme gibi konular da bu ders kapsamında ele alınır (Şahin, 2009).

Türk eğitim sisteminde önemli bir dönüm noktası 1924 yılında gerçekleştirilen kapsamlı reformla yaşanmıştır (Kabapınar, 2007). Mustafa Kemal Atatürk, Cumhuriyet'in ilanından sonra Türk eğitim sistemi hakkında görüş bildirmesi için 1924 yazında John Dewey'i davet etmiştir. Dewey, iki ay boyunca çalışmalar yaparak gözlemlerde bulundu ve sonuçta bir rapor hazırlamıştır (Tay ve Baş, 2015).

1924'teki ilk okulların müfredat programında, hayat bilgisi dersinin yerine birden fazla ders bulunduğu görülmektedir (Yaşaroğlu, 2017). Hayat bilgisi dersi, ilkokul

öğrencilerine ilk üç sınıfta çeşitli beceriler ve kişilik özellikleri kazandırmak amacıyla okutulmaktadır. İlk Mektepler Müfredatı'nda ise hayat bilgisi müstakil bir ders olarak yer almaz, içeriği çeşitli dersler altında verilirdi. Ancak 1926 müfredatında bu dersin adı "Hayat Bilgisi" olarak belirlendi ve günümüze kadar bu isimle kullanılmaya devam edilmektedir (Yaşaroğlu, 2017). 1924 Programı, daha uzun bir süre boyunca ve daha fazla katılımcı ile uygulanması uygun görülen yeni bir müfredat hazırlanıncaya kadar geçici bir çözüm olarak değerlendirilmiştir (Aslan, 2011). Bu nedenle, sadece 2 yıl boyunca yürürlükte kalan 1924 programı, Hayat Bilgisi dersi için özel bir düzenleme içermemektedir (Yolcu, 2014).

1924 programı, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk "İlk Mektep Müfredat Programı" olup, amacı, ders içerikleri ve öğretim metodları açısından incelendiğinde, Tevhid-i Tedrisat Kanunu öncesi dönemdeki iptidai mektepler müfredatlarına göre önemli yenilikler içerdiği fark edilir (Aslan, 2011). "1924 İlk Mektepler Müfredat Programı", Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk müfredat programı olmasının yanı sıra, amacı ve içeriğiyle önceden gelen müfredat programlarından oldukça farklı bir niteliğe sahiptir. Bu farklılığı ona kazandıran özellik, ulusal, laik ve demokratik bir toplum yapısı oluşturma hedefi taşıyan ilk program olmasıdır (Aslan, 2011). 1924 ilkokul programı kısa bir süre uygulandıktan sonra yerine 1926'da hazırlanan yeni ilkokul programı getirilmiştir (Dündar, 2002).

1926 ilkokul programı, cumhuriyetin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla Latin alfabesinin kullanımı, toplu öğretime geçilmesi, hayat bilgisi dersinin öğretim programında yer alması ve diğer derslerin merkezinde yer alması gibi yenilikler getirmesi açısından önemlidir. Ancak hayat bilgisi dersinin konularının bütünlük içinde ele alınmaması, konuların dağınık olması ve programda değerlendirme boyutuna yer verilmemesi, programın eksiklikleri olarak öne çıkmaktadır (Aktepe ve Güzdüz, 2022).

Çocuklarımızın okulda öğrendiklerini, yakın çevrelerinde yaşanan sosyal, doğal ve teknolojik değişimler de dikkate alınarak güncellenmesi gerekmektedir. Hem okulun geniş halk kitlelerine kültür vermeye başladığı, hem de orta öğrenime devam etmeyecek öğrencilerin pratik hayatta ihtiyaç duyacakları bilgi birikimine sahip vatandaşlar olarak yetiştirilmeleri düşünülerek, aynı zamanda orta öğrenime devam edecek öğrencilerin hazırlanması da ilkokulun doğal bir görevidir. Bu nedenle, 1936 yılında yeni bir müfredat geliştirilmiş ve hayata geçirilmiştir (Yolcu, 2014). Bu programa göre, Hayat Bilgisi

dersinin Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler olarak ayrılması gerektiği önerisi yapılmıştır (Yolcu, 2014).

1936 yılında hazırlanan ilkokul müfredatı, her ders için ayrı bölümlerde dersin amaçları ve öğretiminde öğretmenin dikkate alması gereken önemli konuların açıklandığı bir yapıya sahipti. Ayrıca yeni eğitim ve öğretim ilkelerine uygun olarak derslerde dikkat edilmesi gereken noktalar da açıklanmıştı (Şahin, 2009).

1948 müfredatı, ilkokulun ilk üç sınıfında toplu öğretim yaklaşımının benimseneceğini ve bu dönemdeki tüm derslerin Hayat Bilgisi çerçevesinde bütünleşmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu programa göre, hayat bilgisi dersi bir gözlem, yaşam, iş ve deney dersi anlamına gelmektedir (Yolcu, 2014).

1968 hayat bilgisi programında, 1948 programına kıyasla yeni konular da bulunmaktadır. Bu konuların içerisinde araçlar ve trafik güvenliği, yılbaşı kutlamaları, tatil alışkanlıklarımızdaki değişimler, deniz, plaj, yüzme, mektup yazma ve postacılık, sağlığımızın korunması ve askerlik gibi başlıklar bulunmaktadır (Şahin, 2009). Taslak programın deneme yanılma yöntemiyle uygulanması ve olası hataların giderilmesinin ardından yürürlüğe giren 1968 ilkokul programı, cumhuriyet dönemindeki program geliştirme çalışmaları arasında özel bir yere sahiptir. Programın hayat bilgisi dersi, diğer programlardan farklı olarak özel amaçlarının ayrıntılı bir şekilde belirtilmesi ve uzun süre uygulanmasıyla öne çıkmaktadır. Ancak programda değerlendirme bölümünün bulunmaması, programın eksik yönleri arasındadır (Aktepe ve Güzdüz, 2022).

1998 Hayat Bilgisi müfredatında, birinci ve ikinci sınıflarda 10, üçüncü sınıfta ise 8 ünite bulunmaktadır. Her ünite, belirli hedefler, konular ve özel günlerden oluşan bir programla hazırlanmıştır. Bu programa göre, ünite sayısı önceki programlardan daha fazladır (Kalafatçı, 2017). 1998 Hayat Bilgisi Öğretim programında, "Öğrenme-öğretme etkinlikleri" kavramının programa dahil edilmesi ve öğrencilerin öğrenme durumlarına daha fazla dikkat edilmesi, öğrencilerin derse daha fazla katılım sağlamalarına ve dolayısıyla dersi daha keyifle takip etmelerine olanak sağlamaktadır (Çelik, 2017).

2004 yılında yapılandırmacı eğitim anlayışına göre hazırlanan ilköğretim programları, özellikle Hayat Bilgisi dersi programında köklü değişiklikler getirmiştir. 2005 yılında uygulanmaya başlanan Hayat Bilgisi öğretim programı, 2009 yılında tekrar düzenlenmiştir (Alak ve Nalçacı, 2012).

2004 yılında yeniden yapılandırılan Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı, öğrenci merkezli ve çocukların bakış açısını esas alan bir yaklaşım benimsemiştir. Programda, aktif katılım yoluyla öğrenmenin teşvik edilmesi ve öğrencilerin ihtiyaç duydukları ve sürekli güncellenen bilgiyi kendilerinin yapılandırması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, ezberleme yerine anlamlandırma ve derinlemesine anlama önemsenmiştir (Tosun, 2015).

Hayat Bilgisi dersi 2004 ilköğretim programında, öğretmenlerin sadece bilgi aktaran değil aynı zamanda öğrencilere rehberlik eden kişiler olarak görülmesi benimsenmiştir. 2005 yılında güncellenen programda, insanın fiziksel, zihinsel, toplumsal ve kültürel yönleri bir arada ele alınmış ve değişimin hem etkileyen hem de etkilenen olduğu kabul edilmiştir. Bu yaklaşıma göre, üç temel öğrenme alanı tanımlanmıştır: "birey", "toplum" ve "doğa", değişim ise bu öğrenme alanlarını kapsayan genel bir boyut olarak görülmüştür. Hayat Bilgisi dersinde kullanılan toplu öğretim yöntemi, aynı anda bu üç ana öğrenme alanını içeren üç tema belirlemeyi gerekli hale getirmiştir.. Bu temalar programda “Okul Heyecanım”, “Benim Eşsiz Yuvam” ve “Dün, Bugün, Yarın” isimleriyle yer almaktadır. Öğrenme ve öğretme faaliyetleri, bu programda son derece önemli ve belirleyici bir rol oynamaktadır (Yolcu, 2014).

2004 Hayat Bilgisi ders programının temel amacı, 'öğrencilerin temel yaşam becerilerini edinmelerine ve olumlu kişisel nitelikler geliştirmelerine yardımcı olmaktır' olarak ifade edilmiştir. Bu hedefin yanı sıra, Hayat Bilgisi dersinin 4. ve 5. sınıflarda okutulan Fen ve Teknoloji ile Sosyal Bilgiler derslerine temel oluşturacak bilgilerin de öğretilmesi hedeflenmiştir (Yolcu, 2014).

2005 Hayat Bilgisi öğretim programında, öğrencilerin eleştirel ve yaratıcı düşünme yeteneklerinin yanında araştırma yapma, iletişim kurma, problem çözme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik, Türkçeyi doğru ve etkili bir şekilde kullanma, karar verme, kaynakları etkili kullanma ve öz yönetim becerilerini kazanmaları hedeflenmiştir (Yolcu, 2014).

2005 ve 2009 Hayat Bilgisi öğretim programları arasında, bazı kazanımların temalar arasında farklı dağılımları dışında, kazanımlar boyutunda belirgin bir farklılık bulunmamaktadır (Türkyılmaz, 2011).

2015 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının vizyonu; temel yaşam becerilerine sahip, kendini tanıyan, sağlıklı ve emniyetli bir yaşam sürdüren, doğaya ve çevreye

duyarlı, araştıran, özgüveni yüksek, çevresi ve kendisiyle uyumlu, ulusal ve manevi değerleri benimsemiş, bireyler yetiştirmektir (MEB, 2015). 2015 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı, yürürlüğe girdikten sonra sadece iki yıl kullanılmış ve bu şekliyle okutulan en kısa program olmuştur (Aktepe ve Gündüz, 2022).

2017 ve 2018 yıllarında güncellenen Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı, Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları ile Temel İlkeleri dikkate alınarak tasarlanmıştır. Programın ana hedefi, temel yaşam yeteneklerine sahip, kendiyle barışık, sağlıklı ve emniyetli bir yaşam süren, toplumun değerlerini benimseyen, doğa ve doğaya duyarlı, keşfeden, üreten ve vatanını seven bireyler yetiştirmektir (Uçar, 2020).

2024 “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli” kapsamında Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı yeniden oluşturulmuştur. Bu program ilkokul dönemindeki öğrencilerin olgu, olay ve bilgileri bir bütün halinde anlamlandırabilmesi için hayat bilgisi dersi disiplinlerarası bir yaklaşım ile oluşturulmuştur. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ile kendini ve çevresini tanıyan, sağlıklı ve güvenli bir yaşam süren, ailenin önemini ve toplumun değerlerini özümseyen, yaşadığı yeri ve ülkesini seven, çevresine ve doğaya karşı duyarlı, bilim ve sanatı önemseyen, araştırmacı, üretken, milli bilince ve manevi değerlere sahip bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmıştır (MEB, 2024).

Hayat Bilgisi Dersi'nin modern, bilimsel, teknolojik ve dünyadaki hayat bilgisi programlarına uygun olarak tasarlanması ve sürekli güncellenmesi, dersin kalitesini artırmak açısından önemlidir (Çelik, 2017). Programların amaçlarına ulaşmasında öğretmenlerin rolü büyüktür. Öğretmenler programları detaylı bir şekilde incelemeli, hedefleri ve içerikleri öğrencilerin yakın çevrelerine ve kişisel özelliklerine uygun şekilde düzenleyerek, Hayat Bilgisi dersinin maksimum faydasını sağlamalıdır (Dündar, 2002).

2. OKUL DIŞI ÖĞRENME

Toplumlar, sürekliliklerini sağlayabilmek için bilgi birikimlerini artırma çabalarının yanı sıra, geleceği şekillendirecek genç nesillere bilgiyi akılda kalıcı şekilde aktarmalıdır (Alkan, 2023). Okullar, bireyler için en değerli öğrenme alanları olarak görülmektedir. Ancak, hayat boyunca öğrenilenler sadece okullarla sınırlı değildir. Okullar, önceden belirlenmiş hedeflere göre bireylere yeni davranışlar kazandıran deneyimler sunan ve bu deneyimleri organize eden bir sistemdir ve genellikle hazır teorik bilgileri sağlar. Bu durumda, en kalıcı öğrenmenin gerçekleştiği bireylerin hayal gücü göz ardı edilmekte ve deneyimleyerek öğrenme ortamlarının eğitim sürecine dahil edilmesine

izin verilmemektedir (Göğebakan, 2018). Öğrencilere okul içinde verilmesi planlanan eğitimin dışında, okul dışında gerçekleşen ve hedeflenen kazanımlara yönelik olan öğrenmelere okul dışı öğrenmeler denir (Usta, 2023).

Okul dışındaki öğrenme ortamları, öğrencilerin çeşitli öğrenme stillerine uyum sağlayarak her bireyin kendi yetenekleri doğrultusunda bilgiyi şekillendirmesine olanak tanır (Kubat, 2018). Okul dışında ancak planlı ve programlı bir şekilde gerçekleştirilen öğrenme deneyimleri, bireylerin motivasyonunu artırarak yaşanan değişimlerin anlamlı olmasına katkıda bulunur (Koca, 2024).

Bireylerin sosyal iletişimi, pozitif bir ortam yaratılmasına yardımcı olur. Sağlıklı bir ortam, bireyler arasındaki birebir ilişkilere dayanır. Toplumda demokrasinin ilerlemesi için, toplumsal değerlerin anlaşılması bu sağlıklı ortamın oluşmasına katkı sağlayabilir. Bu bağlamda, okul dışı öğrenme alanları, bireylerin sosyal etkileşimini artırarak olumlu davranışları teşvik edebilir ve toplumsal değerlere duyarlılık kazandırabilir (Altay, 2024).

2.1. OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARI

Öğrenmenin gerçekleşebilmesi ve içselleştirilebilmesi için öğrenenin etkin katılımına uygun öğretim metod ve tekniğin seçilmesi gerekmektedir. Özellikle 2005'ten itibaren uygulanmaya başlanan yapılandırmacı yaklaşıma göre öğrencinin öğrenmede aktif olması ve öğrenme olayının merkezinde yer alması gerekmektedir. Bu yaklaşıma göre öğrencinin öğrenme sürecinde bilgiyi kendisinin keşfetmesine, oluşturmaya ve geliştirmesine olanak sağlanmalıdır. Bu noktada öğretmen ise öğrenciye bilgiyi direkt vermek yerine onun bilgiyi anlamlı bir şekilde yapılandırmasına yardımcı olan rehber rolündedir. Öğretmen öğrenciye bilgiyi öğretmek yerine ona uygun yaşantı geçirmesini sağlayacak fırsat sunmalıdır (Katırcıoğlu, 2019). Yapılandırmacı yaklaşımla birlikte eğitim anlayışı değişerek öğrenme-öğretme süreci farklı boyutlar kazanmıştır. Bu süreçle birlikte öğretmenler farklı yöntem ve teknikler ile farklı öğrenme ortamları kullanmaya başlamışlardır (Ocak ve Korkmaz, 2018).

Öğretim programlarında yapılan değişiklikler ile bilgiye ulaşmada sadece okul içi etkinliklerin kullanılmaması bunların yanı sıra okul dışı öğrenme ortamlarının da kullanılması gerektiği belirtilmiştir. Öğrenciler, okul dışı öğrenme ortamlarıyla gerçek hayatta olduğu gibi problemlerle birebir karşı karşıya kalmakta ve bu da onların gerçek hayattaki problemleri çözmede en doğru yolu seçmelerine olanak sağlamaktadır. Bu

ortamlarda bilgiler somut olarak öğrenci için anlamlı hale gelecek, öğrenme süreci kolaylaşacak ve bilgiler daha kalıcı hale gelecektir (Çetinkaya, 2022). Okul dışı öğrenme ortamları eğitimde öğrenciyi merkeze almak için uygun ortamlardır. Okul dışı ortamlarda gerçek nesneler ve sorunlar kullanılmaktadır. Bununla birlikte öğrencilerin etkinliklere aktif bir şekilde katılabilmeleri motivasyonlarının ve ilgilerinin artmasını sağlarken bilimin de daha eğlenceli hale gelmesine katkı sağlamaktadır (Aras Özdemir, 2019). Öğrenmenin sınıfın dışında gerçekleşmesi öğrencilerin süreç boyunca aktif olması ve ilgi, istek, heyecanla etkinliklere katılım gerçekleştirmeleri birden fazla duyuya hitap ederek bilgilerin kalıcılığının sağlanması okul dışı öğrenme ortamlarının özellikleri arasında sayılabilir. Okul dışı öğrenme, öğrencilere gerçek yaşam deneyimleri imkanı sunduğu için öğrenilen bilgilerin somut ve anlamlı hale getirilmesine katkı sağlayarak eğlenerek öğrenilen bu bilgileri yaşam boyu kullanacakları bir yaklaşım sunmaktadır (Armağan, 2015). Bireyin belirli bilgileri doğrudan aldığı ve depoladığı bir öğrenme ortamı öğrencilerin eleştirel düşünme, yansıtıcı düşünme, analiz yapma, sentez oluşturma süreçlerini gerçekleştirmesi için uygun değildir. Bu sebeple, öğrencilerin öğrenirken kendilerini rahat hissedebilecekleri, ayrıntılı sorgulama yapabilecekleri öğrenme ortamlarının hazırlanması öğrenmenin istenilen seviyede gerçekleştirilebilmesi olasılığını arttıracaktır (Ay, Anagün ve Demir, 2015).

Okul dışı öğrenme ortamları öğrencilerin bilimi kavramalarına ve okul dışı ortamlara yönelik cesaretlenmelerinin artmasına yardımcı olmaktadır (Armağan, 2015). Öğrencilere ve öğretmenlere birçok fırsat sunan okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılmasında öğretmene oldukça büyük görev düşmektedir (Ocak ve Korkmaz, 2018). Okul dışı öğrenme ortamına yapılacak olan geziden istenilen başarının sağlanabilmesi için öğretmenin hedeflenen kazanımlara göre gereken planlamayı yapması gerekmektedir (Katırcıoğlu, 2019). Okul dışı öğrenme, öz-motivasyonlu, isteğe bağlı ve öğrencilerin ihtiyaçları ve ilgi alanlarına göre yönlendirildiği için, öğrenme sürecinde motivasyon, seçim ve kontrol, ilgi ve beklentiler gibi belirli yönlerin incelenmesi kritik önem taşır (Rennie, Feher, Dierking & Falk, 2003).

Okul dışı ortamlarda değerler eğitimin verilmesi kazanılan değerlerin gerçek hayata aktarılabilmesi açısından oldukça fayda sağlayacaktır. Okul dışı ortamlarda öğrenciler aktif bir şekilde kendi değerlerini oluştup şekillendirebilmektedirler. Bu bağlamda okul dışı ortamlar öğrencilerin değerleri daha kolay ve etkili kazanmasına fırsat verecektir. Bu ortamlarda yapılan etkinlikler sayesinde değerler anlamlı olacağından

eğitimin ana hedefi olan öğrenilenlerin kalıcı olması hedefine ulaşılması beklenmektedir (Çalışkan ve Yıldırım, 2022).

Okul dışı öğrenme fırsatları genellikle açık hava eğitimi ile özdeşleştirilir. Ancak açık hava eğitimi sadece okul dışı öğrenmenin bir formudur ve müzeler, sergiler, kamplar gibi birçok diğer etkinlik de okul dışı eğitim olarak kabul edilir (Cabello & Ferc Savec, 2018). Fakat bu öğrenme ortamlarının her şehirde bulunması olanaklı olmadığından yaşanan çevrede var olan bir ortamı değerlendirmek gerekmektedir. Bu ortam bir park ya da okul bahçesi olabilir. Park ve okul bahçesi gibi ortamlarda yapılacak etkinlikler eğitimin sınıf dışına çıkmasını, öğrenilenlerin daha ilgi çekici ve keyifli hale gelmesine katkı sağlayacaktır. Bütün dersler ve öğretim programındaki bütün kazanımlar için okul dışı öğrenme ortamlarında etkinlik yapmak zaman, kurum ve mali değişkenler için uygun olmayabilmektedir. Fakat dönem içerisinde okul dışı öğrenmenin amacına uygun bir şekilde yapılacak birkaç etkinlik okul dışı öğrenmenin gerçekleştirilebilmesi için yeterli olacaktır (Üner, 2019).

Okul dışı öğrenme ortamları müzeler, bilim merkezleri, planetarium, hayvanat bahçeleri, botanik bahçeleri, akvaryumlar, kütüphaneler, milli parklar, sanat galerileri, sanatçı atölyeleri, tasarım stüdyoları ve el sanat işlikleri, sağlık kurumları, spor merkezleri ve dijital öğrenme ortamları şeklinde sıralanabilir.

2.1.1. Müzeler

Uluslararası Müzeler Konseyi, müzeyi "Toplumun ve onun gelişiminin hizmetinde, kar amacı gütmeyen sürekli bir kurumdur. Halka açıktır, insanın ve ortamının maddi tanıklarına ilişkin araştırmalar yapar, bu tanıkları edinir, bunlardan haberdar eder, özellikle de bunları inceleme, eğitim ve insanların zevk almaları amacıyla sergiler." şeklinde tanımlamaktadır (Emeksizoglu, 2007). Müzeler farklı çağlarda ve farklı kültürlerde yaşamış insanlarla bugünün insanları arasında bağ kurmakta ve var olan bağ güçlendirmektedir. Aynı zamanda geçmişte yaşayan insanları anlamamıza ve onların davranışlarını anlamlandırmamıza imkan sağlanmaktadır (Çalışkan ve Yıldırım, 2022). Müzeler; bağlı oldukları idari birim, bölgesel nitelik, işlevsel yapı, koleksiyon çeşidi, metodoloji, hedef kitle, koleksiyon sergileme tarzı ve ilgili alanlara göre birçok kategoride sınıflandırılmıştır (Bozdoğan, 2007). Bu sınıflamalardan bazıları arkeoloji, sanat, antropoloji, yaşayan tarih, tarihi ev, çocuk, askeri, doğa tarihi, bilim müzeleri şeklindedir. (Çetinkaya, 2022).

Çağdaş toplumların ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilen temel kurumlardan biri olan müzeler, toplumun kültürel mirasını araştırıp, toplayıp, korumakta ve halkın eğitimi için sunmaktadır. Müzeler kuruluşlarından itibaren eğitim amacını taşımıştır ancak eğitim 20. yüzyılın ortalarında itibaren müzelerin temel görevlerinden biri olarak kabul edilmiştir. Bu dönemden itibaren eğitim aracılığıyla izleyicilerin müze koleksiyonlarına ulaşmaları sağlanmıştır. Böylelikle “müze eğitimi” olarak adlandırılan ayrı bir alan ortaya çıkmıştır. Müzelerde eğitim, eğitim ve müzecilik prensiplerine, sanatsal, bilimsel, teknolojik ve sosyal değişimlere göre toplumun evrimi boyunca farklı anlamlar ve işlevler kazanmıştır (Tezcan, Akahmet ve Ödekan 2006). Müzelerden özgün ve yaygın öğretim süreçlerinde kolay bir şekilde ve sıklıkla yararlanılabilmektedir. Müzler okullarda hem yeni bir konunun bir plan dahilinde işlenmesine hem de işlenen bir konunun pekiştirilmesine olanak sağlamaktadır (Çalışkan ve Yıldırım, 2022). Belli bir plan ve programa gerek duyulmadan ziyaretçilerin ilgi alanlarına ve yeteneklerine göre müzelerde yaptıkları informal öğrenme, öğretmenlerin ve müze eğitim personelinin düzenlediği planlı ve programlı müze ziyaretleriyle biçimlenen formal eğitimin bir öğretim etkinliği haline dönüşebilir. Böylelikle müzeler yaygın eğitim kurumu olarak nitelendirilmeye başlanmış ve bundan dolayı ülkemizde de eğitim alanında önem kazanmaya başlamıştır (Bozdoğan, 2007). Müzeler ancak öğreneni pasif konumdan çıkararak, nesnelerle etkileşim kurabildikleri doğrultuda ziyaretçileri olan öğretmen, öğrenci ve toplumdaki diğer bireyler için faydalı olacak ve eğitime katkısı olacaktır. Müze koleksiyonları sergilendiği zaman kullanılan yöntemlerin yanı sıra, müze rehberi, müze kataloğu, müze broşürü, müze öğretmen rehberi, elde , al beni (handout) ve müze öğretim yaprakları (worksheets) gibi yazılı kaynakların kullanımı, okul ziyaretlerinin planlı ve etkili bir şekilde gerçekleştirilmesine katkı sağlayacak ve öğrenme sonuçlarını artıracaktır (Can Çoşar, 2019).

İnsanların var olan bilgi, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda müze koleksiyonlarında deneyim kazanmaları, kendi anlamlarını çıkarmaları ve yaşam boyu eğitim süreçlerini sürdürmeleri müze eğitiminin amacını oluşturmaktadır. Birçok müzede eğitim departmanı, diğer birimlerden ayrı olarak var olup, farklı izleyici gruplarının ilgi ve ihtiyaçlarına uygun şekilde eğitime katkıda bulunan çeşitli eğitim faaliyetleri sunulmakta, değerlendirilmekte ve geliştirilmektedir (Tezcan, 2006). Sınıflarda öğretilen tarih derslerinde soyut bilgi ve beceriler olan geçmişte yaşamış toplumların sosyal, kültürel, ekonomik, bilimsel gelişmeleri konusunda günümüze ışık tutan tarihi mekanların kullanılması etkili olmaktadır. Ülkemiz, çağlar boyunca birçok medeniyetin

yaşadığı tarihi alanlara sahiptir. Bu tarihi alanların öğrencilerin çevre bilinci gelişmiş, üretken, etkin bireyler olması için konu ve kazanıma uygun olarak okul dışı öğrenme etkinliklerinde kullanılması faydalı olacak ve öğrencilerin soyut olan bu konuları daha iyi anlamlandırmalarını sağlayacaktır (Uğurlu, 2022).

Artık eğitim, müzelerin ve galerilerin temel işlevi olarak görülmektedir. Hem müze profesyonelleri hem de halk, müzenin eğitim rolünü kabul etmektedir. Müzenin eğitim rolüne odaklanarak, tartışmanın büyük kısmı ziyaretçilerin müzelerde öğrenip öğrenmedikleri ve öğrenmenin niteliği konusunda ilerlemiştir. Araştırmacılar, öğrenmeyi değerlendirmek için çaba sarf etmelerine rağmen, hala müze öğrenimine ortak bir tanım bulmakta zorlanırlar. Bunun nedenlerinden biri, öğrenme üzerine yapılan araştırmaların, öğrenmenin dar bir şekilde tanımlandığı, geleneksel okul tabanlı eğitim ortamlarında yapılmış olmasıdır ve bu araştırma bulguları müze ve galerilere kolayca transfer edilemez (Hooper Greenhill & Moussouri, 2000).

2.1.2. Bilim Merkezleri

Bilim merkezleri, her yaş ve farklı bilgi düzeyine sahip insanları bilimle bir araya getirerek, bilimi ve teknolojiyi halk için anlaşılabilir ve ulaşılabilir hale getiren, etkileşimli öğretim yaklaşımıyla ziyaretçilerini denemeye ve keşfetmeye yönelten, bilim ve teknolojinin toplum içindeki önemini artırmayı hedefleyen, deneysel ve uygulamalı etkinlikler sunan merkezlerdir (Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu, 2011). Bilim merkezleri, başta öğrencileri daha sonra tüm ziyaretçilerini bilime teşvik etmeyi, bilimi sevdirmeyi ve bilim sayesinde insanlarda heyecan duygusu yaratmayı amaçlamaktadır. Bilim merkezleri öğrencilerin hatta çocukların boş vakitlerini eğlenip öğrenerek geçirmelerini sağlayarak bu vakitleri verimli bir şekilde geçirmelerine olanak sağlamaktadır (Solakcı, 2022).

Bilimsel ilerlemenin temelini insanların öğrenme ve keşfetme dürtüsü, akıllarındaki ilginç sorularla araştırma arzusu oluşturur. İnsanlar daima yeni bilgiler edinmek ve kafalarındaki sorulara cevaplar bulmak istemişlerdir. Bununla birlikte, bilgilerini diğerler insanlarla sözlü veya yazılı olarak paylaşma arzusu duymuşlardır (Doldur, 2019). Bilim merkezleri ve benzeri kurumlar, bu hedefe hizmet etmektedir, öğrencilerin bilim insanları gibi düşüncelerini teşvik etmeye çalışır. Ancak öğrencilere sunulan bilim eğitimlerinde, bilişsel ve pratik becerilere ek olarak duyuşsal özelliklere de önem verilmektedir. Bilim eğitim merkezlerinin büyük bir kısmı, bilime yönelik olumlu

bir tutumun da bilim eğitiminin önemli bir parçası olduğunu kabul etmektedir (Öztürk, 2014). Öğrencilerin bilgiyi anlamlı kılmaları ve kalıcı bir şekilde öğrenmelerini sağlamak için gerekli olan informal öğrenme ortamlarından biri olan bilim merkezleri, bilim, teknoloji ve eğitimi bir araya getiren kurumlardan biridir (Erçetin Görgülü 2018). Bilim merkezi yaş grubu küçük olan öğrencilerde öğretim faaliyetlerinin yanı sıra, eğlenceli vakit geçirme ve bilimi sevdirmeye amaçlı da kullanılabilir (Doldur, 2019). Bilim merkezlerinde oluşturulan eğitim ortamlarının somut materyallerinin ve zengin içeriğinin, sınıf içinde yapılan derslere göre öğrencilerin öğrenme süreçlerine daha fazla katkı sağladığı düşünülmektedir (Uğurlu, 2022).

2014 yılında açılışı yapılan Konya Bilim Merkezi TÜBİTAK tarafından desteklenen “kapsamlı ilk bilim merkezi” unvanına sahiptir. (Erçetin Görgülü 2018).

2.1.3. Planetaryum

Gökyüzünde ve uzayın derinliklerinde insanı hep bir merak içerisinde bırakan, yarattığı bilinmezlik duygusu ve gizemle kendine çeken pek çok olay ve olgu vardır. Bu nednle insanlar gökyüzü ve uzayla ilgili bilinmeyen pek çok olguyu birebir gözlemlemek ister. Fakat bu durum herkes için mümkün olamamaktadır. Bu noktada uzayın ve gökyüzünün bilinmezliklerinin gözler önüne serilmesi için planetaryum kavramı ortaya çıkmıştır (Yavuz, 2012). Planetaryumlar, daha çok astronomi ve uzay bilimleri ile ilgili kavramlar olan yıldızların, Güneş'in ve diğer gök cisimlerinin gerçek zamanlı simülasyonlarını, özel bir mercek sistemi kullanarak kubbe şeklinde tasarlanmış tavanın iç yüzeyine 360 derecelik bakış açısıyla yansıtarak izleyicilere sunan, yatar vaziyetteki koltuklarda seyretme imkanı sağlayan mekanlardır. Bu mekanların görüntüleme sistemi normal görüntüleme sisteminden farklı olarak geniş, kubbe şeklinde bir projeksiyon ekranı şeklindedir. Planetaryumlarda projeksiyon ekrandındaki oval ve üç boyutlu görüntüler kubbenin tamamına yansıtılır. Bu sayede gökyüzü ya da istenen herhangi bir ortamın simülasyonu son derece gerçekçi bir görüntülemeyle izleyicileri içine çekecek şekilde sunulabilmektedir (Metin, 2020). Planetaryumlar görüntüyü oluşturmada dev projeksiyon cihazlarının kullanılarak görüntünün ekrana yansıtmasıyla sinema salonlarına benzemekte ancak görüntüyü sinemadaki projeksiyonun yatay zemine, planetaryumdaki projeksiyonun kubbe şeklindeki tavana yansıtmasıyla birbirinden ayrılmaktadır (Doldur, 2019). Planetaryumlarda görüntüleme sistemleri için kullanılan farklı teknikler vardır. Bu teknikler starball, projektör sistemleri ve balık gözü lenslerdir (Kartal,2019).

Planetaryumların kubbe çapları ve kapasiteleri birbirinden farklı olabilmektedir. Planetaryumların en önemli avantajı oluşumu ve gözlenmesi için uzun yıllar geçmesi gereken olayların ve yer değitirmelerin birkaç saniyede gerçekleştirilebiliyor olmasıdır. Planetaryumlar sayesinde gökyüzü, Kuzey Kutbu, Avustralya ya da Ekvator’dan görüldüğü şekilde seyredebilir ve Ay’ın evreleri, Güneş’in mevsimlere göre hareketleri, gezegenlerin hareketleri izlenebilir (Metin, 2020).

Türkiye’ de ve Dünyada bir çok planetaryum bulunmakta ve bu planetaryumların sundukları kendilerine özel sürekli güncellenen ve yenilenen gösterileri olmaktadır. Planetaryumlarda sunulan sunu ve gösterilere bakıldığında:

- Gözle gördüğümüz veya göremediğimiz evrenin derinliklerindeki cisimleri
- Güneş Sistemimizden başlayarak; Gezegenler, Ay ve Dünya’nın Güneş etrafındaki konumları ve hareketleri
- Yıldızlar, Takımyıldızları, kuyruklu yıldız geçişleri
- Yıldızların ve diğer gök cisimlerinin mesafeleri
- Gökadaları (galaksiler), Nebulaları, Göktaşları ve meteor yağmurları, Yıldızların yaşamı, kara delikler, genişleyen evren, büyük patlama ve diğer birçok gök cisimleri
- Güneş ve Ay Tutulması, uzay keşifleri, zamanda yolculuk ve Güneş sistemi simülasyonları
- Tıp, mimarlık ve yer bilimleri gibi diğer alanlarla ilgili sunu, 3 boyutlu animasyon ve çizimler
- Fen bilimlerinin diğer alanları olan Fizik, Kimya ve Biyoloji ile ilgili (Canlılar dünyası, Kalıtım v.s.) sunu ve simülasyonlarının gösterilebildiği görülmektedir (Metin, 2020).

Planetaryumların sayıları 1930’ lu yıllardan itibaren hızla artmaya başlamış ve dijital teknoloji ile birlikte 2000’li yıllardan başlayarak sabit ve yerleşik olarak kurulan bu yapılar artık dijital olarak ve taşınabilecek (mobil) şekilde tasarlanarak yeni bir yapıya bürünmüştür. (Metin, 2020). Gelişerek taşınabilir özelliğe sahip olan planetaryumlar sosyo-ekonomik düzeyi dezavantajlı öğrencilerin bunlardan yararlanarak informal öğrenme deneyimi kazanmasına olanak sağlamıştır. Okulda informal ortamlara yapılacak

gezilerin belli bir amaç çerçevesinde ve bir plan dahilinde yapılması gerekir. Aynı durum informal öğrenme ortamını sınıfa taşımada da geçerlidir (Solakcı, 2022).

Planetarium gibi informal öğrenme ortamlarına yapılacak ziyaretlerin öncesinde öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Öğretmen yapılacak olan ziyaretin hazırlık aşamasında öncelikle gidilecek olan kurumun internet sitesinden bilgi edinebilir ancak gezi öncesinde öğretmenin planetaryumda sunumu izlemesinin daha faydalı olacağı düşünülmektedir. Gösterim ve film saatleri belli olan planetaryumlarda okul olarak öğrenci gruplarıyla gidildiğinde önceden randevu alındığı takdirde sunumların saatlerde esneklik yapılabilmektedir (Doldur, 2019).

Günümüzde planetarium işlevlerini genişleterek panoromi görüntü teknolojilerinin önemli uygulama alanlarından biri haline gelmiştir. Planetaryumlar kuruluş amacı olan sadece astronomi alanında yapılan gösterilerin sunulduğu yerler olmaktan çıkarak, gelişen teknolojiyle birlikte okul öncesinden üniversitede eğitim gören öğrencilere kadar öğretim programlarına uygun ve genel izleyicilere yönelik film gösterimlerinin yanında okyanus altları, çöller, canlılar dünyası, insan vücudu, hücre ve kalıtım gibi birçok alanda eğitici ve eğlendirici belgesel niteliğindeki filmlerin sunulduğu ortamlar haline gelmiştir (Metin, 2020).

2.1.4. Hayvanat Bahçeleri

1924 yılında kurulan Hayvanat Bahçeleri ve Akvaryumlar Birliği (AZA) (t.y.), belirli bir uzman ve personel kadrosuyla birlikte, var olan vahşi yaşamın devamını sağlayan, tehlike altındaki hayvanları doğal ortamlarında koruyan ve aynı zamanda eğitim ve bilimsel çalışmalara katkı sağlayan kurumlar olarak tanımlamıştır (AZA, t.y.). (Yavuz,2012). Hayvanat bahçeleri, yabani ve evcil hayvanların insanlarla buluşmasını sağlayan müze çeşitlerinden birisidir. Birçok hedefi ve amacı içinde barındıran hayvanat bahçelerinde düzenlenen sahalara yerleştirilen hayvanlar insanlara sergilenir (Can Çoşar, 2019).

Günümüzde insanların doğal kaynakları ve doğal alanları plansız ve dikkatsizce kullanması sonucu ekolojik dengenin bozulmasıyla insanlara yaşadıkları doğayı korumanın bilincinin verilmesi ve hayvanları tanımlarının sağlanması için hayvanat bahçelerinin kurulmasına gereksinim duyulmuştur. Buradan yola çıkarak hayvanat bahçelerinin insanlara koruma bilincini aşılayabilmesi için sergi mekanları ziyaretçilere

doğadaki gibi “geniş ve sınırsız” bir etki uyandıracak şekilde nitelikli çevreler olarak tasarlanmalıdır (Yılmaz, 2008).

Kentleşme uğruna doğal alanların hızla tüketimi bir çok canlı türünün yok olması problemini beraberinde getirmiştir. Bu durum, doğal çevrenin ve doğal yaşam düzeninin korunması için tanıtımın ve eğitimin ne kadar önemli olduğunu gün yüzüne çıkarmıştır. Doğal yaşam alanlarına benzer olarak tasarlanan hayvanat bahçelerinin, doğal yaşamın tanıtılması ve insanların doğal yaşam alanları konusunda bilinçlendirilmesi konusundaki önemini, konu hakkında yapılmış olan bilimsel araştırmalar kanıtlar niteliktedir (Yılmaz ve Özbilen, 2011). Ekolojik dengenin ve doğal çevrenin daha fazla zarar görmemesi adına, insanların diğer canlılarla birlikte aynı ortamı paylaşarak yaşamlarına devam etmelerinin öneminin vurgulanması için özellikle son yıllarda yapılan çalışmalar artmıştır. İnsanların yalnızca tanıdığı ve sevdiği şeyleri koruma ihtiyaç duymassından dolayı, doğal yaşam düzeninin korunabilmesi için bu konularda tanıtımın ve eğitimin önemi ortaya çıkmaktadır. Diğer canlılardan uzak olarak kent ortamında yaşayan insanları doğayla buluşturarak onlara doğa sevgisi kazandıracak alanlardan biri hayvanat bahçeleridir. Hayvanat bahçeleri sayesinde yeni nesile hayvanları tanıma ve hayvan sevgisi kazandırma olanağı verilerek doğanın daha fazla zarar görmesi engellenebilir. Ancak hayvanat bahçeleri bu eğitim hedeflerine ulaşmaya olanak sağlarken, hayvanların doğal davranışlarına olanak sağlamak için doğal yaşam alanlarını yansıtacak biçimde tasarlanmalıdır. Bu şekilde tasarlanan hayvanat bahçeleri doğadaki görkemi ve özgürlüğü ziyaretçilere yansıtarak onlara hayvanlara karşı acıma duygusu yerine hayranlık duygusu kazandırabilir (Yılmaz ve Özbilen, 2011).

Hayvanat bahçelerine yapılan ziyaretler ile çevremizde gördüğümüz ve görmediğimiz yaban hayatta var olan hayvanları yakından tanıma şansına sahip oluruz ve böylelikle onların davranışlarını gözlemleyebiliriz. Aynı zamanda hayvanat bahçeleri hayvanların doğal yaşam alanlarına benzer şekilde tasarlandığı için bu hayvanların yaşam ortamlarının ekolojik nitelikleri hakkında da bilgi sahibi olabiliriz (Erten, 2016). Tüm bu amaçlara ulaşabilmek için, gösterim alanları ziyaretçilere uygun duysal veriler sağlayarak, ziyaretçinin çevreden doğru mesajlar almasını sağlamalıdır. Bu bağlamda, tasarlanma ilkeleri göz önüne alınarak sergi yapılan hayvanat bahçelerinde ziyaretçiler, hayvanlar hakkında daha fazla bilgi edinme ve hayvan davranışlarındaki esrarı keşfetme olanağı bulabilmektedirler (Yılmaz ve Özbilen, 2011).

Yaşadığımız Dünya'yı tanımının ve anlamının yolu öncelikli olarak bir parçası olarak içinde bulunduğumuz doğayı tanımaktan geçmektedir. Aynı Dünya'yı paylaştığımız doğanın bir diğer garçası da hayvanlar alemidir. Doğadaki bu hayvanları tanımak, onları keşfetmeye çalışmaktan yani onları yakından gözlemlemek, onlara dokunmak ve seslerini duymaktan geçer. Bu keşfetme çalışmaları için informal öğrenme ortamları gerekli olan olanakları vermektedir. İnfomal öğrenme ortamlarından birisi olan "Hayvanat Bahçeleri"; bireylere, canlıları birebir kendi yaşam alanlarında gözlemleyerek, sorgulayarak ve yaparak-yaşayarak deneyimleyebilecekleri bir öğrenme ortamı sunmaktadır. Bu noktada, hayvanat bahçelerinde öğrenci merkeze alınıp informal olarak gerçekleştirilen öğrenme sürecinde, öğretim programlarında yer alan, canlılar ile ilişkili hedeflenen kazanımlara ulaşılması konusunda öğretmenler için verimli bir alternatif sunmaktadır (Kaplan ve Türkmen, 2022). Bu eğitsel işlev, Hayvanat bahçelerinin okul dışı öğrenme ortamları olarak kullanılmasına olanak sağlamaktadır. (Uludağ, 2017). Hayvanat bahçeleri okul öncesinden üniversiteye kadar eğitimin her kademesinden ziyaretçiler barındırmaktadır (Kölemen, 2021). Canlıların kategorize edilmesi, ortak özellikleri, yaşam ortamları, üreme büyüme ve gelişme gibi canlılarla ilgili olan konuların hayvanat bahçelerinde işlenmesi öğrencilere keyif alacakları ve unutamayacakları bir öğrenme sağlayacaktır. Bu nedenle hayvanat bahçeleri, eğitim odaklı bir şekilde ve eğlenceli aktivitelerle bir araya gelerek, farkında olmadan öğrenmenin gerçekleştiği bir öğrenme ortamı olarak hizmet verebilir (Durel, 2018). Ülkemizde birçok hayvanat bahçesi vardır ancak onlara ulaşmadak her zaman imkanlar dahilinde olmamaktadır. Bu durum ortaya çıktığında internet ile erişim sağlanabilecek 360° sanal tur veya panoroma şeklinde gezilebilecek hayvanat bahçeleri de bulunmaktadır. Bu sanal hayvanat bahçelerinin imkan kısıtlılığı söz konusu olduğunda öğretmenlere bir alternatif olarak kolaylık sağlayacağı düşünülmektedir (Kaplan ve Türkmen, 2022)

2.1.5. Botanik Bahçeler

Botanik bahçeleri, bitkilerin çeşitliliği, sınıflandırılması, ekolojisi ve yapısal özellikleri hakkında öğretimin gerçekleştirilebileceği mekanlardır (Erten, 2016). Bu nedenle botanik bahçeleri, bilimsel araştırma merkezleri gibi bilgi kaynağı olarak görev yapmaktadır. (Solakcı, 2022). Botanik bahçeler çeşitli bitki türlerinin tanıtılmasının yanında çevreye yönelik olumlu davranışlar geliştirmeye de yardımcı olmaktadır (Durel, 2018).

Ülkemiz, çok geniş bir bitki çeşitliliğine ev sahipliği yapan bir coğrafyada yer almaktadır. Bu zengin bitki çeşitliliğine ev sahipliği yapan bölgelerde, botanik bahçeleri tarihi Osmanlı ve Bizans İmparatorlukları dönemlerine dayanmaktadır. Bu dönemlerde meyve, sebze ve tıbbi bitkilerin yetiştirilmesi şeklinde başlamıştır. İlk botanik bahçe olan Galata Sarayı Botanik Bahçesi, 1839 yılında hizmete girmiştir. Daha sonra, birçok botanik bahçesi üniversiteler ve vakıflar tarafından kurulmuştur. (Can Çoşar, 2019). Günümüzdeki botanik bahçeleri tanımına uyan ilk botanik bahçe, 1859'da Amerika'da Missouri Botanik Bahçesi'nin kurulmasıyla gerçekleşmiştir. Ülkemizde ise modern anlamda ilk resmi botanik bahçe, 1932'de İstanbul Üniversitesi'ne bağlı botanik bilimci Alfred Heilbronn'un ismiyle açılmıştır (Durel, 2018).

Botanik bahçelerinin bir başka özelliği de bulundukları bölgelerdeki eğitim kurumları için eğitim merkezi olmalarıdır. Bu nedenle, okul dışı öğrenme alanları olarak da kullanılabilirler. Botanik bahçeleri, doğanın insanlara açılan kapısı olarak işlev görmektedir ve bu bahçelerde düzenlenen eğitim programlarıyla okullardaki her seviyede eğitimi desteklemektedir. Bu bölgeler, gençlerin öğrenme alanları olarak da bilinir. Botanik bahçelerinde öğrenciler, kendi deneyimleri ve yetenekleriyle etkileşerek, yaşayarak öğrenir ve bu bilgileri kendi yaşamlarında uygulama fırsatı bulabilirler (Can Çoşar, 2019).

2.1.6. Akvaryumlar

Akvaryumlar, sualtı dünyasıyla ilgili bilgi edinmek için su da yaşayan hayvanların ve bitkilerin seyredilmesi ve gösterilmesi için içine konduğu değişik boyut ve ölçülerde olabilen kaplardır. Akvaryumlar sayesinde bu bitkiler ve hayvanlar, yakından incelenebilmektedir. Bu bakımdan akvaryumlar, bilimsel araştırmalarda yararlanılarak kullanılabilmenin yanı sıra eğitim-öğretim, eğlence ve hobi amaçlı da kullanılabilir (Durel, 2018).

Akvaryumlar, günlük yaşamda nadiren karşılaşılan bitki ve hayvan türlerinin insanlar tarafından görülebilmesine imkan vermektedir (Solakcı, 2022). Akvaryumlar, pek çok insanın bilmediği su altı yaşamının hayvanlarını veya bitkilerini tanıtmaya da olanak sağlarlar. Bu organizmalar, araştırmacılar tarafından çalışmalarında faydalanılmak üzere detaylı bir şekilde araştırılabilir. Bununla birlikte evlerde de süs balıklarının yetiştirilmesi için akvaryumlar tercih edilmektedir. Akvaryumlar çocuklar için de oldukça ilgi çekici yerlerdir ve eğlencelidir. Bu da akvaryumların okul dışı

öğrenme alanı olarak kullanılabilmesini sağlamaktadır. Günümüzde akvaryum sayısının artmasıyla birlikte, okullar tarafından akvaryum ziyaretleri düzenlenmektedir (Durel, 2018). Öğrenciler, akvaryumları ziyaret ederek canlı yaşamıyla ilgili birçok bilgiyi öğrenebilmektedir (Solakcı, 2022). Bu ziyaretlerin hedefine ulaşması için akvaryumlar için hazırlanan eğitim programları olmalıdır (Durel, 2018).

2.1.7. Kütüphaneler

Kütüphaneler, hizmet verdikleri topluluk veya kurumların hedeflerine uygun olarak bilgi kaynaklarını toplayan, koruyan, bilgiyi sistemli bir şekilde düzenleyen ve belirli standartlara göre hizmet sunan kurumlardır (Yıldız, 2015). Kütüphaneler kullanıcılarına ücretsiz bir şekilde eşit hizmet sunmaktadır (Demirtaş Doğan, 2019).

İnsanların bilgi ile verimli bir ilişki oluşturmada konusunda hizmet sunan, köklü bir tarihi olan kütüphaneler, geçmişten bugüne, toplumun önemli kurumları olarak görülmeye devam etmektedirler. Kütüphanelerde, köklü bir değişim ve dönüşüm sürecinin görüldüğü özellikle son çeyrek yüzyıldır, bilginin üretimi ve denetimi kadar korunması ve erişim kolaylığı konularında anlamlı çalışmalar yürütülmekte ve bu konularda büyük yatırımlar yapılmaktadır. (Öçalan, 2010). Kütüphanelere verilen önem kurulduğu ilk çağlardan modern dünya olan günümüze kadar geçirdiği tüm aşamalarda artarak sürmüştür. Burdan yola çıkarak kütüphanelerin en önemli görevi olan bilgiyi ve bilgi kaynaklarını toplama, koruma, düzenleme ve hizmete sunma işlevi daima sabit kalmıştır. Değişen unsurlar, bilgi kaynaklarının biçimleri, kütüphane yapıları ve hizmet sunma yöntemleridir. Kültürel mirası nesilden nesile ulaştırma gibi önemli bir işlevi olan kütüphaneler, bu işlevi için bilimsel, sanatsal ve kültürel birikimleri muhafaza etmektedir (Yıldız, 2015).

Toplumun her kesimine, din, dil veya ırk ayrımı yapmadan hizmet sunan halk kütüphaneleri, hem toplumun bilgi ihtiyacını karşılamış hem de kültürel etkinliklerle toplumsal odak noktalarına dönüşmüşlerdir. Kütüphaneler bilimsel araştırmaların ve çalışmaların yapılmasına da olanak sağladığı için önemli birer bilgi ve bilim merkezleridir (Yıldız, 2015). Günümüzde ülkemizde farklı türdeki kütüphaneler, içlerinde ve birbirleriyle işbirliği faaliyetleri içinde bulundukları bilinmektedir (Öçalan, 2010).

Günümüzde eğitim kurumlarının doğal ve önemli bir parçası haline gelen kütüphaneler, okulların olmadığı çağlarda okul işlevi görmüştür. Ayrıca günümüzde

eğitim kurumlarının nitelikli kütüphanelere sahip olmalarının başarı düzeylerini etkilediği bilinmektedir (Yıldız, 2015). Çocukların gelişim süreçlerinde kitaplarla tanışması ve okuma alışkanlığı kazanması; onların kelime hazineleri genişletmekte, dil becerilerini geliştirmekte, hayal güçleri ve düşünme becerileri üzerinde önemli kazanımlar oluşturmaktadır. Çocukluğun ilk yıllarında kazandırılan bu okuma alışkanlığı ve kitapların keşfi, çocuğun ileriki zamanlarda yetişkinlik döneminde tutum ve davranışlarına etki etmektedir. Bu nedenle çocukların yetişkinlik döneminde doğru tutum ve davranış sergileyen bireyler olabilmeleri için aileler, okullar, toplum ve devlet; çocukların dinleme, konuşma, okuma, oyun oynama, duyuşal çeşitlilik, farklı mekan ve materyallere olan ihtiyaçlarını karşılamalıdır (Deveci, 2022). Kütüphaneler de çocukların bu ihtiyaçlarını büyük oranda karşılayan ortamlardır.

2.1.8. Milli Parklar

İnsanlara ev sahipliği yapan, onların vazgeçilmez sermayesi olan çevrenin ve onun kaynaklarının bir sınırı ve taşıma kapasitesi aynı zamanda da insanların faaliyetlerine karşı gösterdiği tepkiler vardır. Çevrenin gösterdiği bu tepkilere karşı önlem alan da yine insanlardır. İşte bu önlem alma amacıyla dünyanın bir çok ülkesinde koruma bölgeleri oluşturulmuş ve koruyucu fikirlerin benimsenmesi süreci hızla yayılmaya başlamıştır. Milli Parklar, Tabiatı Koruma Alanları, Tabiat Anıtları, Tabiat Parkları, Özel Çevre Koruma Bölgeleri, Yaban Hayatı Koruma Alanları, Doğal ve Kültürel Miras Alanları, Sulak Alanlar ve benzeri birçok uygulama, bunlardan bazıları olarak örnek verilebilir (Zaman ve Çoşkun, 2012).

Dünyanın her köşesinde nadir bulunan doğal ve kültürel miras değerlerine sahip, coğrafi özellikleri farklı, çeşitli güzellikte bölgeler bulunmaktadır. Milli parklar, bir ülkenin özgün doğal ve manevi güzelliklerinin korunduğu ve muhafaza edildiği alanlardır. Ülkemizde bulunan bazı Milli Parklar; İğneada Longoz Ormanları, Ilgaz Dağı Milli Parkı, Küre Dağları Milli Parkı, Saklıkent, Bafa Gölü, Yozgat Çamlığı, Yedigöller olarak sıralayabiliriz. (Çetinkaya, 2022).

Milli parklar, koruma alanı statüsündeki yerlerden biri olup, barındırdıkları doğal zenginliklerle dünyanın birçok ülkesinde, özellikle turizm başta olmak üzere çeşitli amaçlar ve etkinlikler için kullanılmaktadırlar. Koruma alanları, turistik çekim kaynakları olmaları sebebiyle uzun bir süre boyunca genellikle turizm için kullanılmış olmalarına rağmen günümüzde çeşitli bilimsel araştırmalar ve eğitim faaliyetleri için de

önemli birer alan olarak kabul edilmektedirler (Zaman ve Coşkun, 2012). Milli parklar, öğrencilerle yapılan etkinliklerde birebir deneyimleme imkanı sunduğu için öğrencilere bilişsel süreç becerilerini kullanarak karşılaştıkları problemleri çözme fırsatı sağlar. Öğrenciler burada yaparak yaşayarak, doğrudan gözlemleyerek edindiği bilgileri ve tüm öğrenme sürecini şekillendirebilirler (Uğurlu, 2022).

2.1.9. Sanat Galarileri, Sanatçı Atölyeleri, Tasarım Stüdyoları ve El Sanat İşlikleri

Sanat eğitimi, insanların sanat ve kültür alanlarında yetiştirilmesi ve farkındalıklarının artırılması amacıyla yapılan çabadır. Sanat eğitimi öğrenciye çok yönlü bir şekilde verildiğinde öğrenci daha yaratıcı düşünebilme becerisine sahip olabilecek ve dış dünyayı algılama şekli değişecektir. Bunun sonucunda öğrencinin daha yenilikçi, özgüveni yüksek, üretken, çevresini olumlu etkilemeye ve yeni formlar oluşturmaya çaba gösteren bir birey olacağı düşünülmektedir (Uysal, 2005). Bu anlamda sanat etkinliklerinin öğrencilere çok yönlü verilmesiyle çocuklarda gözlem yapabilme, merak uyandırma, keşfedebilme ve yaratıcı düşünebilme becerilerini kazanmalarını sağlayarak görsel algılarının geliştirilebilmesi mümkündür (Dilmaç ve İnal, 2020). Başarılı bir öğrenme sağlayabilmek için eğitim süreci içerisinde öğrencinin aktif olması ve öğrendiği bilgiyi yaşamının içine dahil edebilmesi gerekmektedir. Bu öğrenmenin sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilmesi için de eğitim derslerinin sınıf dışında galeriler, fabrikalar, atölyeler, iş merkezleri, sanat merkezleri ve müzeler gibi çeşitli ortamlarda gerçekleştirilmesinin büyük yararları vardır (Gögebakan, 2018).

Öğrencilerin sanat ile ilgili kazanımları kazanmalarını sağlayan okul dışı öğrenme ortamlarından biri de tasarım stüdyolarıdır. Tasarım stüdyoları tasarlamaya dair tüm duyuşsal ve düşünüşsel pratiklerin ve tasarım dilinin öğretildiği merkezlerdir. Son zamanlarda değişen ve gelişen yeni tasarım stüdyoları öğrencilerin farkındalık seviyelerini, anlama ve uygulama yeteneklerini artırmayı sağlamak için öğrenciye bilgiyi direkt veren değil, onları düşünmeye iten, sorgulamalarını sağlayan, yaratıcı yeteneklerini geliştiren birer keşif alanına dönüşmüştür.

Stüdyo eğitiminde temel amaç tasarımcı adaylarının yaratıcı yeteneklerini, yaratıcı düşünme ve yaklaşımlarını geliştirilmek, onların yaratıcı potansiyellerini ortaya çıkararak geliştirmektir. Aynı zamanda yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmek için yaratıcı düşünme tekniklerinin öğretilmesi ve tasarım sürecinin deneyimlenmesiyle tasarımcı adaylarının yaratıcı problem çözme yetenekleri de güçlendirilir. Yaratıcı

düşünme becerisi gelişmiş bireyler yeni düşünceler geliştirerek çeşitli perspektifler geliştirebilir, düşünce ve ürünlerini detay ve çeşitlilikle arttırabilirler (Onur ve Zorlu, 2017).

2.1.10. Sağlık Kurumları

Müzeler, sanayi kuruluşları, hayvanat bahçeleri, botanik bahçeleri gibi yerlerin okul dışı öğrenme ortamları olarak kullanılmasının yanı sıra, sağlık kurumları da böyle bir işleve sahip olabilmektedir (Bakioğlu, 2017).

Okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen öğrenme faaliyetlerinin okuldaki öğrenmeleri desteklediği ve öğrencilerin başarılarına olumlu katkı yaptığı birçok araştırma tarafında ortaya konmuştur. Bunun yanı sıra okul dışı ortamlardaki etkinliklerin öğrencilerin duyuşsal gelişimlerine de katkı yaptığı bilinmektedir. Bu okul dışı ortamlardan olan hastaneler, erişilebilir olmaları, güçlü bir iletişime ve iş birliğine fırsat tanımaları ve farklı konu alanlarında sahip olduğu zengin kaynaklar bakımından öğrencilerin zihinsel ve duygusal gelişimlerine olumlu katkıda bulunabilecek önemli bir alternatif öğrenme ortamı olarak karşımıza çıkmaktadır (Şen ve Ekinci, 2019).

2.1.11. Spor Merkezleri

Okul dışı bir öğrenme ortamı olarak spor merkezi, okul spor salonu veya okul bahçesinden farklı olarak daha etkili bir öğrenme ortamıdır. Spor merkezleri öncelikle Spor Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğundadır. Bununla birlikte, yerel yönetimler, özel kuruluşlar ve bireyler tarafından işletilen ve öğrenme ortamı olarak kullanılan birçok spor merkezi de bulunmaktadır. Bu öğrenme ortamları, öğrencilerin okulda açığa çıkaramadığı bilgi, beceri, tutum ve yetenekleri geliştirmeleri için teşvik edici bir ortam sağlar ve her öğrencinin kendi hızında gelişmesine katkıda bulunur. Aynı zamanda spor merkezinde geçirilen deneyim, öğrencilere yeni fikirler üretme ve yeni etkinliklerle etkileşim kurma fırsatı sağlar. Spor merkezleri, öğrencilerin çevrelerinde bulunan spor olanaklarını öğrenmelerine, fiziksel aktiviteleri için ortamları seçme konusunda bilgi sahibi olmalarına ve spor kültürlerinin gelişmesinde kültürel hassasiyetleri ve kültürel değerleri anlamaları için yaşam deneyimleri edinmelerine olanak sağlar. Derste öğrenilen bilgileri öğrencilerin günlük yaşamlarıyla ilişkilendirmelerine yardımcı olarak bağlam içinde öğrenmeyi teşvik eder (Bulca ve Demirhan, 2019).

2.1.12. Dijital Öğrenme Ortamları

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler, yeni bilgi edinme alanları ve bilgi kaynaklarının ortaya çıkması ve yeniden tasarlanan öğrenme anlayışı ve öğrenme ortamları, bireylerin değişip gelişen bilgi ve bilgi kaynaklarıyla sürekli sağlam bağlantılar kurması gerektiren bir yapı ortaya çıkarmaktadır (Özel, 2016). Teknolojideki gelişmeler ve bilgisayarların yaygınlaşmasıyla dünya çapında büyük ilgi gören elektronik otamda öğrenme fikri ortaya çıkmıştır. 1960’larda bilgisayarların ortaya çıkmasıyla başlayıp günümüze kadar süren e-öğrenme çabaları üç büyük temel dönüşüm geçirmiştir. Bu süreçlerin ilki temel becerilerin öğretimesinde egzersiz ve uygulamaya dayalı eğitim yazılımlarıyla başlamış, 1991’de İntenre’in www’ya kavuşmasıyla internetin anlık iletişim imkanlarıyla hızla büyümüştür. Böylece bilgisayar tabanlı eğitim yazılımları yerini sunucu tabanlı Öğrenme Yönetim Sistemlerine (LMS) bırakmıştır. Dolayısıyla içerik oluşumu ve kontrolü de CD-ROM’dan Web tabanlı yazılım dillerine yükselmiştir (Fırat, 2009).

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızla ilerleyerek gelişmesi sonucunda farklı bilgi edinme ve öğrenme ortamları ortaya çıkmış bu nedenle bilgi kaynakları çeşitlenmiş ve bilgi hizmetleri boyut değiştirmiştir. Bu durumdan eğitim-öğretim anlayışı da etkilenmiş ve bilgiyi anlayabilen, yorumlayabilen, kullanabilen, yeni bilgiyi üretebilen, eleştirel düşünebilen, sorgulayabilen, problem çözme becerisine sahip, yaratıcı ve yenilikçi bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaya başlanmıştır. Yeni nesil bireylerin bu yeni bilgi edinme ortamlarını öğrenmeleri, bu ortamlardaki bilgilere erişmeyi ve nasıl öğreneceklerini bilmeleri gerekmektedir (Özel, 2016).

Modern eğitim sistemlerinin öncelikli amaçlarından biri haline gelen bireyselleştirilmiş e-öğrenme ortamlarından faydalanabilmek için öncelikle açık ve dinamik ortamlarda e-öğrenme ortamlarının oluşturulması gerekmektedir (Fırat, 2009). Özellikle teknolojik ilerlemelerin yaşandığı bilgi iletişim ortamlarıyla birlikte, farklı davranış ve algı düzeylerine sahip yeni bir neslin varlığı, eğitim süreçlerinin dijital öğrenme ortamlarına taşınmasına yol açmıştır. Bu yüzden, dijital öğrenme ve öğrenme ortamlarının kalitesinin artırılması ve güvence altına alınması için gerekli çabaların yapılması önemlidi (Ünlü, 2019). Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler bilgi kaynaklarının sunuluş biçimlerindeki değişimleri de beraberinde getirmiştir. Bilgi kaynakları, basılı materyallerin yanı sıra dijital platformlarda da sunulmaya başlanmış;

“elektronik kütüphane”, “sanal kütüphane” ve “dijital kütüphane” gibi nitelik bakımından benzer terimler ortaya çıkmıştır (Özel, 2016).

2.2. OKUL DIŞI ÖĞRENME SÜRECİ

Okul dışı öğrenme süreci çalışmanın yapılacağı alana gidildikten sonra alanı terkedene kadar geçen sürede yapılan faaliyetleri kapsamaktadır. Geçen bu sürede bazı teknikler kullanılarak gezinin daha anlamlı ve eğlenceli geçmesi sağlanabilir. Bu süreçte en çok kullanılan tekniklerden biri gözlem tekniğidir. Alanyazın incelendiğinde gezi-gözlem kavramlarının genelde bir arada kullanılması gezilerde gözlem yapmanın önemine ve vazgeçilmez olduğuna vurgu yapmaktadır. Bu gözlem sürecinde öğrencilerin ilgilerinin istenilen konuya çekilmesi önceden hazırlanmış gezi günlükleri, çalışma sayfaları gibi materyallerde sunulan talimatları takip etmeleri, soruları cevaplamaları ve aynı zamanda gezi sırasında ilgilerini çeken konularla ilgili notlar alma, çizimler yapma, çıkarımlarda bulunma, fotoğraf ve video görüntüleri çekme gibi çeşitli etkinlikler kullanılmaktadır (Sözer ve Oral, 2016).

2.2.1. Gezi Öncesi Hazırlık Süreci

Okul dışı öğrenme ortamlarında ders işlenmesi için öncelikle detaylı bir ön planlama gereklidir. Ön hazırlık gideceğimiz ortam öncesinde başlar ve ortamın kendisinde devam eder. Ortamda yapılacak hazırlıklar çoğu kez daha zaman alıcıdır. Bu aşamada öğrencilerde fikir ve/veya katkı alınabilir. Onlarla konuşulabilir ve neler yapılabileceği hakkında beklenti ve önerileri dinlenebilir (Şen, 2019). Okul dışı öğrenme ortamları, müfredatla uyumlu bir biçimde belirlenmelidir. Müfredattaki hedef ve kazanımlar göz önünde bulundurulmadan düzenlenen geziler, amaçlarına ulaşmayacaktır. Bu nedenle, öğretmenlerin okul dışı alanları detaylı bir şekilde inceleyerek müfredatla entegre etmeleri gerekmektedir. Aynı zamanda okul dışı öğrenme faaliyetlerinde gezilerin düzenlenmesi için gerekli izinlerin alınması önemli bir gerekliliktir. İzinlerin alınması sürecinde dikkatlice çalışılması gerekmektedir. Bu durum, zamanın etkili bir şekilde kullanılması açısından son derece önemlidir. Gezi planı yapılırken öğrencilerin ziyaret edeceği yerlere uygun maliyet planlaması yapılmalıdır. Gezi servis ücretleri, müze giriş ücretleri veya şehir dışı geziler için konaklama ve yemek giderleri gibi maliyetler hesaplanırken dikkatli olunmalıdır (Soysal, 2019).

Hazırlık aşaması, okul dışı eğitim çalışmalarına karar verildiği ve planlamanın yapıldığı süreci ifade etmektedir. Bu aşamada öğretmenler, ulaşmak istedikleri

kazanımları belirlemeli ve belirlenen bu kazanımlara ulaşmak için yapılması gereken etkinliklere karar vermelidir. Çalışmanın verimli ve başarılı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için bu aşamanın iyi hazırlanması, planlamanın iyi bir şekilde yapılması gerekmektedir. Kısaca bu aşama aşağıdaki basamaklardan oluşmaktadır (Çalışkan ve Yıldırım, 2022):

1. Yapılacak olan çalışmanın amaç ve gerekçesinin detaylı bir şekilde açıklanması,
2. Çalışma yapılacak hedef öğrenci kitlesinin belirlenmesi,
3. Öğrencilerin, velilerin ve okul idaresinin yapılacak çalışma hakkında bilgilendirilmesi,
4. Öğrencilerin seviyesine uygun kazanım(lar)ın yazılması,
5. Kazanım(lar)a ve öğrencilerin seviyesine uygun okul dışı ortamının belirlenmesi,
6. Çalışmaya katılacak öğrencilerin belirlenmesi,
7. Öğrenci sayısına uygun rehber (yardımcı personel) ve etkinliklerin yapılmasında yardım alınacak öğretmenlerin belirlenmesi,
8. Belirlenen okul dışı eğitim ortamının önceden görülüp gerekli işlemlerin yapılması (yetkili kişilerle görüşülmesi, ortamın ayarlanması vb.),
9. Kazanım(lar)a ve okul dışı ortamına göre etkinliklerin kararlaştırılması,
10. Çalışma sürecine yönelik plan plan oluşturulması,
11. Etkinlik sürecinin işleyişinin kontrol edilebileceği eylem-zaman çizelgesinin oluşturulması,
12. Eğitim sürecinde kullanılacak materyaller hazırlanması,
13. Değerlendirme araçlarının hazırlanması,
14. Güvenlik önlemlerinin alınması,
15. Gerekli resmi izinlerin alınması,
16. Güvenlik önlemlerinin süreci başlatmadan tekrar gözden geçirilmesi.

2.2.2. Gezi Sürecinde Dikkat Edilmesi Gerekenler

Etkinliğin yürütme aşaması, daha önceden İçerik-Yöntem-Ortam ilişkisine göre düzenlenen planın yürütülmesidir. Uygulamadan önce anlaşıldığı gibi, öğretmenler ve eğitmenler uygulama sürecini tamamlamak için birlikte çalışmalıdır (Şen, 2019). Öğretmenlerin geziyi iyi planlamaları ve gezi sırasında zamanı etkin kullanmaları gerekmektedir. Gezi süreci için önceden rehber talep edilmelidir. Gezi ortamının belirli alanlarını bir rehber olmadan tam olarak tanıtmak zor olacaktır. Gezi sırasında müze, bilim merkezi vb. yerlerde görevli rehberlerce gereken bilgilendirme ve tavsiyeler yapılacaktır. Rehber ihtiyacı olduğunda grubun sayısına uygun olarak ayarlama yapılmalıdır. Rehberler aracılığıyla öğrencilerin dokunarak ve deneyerek etkileşimli katılımları sağlanarak becerilerinin gelişmesine yardımcı olunmalıdır. Gezi sırasında, öğrencilere bulunan materyalleri daha ayrıntılı olarak keşfetmeleri için boş zamanlar verilmelidir (Soysal, 2019).

Şen (2009) etkinlik sürecinde gerçekleştirilmesi ve dikkat edilmesi gereken maddeleri şu şekilde sıralamıştır:

1. Etkinlik yapılırken öğrencilere organizasyonun kuralları anlatılmalıdır. Etkinliğin nasıl gerçekleştirileceği ne kadar zaman alacağı gibi konular belirlenmelidir.
2. Grup olarak halinde çalışmak gerekiyorsa bunlar belirlenmelidir.
3. Öğrencilerin etkinlik sırasında belirli zamanlarda çalışma kağıtlarını doldurmaları için zamanları tanınmalıdır.
4. Öğrencilere çevreyi gezmek için serbest zaman dilimi verilmelidir (Şen, 2019).

2.2.3. Hayat Bilgisi Derslerinde Gezi Esnasında Yapılabilecek Etkinlikler

Her öğrenci, okula farklı geçmiş deneyimler ve düşüncelerle gelir. Her öğrencinin, önceden sahip oldukları bilgi, öğrenme stilleri, alışkanlıkları ve tercihleri, eğitimlerine katkı sağlar. Bu nedenle, her öğrenci aynı konuları, aynı yöntemlerle ve aynı seviyede öğrenemez. Öğrenciler, kendilerine sunulan materyalleri kendi kişisel deneyimlerine bağlı olarak yorumlarlar ve bilgiyi kendi şekillerinde yapılandırır (Turan, 2012).

Eğitim ortamlarında kullanılan araçlardan biri olan etkinlikler, soyut kavramları somutlaştırmak ve öğrenmeyi daha etkin kılmak için görev alanlar tarafından sıklıkla tercih edilir (Gürbüz, Çathoğlu, Birgin ve Erdem, 2010). Genç öğrencilerin düşünceleri için teşvik edilmesi gerektiği kadar, fiziksel hareket ve etkinliklere de ihtiyaçları vardır.

Kısa dikkat süreleri vardır ve çoğu kez dürtüsel davranırlar. Bu nedenle, oyunlar, şarkılar ve drama gibi etkinlikler, onların spontan doğasına uygun bir yaklaşım olabilir (Superfine, 2002). Eğitim süreçleri boyunca uygulanan etkinlikler, öğrencilerin hatırlama ve bellek gibi düşük seviyeli zihinsel yetenekleri yerine, üst düzey zihinsel becerileri olan problem çözme, analiz, eleştirel ve yaratıcı düşünme gibi yeteneklerini de kullanmalarına olanak sağlayacaktır (Turan, 2012).

2.2.3.1. Drama

Drama, lider ve katılımcıların birlikte çalıştığı atölye ortamında rol yapma, doğaçlama ve diğer tiyatro tekniklerinden yararlanarak bir olayı, anıyı, kavramı, konuyu veya düşünceyi canlandığı bir sanat dalıdır. Drama çalışmalarına katılan bireyler, kendilerini ve diğer katılımcıları doğru anlama, iletişim yeteneklerini geliştirme, kendilerini daha iyi kavrama ve ifade etme becerileri gibi pek çok olumlu kazanım elde edebilirler (Köksal Akyol, 2003).

Drama, yaşamdaki gerçekliği canlandırmak ve yansıtmak için şiir, resim, müzik gibi diğer sanat alanlarından da faydalanabilir. Ancak, dramada ayrılan özellik, yaşamın insanlar aracılığıyla canlandırılmasıdır. Bu canlandırma yapılırken, sözcükler, renkler ve sesler gibi araçlar kullanılır. Ama bu canlandırmalarda sadece insanı konu almaz. Drama çalışmalarında, bireyler hayvanları, bitkileri, nesneleri veya böcekleri kolaylıkla canlandırabilirler. Ancak, tüm canlı veya cansız varlıkların ortak noktası, insanla ilgili olmalarıdır. Dolayısıyla dramanın hedefine ulaşması için insanlarla ilgili olan ya da direkt konusu insan olan şeyleri insanla buluşturması gerekmektedir. Drama, canlandırma ve göstermeyi içeren bir sanat dalıdır. Eylem, drama çalışmalarındaki başlıca unsurdur. Eylem, bir davranış değişikliğine neden olabilen hareketin kendisidir. Eylem, fiziksel bir durumu açıklasa da, zihinsel bir edimin de hareketi koşullayabileceği akılda tutulmamalıdır. Eylem her zaman aktivite, enerji ve canlılık anlatır. Dolayısıyla, drama, herhangi bir konuşma veya sadece sözsüz de olabilen, içinde faaliyet, canlandırma ve sergilemeyi içeren bir sanat dalıdır (Genç, 2010).

Drama çalışmaları günümüzde erken çocukluk eğitiminden başlayarak üniversite ve yüksek lisans eğitime kadar tüm eğitim kademesinde uygulanmaktadır (Köksal Akyol, 2003). Drama, çocukların öğrenme sürecinde aktifleşmesini ve merkeze alınmasını sağlayarak onların bilişsel, sosyal, duygusal ve psikomotor yönden gelişim göstermelerini, yaratıcı, eleştirel ve çok boyutlu düşünebilmelerini sağlamaktadır. Drama

sayesinde çocuklar eğlenerek, empati kurarak, bildiklerini hayata geçirerek ve işbirliği yapma becerilerini geliştirerek toplumda birer üye olduklarını düşünebilirler. Ayrıca drama, çocukların toplumdaki değerlerden haberdar olmalarını sağlar (Ulutaş, 2011). Bu kavram, çocukların günlük hayatlarında evde, sokakta, okulda vb. yaşadıkları deneyimleri birçok açıdan yansıtmak için kullanılan aktiviteleri ifade eder. Drama kelimesinin kökeni "yapmak, uğraşmak" anlamına gelir. Günümüzde ise drama, oyun ve tiyatro sanatı anlamında daha çok kullanılmaktadır. Eğitimde drama, eğitimin oyunlaştırılması anlamına gelir. Başka bir deyişle, öğrenme sürecinde oyunların kullanımınıdır (Karataş, 2011). Drama, çocukların doğası gereği zaten içinde bulunduğu oyunun bir parçasıdır. Önemli olan, öğrenmek istenilen konunun önceden belirlenip planlanmasıdır. Çocuk konunun içine aktif bir şekilde dahil olduğunda kendi yöntemleriyle araştırarak ve sonuca ulaşacaktır. Bu sayede çocuk, yaşadığı dünyayı gözlemleme, keşfetme ve araştırma fırsatı bulur (İpek, 1998).

Drama çalışmaları eğitim sürecinde yazılı bir metne dayanmaz. Metin, eğitmen ve katılımcıların bir araya gelerek, rol yapma ve doğaçlama faaliyetlerini gerçekleştirirken birlikte tartışarak oluşturulur. Drama sürecinde, hazır bir metnin kullanılması doğru değildir; bunun yerine katılımcıların fikirleriyle birlikte yaratılan senaryolar kullanılır (Metinnam, 2021).

Drama çalışmaları, dersleri monotonluktan kurtararak hem öğrenen hem de öğreten bakımından daha eğlenceli bir sınıf ortamı sağlar. Bu sayede öğrenci merkezli bir eğitim anlayışı benimsenir ve öğrenciler aktif bir şekilde derslere katılım sağlarlar (Karataş, 2011). Rol alma deneyimi yoluyla çocuk hem kendisini hem de çevresini keşfeder. Drama etkinlikleri, bir insanın dünyayı ve kendi yerini anlamasına yardımcı olan doğal ve etkili bir yöntemdir ve ayrıca yararlı bir eğitim aracı olduğu kanıtlanmıştır (Yaman, 2005).

Dramayı eğitimde kullanmanın en temel hedefleri şunlardır: Sağlıklı bir şekilde duyguları ifade etmeyi sağlamak; çocukların yaratıcı hayal gücünü geliştirmek; öğrencilere bağımsız düşünme ve ifade etme becerisi kazandırmak; öğrencilerin sosyal farkındalıklarını ve işbirliği yeteneklerini geliştirmek (Sağlam, 1997). Drama, eğitim sürecinde bireyin özgüveninin artmasını sağlar ve bilişsel dil ve sosyal bakımdan gelişimini destekler. İşbirliği, dayanışma, yardımlaşma ve sorumluluk alma duygularını öğretirken aynı zamanda farklı görüş açılarını anlamayı, eleştirel düşünmeyi, tartışmayı öğrenmesine yardımcı olur. Bu sayede birey, kendisini daha iyi tanıyarak yaşamı çok

yönlü algılayabilir, değişik yaşantılar geçirebilir ve öğrendiklerini kalıcı hale getirir (Genç, 2010).

Bir öğretmen, öğretme aracı olarak drama kullanarak çocukların diğer alanlardaki kavram ve gerçekleri öğrenmelerini sağlar. Aynı zamanda, çocukların gerçek hayatta karşılaşabilecekleri sosyal deneyimleri canlandırarak oynamalarını teşvik eder. Bu süreçte, çocuklar deneyimsel bir öğrenme deneyimi yaşarlar. Öğrenilen konuya dramatik bir anının içinde kendilerini koyarak, konuyu daha kişisel ve derinlemesine inceleyebilirler. Katılımcılar, tarihi veya hayali bir karakterin yerine geçerek kendilerini rolün içine koyarlar. Bu sayede gerçeğe fantastik bir şekilde bakmayı, yüzeyin altındaki gerçekleri keşfetmeyi öğrenirler ve farkındalıklarını artırır. Burada amaç, oyun oynamaktan ziyade, anlamaktır (Sağlam, 1997). Drama, yaratıcılık gerektiren bir ders olup, sanatın birçok dalıyla bağlantılıdır. Bu sebeple, drama yapmayı amaçlayan öğretmen kendine güvenmeli, teknik bilgileri bilmeli, özgür düşünebilmeli, ön yargılardan kaçınmalı, yeti ve becerilerini en üst düzeyde kullanabilmeli ve drama eğitimi almış olmalıdır (Karakaya,2007).

Drama çalışmaları, farklı yaşantıları tanıma, farklı rollerde tecrübe edinme, yaşamın çok yönlü anlaşılmasını ve keşfetme isteğinin gelişimini teşvik etme gibi kazanımları beraberinde getirir. Yaparak, yaşayarak öğrenme sayesinde öğrenilenlerin kalıcılığı da artar. Tüm bu kazanımlar göz önüne alındığında, drama çalışmalarının bireylerin gelişiminde önemli bir rolü olduğu söylenebilir (Köksal Akyol, 2003).

Hayat Bilgisi dersi, öğrencilere yaşama yakın öğrenme deneyimleri sunarak, yaparak ve yaşayarak öğrenme yaklaşımını benimseyerek kalıcı davranışlar oluşturmalarına yardımcı olduğu için ilkokullarda yapılandırmacı bir yaklaşımla öğretilmesi gereken bir ders olarak kabul edilir. Bu yaklaşım süreci önemseyerek üründen ziyade sürece odaklandığı için, Hayat Bilgisi dersinin, yaşamla doğrudan ilişkili olduğu drama yöntemiyle işlenmesi büyük önem taşımaktadır (Küçükkaragöz ve Av Hartuç, 2015).

2.2.3.2. Açık Hava Oyunları

Oyun, insanların fiziksel ve zihinsel gelişimini destekleyen, sosyal uyum ve duygusal olgunluğu artırmak amacıyla kendine özgü kuralları olan, gönüllü katılımı toplumsal gruplar oluşturan bir aktivitedir. Oyun ayrıca, çocukların sosyal uyum, zeka ve beceri gelişimine katkı sağlayan, belirli bir yer ve zamanda kendine özgü kurallarla

gerçekleştirilen, sadece eğlenerek dinlenmeleri için yapılan keyifli bir aktivite olarak tanımlanabilir (Özer, Gürkan ve Ramazanoğlu, 2006). Oyunun evrensel bir olgu olması, tüm dünyada çocukların temel ihtiyaçlarından biri olarak kabul edilmesiyle açıklanabilir. Oyunların özellikleri ve kullanılan araçlar zaman içinde değişebilse de, çocuklar için oyunun önemi ve vazgeçilmezliği değişmez. Bu nedenle, oyun çocuklara keyifli zaman geçirme ve eğlenme imkanı sağladığı için büyük ölçüde etkilidir. Tanımlamalarda oyunun özellikle eğlendirici işlevine vurgu yapılması da bu açıdan dikkat çekicidir (Fırat, 2013). Oyunun tanımı konusunda tarihsel bakımdan çok sayıda farklı bakış açısı öne sürülmüş olsa da, hepsinde değişmez bir nokta olarak çocuklar için oyunun önemli bir aktivite olduğu vurgulanmıştır (Uskan ve Bozkuş, 2009).

Oyun, eğlenceli bir aktivite olup, çocukların ruh hallerini olumlu yönde etkileyerek beden ve moral gelişimlerine katkıda bulunur. Ayrıca çocukların iyi davranışlar ve alışkanlıklar kazanmasına yardımcı olur. Oyun sayesinde çocuklar, coşku ve sevinç duygularını deneyimler. Oyun, çocukların hayatlarını, canlılıklarını, dünyayı keşfetmelerini sağlayarak varoluşlarının bir parçasıdır (Özer, Gürkan ve Ramazanoğlu, 2006). Oyunlar, doğal olarak ortaya çıkar ve oyuncular kendi istekleriyle oynarlar. Her oyun farklıdır ve özeldir, aynı zamanda eğlencelidir. Oyuncular, belirlenen kurallara göre oynarlar (Kaplan, 2020).

Çocukları oyun oynamaya yönlendirmenin sadece "eğlence" amaçlı değil, birçok sebebi vardır. Oyun, çocuklar için öğrenme ortamı da sağlar. Eğitimle ilgilenen yetişkinler, oyunun sadece eğlence ihtiyacını karşılamasının yanı sıra, gelişim ve öğrenme amaçları için de kullanırlar. Özellikle eğitim sürecinde, öğretmenler, çocukların gelişimine katkı sağlayacak öğretim yöntemlerini seçerken, birçok beceri ve davranışı oyunlar aracılığıyla çocuklara kazandırmaya çalışırlar. Bu durum, çocuk oyunlarının, kişisel, sosyal, düşünsel, dilsel, fiziksel gibi pek çok gelişim alanında çocuğa katkı sağladığını ve oyunun eğitici işlevine işaret ettiğini gösterir (Fırat, 2013).

Eğitimde yeni yaklaşımların merkezinde öğrenci merkezli uygulamalar yer alır. Oyun yoluyla çocuk, yaşamla ilk ilişkilerini kurar ve imgelemeyle ilişkilerini geliştirir. Kendi oyunlarını yaratır ve bu sayede çevresini, nesneleri, yaşamı keşfeder, tanır ve bilgi edinir (Yaman, 2005). Çocuğun her şeyi olan oyun, onun hayatını, canlılığını ve dünyayı keşfetmesine yardımcı olan en etkili araçlardandır. Oyunlar, çocukların isteklerini ve amaçlarını ifade etmelerine, toplumsal hayatta başarılı olmalarına yardımcı olur (Özer, Gürkan ve Ramazanoğlu, 2006).

Çocukların hayal gücü ile gerçek dünya arasındaki ilişkiyi kuran en etkili araç oyunlardır. Bu oyunlar, çocuklara eğitsel beceriler kazandırmak için düzenlenmelidir. Oyunlar, çocukların farkında olmadan bazı beceriler kazanmasına yardımcı olur. İstenen davranışları kazandırmak için, drama etkinlikleri gibi eğitim yöntemlerinde oyunlar kullanılabilir. Oyunların içeriği, kazandırılacak davranışlara göre düzenlenmeli ve eğitsel ortamlara taşınmalıdır (Yaman, 2005). Eğitsel oyunlar, kişilerin dikkat, zeka ve motor becerileriyle bir şeye benzeme veya belirlenen hedeflere ulaşma, üstünlük sağlama isteği üzerine kuruludur. Oyun, çocukların en temel ihtiyacıdır ve fiziksel, psikolojik, sosyal ve kültürel gelişimleri için önemlidir. Oyun, çocukları yetişkin hayatına hazırlayan en etkin yollardan biridir. İnsan etkileşimlerini, işbirliğini, iletişimi, bilgi edinmeyi, tecrübe kazanmayı, psikomotor, duygusal ve sosyal gelişimi etkiler. Oyun, çocukların ders çalışmaları kadar da önemlidir, çünkü yetişkinlik için hazırlık aşamasıdır (Karakaya,2007).

Çocukların eğitimi, hem toplumsal kültür açısından hem de eğitim ve psikoloji disiplinleri açısından büyük önem taşır. Oyun, çocukların gerekli davranışlarını, bilgi ve becerilerini kendiliğinden öğrenmelerini sağlayan bir araçtır. Çocukların kişilikleri oyun içinde daha belirgin hale gelir ve gelişir. Oyunlar, çocukların kavramları, nesneleri, toplumsal normları, haklarını ve mücadele etmeyi algılamalarına, anlamalarına ve öğrenmelerine yardımcı olur. Fiziksel, sosyal, zihinsel, psikolojik ve duygusal yönden etkileyen oyunlar, çocukların gelişimine önemli katkılar sağlar (Özer, Gürkan ve Ramazanoğlu, 2006).

Çocukların kendilerini ifade etme fırsatı buldukları oyunlar, dil gelişimi açısından önem taşımaktadır. Oyunlar sırasında yapılan konuşmalar, tekerlemeler, şarkılar gibi unsurlar, kelime dağarcığının zenginleşmesine ve duyguların doğru şekilde ifade edilmesine yardımcı olur. Ayrıca, topluluk önünde rahat konuşabilme, doğru tonlama ve vurgu yapabilme, başkalarını anlama ve dinleme gibi becerilerin gelişiminde de oyunlar etkilidir (Fırat, 2013).

Oyun esnasında çocuğun tüm vücudu hareket eder. Oyunun içerisinde yer alan hareketler sayesinde büyük ve küçük kaslar sürekli olarak çalışır, kasılma, gevşeme ve esneme hareketleri gerçekleştirir. Özellikle hareketli oyunlar sırasında kalp atış hızı, kan dolaşımı hızı ve solunum artar, bu sayede kana daha fazla oksijen geçer ve dokulara daha fazla besin taşınır. Oyun sırasında terleme de gerçekleşir ve vücuttaki zararlı atıklar dışarı atılır. Oyun sayesinde enerjisini atan çocukların uyku düzeni düzene girer ve iştahları

açılır. Açık havada oynanan oyunlar, güneş ışığından ve taze havadan yararlanarak çocukların bedensel gelişimlerine de katkı sağlar (Uskan ve Bozkuş, 2009).

2.2.3.3. Sanat Etkinlikleri

Sanat, insanların duygularını, düşüncelerini ve deneyimlerini görsel veya işitsel bir biçimde ifade etme çabasıdır. Sanat eserleri, gözlemleyicilerin sadece gözleriyle değil, aynı zamanda kalpleriyle ve zihinleriyle de hissetmelerine olanak tanıyarak, büyümlü bir etki yaratır. Sanat, toplumu etkileyen ve toplumdaki etkilenen ayrıca toplumun yönünü belirleyen ve yol haritası sağlayan önemli bir oluşumdur. İnsanlar, sanat aracılığıyla duygu ve düşüncelerini açığa çıkarabilirler. Bu nedenle, her insan farklı sanat dallarını kullanarak bu ifadeyi gerçekleştirebilir (İçen Kükürt, 2021).

Yaşları farketmeksizin çocukların geneli, sanat eğitiminden keyif alırlar. Görüldüğü kadarıyla çocukların ellerini, kıyafetlerini ve etraflarını kirletmeleri rahatsızlık verici olsa da, sanat eğitimi, çocuklar için eğlenceli ve birçok fayda sağlayan etkinliklerin başında gelir (Ulutaş ve Ersoy, 2004). Çocuklar, resimlerinde görsel tasarım öğelerini bilinçli bir şekilde kullanmazlar. Onlar için resimlerinin estetik değeri değil, yaptıkları işten aldıkları keyif ve memnuniyet önemlidir (Özkan ve Girgin, 2014).

Sanat etkinlikleri, çocukların kendilerini tanıma ve yeteneklerini keşfetme fırsatı buldukları özgür bir ortam sağlar. Bu etkinlikler, çocukların iç dünyasını, düşüncelerini ve duygularını ifade edebildikleri zengin bir gözlem alanı sunarak gelişimlerini değerlendirmemizi sağlar (Aykanat, 2018). Sanat etkinlikleri, yaratıcılığın teşvik edildiği, deneyerek öğrenmenin sağlandığı bilinen bir gerçektir. Bu nedenle, çeşitli sanatsal etkinlikler aracılığıyla çocuklara aktarmak istediğimiz bilgi ve becerileri, çocukların aktif katılımıyla öğretme fırsatı bulabiliriz. Ayrıca, sanat etkinlikleri aracılığıyla vermek istediğimiz mesajlar dolaylı bir şekilde iletilerek eğlenceli bir öğrenme deneyimi sağlanır (Öztaş, 2019).

Bugünün dünyasında, oyun ve dans faaliyetleri modern öğrenme yöntemlerinde önemli bir yer tutmaktadır. Sanat etkinliklerinde, oyun ve dansın çocuklar için keyifli bir aktivite olduğunu göz önünde bulundurmak önemlidir. Oyun ve dansın öğretim aracı olarak kullanılması, sınıf ortamını sosyal bir ortama dönüştürerek öğrencilerin ilgisini ve konsantrasyonunu artırabilir. Ayrıca, katılımcılığı ve yaratıcılığı teşvik ederek öğrencilerin aktif bir şekilde öğrenmelerine olanak sağlayabilir (Korkmaz, 2019).

Sanat etkinliklerinde çocukların deneyimi, öğretmenlerin yönlendirmesiyle doğrudan ilişkilidir. Öğretmenler, çocukların kendi bilgilerini süreç içinde keşfetmelerine ve oluşturmalarına yardımcı olmak için onları harekete geçirmelidir. Sanat etkinlikleri, sadece tamamlanması gereken bir el sanatı projesi olarak değil, oyun yoluyla öğrenebilecekleri aktiviteler olarak planlanmalıdır (Aykanat, 2018).

Sanat eğitiminde programlarının tasarlanması ve mekanların düzenlenmesi eşit derecede önem arz eden diğer bir faktör, bu programları uygulayacak öğretmenlerin sanat eğitimiyle ilgili yeterli bilgi ve yetenekle donanımlı olmalarıdır. Bu süreçte, sanat eğitimcisi, belirli bir amaç doğrultusunda bireyleri yetiştireceği için öğrencilerin büyüme ve gelişim özelliklerini iyi anlaması gerekmektedir (Özkan ve Girgin, 2014). Çocukların kendilerini ifade etmeleri, gelişimleri açısından son derece önemlidir ve sanat bu açıdan büyük bir fırsat sunar. Sanatla ilgilenmek, çocukların okul başarısı üzerinde de olumlu etki yaratabilir. Kendilerini iyi hissedene ve mutlu olan çocuklar, okul çalışmalarında da daha başarılı olurlar. Ayrıca, kişiliklerini oluştururken kendileri hakkında fikir sahibi olmak isteyen çocuklar için sanat önemli bir araçtır. Sanatla içiçe olan çocuklar öz benliklerini daha iyi anlar ve böylece sağlam bir kişilik geliştirme yolunda ilerlerler (Kaya, 2014). Sanat eğitiminde çocuğun sanatsal gelişiminin takip edilmesi, etkinliğe uygun materyallerin kullanımı kadar, seçilen yöntem de önemlidir. Ancak bu faktörler doğru bir şekilde ifade edilmediği takdirde, sanat eğitimi verimliliği azalabilir (Özkan ve Girgin, 2014).

Hayat Bilgisi Öğretim Programında hedefler doğrultusunda planlanacak etkinliklerle okul ve gerçek hayat arasında ilişki kurulmasına dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (MEB, 2018). Buradan yola çıkılarak sanatın farklı biçimlerinin etkinlik düzenlemelerinde bulunması, öğrencilerin akranlarıyla etkileşimini artırması ve üst düzey düşünme becerilerini artırması gibi pek çok faydası olduğu bilinmektedir. Örneğin müzik eşliğindeki öğretimin Hayat Bilgisi dersinde kullanılması sayesinde dersin kazanımlarının öğrencilere aktarılması kolaylaşır ve ilkökul öğrencilerinin derslere karşı olumlu bir tutum geliştirme olasılığı artar (İra, Özenç ve Geçer, 2019).

2.2.3.4. Oryantiring

Oryantiring, bir harita ve pusula kullanarak bilinmeyen bir arazide işaretlenmiş hedeflerin mümkün olan en kısa zamanda bulunmasını gerektiren bir spor dalıdır. Bu spor genellikle ormanlık alanlarda bireysel veya takım olarak yapılır, ancak yeni başlayan

sporcular için açık alanlar ve spor salonları da kullanılabilir. Oryantiringin kökenleri İsveç'te 19. yüzyılın sonlarında başlar. İlk olarak 1886'da harita ve pusula kullanılarak bilinmeyen bölgeleri keşfetme anlamında "oryantiring" terimi kullanıldı. Oryantiring, İsveç'te askeri personel için sunulan arazide yön bulma eğitiminden yola çıkarak bir spor yarışması olarak geliştirildi. Halka açık ilk oryantiring yarışması 1897 yılında Norveç'te düzenlendi (Engin, Engin ve Üstündağ, 2022). Bu spor dalı ilk olarak kuzey Avrupa'da keşfedilmiştir ve kökeni İsveç diline dayanmaktadır. Türkçe'ye oryantiring, harita ve pusula kullanarak hedefleri koşarak bulma olarak çevrilmiştir (Orhan, 2012).

Çevre dostu bir spor olan oryantiring için özel bir yapı ya da tesise ihtiyaç yoktur ve hemen hemen her tür arazide yapılabilir. Şehirlerde, köylerde, parklarda, dağlarda, yollarda vb. her yerde bisiklet, arabalar, tekerlekli sandalyeler (engelli arabaları), botlar, kanolar, kayaklar veya yürüyerek yapılabilir. Ayrıca oryantiring tek başına yapılabileceği gibi, çiftler, gruplar ve ailelerin katılabileceği geniş bir yaş aralığına hitap eden bir spor dalıdır (Arıkan ve Aladağ, 2019).

Oryantiring, harita üzerinde belirtilen bir başlangıç noktasından başka hedef yerlere ulaşmak için yapılan bir spordur ve genellikle pusula kullanımı ile desteklenir. Başlangıç noktası genellikle üçgen sembolü ile gösterilir. Haritada diğer hedef yerler ise daire sembolleri ile işaretlenir ve bitiş noktası, iç içe çizilmiş çift daire sembolü veya başlangıç ve bitiş noktası aynı ise, daire ve üçgen sembollerinin üst üste bindirilmesi ile gösterilir (Kaya, 2020).

Oryantiring, sporcunun zaman kavramını adeta unutmasına neden olan bir spordur. Oryantiring parkuru içerisinde bulunurken, zamanın nasıl geçtiğini anlamazsınız çünkü oryantiring, sadece koşmakla kalmayıp, hedeflere doğru ilerlerken aynı zamanda belirli bir hedefe sahip olan bir etkinliktir. Normal şartlar altında bir insanı iki saat boyunca koşturmak zor olsa da, oryantiringte bu süreyi geçirirken zamanın nasıl geçtiğini anlamadan koşabilirsiniz (Aksın, 2008).

Bu spor dalında, öğretim hedefleriyle uyumlu yenilikler yapılarak temel prensipler korunmakta ve en önemlisi, öğrencilerin kendilerini yarış yerine oyun ortamında hissetmeleri sağlanmaktadır. Bu yaklaşım, verimli bir öğretim süreci için ideal bulunmaktadır (Beyaztaş, 2022).

Oryantiring, eğitim ve öğretim sürecinde bilinçli olarak kullanıldığında, öğrencilerin okulda öğrendikleri konuları günlük hayatta uygulayabilme becerilerini

geliştirmede oldukça faydalı olabilir. Bu spor dalı öğrencilere, kendi içlerinde uygun kararlar alabilme ve yorumlama becerileri kazandırmakla birlikte, güven duygularının da gelişimine olanak sağlar. Oryantiring, disiplinler arası yaklaşımların en uygun olduğu spor dallarından biridir. Oryantiring sporu, öğrencilerin doğa ve çevreyle aktif bir şekilde etkileşim kurarak öğrenme deneyimlerini zenginleştirdiği bir ortam sunar (Erkalan, 2022).

Eğitim amacıyla tasarlanan oryantiring oyunu, önceden belirlenmiş ve haritası hazırlanmış bir alanda uygulanmaktadır. Oyun, öğrencilerin hedef noktalarındaki bayrakları bulup, bu noktalarda hazırlanan QR kodlu soruları cevaplandırarak elde ettikleri zımba kâğıtlarına sırasıyla basmalarını ve parkurun tamamlanmasını içermektedir. Hepsi ayrı ayrı çeşitli biçimlerde tasarlanmış olan 21 zımba hedef noktasını temsil etmektedir. Öğrenciler, cevapları önceden verilen not kartlarına yazarak süreci tamamlamaktadır (Beyaztaş, 2022).

Oryantiring becerisi, temel seviyede harita sembolleri ve arazi üzerindeki işaretlerin okunması, hedeflerin bulunması ve genel olarak arazinin okunmasıdır. Oryantiring sporunda, harita okumakla kalmayıp, bazen yönünüzü doğrulamak için pusula kullanmanız gerekebilir. Konum, arazi şekilleri, nesneler ve turuncu-beyaz hedef noktaları gibi faktörlerle belirlenir. Aynı parkurda, farklı seviyeler için farklı hedef kombinasyonları oluşturulur. Her yarışmacı kendisi için hazırlanan haritayı alır ve kendi yetenek düzeyine göre olan parkuru takip eder. Eğitim amaçlı oryantiring etkinlikleri düzenlenirken, farklı yeterlilik seviyelerine sahip kişiler için uygun parkurlar hazırlanmalıdır (Kaya, 2020).

2.2.4. Gezi Sonrasında Değerlendirme ve Dikkat Edilmesi Gerekenler

Okul dışı öğrenme ortamlarında aktif öğrenmelerin hemen sonrasında öğrencilerin kazanmış oldukları kazanımlara yönelik sınıf içi tartışma, geri bildirim, pekiştirme, raporlama gibi aktiviteler gerçekleştirmek, izlenimlerin daha etkili hale gelmesine, yeni bağlantıların kurulmasına, çeşitli bakış açılarına ve fikirlere ulaşılmasında oldukça etkilidir. Ayrıca, öğrencilerin yapmış oldukları gözlemlere ve kazanmış oldukları deneyimlere göre yazdıkları yazılar, broşürler, fotoğraflar, kamera kayıtları gibi dökümanlar toplanılarak gezi ile ilgili bir sergi açılabilir. Yine varsa okul gazetesi veya okul dergisinde öğrencilerin deneyimleri paylaşılabilir. Bu süreçlerin tamamı öğrencilerin okul dışı ortamlarda kazanılması gereken kazanımları pekiştirmelerini sağlarken onların bilgileri paylaşma ve sunum becerilerine katkı

sağlamakta ve aynı zamanda bu etkinlikler okulda bulunan diğer öğretmenlerin de okul dışı öğrenme ortamlarına gezi düzenlemeye cesaret etmelerine olanak sağlamaktadır (Sözer ve Oral, 2016).

Gezi sonrasında öğrencilerin gözlemleyerek edindikleri deneyimler, kullanılan materyallerle ilgili kazanımlarla ilişkilendirilerek sınıf içi ortamlarda bu deneyimlerin öğrenme ortamına uyumu sağlanmalıdır. Kullanılan gezi gözlem formları incelenmeli ve öğrencilere geziyle ilgili sorular yöneltilmelidir. Öğrencilerin gezi sırasında edindikleri tecrübeleri sınıf ortamında paylaşımlarına olanak sağlanmalıdır. Ayrıca gezide yapılan etkinlikler hakkında öğrencilerle tartışmak onların eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır (Soysal, 2019).

2.3. OKUL DIŞI ÖĞRENME SÜRECİNDE KULLANILAN MATERYALLER

Soylu ve Karamustafaoğlu (2021)'nin konuyla alakalı yapmış oldukları çalışmada materyal kullanımının analizi üç bölümde yapılmıştır. Bunlar gezi öncesi, gezi sırası ve gezi sonrası şeklindedir. Okul dışı öğrenme ortamlarda öğretim için sıklıkla yararlanılan materyallerin, okul dışı ortama göre hazırlanmış sunular, çalışma yaprakları, çalışma kağıtları ve broşür, gezi sırasında, çalışma yaprağı, çalışma kağıdı, maket, model ve simülasyon, gezi sonrasında ise çalışma yaprağı, öğrenci etkinlikleri, günlük ve poster olduğu görülmüştür. Diğer yandan seyrek yararlanılan materyallerin, gezi öncesinde, kompozisyon/mektup ve günlük yazımı, gezi esnasında, video, günlük ve resim, gezi sonrasında ise poster ve resim materyalleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.4. OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARININ KATKILARI

Okul dışı öğrenme faaliyetleri, öğrencilerin zihinsel, duygusal ve fiziksel yeteneklerini daha etkin bir şekilde geliştirebilir, kendi deneyimlerinden yola çıkarak aktif bir şekilde öğrenmelerini sağlayabilir. Ayrıca böyle bir yaklaşım, öğrenme sürecinde öğrencilerin kendi anlamlarını oluşturmaları, kendi öğrenmelerini yapılandırmaları, bunları gerçek yaşam problemleriyle karşılaştıklarında daha işlevsel ve etkili bir şekilde kullanmaları ve öğrenilenlerin kalıcılığını daha etkili bir düzeye ulaştırabilir (Sözer ve Oral, 2016).

Sözer ve Oral (2016)'ın yapmış oldukları çalışmanın sonucunda öğrenci ve öğretmen geri bildirimlerine dayanarak, sınıf içi öğrenmeyi destekleyen okul dışı etkin öğrenme faaliyetleri, öğrencilerin zihinsel ve duygusal gelişimlerine olumlu etki edebilir.

Bu bağlamda, daha anlamlı, kalıcı ve keyifli öğrenme deneyimlerinin sağlandığı belirtilmiştir.

Okul dışı bir eğitim faaliyeti kapsamında doğal ortamda gerçekleştirilen etkinlikler, öğrencilerin fiziksel ve zihinsel olarak dinlenmelerini, zihinsel olarak daha sakin hissetmelerini sağlar. Ayrıca öğrencilerin sağlıklı bir yaşam tarzının farkına varmalarına önemli ölçüde katkıda bulunur. Dolayısıyla okul dışı eğitim etkinliklerinin hem öğrenci sağlığı açısından hem de çevre ve öğrenci etkileşimi açısından önemli bir işleve sahip olduğu söylenebilir. Bunların yanı sıra öğretmen-öğrenci iletişim ve etkileşimindeki sınırlılığın, okul dışı eğitim uygulamaları gibi öğretmen-öğrenci iletişimini ve etkileşimi artırıcı yöntemleri önemli hale getirdiği söylenebilir (Çalışkan ve Yıldırım, 2022).

Soysal (2019)' a göre okul dışı eğitim ortamları;

1. Öğrenciler öğrenme sürecine aktif olarak dahil edildiğinden, tüm duylara hitap edecek şekilde kalıcı öğrenme sağlanmış olacaktır.
2. Öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerinin gelişmesini sağlayacaktır.
3. Öğrencilere yaparak yaşayarak öğrenme fırsatı sunar.
4. Öğrencilerin derse karşı ilgi, tutum ve isteklerini arttırmaktadır.
5. Okulda öğrenilen soyut temaları somut olarak gözlemleme fırsatı sağlar.
6. Öğrencilerin problem çözme adımlarını etkili bir şekilde kullanmalarına yardımcı olur.
7. Öğrencilerin birer bilim insanı gibi düşünmelerini sağlayarak bilimsel süreç becerilerini aktif kullanmalarına olanak sağlar.
8. Öğrencilerin deney yaparak gözlem yapabilmelerini sağladığı için daha kalıcı öğrenmeler gerçekleştirilir.
9. Öğrencilerin eğlenirken öğrenebilecekleri bir alan yaratır.
10. Öğrenciler sürece dahil olduklarından akran öğrenmesine katkıda bulunurlar.
11. Öğrencilere günlük yaşamlarında karşılaştıkları benzer problem durumlarıyla nasıl başa çıkacakları konusunda farklı bakış açıları sağlar.

2.5. OKUL DIŞI ÖĞRETİM ORTAMLARININ KULLANIM SÜRECİNDE KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR

Okul dışı eğitim süresince; okulun olanakları, okul yönetiminin bu çalışmalara yönelik tutumu, öğretmenlerin nitelik ve nicelik açısından nitelikleri, ailelerin sürece yönelik tutumları, sosyal destek, öğrenci beklentileri vb faktörler okul dışı eğitim etkinliklerinin etkililiğini etkileyebilmektedir. ÖĞretmenler okul dışı öğrenme ortamının kontrolünün sağlanması sınıftan daha zor olması, öğrencilerin dıőtan gelen etkilere açık olması ve öğrencilerin sergileyebilecekleri olumsuz davranışların tahmin edilememesinden dolayı büyük zorluklarla karőılaőabilmektedir (alıőkan ve Yıldırım, 2022).

Okul dışı öğrenme ortamlarda karşılaşılabilecek zorluklar şu şekilde sıralanabilir:

1. ÖĞrenci sayısı çok olduğunda düzenin sağlanması
2. Etkinliğe başlanmadan önce harcanması gereken emek ve zaman
3. Ulaőım için harcanan ücret
4. ÖĞrencilerin işbirliği ile çalışma konusunda isteklerinin ya da becerilerinin az olması sonucu ortaya çıkan iletişim sorunu
5. Uygulama yapılacak alanda fiziki imkanların ve materyallerin olmaması
6. ÖĞretmenlerin ve rahberlerin okul dışı öğrenme yaklaşımı konusunda yeterli bilgi ve deneyime sahip olmaması (Şen, 2019).
7. Okul dışı bir ortamda sınıf yönetiminin daha zor olması
8. Okul dışında yapılan eğitimlerin öğretmene ek sorumluluk getirmesi
9. Resmi prosedürlerin zor olması, zaman alması ve bu nedenle öğretmenlerin uğraşmak istememesi
10. Yıl sonuna kadar öğretim programının yetiştirilmesi endiőesi
11. Zaman, kaynak ve ekonomik durumlarda yetersizlik olması (alıőkan ve Yıldırım, 2022).

3. DEĞER KAVRAMI

İnsanlar, toplumsal bir varlık olarak diğer insanlarla birlikte yaşamak durumundadır. Bunun olmasını sağlayan toplumsal, siyasal, ahlaki ve kültürel kurallar vardır ve bunlar genellikle toplumun çoğunluğu tarafından kabul edilir. Toplumsal değerler, bu kabul edilen kuralların bir parçasıdır ve insan yaşamıyla ilgili birçok disiplin tarafından incelenir. Değer kavramı, bu disiplinler tarafından araştırılan önemli bir konudur (Yalar ve Yanpar, 2011). Değer, bir kişinin üyesi olduğu toplumdan etkilenen ve o toplumla bağlantısından kaynaklanan kıymetlerin bütünüdür. Bu kıymetlilik durumu, toplumun gereksinimlerine göre değişime açık olsa da kalıplaşmış normlara da sahip olabilir. Bu normlar, zaman içinde değişiklik gösterebilir ancak bazı değişmez yönleri de bulunmaktadır (İnce, 2021).

Değerler, farklı bakış açılarından tanımlanmış olsa da, temelde ortak bir noktada birleşir. Bu nokta; bir kültürde nasıl davranılması gerektiğini, doğru ve yanlışın ne olduğunu belirleyen, toplumun ortak kültürünü yansıtan ve insanların birlikte huzur içinde hayatlarını sürdürebilmeleri için yol gösteren bir olgudur. Değerler evrensel olarak kabul edilebileceği gibi, toplumdan topluma değişkenlik gösterebilir (Karabulut, 2020).

Değerler, insanların ve toplumların mutlu bir yaşam sürdürmek için inanç, ideoloji, örf ve kültürlerden beslendiği, toplumun geneli tarafından kabul edilen ölçütlerdir. İnsanlar, toplumun değerlerine uygun davranarak tutum ve davranışlarını toplum için faydalı ve sağlam tutarlar. Değer, ailelerden, toplumdan, gruplardan ve örgütlerden kaynaklanan tüm davranışlara, eylemlere, fikirlere ve düşüncelere etki eden manevi bir kıstastır. Değerler, insanlar, toplumlar, milletler tarafından önemsenen, saygı gösterilen, inanılan ve bilinen nesneler, eylemler, olaylar ve düşüncelerdir. Değerler, bir insanın, ailenin, grubun, örgütün, toplumun ve hatta toplumun ne kadar gelişmiş ve kültürlü olduğunu veya ne kadar geri kaldığını belirleyen önemli bir ölçüttür. Değerler, kültür, sosyal, ahlaki, iktisadi ve diğer alanlardaki yükseliş ya da gerileme ile orantılıdır. Yüce değerlere sahip olan milletler çağdaş medeniyet seviyesine yükselirken, yüce değerlere sahip olmayan milletler geri kalmaktadır (Modaıııq, 2017)

Bir toplumun ortak değerleri olmadığı durumlarda, o toplumun tamamının birlikte yaşaması oldukça zordur. Değerler, toplumun içinde var olan insanların düşüncelerinde ve tutumlarında yer edinerek onların birlikteliğini sağlar. Değer kavramı, sadece bilgi olarak ezberletilemeyecek kadar önemlidir; aynı zamanda toplumun ruhuna işleyerek

insanları birbirine bağlayan bir etkiye sahiptir. Değerler, toplumun insanları tarafından oluşturulur ve nesiller boyunca aktarılır, böylece süreklilik sağlanır (Karabulut, 2020). Kültürel miras yoluyla nesiller boyunca aktarılan bir toplumun değerleri bu toplumun kimliği olan "millet" bilincini güçlendirir. Her millet, kendine özgü kültürel değerlere sahiptir bu değerler, her bireyin hayatını şekillendirir ve milletin benzersiz kimliğine katkıda bulunur (Yurdakul, 2020).

Toplumlar, bireylerin sahip olduğu değer yargılarını etkileyebileceği gibi, bireysel yaşantıları sonucu kendi iç dünyalarında oluşturdukları kişisel değer yargıları da olabilir. Bu kişisel değerlerin bazıları tüm insanlık tarafından kabul edilerek evrensel nitelik kazanabilir (Yurdakul, 2020). Değerler, insan davranışlarını direkt veya dolaylı olarak etkileyen önemli bir faktördür. Davranışları açıklamak için yapılan araştırmalar, değerlerin insan davranışlarının anlaşılmasında büyük bir rol oynadığını göstermektedir. Değerler, sıklıkla biyolojik ve fizyolojik ihtiyaçların ötesine geçerek insan davranışlarını şekillendirmede hayati bir rol oynarlar (Yıldırım, 2019).

Genel olarak değerler hakkında yapılan tanımlamalar incelendiğinde, değerlerin özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Toplumlar/bireyler tarafından topluma ve kişilere yönelik değerlendirme yapılırken ölçüt olarak kullanılır.
- Bireyin davranışları için rehber rolündedir.
- Bireyin davranışlarına yön veren bilişsel ve duyuşsal yargılardır.
- Bireylerin ve toplumların faaliyet alanlarının temelini oluşturur.
- İnsanların kendi davranışlarını değerlendirmelerine olanak sağlar.
- Toplumun bireyden, bireyin kendisinden ve başkalarından beklentisini oluşturur (Yıldırım, 2019).

Daha önce de bahsedildiği gibi değerler, kişilerin ve toplumların gözünden farklı niteliklerde olabilirler. Bazı değerler belirli toplumlarda kabul görürken diğerlerinde görülmeyebilir. Ancak, bazı temel evrensel değerlerin olduğu kabul edilmektedir. Bu değerler, toplumların geneline yayılmış ve günlük ilişkileri şekillendiren temel ölçütlerdir. Adalet, aile önemi, barış, çalışkanlık, dayanışma, duyarlık, dürüstlük, hoşgörü, misafirperverlik, özgürlük, sağlıklı yaşam, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik ve yardımseverlik, literatürde temel evrensel değerler olarak kabul

edilmektedir (Güzel Candan ve Ergen, 2014). Saygı, sevgi, hoşgörü, yardımseverlik gibi değerler, birbirleriyle karşılıklı etkileşim içinde olan ve birbirlerini etkileyen özelliklerdir. Bu nedenle, bu değerleri birbirinden bağımsız olarak görmek oldukça yanlıştır. Değerler arasında kesin bir ayırım yapmak yerine, aralarındaki karşılıklı ilişkiyi anlamak önemlidir. Değerler, insanların bilişsel yapılarının temel öğeleridir ve bu değerler arasındaki uyum, bireylerin çevreye entegre olmasına katkıda bulunur. Bu sebeple, bireylerin topluma uyumu ve davranışları arasında bir tutarlılık bulunabilir (Polat, 2021).

3.1. DEĞERLER EĞİTİMİ

Eğitim, kasıtlı kültürleme süreci olarak kabul edildiğinden, toplumun oluşumunu sağlayan ve nesilleri yetiştirerek toplumu şekillendiren önemli bir sosyal kurumdur. Bu süreçte, toplumun var olan kurallarını korumak ve geliştirmek hedeflenmektedir. Eğitimin bu amacını gerçekleştirmede değerler eğitimi büyük bir rol oynamaktadır (Özbek ve Erzen, 2022). Eğitimin amaçları incelendiğinde, toplumun kabullendiği değer yargılarını sonraki kuşaklara aktarmak en önemli hedeftir. Değerler eğitiminin önemi yüzyıllardır tartışılmakta olup, eğitim içinde özellikle hazırlanan programlardan doğrudan ya da dolaylı bir şekilde ya da açıkça veya gizlice bulunmaktadır. Bu nedenle, eğitimde değerlerin rolü büyük bir önem taşımaktadır ve amacına uygun bir biçimde uygulanması sağlanmalıdır. Bu, toplumun geleceği ve daha güzel dünya için son derece önem teşkil etmektedir (Coşkun, 2019)

Eğitimin en önemli amaçlarından biri, akademik başarı ve davranışsal gelişim hedeflerine ulaşmaktır. Bu iki hedefin birlikte ele alınması, eğitim-öğretim sürecinin tamamlanmasını sağlar. Kaliteli bir eğitim, öğrencinin bütünsel olarak ele alınmasını sağlar ve sadece bilişsel alana değil, duyuşsal alana da odaklanır. Eğitimin davranışsal boyutunda, değerler eğitimi önem kazanmaktadır (Yurdakul, 2020). Değerler eğitimi, bireyin yaşantısı yoluyla değerler odaklı davranış, duygu ve düşünce değişimi yaratan bir süreçtir. Bu durum, değerlerin öğrenilebilir ve eğitilebilir bir özellik taşıdığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle, kaliteli bir kuşak ve barışçıl bir toplum oluşturmak için, değerler eski çağlardan beri filozofların ve çağımızda ise eğitimcilerin ilgi odağı haline gelmiştir. Bu amaçla, değerler eğitimi daha derin bir yaklaşımla ele alınmalı ve uygulanmalıdır (Yıldırım, 2019). Eğitim yoluyla öğrencilere kazandırılması gereken değerler, hayatımızın her evresinde kritik bir rol oynar. Buundan dolayı, ileriki nesilleri bu değerlerle donatmak etkili bir değerler eğitimi gerektirmektedir (Yanpar ve Yalar, 2011).

Değerler, insanların duygu, tutum ve davranışlarının şekillenmesinde büyük bir rol oynar. Sahip olunan değerler, bireylerin benlik algısını olumlu yönde geliştirmelerine ve hayatlarını şekillendirmelerine yardımcı olur. İnsan karakterinin ve benliğinin küçük yaşlarda şekillenmeye başladığı düşünüldüğünde, değerlerin küçük yaşlardan itibaren kazandırılması insan yaşamında son derece önemlidir (Karabulut, 2020).

Eğitim süreci, ilk olarak ailede başlar ve ardından sosyal yaşam ve okul ortamında devam eder. Okul ortamı, çocukların bilerek ya da bilmeyerek yeni değerler öğrendikleri bir yerdir. Bu süreçte çocuklar, yanlış öğrendikleri değerleri fark ederek doğru değerleri öğrenirler. Ancak, doğru şekilde değer eğitimi verilmediği takdirde, çocuklar bu dönemde gerekli kazanımları elde edemezler. İlkokul dönemi, bireylerin dikkatlerinin en açık olduğu ve öğrenmeye en elverişli olduğu zaman dilimidir. Bu nedenle, değer eğitiminin önemi bu dönemde anlaşılmalı ve öğrenme ortamlarındaki bireyler bilinçlendirilmelidir (Karabulut, 2020). İlköğretim çağı, bireylerin ahlaki kimliklerinin yerleştiği ve ahlaki yargı yeteneklerinin geliştiği bir dönemdir. Bireylerin ahlaki gelişimlerini sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmeleri için, etkili bir ahlak ve değerler eğitimi programına ihtiyaç vardır (Coşkun, 2019). Değerlerin öğretilmesi tesadüflere bırakılamayacak kadar önemlidir. Bu nedenle, okullarda öğretim faaliyeti sistemli ve titiz bir biçimde yürütülmelidir. Okullar, sosyal bir varlık olan insanın toplumun bir üyesi olabilmesi için gereken toplumsallaşma sürecine katkıda bulunan kurumlardır (Kolaç, 2013). Okulların uyguladığı eğitim programları, bilişsel, duyuşsal ve psikomotor hedefleri kapsar. Bu sayede insanların bilgi, tutum, değer ve beceri kazanmaları amaçlanır. İstenilen davranışları sergileyebilmeleri için, bu üç amacın da gerçekleştirilmesi gereklidir. Yalnızca bilgi kazandırma amacı güdülerek tutum ve değer yönü göz ardı edilirse, bireylerin istenilen davranışları sergilemesi tam olarak sağlanamaz. Bu nedenle, etkili bir değerler programının hazırlanmasının yanı sıra, hazırlanan programın da uygulanması son derece önemlidir (Doktaş Yeşiltaş ve Mentiş Taş, 2016).

Değerlerin öğretimi, sınıflarda açıkça ve okulun etkinlikleri, ilişkileri aracılığıyla gerçekleştirilir. Okullardaki temel değerler, insanların bir arada nasıl çalıştığına, nasıl iletişim kurduğuna ve kararlar verdiğine etki eder. Bu değerler, okulun politikaları ve prosedürlerinde yansıtılır. Değerler, öğrencilerin refahına ve disiplinine rehberlik eder ve okulun ebeveynlerle nasıl iletişim kuracağına ve karar verme sürecine kimlerin katılacağına yardımcı olur. Ayrıca öğrencilere sunulan öğrenme deneyimlerine ve

bunların sağlanma şekline de rehberlik ederler. Değerler, okul toplumunda bireysel ve grup karar verme sürecine katkıda bulunur (Ulusoy, 2010).

Değerler eğitimi okullarda farklı etkinliklerle sağlanmalıdır ve bu etkinlikler birbirlerini tamamlayacak şekilde tasarlanmalıdır. Değerler eğitimi, sadece bir ders ya da programa indirgenmemelidir. Okullarda oluşturulan okul iklimi, formal ve informal eğitim programları gibi pek çok faktör, değerler eğitiminin bir parçasını oluşturur (Keskin, 2008).

Okulda gerçekleştirilecek değerler eğitimi sürecinde, okul yöneticilerinden öğretmenlere, öğrencilerden ailelere, hizmetli personelden servis şoförlerine kadar tüm paydaşlar görev ve sorumluluklar üstlenmelidir. Bu aktörlerin tamamı değer eğitimi sürecine dahil edilmezse, beklenen sonuçlar elde edilemez. Değerler eğitimi sürecinde drama, oyun, tiyatro, film, işbirlikli grup çalışmaları, çalışma kağıtları, geziler, gözlemler, proje çalışmaları, kampanyalar, seminerler, paneller, forumlar, konferanslar, münazaralar, röportajlar, araştırmalar ve incelemeler gibi çeşitli yöntem ve teknikler kullanılabilir (Aktepe, 2014). Bu etkinlikler, öğrencilerin ilgili değerleri keşfetmelerini ve kendi fikirlerini oluşturmalarını sağlar. Bu faaliyetlerde edindikleri değerleri daha kolay benimserler ve ilgili davranışları içselleştirirler (Yurdakul, 2020). Değerler eğitimi için etkinlik temelli bir öğretim yöntemi seçmek önemlidir. Tek bir yöntemle değer öğretimi, öğrencilerin ilgisini zamanla kaybettirebilir. Bu nedenle, değerlerin öğretiminde öğrencilerin ilgisini canlı tutmak için çeşitli yöntemler kullanılmalıdır (Uzunöz, Aktepe ve Köybaşı, 2018). Öğrencilerin değerler eğitimi kapsamındaki değerleri içselleştirmesi, öğretmenlerin kullandığı yöntem ve tekniklerle doğrudan ilişkilidir (Çelik, 2020).

Okullarda değer eğitimi için çeşitli uygulamalar yapılabilir. En etkili eğitim yöntemi olarak, öğrencilere öğretmek istediğimiz değerleri kendimiz yaşayarak göstermeli yani bizzat örnek omalıyız, çünkü çocuklar özellikle gördüklerinden daha fazla etkilenirler. Ve çocuk için sevilen bir kişinin davranışını taklit etmek kolaydır. İkinci olarak, aile bireyleri ve tüm okul çalışanları, değerlerin gelişmesi ve kalıcılığı için tutarlı bir şekilde benzer tutum ve davranışları sergilemelidirler. Öğrencilerin değer eğitimi sürecinde başarılı olmaları için, eğitimciler ve diğer görevlilerin, iyi, etik ve ahlaklı kişiler olduklarına dair bir inanç ve güven oluşturulması gerekmektedir. Üçüncü olarak çocukların model alarak öğrenmesi göz önünde bulundurularak toplumda benzer olaylar, resimler ve kişilerin çocuklara gösterilmesi ve gözlemlenmesi gerekmektedir. Bundan dolayı çocukların doğru, etik ve değerli davranışları görmesi ve yaşaması için imkanlar

sağlanmalıdır. Tüm bu değer eğitimi etkinlikleri sırasında, ebeveynler ve okuldaki tüm yardım personeli (danışma, kantin, temizlik, yemekhane, güvenlik, servis şoförü ve hostes) de katılım göstererek bir bütünlük sağlanmaya çalışılmalıdır (Aydın, Akyol Gürler, 2020).

Millî Eğitim Bakanlığı son yıllarda değerlerimizin kaybolmasını engellemek ve ileriki kuşaklara daha sürdürülebilir bir hayat bırakmak için yeni öğretim programları geliştirmiştir ve bu programlara değerler ile ilgili konuları yerleştirmiştir. Okullarımızda uygulanan anaokulu programları ile Hayat Bilgisi, Düşünme Eğitimi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe gibi tüm derslerde değerlerin öğretimi yapılmaktadır (Aydın ve Akyol Gürler, 2020).

Toplumsal düzen ve sistemin korunması, sevgi, saygı, doğruluk, dürüstlük, adalet, yardımseverlik, sorumluluk, özdenetim, özgüven, sabır, dostluk ve hoşgörü gibi temel değerlerin benimsenmesiyle sağlanabilir. Eğitim sistemi içerisinde yer alan temel değerler, toplumdaki değerlerle uyumlu olmalıdır. Bireyin toplumsal uyumu ve toplumsallaşması için okullarda öğretilen değerler, toplumun değerleriyle uyumlu olmalıdır. Değerlerin öğretimi ve bireyin topluma uyumu, toplumdaki değerlerle uyumlu olduğunda daha etkili bir şekilde gerçekleşebilir (Aktepe, 2014).

Toplumsal algıda iyi insanın tanımı, ortak değerlerimiz ile belirlenir. İnsani değerlere sahip olan, toplumda sevilen bir kişi, iyi bir insan olarak kabul edilir. İyi karakterli, güzel ahlaklı, iyi bir vatandaşlık bilinci olan ve kişiliği sağlam olan insanlar, insani değerlere sahip kişiler olarak kabul edilirler. Değerler, karakter, ahlak, vatandaşlık ve iyi insan olmanın en önde gelen etkenlerinden biridir. Bu nedenle, belirli bir alanda verilen değerler eğitiminin, diğer alanlarda da istenilen insan profiline katkı sağlaması beklenir (Yıldırım, 2019).

3.1.1. İlkokulda Değerler Eğitimi

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte sınırların ortadan kalkmasıyla ülkeler arasında kültürel, sosyal ve ekonomik unsurlarda değişim yaşanmıştır. Bu değişim toplumsal kuralların da etkilenmesine neden olmuştur. Kültürlerin daha yoğun etkileşimi olumlu sonuçlar doğurduğu gibi, kültürel yozlaşmanın da arttığı görülmüştür. Bu yozlaşmayı engellemek için eğitim etkili bir yöntemdir ve birçok ülkede eğitim programları yeniden düzenlenmiştir. Değerlerin önemi fark edilerek, çocuklara ve gençlere bu değerlerin öğretilmesi hedefi doğrultusunda eğitim programlarında değerler eğitiminin de olmasına

önem verilmeye başlanmıştır (Gürhan, 2017). Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte, insanlar değerlerle uyum sağlamakta zorlanabilir ve olumsuzluklarla karşılaşabilirler. Bu zorluklarla başa çıkmak için, ilkokul programlarına nitelikli bir değer eğitimi programı entegre edilmesi yol gösterici olacaktır (Çelik, 2020).

Akademik başarı kadar önem kazanan pek çok değer, modern demokratik toplumlarda insan ilişkilerini düzenlemek için öne çıkmaktadır. Adil bir yönetici, sorumluluk sahibi bir öğrenci, mesai saatlerine saygılı bir memur, vicdan sahibi bir öğretmen, işini doğru bir şekilde sürdüren bir temizlikçi ve vatanını karşılık beklemeden seven bir nesil yetiştirmek amaçlanıyorsa, değerler eğitimine özel bir ilgi göstermek gerekmektedir. Bu amaçla, milli, manevi ve evrensel değerleri tanıyarak kabul eden ve uygulamaya geçiren bireyler yetiştirmek, öğretim programlarında öncelikli hedef olarak belirlenmektedir (Dinçer ve Gözel, 2019). Türk Milli Eğitiminin genel amaçları arasında, iyi bir vatandaş yetiştirmek en temel hedef olarak kabul edilmektedir. Ayrıca, genel amaçlar gözden geçirildiğinde, Türk eğitim sisteminin en temel görevlerinden biri olarak öğrencilere Türk milletinin milli, ahlaki, manevi ve kültürel değerlerini kazandırmak da ortaya çıkmaktadır (Acun, Yücel, Önder ve Tarman, 2013).

Eğitim programları, toplumsal değerlere dayalı olma niteliği göz önünde bulundurularak tasarlanmalıdır, çünkü eğitimin genel hedefleri, öğretim programları aracılığıyla işlevsel hale getirilebilir. Öğretim programları, öğrencilere öğretilmesi gereken değerlerin belirlenmesi, öğretim yöntemleri ve tekniklerinin seçimi, ölçme ve değerlendirme süreçlerinin tasarlanması gibi konularda rehberlik etmelidir. Bu nedenle, öğretim programlarında bu soruların cevapları yer almalıdır (Özalp Kaplan, 2014). Nitelikli bir eğitim ile, değerler eğitimi konusunda sorumluluk sahibi öğretmen ve yöneticilerin varlığıyla, çocuklarımız sağlam karakterli, özgüvenli, toplumsal ve kültürel değerlere sahip çıkan bireyler olarak yetişebilir (Onat Sayın, 2020).

Eğitimin önemli hedeflerinden biri, toplumun benimsediği değerleri sonraki nesillere aktarmaktır. Bu nedenle, eğitim kurumlarında değerler eğitimi verilmesi gereklidir. Özellikle ilkokul düzeyinde, değerlere yönelik eğitim-öğretim faaliyetleriyle oluşturulan davranışların kalıcı hale gelmesi beklenir. Çünkü insanların kişilik özellikleri büyük ölçüde bu dönemde şekillenir (Özbek ve Erzen, 2022). Bireylerin eğitim hayatında en önemli dönemlerinden biri, ilkokul çağıdır. İlkokullarda kazanılan bilgi, yetenek ve değerler, öğrencilerin hayatlarının ilerleyen dönemlerinde de etkisini sürdürmektedir. Ayrıca, ilkokulda kazanılan bilgi, beceri ve değerler, diğer eğitim seviyelerine bir yapı

taşı niteliği taşımaktadır. Bu nedenle, ilkokul eğitiminde değerlerin kazandırılmasına önem verilmesi gerekmektedir (Yılmaz ve Yılmaz, 2017). Çocukların büyüme dönemleri de dikkate alındığında, değer eğitiminin küçük yaşlarda verilmesi, çocukların değerler konusunda duyarlılık geliştirmelerine ve bu değerlerin kalıcı olmasına yardımcı olacaktır (Gülmüş, 2015).

Çocukların küçük yaşlarda öğrendikleri tutum ve değerlerin, gelecekteki aile, okul ve toplum yaşamlarını etkilemesi nedeniyle, ilköğretim çağında programda yer alan değerlerin yeterli seviyede kazandırılması son derece önemlidir. Bu hedefe ulaşmak için öncelikle, okul ve ailenin işbirliği yaparak çalışması, öğrencilerin ilerlemelerinin öğretmenler ve veliler tarafından daimi olarak takip edilmesi ve bu konuda öğretmenler ile velilerin ortak bir görüşe sahip olmaları gerekmektedir (Acun, Yücel, Önder ve Tarman, 2013).

Eğitim sistemi içinde, hem ulusun ve toplumun kültürel kimliğinin korunması hem de küresel dünyanın gerekliliklerine uygun olarak dünya vatandaşlığı bilinciyle yetişen bireylerin oluşmasında, öğretmenlerin öğrencilere kazandırdığı değerler son derece önemlidir. Öğretmenlerin, öğrencilerin hayatlarının her alanında olduğu gibi değerlerle ilgili görüşlerini de oluşturmalarında etkin bir fonksiyon olduğu görmezden gelinemez (Gürdoğan Bayır, Çengelci Köse ve Deveci, 2016).

Günümüz dünyasında, değerler eğitiminin verilmesi sorumluluğu öncelikle ailelere, ardından okullara ve dolayısıyla öğretmenlere düşmektedir. İlkokul düzeyinde, öğrenciler için bir rol model olan sınıf öğretmenlerinin değerler eğitiminin uygulamalarına yönelik düşünceleri hayati öneme sahiptir (Özbek ve Erzen, 2022).

Sınıf öğretmenleri, öğrencilere değerlerin kazandırılmasında kritik bir role sahiptir. Öğretmenler, öğrencilerinin yerine kendilerini koyarak ve onlara saygılı davranarak bir rol model olabilirler. Üstelik temel eğitim dönemi olan ilkokul çağında öğrenciler, öğretmenlerini model alarak öğrenme yoluna giderler. İlkokul dönemindeki öğrenciler, somut işlemler döneminde olduklarından değerler gibi soyut kavramların öğrencilere öğretilmesi için uygulamalar gerçekleştirilmeli ve deneyimleyerek öğrenme yaklaşımı kullanılarak, değerler somut hale getirilmelidir. Bu nedenle, her öğretmenin bir değer eğitimcisi olması beklenir (Aktepe, Keser ve Şerf, 2020).

Değerler eğitimi, nitelikli bir öğrenme ortamı oluşturarak, öğrencilerin sahip olduğu değerlere saygı duyan, araştırmalar yaparak kendini geliştiren, çevresine her

zaman pozitif enerji yayabilen, öğrencilerinin sorunlarıyla yakından ilgilenen ve öğrencilerdeki yetenekleri fark eden öğretmenler sayesinde daha etkili hale gelir (Gülmüş, 2015). İlkokul seviyesinde, öğrencilerin değerler eğitimini almalarına uygun bir öğrenme atmosferi oluşturmak ve sınıf öğretmenlerinin derste ve ders dışında değerler eğitimine yönelik uygulamalar yapmaları son derece önemlidir (Gülmüş, 2015). Değerler eğitiminin uygun bir sınıf ortamında ve ihtiyaca göre planlanmış bir öğretim programıyla sunulmasının, dengeli kişilikler geliştirmede katkı sağlayacağına inanılarak gerekli çalışmaların yapılması son derece önemlidir (Dinçer ve Gözel, 2019).

3.1.1.1. Adalet

Adalet, tarihin derinliklerinden günümüze kadar farklı düşünürler ve araştırmacılar tarafından tartışılan ve farklı perspektiflerle incelenen bir kavramdır. Bu değer, aileden iş dünyasına, sosyal etkileşimlerden devlet idaresine kadar yaşamın her yerinde önem taşır ve günümüzde de önemini korumaktadır. Adalet, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde büyük bir işlevselliğe sahiptir. Adaletin varlığı, bireylerin ve toplumun mutlu olması ve huzur içinde yaşaması için hayati bir öneme sahiptir ve her alanda kendini hissettirmelidir (Yeşil, 2021).

Adalet kelimesinin anlamı, insaflı davranma, doğruyu savunma, haklara saygı duyma, eşitlik, tarafsızlık, herkese haklarını teslim etme, dengeyi koruma ve doğru karar verme anlamlarını içermektedir. Terim olarak ise adalet, kendi yerini ve sorumluluğunu anlayarak adaletli davranan bir kişi olma, yaratıcıya saygı duyarak doğruluk ve erdem değerlerine sahip olma, herkese haklarını tam olarak verme ve herkesle adil bir şekilde davranma ve iletişim kurma, dürüst ve doğru olma anlamına gelir (Modaşi, 2017). Adalet, insanların üstlenmesi gereken görev ve yükümlülükleri ile hak sahiplerinin haklarının verilmesi konusunda herkesin sorumlu olduğu bir ilkedir (Yeşil, 2021). Adalet, bireysel ve toplumsal açıdan ahlaki bir değer olarak kabul edilir. Bu kavram, hakların hukuka uygun bir şekilde eşitlik ilkesine göre hak sahibine teslim edilmesi şeklinde anlaşılabilir. Adalet, hayatın her alanında tartışılacak ve bazı durumlarda hayatın merkezindeki bir boyut olarak kabul edilebilecek kadar önemlidir. Adaletin geniş kapsamlılığı ve algılanışındaki farklılıklar, bu kavramın kişisel özelliklerine göre anlam kazanmasına neden olmuştur (İnel, Urhan ve Ünal, 2018).

Sokrates'a göre adalet, insanların toplumsal hayatta üzerine düşen görev ve sorumluluklarını yerine getirmeleridir. Bir toplumda, her bireyin sorumluluklarını yerine getirmediği durumlarda adaletten bahsetmek zordur. Sokrates'a göre, insanın içindeki adalet

duygusu, ona doğru ile yanlış arasındaki farkı göstererek, mutlu bir hayat yaşamasına yardımcı olan bir erdemdir (Yeşil, 2021).

Adalet değeri ve adil olmak, hem bireyler hem de toplum için son derece önemlidir. Adalet, bireylerin vicdan gelişimi için önemli bir faktördür ve toplumların devamlılığı da adaletin yerine gelmesiyle mümkün hale gelir. Türk toplumları özellikle adaletli olma ile özdeşleştirilmişlerdir ve bu sayede toplumsal varlıklarını uzun süreli bir şekilde devam ettirmişlerdir (Sapsağlam ve Eryılmaz, 2018).

Adalet değeri, hem bireysel hem de toplumsal yönden en mühim değerdir ve öğrenilmesi gereken bir kavramdır. Bu nedenle, aile, okul ve toplum gibi her alanda sağlam bir şekilde adalet değerinin öğretimi için çaba göstermek gerekmektedir (Modaşi, 2017).

Adalet değerinin hayatlarında önemini kavrayarak adil davranışlar sergilemeleri açısından bireylere kazandırılması son derece kıymetlidir. Değerlerin temeli ailede atılmakta, ardından eğitim kurumlarında sürdürülmektedir. Bu nedenle, öğretmenlerin lisans eğitimlerinde değerler eğitiminin de yerini alması gerekmektedir. Özellikle adalet değeri özelinde ele alındığında, öğretmen adaylarının kavramsal bilgiler konusunda donanımlı olmaları ve adalet değerine verdikleri önemi arttırmaları ve mesleki hayatlarında adalet değerini kazandırmaya yönelik birtakım düşüncelere sahip olmaları, nitelikli bir öğretmenlik mesleği için gereklidir (Çengelci Köse, Gürdoğan Bayır, Köse ve Yıldırım-Polat, 2018).

İyi insan ve vatandaş davranışları sergileyen bireylerin yetiştirilmesi, öncelikle aileler tarafından ve sonrasında okullarda değer eğitimi verilmesiyle mümkündür. Okullarda uygulanan eğitim programlarının üç hedefi bulunmaktadır: bilişsel, duyuşsal ve psikomotor hedefler. Bu sayede, bireylerin bilgi, tutum, değer ve beceri kazanmaları amaçlanır. Ancak, istenilen davranışların sergilenmesi için tüm bu hedeflerin gerçekleştirilmesi gereklidir. Sadece bilgi kazandırma üzerine odaklanmak, tutum ve değer boyutlarını ihmal etmek bireylerin istenilen insan davranışlarını tam olarak sergilemelerini sağlayamaz. Bu sebeple, değerlerin kazandırılması için etkili bir programın hazırlanması kadar programın uygulanması da son derece önemlidir (Doktaş Yeşiltaş ve Mentiş Taş, 2016).

3.1.1.2. Sevgi

İnsanlar arasındaki anlaşmazlıkların ortadan kaldırılmasında, değerler eğitimi ve verilen eğitimle öğretilen evrensel değerler büyük bir rol oynamaktadır. Bu evrensel değerler arasında, insanlar arasındaki ilişkileri güçlendiren ve doğaya saygıyı artıran en önemli değer "sevgi"dir. Sevgi, insanlar arasında, insanlar ile doğa arasında ve insanlar ile hayvanlar arasında bağlantı kurarak yakınlaşmayı sağlayan önemli bir değerdir (Önlen, 2017).

Bireylerin yaşamlarında, hem fizyolojik hem de psikolojik birçok ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaçların arasında, belki de en önemlisi psikolojik bir ihtiyaç olan sevgi gereksinimi gelmektedir. Sevgi, insan için en temel insani değerlerden biri olarak kabul edilebilir (Isoeva, 2022). TDK sözlüklerine göre, bireylerin pozitif duyguları arasında yer alan sevgi; herhangi bir şeye ya da birine karşı derin ilgi ve bağlılık hissi uyandıran bir duygu olarak tanımlanmaktadır (Kılıç, 2019).

Herkes tarafından benimsenmesi gereken bir insani değer olan sevgi, insanlar arasında güven ve bağ kurulmasını, ilişkilerin geliştirilmesini ve hayatın tadını çıkarılmasını olanaklı kılan bir değerdir (Çintaş Yıldız, 2011).

İnsanın doğal bir gereksinimi olan sevgi, sosyal bir varlık olarak hayatımızda önemli bir yer tutar. Maslow'un belirlediği hiyerarşik insan gereksinimleri üçgeninde, fizyolojik ve güvenlik ihtiyacının ardından sevgi ihtiyacı gelir. Sevgi, ilgi ve hoşgörü göstermek anlamına gelir. Aynı zamanda, karşımızdaki kişinin haklarına saygı duymak ve onları korumak da sevginin bir yönüdür. Sevgi, tolerans göstermek ve kendimizi aşmak, doğal ortama, çevreye ve bütün canlılara karşı duyarlı ve sorumlu olmak anlamına gelir. Sevgi, onarır, korur ve geliştirirken sevgisizlik ise yıpratır ve yok eder (Özmen, 1999).

Sevgi, insanların doğaya, hayvanlara, vatanlarına ve birbirlerine duydukları yakınlığı ifade eden önemli bir değerdir. Bu değer kendi içinde çeşitli türlere ayrılır. Örneğin, anne-baba sevgisi, kardeş sevgisi, aile sevgisi, vatan sevgisi, doğa sevgisi, hayvan sevgisi, sanat sevgisi vb. çeşitli türlerde ifade edilebilir (Otmar ve Erdem, 2019).

Sevgi, insanların başka insanlara, doğaya ya da bütün canlı varlıklara karşı gösterdikleri ilgi, alaka, hoşgörü, saygı ve sorumluluk duygularını kapsayan önemli bir kavramdır. Değerler eğitimi yoluyla sevgi değerini kazanan bireyler, topluma ve doğaya karşı duyarlı, saygılı, hoşgörülü ve sorumlu birer birey haline gelirler. Bu şekilde, diğer

insanlarla çatışmadan uzlaşmacı bir tutumla sorunları çözmeye yatkın hale gelirler. Bu durum, mutlu bir ortam oluşturarak toplumda çatışma oranlarını en aza indirir (Önlen, 2017).

Sevgi, kendini çoğaltan bir değerdir. Sevginin yoğun yaşandığı aile, okul ve çevre gibi ortamlarda büyüyen bireyler, sosyal hayatlarında da sevgiye önem verip, sevgi dolu atmosferler oluşturmaya çalışacaklardır (Özmen, 1999). Sevgi, bütünsel ve sürdürülebilir bir değerdir. Bu değerın benimsenmesi, nitelikli bir yaşam için hayati önem taşır. Sevgi değerini içselleştiren bireyler, empati kurabilen, kendilerini tanıyan, eleştiriye açık, hoşgörölü, sürekli gelişme ve değişimi benimseyen, kendini gerçekleştirmeye çalışan, yaratıcı ve paylaşımcı insanlardır (Akyol, 2010).

Sevgi değerini benimsemek için, çocukların çevrelerindeki insanlardan sevgi görmeleri önemlidir. Bunun yanı sıra, hayata sevgiyle bakabilmeleri için çocuk kitaplarında da sevgi değerinin gerekliliğı vurgulanmalıdır (Çintaş Yıldız, 2011).

Eğitim sürecinde çocukların gelişiminde sevgi oldukça etkilidir. Sevgi duygusunun, diğer duygular gibi insan özüne ait bir duygu olmasının yanı sıra, gelişimi dış faktörlere bağıdır. Bu sebeple, çocukların sevgi duygularının doğru yönlendirilerek geliştirilmesi büyük önem taşır. Sevginin hakim olduğı bir ortamda yetişen çocuklar, sevgiye dair olumlu tutumlar geliştirirler. İki yönlü iletişim ile kurulan bu sevgi ortamı sayesinde çocukların eğitimi daha verimli hale gelir. Çünkü sevgi, eğitim sürecinde büyük bir itici güç olarak etki eder (Kayadibi, 2002).

Eğitim sürecinde sevginin bağlayıcı, geliştirici ve yaşatıcı nitelikleri doğru bir şekilde kullanılmalıdır. Öğrencilerin öğretmeni ve dersleri sevmesi, öğrenme sürecinde başarılı olmalarını kolaylaştıran bir etkidir. Sevgi aynı zamanda koşulsuz kabulün sağlandığı öğretmen-öğrenci ilişkilerinde de olumlu bir etki yaratır ve öğrencinin kişisel ve sosyal gelişimini destekler. Sevgi olmadan öğrenme süreci sürdürülemez (Akyol, 2010).

3.1.1.3. Saygı

Evrensel değerlerin kapsamı çok geniştir ve içinde birçok farklı değer bulunmaktadır. Ancak, saygı değeri bu değerler içinde özellikle özellikle belirli bir konumda bulunur. Saygı, insanlar arasında anlaşmayı kolaylaştırır, mutluluğı artırır ve bir arada yaşama hissini güçlendirir (Önlen, 2007).

İnsanlar, hayatta kalabilmek için birlikte yaşamak zorundadırlar ve bu birlikteliği devam ettirebilmek için birbirlerine karşı saygılı ve özenli olmalıdırlar. Bundan dolayı, evrensel etik ilkeler içinde yer alan saygı, insanlar için son derece önemlidir. Birbirlerine ölçülü ve dikkatli davranmak, insanların yaşam alanlarına değer verdiğinin önemli bir göstergesidir (Kıral, 2018).

Saygı, toplumun kültürel öğelerinin geleceğe aktarımı ve sağlıklı iletişim kurma bakımından oldukça kritiktir. Evrensel bir öneme sahip olan saygı, bireyin diğer toplum üyelerini anlamasına yardımcı olur (Özdemir, 2017). Saygı, pratikte insana, doğaya, hayvanlara, haklara, engellilere, kendine, emeğe ve düşüncelere karşı olarak çeşitli biçimlerde karşımıza çıkar (Türk, 2009). Saygı, dünyadaki bütün canlı varlıkları, doğayı ve toplumların gelenek ve göreneklerini kapsayan bir değerdir. Toplumsal yaşamda saygının varlığı, şiddetin azaltılmasına yardımcı olur (Önlen, 2007). Saygı, başkaları için önemli olanı onların değerlerine saygı göstererek kabul etmenin sergilenmesini içeren bir davranıştır (Akkoyun, 1993). Saygı duygusu ise ussal ve özgür düşünen insanların bir arada yaşama koşullarını, karşılıklı iyi niyet, uyum ve birbirlerine saygı gibi değerleri içerir (Kıral, 2018).

Saygı evrensel bir değerdir, yani her toplumda ve dönemde tanınmış bir değerdir. Saygı kavramı, sadece insanların insan oldukları için birbirlerine değer vermesini içerdiği için evrensel boyutu vardır. Ayrıca saygı anlayışı toplumsal, kültürel ve yerel boyutlar da içerir. Bu boyutlar, neye saygı göstermemiz gerektiği konusunda çevremizdeki topluma, kültüre ve geleneklere bağlıdır (Maden, 2017).

Saygı, bir ilke, erdem ve tavidir ve bunların yanında bir şükümlülük ve bakış açısıdır. İnsanlara, farklılıklara, doğaya vb. duyulan saygı tartışmaları genellikle "tutum" kavramı etrafında şekillenir. Günlük hayatta büyüklerimize, ebeveynlerimize, öğretmenlerimize, geleneklere, inançlara, insan haklarına, duygu ve düşüncelere, trafik kurallarına, bayraklara vb. saygı göstermek önemlidir. Saygı gösterilen konularla birlikte yaşamak daha iyi sonuçlar verir. Günlük hayatta saygının bu kadar önemli olması, eğitimcilerin neden bu kavrama önem verdiklerini açıklamaktadır (Çelik, 2022).

Saygı, pek çok açıdan incelenilebilen bir kavramdır ve olaylar karşısında bir tutum, davranış şekli, tutum ve duygu olarak ortaya çıkabilir. Saygının tek bir hedefi yoktur ve çeşitli şartlarda pek çok değişken varlığa, oluşuma ve kavrama saygı göstermek gerekebilir. Bazı öne çıkan saygı alanları arasında insan haklarına saygı, özel hayata saygı,

kişiliğe saygı, düşünceye saygı, toplumsal değerlere saygı, doğaya saygı, çevreye saygı, emeğe saygı, kutsal değerlere saygı ve yaratılanlara saygı yer almaktadır (Arıcı ve Maden, 2018).

Bu tanımlar ve açıklamalar ışığında, saygının anlam ve içeriği hakkında şu sonuçlara varılabilir:

- Saygı, insanlar ve diğer yaşam formlarına veya cansız nesnelere karşı özenli, dikkatli ve ölçülü davranışları içerir.
- Saygı, kayıtsız kalmadan ve duyarlı olmayı sağlayarak gösterilir.
- Saygının temelinde, empati yapabilme yeteneği yatar (Çelik, 2022).

Saygı, toplumsal etkileşimlerin temelini oluşturur ve insanlar arasındaki ilişkilerin samimiyetine dayanır. Saygı gösteren kişiler, aynı şekilde saygı görme isteğiyle hareket ederler. Saygı, sağlıklı bir şekilde beslenen bir çocuk gibi, ne kadar çok beslenirse o derece güçlü ve sağlıklı olur. Bu nedenle, saygı eğitimi okulda, toplumda ve ailede vazgeçilmez bir konudur. Saygı eğitimi düzenli ve planlı bir şekilde gerçekleştirecek olan eğitim sistemi burada önemli bir role sahiptir. Etkili, olumlu ve uygulamacı öğretmenlerle katılımcı öğrencilerin yer aldığı bir eğitim sistemi, saygı eğitiminde amacına ulaşarak başarılı olacaktır (Türk, 2009).

Her insan, kendine özgü fiziksel ve ruhsal özelliklerle donatılmıştır. Bunlar yaş, cinsiyet, boy, saç ve göz rengi, doğuştan gelen engeller gibi doğal farklılıkların yanı sıra, sonradan kazanılan farklılıkları da içerir. Bir toplum veya gruba dahil olan insanlar, göç, ekonomik seviye, meslek gibi faktörlerden kaynaklanan olumlu veya olumsuz niteliklere sahip olabilirler (Köç ve Duygu, 2018). Farklılıklara saygı eğitimi alan öğrenciler, kim olduklarına dair algılarından gurur duyarak özsaygılarının gelişimine katkıda bulunurlar. Bu eğitim sayesinde, diğer insanlara saygı duyma, olayları farklı perspektiflerden görebilme, farklılıklarla etkileşimde başarılı olma, sorunları çoklu bakış açıları ve yaratıcılıkla çözebilme, eleştirel düşünme becerilerini geliştirme, önyargı ve adaletsizlikleri tanıma ve bunlara direnebilme, işbirliği ve birlik olma yeteneklerini geliştirme gibi olumlu özellikler kazanırlar (Topcubaşı, 2015).

Bireylerin farklı duygulara ve düşüncelere saygı göstermeleri, bu değerın öğrencilere kazandırılması hedeflenirken, anaokulu çağından itibaren eğitim programlarında duygu ve düşüncelere saygı değerinin yer alması ve öğrencilerin bu değer kazanım sürecine aktif bir şekilde katılımı ile sağlanabilir (Altunsoy ve Başcı Namlı,

2021). Okul ve aile işbirliği ile saygı eğitimi alan çocuklar, saygı değerini içselleştirirler. Sağlam bir saygı değeri bilinci olan bireyler, çağdaş ve demokratik düşüncelerle toplumlarına ve insanlığa karşı sorumlu bir tutum sergilerler ve bu değerleri korurlar (Türk, 2009).

Günümüzde toplumsal yapıların ve yerel kültürlerin tehlikede olduğu bir dönemde, toplumsal kişilik oluşumu doğumla başlayarak, ailede gelişir ve eğitim-öğretim sürecinde şekillenir. Toplumun milli, manevi, kültürel ve dini değerlerini kabul eden, bu değerlere saygı duyan, kendine, ailesine ve yaşadığı çevreye olumlu katkıda bulunan, iş birliği kültürüne sahip, hoşgörülü ve başkalarını önemseyen, bireysel ve toplumsal sorunların farkında olan ve bu problemlere alternatif çözümler üretebilen, yaratıcı kişiliklerin oluşturulması saygı değerinin bireylere kazandırılmasıyla doğru orantılıdır (Arıcı ve Maden, 2018).

3.1.1.4. Hoşgörü

Hoşgörü, sevgi, saygı, güven, anlayış ve kabul gibi anlamları içeren kavramlarla birlikte, demokrasi, barış, uyum ve özgürlük gibi pozitif koşulların ortaya çıkmasına yardımcı olur. Bu değer, kişiler arası ilişkilerin yanı sıra toplumun geneli ve diğer toplumlarla olan iletişimlerin sağlıklı bir biçimde sürmesi için önem taşımaktadır (Kolaç, 2013).

Hoşgörü, bireyler arasındaki farklılıkları kabul ederek ve olduğu gibi saygı göstererek bir arada olmayı ifade eder (Önlen, 2017). Hoşgörü, farklılıkların bir arada uyum içinde var olmasını sağlayan ve demokratik toplumların barış ve uzlaşma içinde yaşamasını temel değerlerden biri haline getiren bir kavramdır (Türe, 2014).

Hoşgörü, farklı insanların ırklarına, renklerine, düşüncelerine, inançlarına ve davranışlarına saygı göstererek onları olduğu gibi kabul etme nezaketini benimseyen bir değerdir (Özsarı, Pepe, Pepe ve Fişekçioğlu, 2021). Hoşgörü değerine sahip olan bireyler, erdemli ve kendisiyle barışık insanlar olarak tanımlanabilirler (Gündüz, 2019).

Toplumda huzurlu bir yaşam için bireylerin belirli değerlere sahip olmaları gerekmektedir. Bireylerin davranış şekilleri birbirinden son derece farklıdır ve bu farklılıklar çok sayıda faktöre bağlıdır. Bu nedenle, farklılıkları zenginlik olarak görmekte hoşgörü önemli bir rol oynar (Kalın ve Nalçacı, 2017).

Hoşgörü kavramı, alan yazınında sıklıkla vurgulanan karşılıklı saygı, anlayış ve empatinin bir arada yaşamanın vazgeçilmez bir parçası olduğunu göstermektedir. İnsanlar

birbirlerine bağımlıdır ve bu nedenle bir arada yaşamak zorundadırlar. Hoşgörü, farklılıkların uyumlu bir şekilde barış ve huzur içinde yaşamasına olanak sağlayan önemli bir değerdir (Türe, 2014). Hoşgörü kavramının alan yazınındaki tanımlarına göz atıldığında, karşılıklı saygı, anlayış ve empatinin bir arada yaşamayı mümkün kılan temel unsurlar olduğu vurgulanmaktadır (Türe ve Ersoy, 2014).

Hoşgörü, kalıtsal bir değer olmayıp bireyler tarafından aile ve çevre etkileşimiyle öğrenilir. Bu sebeple, bireylerin hoşgörü olmaları, yaşadıkları çevre ile yakından ilişkisi içerisinde. Diğer tüm değerlerde de olduğu gibi, hoşgörü değeri de bireye öncelikle ailede kazandırılır ve ardından bu değeri geliştirerek davranışa geçiren faktörler içinde okul ve öğretmenler yer almaktadır (Kalin ve Nalçacı, 2017).

Değişen dünya düzeni, toplumun değerlerini benimseyen ve evrensel değerlere sahip bireylerin yetiştirilmesinin zorunlu hale geldiğini gösteriyor. Kişilik gelişimi açısından kritik olan ilköğretim sürecinde, çeşitli nitelik ve kültürlerle dahil bireylere hoşgörü yaklaşım sağlıklı bireyler ve huzurlu toplumlar için hayati öneme sahiptir. Hoşgörü bireylerin, toplumlar, devletler ve inançlar arasında hoşgörü özelliği geliştirebilecekleri düşüncesiyle, ilköğretim seviyesinde bu değer kazandırılması son derece önemlidir. Bu nedenle, eğitimde bu yönde düzenlemeler yapılması, öğretim programlarının buna uygun hazırlanması ve okullarda bu değer titizlikle öğretilmesi gerekmektedir (Kolaç, 2013).

Eğitim kurumlarında demokrasi ilkesinin tamamen uygulanması ve sürekli olarak korunabilmesi için, öğretmenlerin hoşgörü bir ortamda demokrasiyi hayat tarzı haline getirmeleri gerekmektedir. Öğretmenlerin, demokrasi ve hoşgörü kavramlarını uyumlu bir şekilde birleştirerek eğitim kurumlarında yaşatmaları, olmazsa olmaz bir temel kriterdir (Büyükkaragöz ve Kesici, 1996).

3.1.1.5. Vatanseverlik

Vatanseverliğin tanımları ve araştırmaları incelendiğinde, bu kavramın birçok farklı boyutu ve ilişkili kavramları olduğu ortaya çıkar. Milli gurur, ulusal kimlik, vatan sevgisi ve millet sevgisi gibi kavramlar vatanseverliğin önemli unsurlarını oluşturur. Vatanseverlik, kişinin duygusal bağlar kurarak olumlu bir kimlik hissi oluşturduğu ve günümüzde en belirgin grup bağlılığı türlerinden biri olarak kabul edilen bir kavramdır (Gündüz, Gündüz, Mertol ve Çelikkol, 2019).

Vatanseverlik kavramı, kişinin yaşadığı ülkeye ve milletine karşı görevlerinin farkında olması ve bu görevlerini yerine getirme hususunda duyarlılık göstermesi olarak tanımlanabilir (Gül & Şeker, 2021). Vatan sevgisi, bireyin kendi varlığından başlayarak yakın çevresine, topluma, işine, kurumuna, ülkesine ve tüm insanlığa karşı sorumluluk duygusu taşıması ve bu sorumlulukları yerine getirme isteğiyle kendini ifade etmesidir (Yıldırım, 2006). K.K.K. 2023' akt. Vatanseverlik, bir insanın ait olduğu millet ve ülkesine duyduğu sevgi ve saygının bilinçli bir şekilde ifadesidir. Vatansever, ülkesinin tarihini, kültürünü, değerlerini tanıyan ve bu değerlere bağlı kalarak ülkesinin gelişimine katkı sağlamak için çaba gösteren kişidir. Vatansever, milletin kazandığı başarılarla gurur duyar ve ülkesinin dünya çapındaki saygın konumunu korumak için çalışır (Karagözoğlu, 2018).

Vatanseverlik, farklı durum ve olguları kapsayan önemli bir kavramdır. Örneğin işinde başarılı olan bir çalışan da vatansever olabilirken, ailesine iyi bakan bir baba da vatanseverlik duygusuna sahip olabilir. Ayrıca ülkesinin güvenliği için çalışan bir polis de vatanseverken, çevresine saygılı ve yardımsever davranan bir vatandaş da vatanseverdir. Vatanseverlik, geniş bir kavram olup içi doldurulması gereken farklı unsurları barındırır. Ancak vatanseverlik hissiyle dolu bireyler, kendilerine ve topluma yönelik yükümlülüklerini yerine getiren bireylerdir (Polat, 2021).

Tüm bunlardan anlaşıldığı üzere vatan, sadece maddi değerleri ifade etmeyen manevi güzelliklerin de bulunduğu, milli kültürün bir parçası olan içten bir duyguyla sevilen, değerli ve saygın bir değerdir. Böyle saygın bir değeri korumak ve yüceltmek için çaba göstermek, gerektiğinde fedakarlıkta bulunmak vatanseverliğin en önemli görevidir. Vatanseverlik, insanın varlığı ve bekası için canından bile vazgeçebileceği, manevi boyutta büyük anlamlar barındıran yüce bir duygu ve anlayıştır (İnce, 2021).

Vatanseverlik, bireyin vatanına bağlılığını ifade eden değerli bir kavramdır. Vatanın kültürel, tarihi, coğrafi ve sosyal unsurlarıyla birlikte benimsenmesi, saygı duyulması ve korunması bu değerın temel özelliklerindendir (Karadereli, 2019). Vatansever bir birey, toplumun genel çıkarlarını ilgilendiren meselelere kayıtsız kalmaz. İyi bir vatandaş olarak, toplumsal sorunların çözümü için gerekli adımları atmak gerekmektedir. Bu davranış, vatan ve millet sevgisinin tabii bir yansımasıdır (Han Kubat, 2008). Vatanseverlik, Türk milletinin önem verdiği bir değerdir. Bu nedenle, bireyin vatanseverlik duygusu ailesi tarafından çocukluk yıllarında kazandırılmaya çalışılmalıdır (Karadereli, 2019).

Eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçası olan vatandaşlık eğitimi, öğrencilerin vatanseverlik bilinci ile donatılmasına ve kendi sorumluluklarını fark edip yerine getirmelerine yardımcı olmaktadır (Karabulut, 2020).

3.1.1.6. Merhamet

Merhamet, bir kişinin kendi veya başkalarının yaşadığı acıya veya sıkıntıya duyarlı olması ve bu durumu düzeltmek için adım atma isteği göstermesi olarak açıklanabilir (Nas ve Sak, 2020). Merhamet, bir kişinin başka birinin acısı ve zorluklarına ilgi duyarak onların yanında olma, onların acılarını paylaşma ve onlarla empati kurma şeklinde tanımlanabilir. Ayrıca, başka birinin kendinden farklı bir birey olduğunu kabul ederek, ona destek ve anlayış göstererek birlikte hareket etme seviyesidir (Avşaroğlu, 2019).

Pozitif psikoloji açısından incelendiğinde, merhametin mutluluk ve ileri düzeyde sosyal bağlar gibi olumlu sonuçlarla ilişkili olabileceği belirtilmektedir. Ayrıca, merhamet duygusunun endişe, korku ve öfke gibi negatif duygulara karşı dirençli bir etkisi olabileceği de ifade edilmektedir. Başkalarına karşı merhametli olmanın kişiler arasındaki ilişkilerde önemli ve yararlı olduğu düşünülmektedir (Nas ve Sak, 2020).

Merhamet, günümüzde sıkça yaşanan şiddet davranışlarının önüne geçmek açısından önemli bir değer olarak kabul edilmektedir. Fakat, sadece acıma boyutu üzerine odaklanılarak yapılan eğitim uygulamaları, birisine yardım etmekle sınırlı kalmaktadır. Bu nedenle, bağışlamanın da önemi ve pratik boyutuyla ilgili etkinliklerin ihmal edilmemesi gerekmektedir (Bayırlı, 2020). Bu şekilde, merhametin gerçek potansiyeli ortaya çıkarılabilir ve şiddetin önlenmesinde daha etkili bir rol oynayabilir.

Merhamet, insanlık ve yaşam için büyük öneme sahip bir kavramdır. Merhametli bir yaklaşım, yararlı davranışlar sergilerken zararlı ve acı verici durumlara da engel olma imkanı sunar (Avşaroğlu, 2019). Merhamet değerinin bütün toplumlar için büyük bir değere sahip olduğu düşünülerek, eğitimde bu değer öğretimi gerekmektedir (Çelik, 2014). Merhamet duygusunu içselleştiren çocuklar, değerler eğitimi içinde önemli bir yer tutan merhamet eğitimi sayesinde toplumlarında ve dünyada meydana gelen olumsuzlukları, insanların deneyimledikleri zorlukları ve savaş sonrası ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan göçmen arkadaşlarını daha iyi anlayabilirler. Herhangi bir zorluğa karşı daha hassas olabilirler ve bir arada yaşamının, birbirlerine yardım etmenin ne derece bir öneme sahip olduğunun bilincine varabilirler. Karşısındakine yardım

etmenin verdiği mutluluğu da yaşıyarak, daha insancıl ve empatik bireyler olma yolunda ilerleyebilirler (Bayrak ve Akdemir, 2021).

3.1.1.7. Dürüstlük

Her kültürde, her toplumda kabul edilen değerler farklılık gösterebilir ancak bazı değerler evrensel kabul görür. Dürüstlük de bu evrensel değerlerden biridir (Harmanş, 2017). Dürüstlük, gerçeklik ve doğruluk niteliği ile saflık ve namuslu olma anlamlarını içerir. Bir insanın dürüst olması, söz ve davranışları arasında uyum sağlamasıyla ortaya çıkar (Demirkaya ve Çal, 2018). Dürüstlük, insan davranışları arasında evrensel kabul gören bir özelliktir. Dürüst olmayan davranışlar ise hiçbir toplumda kabul edilemez. Dürüst olmama durumu üç temel kategoride incelenebilir: yalan söyleme, hırsızlık yapma ve insanları aldatma (Işık, 2010). Etik değerler arasında yer alan doğruluk ve dürüstlük, ahlaklı bir birey olmanın temel gerekliliklerindendir. Toplumsal yaşamda düzenin korunabilmesi için en önemli kural, insanların birbirlerine dürüst bir şekilde davranmalarıdır (Külünkoğlu, 2018).

Doğru olan insan, aynı zamanda dürüst ve içten olan insandır (Külünkoğlu, 2018). Bireysel farklılıklar göstermekle birlikte, her zaman doğru olanı yapmak önemlidir. Dürüstlük kavramı davranışsal bir açıdan ele alındığında, insanların verdikleri sözleri tutmaları ve söylediklerini yapmaları gereklidir. Buna örnek olarak, bireyin kendisine uygun durumlarda "yapacağım" dediği sözleri tutması davranışsal dürüstlüğün bir örneği olarak görülebilir (Kaya, 2021).

Diğer değerleri benimseyen ancak dürüstlüğü hayatının merkezine yerleştiremeyen birinin değerlerinin anlamı sorgulanabilir. Dürüstlük, samimiyetle aynı anlama gelen ve diğer değerlerin bireyin davranışlarına kaliteli bir şekilde yansımalarının bir ölçme biçimidir. Yaşamın her alanında bireylerin edinmesi gerektiği bir değer olan dürüstlük, eğitim kurumlarında "akademik dürüstlük" olarak da adlandırılabilir (Görmez ve Merey, 2022). Ancak, dürüstlük beklentilerini belirlerken, küçük çocukların gelişimsel özellikleri, hayal dünyaları ve zihinsel süreçleri olan animizm, özelden özele akıl yürütme ve yapaycılık gibi etkenleri de dikkate almak önem taşımaktadır (Öztep, 2016).

Dürüstlüğün ehemmiyeti ve kıymeti gün geçtikçe artıyor denilebilir, ancak bu görüşler nesnel ve evrensel ölçütlere dayanmak yerine, bazı varsayımlara dayanmaktadır. Bu varsayımlar şunlardır: i. Nadir olan şeylerin değeri artar ve ii. İnsanlar bir şeye olan ilgileri arttıkça, o şeyin değeri de artar. Ancak, dürüstlüğün değerinin artması ile

insanların dürüst davranışları arasında negatif bir korelasyon vardır. Birisi artarken diğeri azalmaktadır (Işık, 2010).

3.1.1.8. Barış

Genellikle savaşızsızlık ya da sessizlik olarak algılanan barış, gerçekte çok daha geniş bir anlama sahiptir. Barış, çatışmaların durdurulmasının yanı sıra çatışmaların çözümüne yönelik çabalar, adaletin sağlanması, ana gereksinimlerin giderilmesi ve insan haklarına saygı gibi unsurları da içerir. Yani barış, hoşgörü, önyargısızlık ve her insanın insan olması nedeniyle değerli olduğuna dair koşulsuz bir inancı da içerir (Çakmak, 2016). Barış, insanoğlunun tarih boyunca her dönemde söz konusu olmuştur. İnsanlar bir arada olduğu sürece, anlaşmazlıkların ve çatışmaların gerçekleşme olasılığı her zaman vardır ve tarihte ne yazık ki bu durum birçok kez yaşanmıştır. Ancak bu durumda da barış kavramı önem kazanmaktadır. Zıt kavramlar olarak düşünüldükleri halde, barış ve çatışma birbirlerine bağlıdır. İdeal olan ise barışın kalıcı hale gelmesidir. İnsanlık, eşitliğin sağlanması ve her bireyin mutlu bir yaşam sürmesi için sürekli çalışmaktadır (İmamoğlu ve Bayraktar, 2014).

Barış kavramı, birçok farklı değer ve tutumla iç içe geçmiştir. Bu değer ve tutumlar arasında i. Irk, cinsiyet, yaş, milliyet, sınıf, görünüm, siyasi ve dini inanç, bedensel ve zihinsel yetenek ayırt etmeksizin diğer insanlara saygı göstermek, ii. Farklılıkları takdir etmek, iii. Dayanışma, iv. Yardımlaşma, v. Hoşgörü, vi. Adaletli olma, vii. Sevgi yer alır. Bu değer ve tutumlar, barış kavramıyla yakından ilişkilidir ve program analizlerinin temel noktalarını oluşturur. Bu değerleri eğitim yöntemleriyle kazandırmak da mümkündür. Özellikle küreselleşme ile birlikte, insanların birbirlerinin dilini anlama ve uyumlu bir şekilde yaşama ihtiyacı, barış değerinin daha da önem kazanmasını sağlamaktadır (Keskin ve Keskin, 2009).

"Barışın her kapıyı açan anahtar" olarak ifade edilen düşünce, etik açıdan yaşamın her alanında kullanılması gereken önemli bir kavramdır. Barışın insanları birbirine yakınlaştırdığı ve ayrılıkları giderdiği düşünülür. Ancak, dünya genelinde bu düşünce henüz tam olarak uygulanabilmiş değildir. Barış, sadece silahlı çatışmalar, gerginlikler ve savaşların olmaması anlamına gelmez. Barışın yerel, ulusal ve küresel düzeyde tesis edilebilmesi için iki taraflı bir süreç gereklidir. Ayrıca, barışın sağlanabilmesi için olumlu toplumsal, kültürel, çevresel ve etik koşulların da göz önünde bulundurulması gerekir (Kaypak, 2012).

Şiddetin arttığı dünya ve Türkiye'de ve tüm dünyada, barış kavramının değeri gün geçtikçe artmaktadır. Ne yazık ki, barışın adı eskisi kadar sık anılmamakta ve unutulmaktadır. Ancak, günümüzde barışa olan ihtiyaç her zamankinden daha büyük ve acil hale gelmiştir (Tapan, 2006). Durum böyle olunca günümüzde artan şiddet olayları, gelecekte daha iyi bir dünyanın yaratılması için barışa yönelik eğitimlerin verilmesini gerektirmektedir. Bu nedenle, okullarda mevcut eğitim felsefelerinin gözden geçirilmesi ve barış eğitimine odaklanan öğretim programlarının uygulanması büyük önem taşımaktadır. Barış eğitiminin, ırk, yaş, cinsiyet, din, ekonomik durum, milliyet ve ideoloji gibi farklılıkların üstesinden gelinerek, tam bir barış ortamının yaratılmasında ortak bir sorumluluk taşıdığımızı vurgulayan bir bakış açısı kazandırması gerekmektedir. Öğrencilerin hayat boyu süren öğrenme süreçlerinde barış eğitiminin öncelik taşıması ve her türlü eğitim programında yer alması, toplumumuzun barış kültürüne ve insanlığın geleceğine büyük katkı sağlayacaktır (Demirtaş, 1991). Buradan yola çıkılarak değerler eğitiminin bir parçası olarak, barış eğitimi de çocukların küçük yaşlardan itibaren aileleriyle birlikte başlayan ve eğitim kurumlarıyla işbirliği içinde geliştirilen bir süreci içermelidir (İmamoğlu ve Bayraktar, 2014).

3.1.1.9. Milli Birlik ve Beraberlik

Milli birlik ve beraberlik, toplumun içindeki bireyleri aynı amaç ve idealler doğrultusunda birleştirerek, birlikte hareket etmelerini sağlayan önemli bir kavramdır. Bu kavram, bir milletin birbirine kenetlenerek güçlü bir toplum oluşturmalarını ifade eder. Milletçe birlik, milleti meydana getiren unsurların birbirleriyle uyumlu ve bütünlük içinde olması anlamına gelir (Eroğlu, 1986).

Atatürk'e göre, milli varlığın yükselmesi ve milli sorumluluğun bilincine varmak, milletini sevmekle mümkündür. Milletin şerefi ve haysiyeti, bireylerin ve toplumun onuruyla korunabilir ve sadece şerefli ve onurlu bir millet, güçlü bir şekilde yaşayabilir. Bu nedenle, vatan ve millet sevgisi, her türlü sevginin üstündedir. Milli birlik, beraberlik ve milliyetçilik de bu yüce sevginin kaynağıdır. Ancak, milli birlik ve beraberliği sağlayamayan milletlerin dünya her gün biraz daha kararmaktadır, bunu da unutmamalıyız (Tünay, 1987). Bu durumda, milli bilincin inşası ve geliştirilmesi için en temel adım, milli birlik ve beraberliğin sağlanması ve tüm bireylerin aynı değerler ve hedefler doğrultusunda hareket etmesidir (Baykuş ve Ay,2020).

Sağlam bir eğitim olarak çocukluktan itibaren milli konulara hakim olan bireyler, vatan ve millet kavramlarını anlayarak kendilerini bir millete ait hissetmenin önemini kavrayacaklardır. Milli bilinci yüksek olan bu bireyler, kişisel benliklerinden öte milli kimliklerini ön plana çıkaracak ve toplumsal birliğin güçlenmesine katkı sağlayacaklardır (Baykuş ve Ay, 2020).

Türk Milletinin en kıymetli hazinesi milli birlik ve beraberliktir. Bu nedenle, Atatürk "..Yetiyecek çocuklarımıza ve gençlerimize, görecekleri öğrenimin sınırı ne olursa olsun, ilk ve önce her şeyden önce Türkiye'nin bağımsızlığına, kendi benliğine, milli geleneklerine düşman olan bütün unsurlarla mücadele etmek gereği öğretilmelidir" sözü ile milli birlik ve beraberliğin ne derece önemli olduğunu belirtmiştir (Tünay, 1987).

3.1.1.10. Yardımseverlik

Yardımseverlik değeri, ülkemizin en değerli özellikleri arasında yer almaktadır ve tarihimiz boyunca her zaman önemli bir rol oynamıştır (Küçük, 2016). İyilik yapma, beklenti olmaksızın elindeki imkanları kullanarak başkalarına fayda sağlama ve hayır işleri yapma olarak tanımlanabilecek yardımseverlik, ülkemizin önemli değerlerinden biridir. Maddi yardımın yanı sıra, manevi destek de ihtiyaç sahiplerine sağlanabilir (Yılmaz, 2019). Yardımseverlik, kişinin kendisinden ziyade başkalarını düşünerek hareket etmesiyle ilişkilendirilen bir davranıştır. Toplumsal yaşamın bir parçası olan insanlar için, yardımseverliğin ne kadar önemli olduğu açıkça görülebilmektedir (Küçük, 2016).

Yardımseverlik, toplumdaki bireyler arasındaki ilişkileri geliştiren, birlikte hareket etme gücünü artıran, eksiklikleri tamamlayan ve birlikte yaşama iradesini kuvvetlendiren bir duygudur. Yardımseverlik, insani özelliklerin ön plana çıkmasına ve saygı, sevgi ve hoşgörünün güçlenmesine yardımcı olmaktadır. Bu değerın altında yatan özellikleri şu şekilde sıralayabiliriz: fedakarlık, şefkat, toplumsal sorumluluk, işbirliği, paylaşma, gönüllülük ve cömertlik (Aktepe, 2014).

Yardımseverlik değeriın öğretimi, diğeri tüm değeriın öğretimi gibi, evde başlayan ve okulda devam eden bir süreçtir. Bundan dolayı, ailelerin yardımseverlik değeriyle ilgili eğitimi sağlandıktan sonra okul-aile işbirliği yaparak, okullarda da yardımseverlik değeriın öğretilmesine önem verilmesi son derece etkili olacaktır (Karaca, 2020). Toplumda bireylerin dengeli bir şekilde varlıklarını sürdürebilmeleri için yardımsever olmaları gerekmektedir. Ancak yardımseverlik değeri, etkileşim yoluyla,

örnek alınarak, teşvik edilerek ve yaşanarak öğrenilebilen bir değerdir. Bu sebeple, çocukların en çok vakit geçirdiği aile ve okul ortamları, yardımseverlik değerinin öğrenilmesi için oldukça önemlidir. Aileler, çevre ilişkileri aracılığıyla, okullar ise programlar ve çeşitli etkinlikler yoluyla, yardımseverlik konusunda olumlu modeller sunarak çocukların bu değeri öğrenmelerine yardımcı olmalıdır (Çelik, 2014). Yardımseverlik değeriyle donatılmış bireylerin oluşturduğu bir toplumda, insanlar arasında saygı, önemseme ve dayanışma gibi insani değerlerin öne çıkmasıyla, bireysellikten ziyade toplumsallık daha da güçlenir. Bu da daha mutlu bir yaşamın oluşmasına katkı sağlar (Küçük, 2016).

Bugünlerde, insanların daha çok bireyselliğe odaklanarak fayda sağlama hedefleri, yardımlaşma ve yardımseverlik duygusunu zayıflatmaktadır. Bazı insanlar kaygılar nedeniyle, yardım etmektense kayıtsız kalmayı tercih edebilirler. Ancak, ihtiyacı olanlara yardımcı olmak için yapabileceklerini yapan kişilerin sayısı da azımsanmayacak kadar çoktur. İleriki nesillerin yardımseverlik değerini özümsemeleri ve ihtiyaç sahiplerine yardım etmesi için, ailelerden başlayarak eğitimin her kademesinde bu konu gündemde tutulmalıdır. Karşılık beklemeden yardım etmenin büyük bir erdem olduğu, bu erdemin erken yaşlarda öğrenilmesinin toplum birliği ve beraberliği için son derece önemli olduğu unutulmamalıdır (Yılmaz, 2019).

4. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Alanyazın incelendiğinde okul dışı ortamlar ve değerler eğitimi konularında birçok araştırmanın olduğu görülmüştür. Bu çalışmada olduğu gibi Hayat Bilgisi dersinde okul dışı ortamlarda değerler eğitimi verilmesiyle ilgili çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle bu bölümde araştırmanın konusu ile ilgili olan, öğrenmede okul dışı ortamların kullanılması ve değerler eğitimi üzerine yurt içinde ve yurt dışında yapılmış çalışmalara yer verilmiştir.

4.1. YURT İÇİNDE YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Bardakçı ve Mart (2023) araştırmasında okul dışı öğrenme ortamlarındaki değerler eğitiminin okul öncesi eğitimde uygulanması açısından değerlendirilmesi üzerine sistematik literatür taraması yapmışlardır. 28 araştırmanın incelendiği çalışmada okul öncesinde ele alınan değer etkinliklerinin sınıf içi ortamla sınırlı kaldığı görülmüştür. Değerlere yer verme durumu açısından okul dışında yapılan çalışmalarda ve okul öncesi

ile ilgili yapılan çalışmalarda benzer değerler bulunmuş ve yöntem ve teknikler açısından da sınıf içinde uygulanan teknikleri okul dışında da uygulandığı görülmüştür.

Tural (2023), araştırmasında müzelerin değer aktarımındaki rolü bağlamında öğretmen adaylarının görüşlerini incelemiştir. Nitel araştırma yöntemi kullanılan araştırmaya Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında öğrenim gören 12 öğretmen adayı katılmıştır. Yapılan odak grup çalışmasında temel bir ders olan Sosyal Bilgiler dersinde değerlerin aktarımının önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının değer aktarımında müzelerin rolüne bakış açıları olumlu yönde olmuştur.

Yalgın (2023), araştırmasında okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin okul dışı ortamlara yönelik gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarının bu çocuklar üzerindeki etkilerini ve okul dışı öğrenme ortamlarının değer kazandırmadaki etkisini tespit etmeye çalışmıştır. Eylem araştırması kullanılan araştırmaya 20 öğrenci ve veli katılmıştır. Araştırmanın sonunda okul dışı eğitim ortamlarında gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarının çocukların değer algılarına olumlu etkileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yıldırım, Çalışkan ve Demirhan (2021), araştırmalarında TÜBİTAK 4004 Doğa Eğitimi ve Bilim Okulları kapsamında desteklenen “Değerler, Gençler, Sorumluluk Sahibi Toplum ve Temiz Çevre” projesine katılan öğrenci velilerinin görüşlerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Nitel araştırma yöntemlerinden “Olgu Bilim” deseni kullanılan araştırmaya 18 veli katılmıştır. Velilerin öğrencilerde bilinç oluşması, eğlenerek öğrenmeleri, alanında uzman kişilerden eğitim almaları, sosyalleşmeleri, yaparak yaşayarak öğrenme fırsatı sunulması ve kalıcı öğrenmeler sağlaması nedeniyle eğitim sürecini faydalı, güzel ve eğitici buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Ginesar ve Katılmış (2021), araştırmalarında sosyal bilgiler öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik sınıf içinde ve sınıf dışında gerçekleştirdikleri faaliyetleri incelemiştir. Nitel araştırma yöntemi kullanılan çalışmaya 10 sosyal bilgiler öğretmeni katılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin öğrenci merkezli bir yaklaşımı benimsediği ve değerler eğitiminde öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenebileceği etkinlikleri yaptıkları bunun yanında zaman zaman da öğretmen merkezli etkinlikler yaptıkları tespit edilmiştir. Gerçekleştirilen bu faaliyetlerde ailelerden, medyadan,

arkadaş gruplarından ve öğretmenlerden kaynaklanan bazı sorunlar yaşandığı tespit edilmiştir.

Öztabak (2020), araştırmasında İstanbul Bayrampaşa Bilgi Merkezi'nde 4 ile 8. Sınıf öğrencilerine yönelik değerler eğitiminin modelini incelemiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden “Durum Çalışması” kullanılan çalışmada veriler ilgili literatür taranarak, öğretmenlerle yüzyüze yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılarak ve gözlemlerle elde edilmiştir.

Kuşçuoğlu ve Aladağ (2019), araştırmalarında müzelerin değer aktarmadaki rolüne ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerini incelemişlerdir. Nitel araştırma yöntemi kullanılan çalışmaya öğrencileriyle birlikte müze gezisi yapan 20 sınıf öğretmeni katılmıştır. Araştırmanın sonunda müzelerin çeşitli değerlerin aktarımında önemli rol oynadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yıldırım (2019), çalışmasında Okul Dışı Etkinlik Temelli Değerler Eğitimi programının etkin vatandaşlık değerlerine olan etkisini incelemiştir. Araştırma 6. Sınıf öğrencilerine yönelik yapılmış olup aynı zamanda Okul Dışı Etkinlik Temelli Değerler Programı öğrenci, veli ve öğretmen görüşleri kapsamında da incelenmiştir. Ön test son test kontrol gruplu yarı deneysel desenin kullanıldığı çalışmada Okul Dışı Etkinlik Temelli Değerler Eğitimi Programı uygulandıktan sonra Etkin Vatandaşlık Değerler Ölçeği ve Hoşgörü Eğilim Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda Okul Dışı Etkinlik Temelli Değerler Eğitimi programının öğrencilerin sevgi, saygı, sorumluluk, adil olma, yardımseverlik ve doğruluk/dürüstlük değer alt boyutlarıyla birlikte etkin vatandaşlık değerleri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu ve akademik başarıyı arttırdığı tespit edilmiştir.

Öner ve Çengelci Köse (2019), araştırmalarında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının müze ve tarihi mekanlarda öğrencilere değer ve beceri kazandırılmasına yönelik düşüncelerini ortaya koymaya çalışmışlardır. Nitel araştırma yöntemi kullanılan çalışmaya ilk aşamada 44, ikinci aşamada 27 ve üçüncü aşamada 17 öğretmen adayı kayıtlıdır. Araştırmanın sonucuna göre öğretmen adaylarının müze gezisinde vatanseverlik, dayanışma, sorumluluk, saygı, yardımseverlik, özgürlük, bağımsızlık, çalışkanlık, bilimsellik, estetik, duyarlılık, hoşgörü, dürüstlük, sevgi, barış ve aile birliğine önem verme değerlerinin ön planda olduğunu düşündükleri ve aynı zamanda

Türkçeyi doğru ve güzel konuşma becerilerinin kazandırılabilceğini düşündükleri tespit edilmiştir.

Köşker (2013), çalışmasında öğretmen adaylarının ve öğrencilerin doğayı algılayış şekillerini ve doğaya karşı sorumlulukları hakkındaki düşüncelerini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya 4. Sınıfta öğrenim gören 150 ilkokul öğrencisi ve Sınıf Öğretmenliği Anabil Dalı 4. Sınıfta öğrenim gören 123 öğretmen adayı katılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler betimsel analiz ve içerik analizi ile yorumlanmıştır. Öğretmen adaylarının çoğunluğunun doğayı en çok yaşam alanı olarak tanımladığı görülmüştür. Öğrencilerin ise büyük çoğunluğunun doğayı bitkisel unsurlardan sonra yaşam alanı olarak tanımladığı görülmüştür. Öğretmen adayları ve öğrencilerin benzer olarak doğayı koruma ve yeşillendirme sorumluluklarından bahsettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Özdemir (2010), araştırmasında hazırladığı okul dışı gözlem ve yerinde inceleme etkinliklerinden oluşan çevre eğitimi programının etkililiğini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Deneysel bir çalışma olan araştırmaya ilköğretimin ikinci kademesinde öğrenim gören 20 öğrenci katılmıştır. Veriler yine araştırmacı tarafından geliştirilen “çevresel algı ölçeği” ve “çevresel davranış gözlem formu” ile aynı zamanda öğrencilere öykü yazdırma yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin çevre sorunlarına karşı farkındalıklarının artıp kaygı duymaya başladıkları ve çevreye karşı sorumlu davranış yönelimlerinin arttığı belirlenmiştir.

4.2. YURT DIŞINDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Vladimirovna & Valerievna (2022), araştırmalarında bireyin değer gelişiminde önemli bir faktör olan eğitim ortamlarından yabancı dil öğretiminde ders dışı etkinliklerin kullanılma olasılığını incelemişlerdir. Çalışmanın sonucunda değer yönelimlerinin oluşumuna, öğrencinin gelişen kişiliğinin kendini gerçekleştirmesine odaklanan, ders dışı etkinlikleri organize etmek için esnek bir model olarak proje teknolojisi yönetiminin kullanılmasının etkililiğini vurgulamışlardır.

Simbirtseva, Kruglikova & Plaksina (2020), araştırmalarında müze ortamında kültürel mirasın aktarımını incelemişlerdir. Araştırmanın sonunda müzlerin tarihi mirası aktarmada ve yaşadığı yer ile ilgili bilgi edine aynı zamanda vatan oluşumu ve vatanseverliği tanıttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Rato (2020), araştırmasında Lizbon Hayvanat Bahçesi Eğitim Stratejisinin değerlendirilmesi üzerine bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada program 10-18 yaş aralığındaki öğrencilerin Duygu, Bilgi ve Davranış alanları üzerindeki etkisini inceleyerek Lizbon Hayvanat Bahçesi Okul Eğitim Programlarının kısa vadeli etkisini değerlendirmek amaçlanmıştır. Araştırmada karma araştırma yöntemi kullanılarak hem nicel hem de nitel verilerden yararlanılmıştır. Araştırmanın sonunda 10-12 ve 12-15 yaş aralığındaki öğrencilerde Duygu ve Davranış, 15-18 yaş aralığındaki öğrencilerde Bilgi ve Davranış arasında olumlu bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Hayvanat Bahçelerinde başarılı davranış değişikliği eğitiminde Duygu, Bilgi ve Davranış birleştirmenin değeri vurgulanmış ve Sev, Öğren, Koru yaklaşımının olumlu korumacı sonuçlara yol açtığını ileri sürülmüştür.

Komalasari, Saripudin & Masyitoh (2014), araştırmalarında öğrencilerin karakterini oluşturmaya yönelik öğrenme ve ders dışı etkinliklerde Yaşayan Değerler Eğitimi Modelinin etkisini incelemiştir. Nitel araştırma yöntemi kullanılan araştırmanın katılımcılarını Endonezya Bandung'daki iki ortaokul ve iki lisenin öğrencileri, öğretmenleri ve müdürleri oluşturmaktadır. Disiplin, işbirlikçilik, dayanışma, hoşgörü, özen, birlik, cesaret, sorumluluk, özveri, girişimcilik, yaratıcılık, bağımsızlık, dürüstlük, sosyal beceri ve yeterlilik gibi yaşayan değerlerin öğrenme ve ders dışı etkinlikler yolu ile inşa edilebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Faris (2012), araştırmasında hayvanat bahçesinde oyun oynayan çocukların hayvanlara karşı empati yeteneğinin gelişip gelişmediğini ve doğaya karşı saygılarının artıp artmadığını incelemiştir. Yaşları 4 ile 7 arasında olan 97 çocuğun katıldığı çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada çocuklar oyun oynarken 1 hafta gözlenmişlerdir. Veriler alan başına oyun davranışları, kızlar ve erkekler, bir alanda geçirilen zaman, davranışlar ve konuşulan dil gibi çeşitli faktörler olarak toplanmıştır. Araştırma sonunda çocukların hayvanlara karşı farklı seviyelerde empati gösterdikleri belirlenmiştir.

Burgess & Smith (2011), yapmış oldukları doğa kampları çalışmasında bu doğa kamplarının öğrencilerin doğaya yönelik algılarının ve deneyimlerinin yaşama ve tüm canlılara duyulan sevgiyi nasıl uyandırdığını incelemiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup, 35 beşinci sınıf öğrencisi ile mülakatlar yapılmıştır. Kamp öncesinde doğa ile ilgili bilgileri sınırlı olan öğrencilerin kamp sırasında doğaya ve

canlılara davranışlarının saygı ve sevgi içerdığı, kamp sonrasında ise doğa ile ilgili değer yargılarının geliştiğı belirlenmiştir.

Alan yazındaki konuyla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışmaların çoğunda okul dışı ortamlarda gerçekleştirilecek eğitim üzerine öğretmen ve öğrenci görüşleri üzerine inceleme olduğu görülmüştür. Bir kısmında da belirli bir okul dışı ortamda verilen değerler üzerinde durulmuştur. Bu anlamda değerler eğitimi üzerine okul dışı ortamlarda uygulamalı çalışmalar kısıtlı kalmıştır. Bu çalışmada farklı olarak her bir değer farklı ortamda kazandırılmaya çalışıldığı 9 okul dışı ortama gezi düzenlenmiştir. Aynı zamanda gezi düzenlenen yerler ile Hayat Bilgisi dersi kazanımları ve etkinlikler ilişkilendirilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanma süreci, analizi, deney ve kontrol grubuna uygulanan işlemlere ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

1. ARAŞTIRMA MODELİ

Bu araştırmada nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Karma yöntem araştırmaları, tek bir çalışmada veya çok aşamalı araştırmalarda, nitel ve nicel verilerin toplandığı, analiz edildiği ve yorumlandığı araştırmalardır. Öncelikli amaçlarından biri, nitel ve nicel yöntemlerin ayrı ayrı kullanılmasına göre, bu yöntemlerin birlikte kullanılmasının araştırma sorununun ve sorularının daha iyi anlaşılmasını sağlamasıdır (Creswell, 2017). Karma yöntem araştırmalarında, birleşmenin bir noktada gerçekleşmesi önemlidir ve raporlama sürecine bu birleşimin yansıtılması gerekmektedir. Sonuçlar tartışılırken, nitel ve nicel araştırma bölümlerini ilişkilendirerek genel çalışmanın anlamı ortaya konulmalı ve karma araştırmanın gücünden faydalanılmalıdır (Migiro & Magangi, 2011).

Bu araştırmada karma yönteme ait desenlerden gömülü desen kullanılmıştır. Gömülü desen, araştırmacıyı araştırmaya dahil eden, verilerin sürekli analiz edildiği tümevarım yöntemini benimseyen bir nitel araştırma desendir (Bulduklu, 2019). Gömülü desen nicel ve nitel yöntemleri birlikte kullanarak ve birini diğerine entegre ederek yeni içgörüler veya daha derin düşünceler elde etmektir (Creswell, Klassen, Plano Clark & Smith, 2011). Nicel veya nitel verilerden biri destekleyici olan gömülü desen karma yöntem araştırmalarında, veriler eş zamanlı olarak toplanır (Fırat, Kabakçı Yurdakul ve Ersoy, 2014). Creswell (2017) izlenen süreçleri şöyle açıklamaktadır; ilk adım olarak, mülakat verilerinin toplanması, bu verilerle kategorileri ya da temaları tanımlama ve bunları ilişkilendirme süreçleri gelmektedir. Bu süreçleri genel bir açıklamayı temsil eden bir şema veya görsel bir model oluşturma aşaması takip etmektedir. Bu şekilde oluşturulan açıklamalar, katılımcıların sağladığı bilgilere dayalı olarak bir temele dayandırılmaktadır. Bu açıklamadan yola çıkılarak, bireylerin deneyimleriyle ilgili öngörüler oluşturulabilmektedir.

Araştırmanın nicel deseni, öntest-sontest kontrol gruplu yarı deneysel desendir. Deneysel araştırmalardaki temel amaç, neden-sonuç ilişkilerini açığa çıkarmaktır. Yarı-

deneysel desenler, neden-sonuç ilişkilerini incelemek için deneysel kontrolün uygulanmadığı durumlarda kullanılır (Başol, 2008).

Araştırmanın nitel deseni, durum çalışması desenidir. Durum çalışması yaklaşımı, sınırlı değişkenler ve belirli kuralları izlemek yerine, tek bir olay veya durumu derinlemesine inceleme üzerine kuruludur. Durum çalışmaları, gerçek dünyada neler olup bittiğine odaklanır, verileri düzenli bir şekilde toplar, analiz eder ve sonuçları sunar. Elde edilen çıktı, bir olayın neden bu şekilde geliştiğinin ve gelecekteki araştırmalar için daha ayrıntılı hangi konulara odaklanılması gerektiğinin net bir şekilde anlaşılmasını sağlar (Lawrance & William, 2009). Durum çalışmaları birkaç hafta içinde gerçekleştirilebileceği gibi daha uzun, bir veya iki yıl süren çalışmaları da kapsayan bir şekilde odaklanmış sorularla, gözlemlerle, sesli ve/veya görsel kayıtlarla, mevcut yazılı kaynaklar ve belgelerle derinlemesine açıklamalar yapmayı, tematik bir temelde mantıklı sonuçlarla desenler oluşturmayı ve yorumlar sunmayı hedefler (Paker, 2015).

Çalışmada deney grubu öğrencilerinin ve öğretmenin okul dışı öğrenme ortamlarında değerlerin kazandırılmasına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi için nitel veri toplama yöntemlerinden yararlanılmıştır. Okul dışı ortamlarda değerler eğitiminin etkililiğine yönelik öğrenci görüşlerinin belirlenmesi için nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen verilerle nicel sonuçların anlamlılığı ve çalışmanın etkililiği değerlendirilmeye çalışılmıştır.

2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu 2022-2023 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Kocaeli ilinin Dilovası ilçe merkezindeki Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı bir ilkokulda 2. sınıfta okumakta olan biri deney grubu (n=30) diğeri kontrol grubu (n=30) olmak üzere toplam 60 ilkokul ikinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmacı aynı zamanda uygulamayı yaptığı okulda sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Deney ve kontrol grubu öğrencileri seçilirken amaçlı olmayan örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemine dayalı olarak seçim yapılmıştır. Bu bağlamda deney grubu öğrencilerini 2/E sınıfı 30 öğrenci oluştururken, kontrol grubu öğrencilerini 2/C sınıfı 30 öğrencisi oluşturmuştur. Verilerin analizinde yararlanmak için deney grubu öğrencilerine görüşme soruları için kod isim, günlükler için kod sayı verilmiştir.

Tablo 1. Deney ve Kontrol Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	Deney grubu		Kontrol grubu		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Kadın	16	53.3	18	60	34	56.6
Erkek	14	46.6	12	40	26	43.3
Anne eğitim durumu						
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
İlkokul	18	60	12	40	30	50
Ortaokul	5	16.6	8	26.6	13	21.6
Lise	5	16.6	8	26.6	13	21.6
Üniversite	2	6.6	2	6.6	4	6.6
Baba eğitim durumu						
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
İlkokul	8	26.6	9	30	17	28.3
Ortaokul	7	23.3	7	23.3	14	23.3
Lise	11	36.6	8	26.6	19	31.6
Üniversite	4	13.3	6	20	10	16.6
Anne mesleği						
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
İşçi	3	10	5	16.6	8	13.3
Ev hanımı	26	86.6	25	83.3	51	85
Diğer	1	3.3	-	-	1	1.6
Baba mesleği						
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
İşçi	25	83.3	27	90	52	86.6
Memur	3	10	1	3.3	4	6.6
Diğer	2	6.6	2	3.6	4	6.6
Toplam	30	100	30	100	60	100

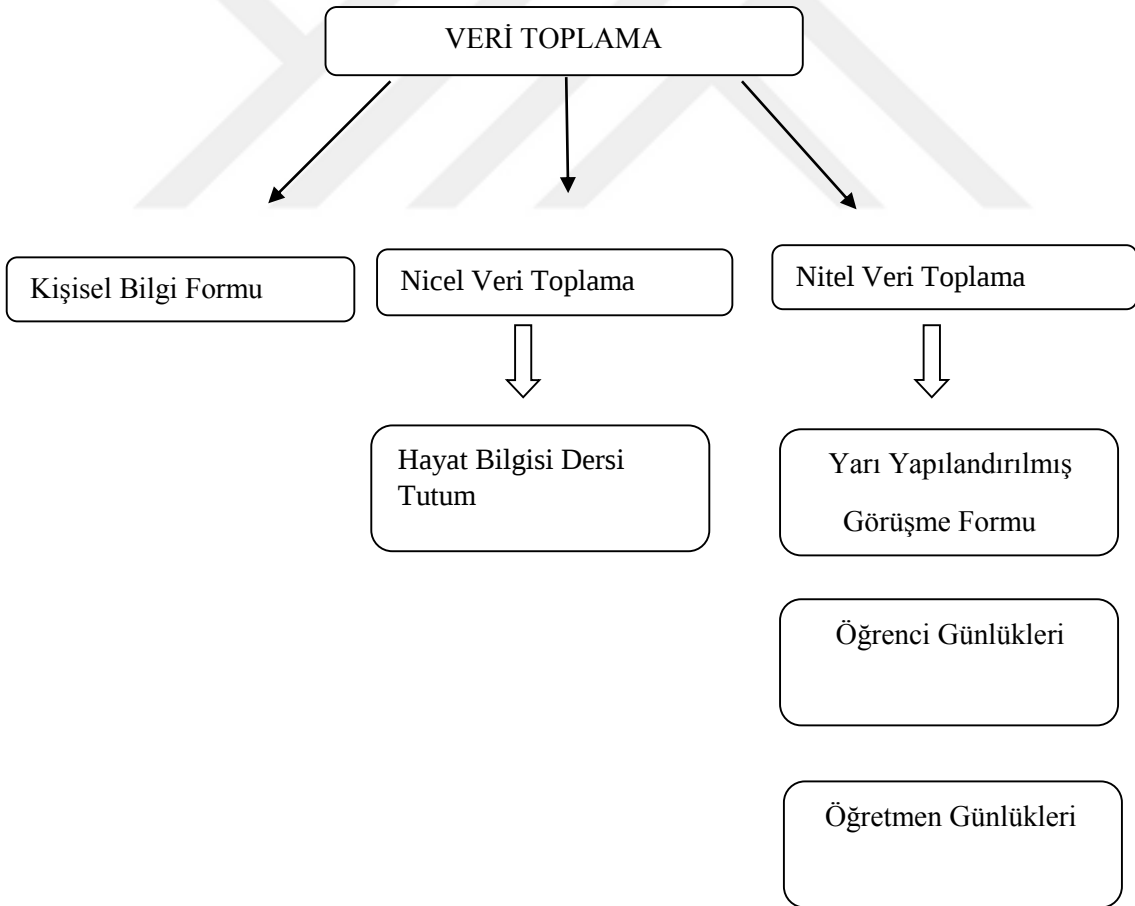
Tablo 1 incelendiğinde grupları oluşturan öğrencilerin %56.6'sının kız, %43.3'ünün erkek olduğu görülmektedir. Gruplar cinsiyet açısından birbiri ile benzeşmektedir. Deney grubu anne öğrenim oranı ilkokul olan %60 iken, kontrol grubu anne öğrenim oranının ilkokul olanların %40 olduğu görülmektedir. Deney grubu ortaokul ve lise anne öğrenim oranı %16.6 iken, kontrol grubu ortaokul ve lise anne öğrenim oranının %26.6 olduğu görülmektedir. Anne öğrenim durumları açısından deney ve kontrol grupları birbirine benzemektedir. Grupları oluşturan deney grubu öğrencilerin

lise öğrenim durumundaki baba oranının %36.6 ile, kontrol grubu öğrencilerin üniversite öğrenim durumundaki baba oranının ise %20 ile daha fazla olduğu görülmektedir. Baba öğrenim durumları açısından deney ve kontrol grupları birbiri ile benzemektedir. Tüm anne meslekleri incelendiğinde deney ve kontrol grubunun birbirine yakın olduğu görülmektedir. Anne meslek durumları açısından deney ve kontrol grupları birbirine benzemektedir. Tüm baba meslekleri incelendiğinde deney ve kontrol grubunun birbirine benzer olduğu görülmektedir. Baba meslek durumları açısından deney ve kontrol grupları birbirine benzemektedir.

3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu bölümde araştırmada kullanılan veri toplama araçları, özellikleri ve kullanımları amaçlarına yönelik bilgiler verilmiştir. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğrencilere ait genel bilgileri toplamak için kişisel bilgi formu (EK-1), nicel verileri toplamak için Hayat Bilgisi Dersi Tutum Ölçeği (EK-2), nitel verileri toplamak için öğrencilerin görüşlerini yansıttıkları öğrenci günlükleri ve yarı

yapılandırılmış görüşme formu (EK-3) kullanılmıştır. Ayrıca araştırmacı uygulamalar sırasında öğrencileri gözlemlemiş, önemli gördüğü yerleri not alarak günlük tutmuştur.

3.1. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Kişisel bilgi formunda cinsiyet, yaş, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, anne mesleği, baba mesleği ve kardeş sayısına dair maddeler bulunmaktadır (EK-1).

3.2. HAYAT BİLGİSİ DERSİ TUTUM ÖLÇEĞİ

Araştırmada Oker ve Tay (2020) tarafından geliştirilen Hayat Bilgisi Dersi Tutum Ölçeği kullanılmıştır (EK-2). Kullanılan ölçeğin maddelerinin öğrencilere uygunluğu açısından alanda uzman görüşüne başvurulmuştur. Ölçeğin kullanılması uygun görülmüştür.

Oker ve Tay (2020) tarafından geliştirilen Hayat Bilgisi Dersi Tutum Ölçeği 16 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 3'lü likert tipi ölçektir. Sorular “1 Katılmıyorum”, “2 Kısmen Katılıyorum”, “3 Katılıyorum” seçeneklerini içermekte olup seçenekler olumludan olumsuz doğru puanlanmıştır. Hayat Bilgisi Dersi Tutum Ölçeğinden elde edilen puanların güvenirlik katsayısını belirlemek amacıyla yapmış oldukları Cronbach Alfa güvenirlik analizi sonucunda güvenirlik katsayısının 0.81 olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

3.3. YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Görüşmede öğrencilerin yapılan geziler ve ilişkilendirilen değerler hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formundan yararlanılmıştır. Kullanılan görüşme formu, araştırmacı tarafından alanyazından yararlanılarak geliştirilmiş ve üç gezi için 8 madde, bir gezi için 9 madde iki gezi için de 10 maddeden oluşturulmuştur (EK-3). Görüşme formu soruları uzman görüşü alınılıp bazı sorularda düzenleme yapılarak 8, 9 ve 10'arlı açık uçlu sorudan oluşan görüşme formu oluşturulmuştur. Görüşme soruları genel olarak geziler ile ilgili ve gidilen ortamda verilen değerlerle ilişkilendirilerek hazırlanmıştır. Görüşme formu öğrencilerle deneysel işlem sonrası yapılan görüşmelerde kullanılmıştır. 30 öğrenciye görüşme formu uygulanmıştır.

3.4. ÖĞRENCİ GÜNLÜKLERİ

Araştırmada öğrencilere her okul dışı geziden sonra günlük tutturulmuştur. Öğrencilere günlükleri nasıl yazacaklarına ilişkin gerekli açıklamalar araştırmacı tarafından yapılmış ve sonrasında öğrencilerin yazdıklarına müdahale edilmemiştir.

3.5. ÖĞRETMEN GÜNLÜĞÜ

Araştırmacı her okul dışı gezi sonrasında günlük tutmuştur. Okul dışı geziler sırasında öğrenci davranışları araştırmacı tarafından gözlemlenmiş, önemli görülen kısımlar günlüğe not edilmiştir.

4. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Bu bölümde araştırmanın uygulama ve veri toplama sürecine ilişkin bilgiler uygulama öncesi süreç, uygulama süreci ve uygulama sonrası süreç olmak üzere üç başlık şeklinde sunulmuştur. Araştırmanın çalışma takvimi 6 Şubat 2023 tarihinde başlayıp 11 Haziran 2023'te bitecek şekilde tasarlanmıştır.

4.1. UYGULAMA ÖNCESİ SÜREÇ

Araştırmaya başlanmadan önce çalışmanın yapılması ve verilerin toplanması için Kocaeli İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izin alınmıştır (EK-4). Araştırmada kullanılan Hayat Bilgisi Dersi Tutum Ölçeğini geliştiren araştırmacılardan ve etik kurulundan gerekli izinler alınmıştır. Sonrasında deney ve kontrol grubu seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemine dayalı olarak seçilmiştir. Buna göre deney grubu öğrencilerini 2/E sınıfının 30 öğrencisi, kontrol grubunu 2/C sınıfının 30 öğrencisi oluşturmuştur. Gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra her iki gruba da ön test olarak “Hayat Bilgisi Dersi Tutum Ölçeği” ve öğrencilerin genel bilgilerini elde etmek amacıyla “Kişisel Bilgi Formu” uygulanmıştır.

Deney ve kontrol grubuna testlerin uygulanmasının ardından deney grubu öğrencilerine yapılacak okul dışı geziler hakkında bilgi verilmiştir ve çalışma takvimi açıklanmıştır.

4.2. UYGULAMA SÜRECİ

Araştırma 1. hafta ön testlerin uygulanışı, 8. hafta son testlerin uygulanışı olmak üzere toplam 8 haftada tamamlanmıştır. Araştırmanın 2., 3., 4., 5., 6 ve 7. haftasında deneysel işlem uygulanmıştır. İlkokul 2. sınıflarda Hayat Bilgisi Dersinde Okul Dışı Ortamlarda Değer kazanımı ile ilgili uygulama süreci Şekil 2’de belirtilmiştir.

Tablo 2. Araştırmanın Uygulama Süreci

Haftalar	Gruplar	Değerler	Okul Dışı Öğrenme Ortamı	Hayat Bilgisi Dersi Kazanımları	Uygulama Süreci ve Sonrası
1. HAFTA (05.04.2023)	Deney Grubu Kontrol Grubu	Ön-Test			
2. HAFTA (14.04.2023)	Deney Grubu	Saygı Değeri	Bizimköy Engelliler Üretim Merkezi Vakfı	HB.2.1.2 Bireysel farklılıklara saygı duyar. HB.2.5.8 Yakın çevresinde yapılan üretim faaliyetlerini gözlemler.	Etkinliklerin Yapılması Öğrenci Günlükleri Görüşme Soruları
3. HAFTA (04.05.2023)	Deney Grubu	Vatanseverlik Değeri	İzmit Atatürk ve Redif Müzesi	HB.2.5.2 Türk Bayrağının ve İstiklal Marşı'nın vatani ve milleti için önemini fark eder.	Etkinliklerin Yapılması Öğrenci Günlükleri Görüşme Soruları
4. HAFTA (11.05.2023)	Deney Grubu	Sabır Değeri	SEKA Kağıt Müzesi	HB.2.1.11. Okulda parasını ihtiyaçları doğrultusunda bilinçli bir şekilde harcar. HB.2.2.9. İstek ve ihtiyaçlarını öncelik sırasına göre listeler.	Etkinliklerin Yapılması Öğrenci Günlükleri Görüşme Soruları
5. HAFTA (17.05.2023)	Deney Grubu	Hoşgörü Değeri Adalet Değeri	İzmit Mevlevi Evi, Kafkas Evi, Azerbaycan Evi, Balkan Evi	HB.2.5.66 Yakın çevresindeki kültürel miras öğelerini araştırır. HB.2.5.7. Ülkemizde yaşayan farklı kültürdeki insanların yaşam şekillerine ve alışkanlıklarına saygı duyar.	Etkinliklerin Yapılması Öğrenci Günlükleri Görüşme Soruları
6. HAFTA (24.05.2023)	Deney Grubu	Yardımseverlik Değeri	Gebze Türk Kızılay'ı Toplum Merkezi	HB.2.2.7 Yakın çevresindeki yardıma ihtiyaç duyan insanlara karşı duyarlı olur.	Etkinliklerin Yapılması Öğrenci Günlükleri Görüşme Soruları
7. HAFTA (07.06.2023)	Deney Grubu	Sevgi Değeri Merhamet Değeri	Gebze Geçici Hayvan Bakımevi	HB.2.6.1. Bitki ve hayvanların yaşaması için gerekli olan şartları karşılaştırır. HB.2.6.2. Bitki yetiştirmenin ve hayvan beslemenin önemini fark eder.	Etkinliklerin Yapılması Öğrenci Günlükleri Görüşme Soruları
8. HAFTA (12.06.2023)	Deney Grubu Kontrol Grubu	Son-Test			

Araştırmanın uygulama süreci 6 haftada gerçekleştirilmiştir. Bu süreç Hayat Bilgisi dersi yıllık planına uygun olarak eğitim sürecini aksatmadan gerçekleştirilmiştir. Yapılacak gezilerde kazandırılmak istenen değerler göz önüne alınarak gezi yapılacak

okul dışı ortamlar seçilmiştir. Aynı zamanda seçilen okul dışı ortamlarının 2. sınıf Hayat Bilgisi dersi kazanımlarıyla da ilişkilendirilmesi yapılmıştır.

4.2.1. Gidilen Okul Dışı Ortamlar

Yapılacak çalışma için Hayat Bilgisi Dersi kazanımları ve üzerinde çalışılmak istenilen değerler göz önünde bulundurularak gidilebilecek okul dışı ortamlar incelenmiştir. İncelemelerin sonucunda 9 tane okul dışı ortama 6 hafta sürecek gezi düzenlenmesi planlanmıştır. Bu okul dışı ortamlar Bizimköy Engelliler Üretim Merkezi Vakfı, Atatürk ve Redif Müzesi, Seka Kağıt Müzesi, İzmit Mevlevi Evi,-İzmit Kafkas Evi,-İzmit Azerbaycan Evi- İzmit Balkan Evi, Gebze Türk Kızılay'ı Toplum Merkezi ve Gebze Geçici Hayvan Bakımevi' şeklindedir.

4.2.1.1. Bizimköy Engelliler Üretim Merkezi Vakfı Gezisi

Uygulamanın 2. haftasında Hayat Bilgisi Dersinde bulunan “Bireysel farklılıklara saygı duyar” ve “Yakın çevresinde yapılan üretim faaliyetlerini gözlemler” kazanımlarına ve kazandırılmak istenen “Saygı” değerine uygun “Engelsiz Yaşam Elimizde” isimli etkinlik planı oluşturulmuştur (EK-7). Bu plana göre öncelikle öğrencilerin saygı değerine yönelik fikirlerini almak ve düşüncelerini sağlamak için sorular sorulmuş ardından ödüllü animasyon kısa film olan “Hayata Engel Değil” filmi izlenmiştir. Bu film üzerine sınıfta ayrıntılı konuşulmuş ve fikir alışverişi yapılmıştır. Daha sonra 14 Nisan 2023 Cuma günü Bizimköy Engelli Üretim Merkezi Vakfı'na gidilmiştir. Orada ilk olarak görevli tarafından vakıfla ilgili bilgilendirme yapılmıştır. Daha sonra üretim yapılan alanlar tek tek gezilerek gözlemlenmiştir. Bu alanlardan sonra seraların olduğu bölüme geçilmiş ve yetiştirilen sebze ve meyveler hakkında bilgi alınmıştır. Son olarak kültür mantarı üretim alanları gezilmiştir. Bu aşamalardan sonra öğrenciler orada çalışan engelli bireyler ile sohbet etmiştir. Sohbetin ardından “Engelsiz Yaşam Elimizde” adlı etkinlik yapılarak gezi tamamlanmıştır. Etkinlik sonrası öğrencilerden günlük yazmaları istenmiştir. Öğretmen de gezi süresince öğrencileri gözlemlemiş ve sonuçlarını araştırmacı günlüğüne yazmıştır.

Şekil 2’de Bizimköy Engelliler Üretim Merkezi Vakfı gezisinin görseli belirtilmiştir.

Şekil 2. Bizimköy Engelliler Üretim Merkezi Vakfı Gezi Görseli

4.2.1.2. Atatürk ve Redif Müzesi Gezisi

Uygulamanın 3. haftasında Hayat Bilgisi Dersinde bulunan “Türk bayrağının ve İstiklal Marşı’nın vatani ve milleti için önemini fark eder” kazanımına ve kazandırılmak istenen “Vatanseverlik” değerine uygun “Acaba Ne Yapıyorlardı?” isimli etkinlik planı oluşturulmuştur (EK-8). Bu plana göre öncelikle öğrencilerin vatanseverlik değerine yönelik fikirlerini almak ve düşüncelerini sağlamak için sorular sorulmuştur. Daha sonra vatan kelimesi ile ilgili metaforik bir çalışma yapılmış ve öğrencilerin vatan kelimesine ilişkin metaforik algıları sınıfta okunarak üzerine konuşulmuştur. Öğrencilere gidilecek yer ile ilgili bilgi verildikten sonra Kara Fatma, Yahya Kaptan ve İpsiz Recep ile ilgili bilgiler verilir. Sonra öğrencilere gruplara ayrılmıştır ve her bir gruba içinde Kara Fatma, İpsiz Recep ve Yahya Kaptan’ın bulunduğu resimler verilmiştir. Grupların bu resimlere bakarak resimdeki kişilerin 5 dk öncesinde ne yapmış olduklarını düşünmeleri istenmiştir. Grupların her birine bunu düşünmelerine ve resimlerin 5 dk öncesini canlandırmaları için çalışmalarına olanak sağlanmıştır. 4 Mayıs 2023 Perşembe günü Atatürk ve Redif Müzesi’ne gidilmiştir. Orada ilk önce bir kısa tanıtım filmi izlenmiş daha sonra müze rehber eşliğinde gezilerek incelenmiştir. Bu aşamalardan sonra “Acaba Ne Yapıyorlardı?” adlı etkinlik yapılarak gezi tamamlanmıştır. Etkinlik sonrası öğrencilerden günlük

yazmaları istenmiştir. Öğretmen de gezi süresince öğrencileri gözlemlemiş ve sonuçlarını araştırmacı günlüğüne yazmıştır.

Şekil 3’te Atatürk ve Redi Müzesi gezinin görseli belirtilmiştir.

Şekil 3. Atatürk ve Redif Müzesi Gezi Görseli

4.2.1.3. Seka Kağıt Müzesi Gezisi

Uygulamanın 4. haftasında Hayat Bilgisi Dersinde bulunan “Okulda parasını ihtiyaçları doğrultusunda bilinçli bir şekilde harcar” ve “ İstek ve ihtiyaçlarını öncelik sırasına göre listeler” kazanımlarına ve kazandırılmak istenen “Sabır” değerine uygun “Kumbara Yapalım” isimli etkinlik planı oluşturulmuştur (EK-9). Bu plana göre öncelikle öğrencilerin sabır değerine yönelik fikirlerini almak ve düşüncelerini sağlamak için sorular sorulmuştur. Daha sonra sabır değeri ile ilgili bir hikaye okunmuştur ve yarıda kesilerek öğrencilerin Hayat Bilgisi dersi defterlerine yazarak tamamlamaları istenmiştir.

Yazma işlemi bittikten sonra bütün öğrenciler tamamladığı kısmı sınıfta okumuştur ve diğer öğrencilerle üzerine konuşulmuştur. 11 Mayıs 2023 Perşembe günü Seka Kağıt Müzesi'ne gidilmiştir. Tarihi eşyalar, eski kağıtlar, kağıt yapım makineleri ayrıntılarıyla incelenmiş ve müzenin tarihi ile ilgili bilgi edinilmiştir. Daha sonra müzede bulunan bir kısıma geçilmiş ve “Kumbara Yapalım” etkinliği yapılarak gezi tamamlanmıştır. Bu etkinliğe göre origami çalışması ile kumbara yapılmıştır. Bu çalışmayı yaparken öğrenciler gruplara ayrılmış ve önce öğretmeni izleyip sonra her grup kendi kumbarasını yapmıştır. Etkinlik sonrası öğrencilerden günlük yazmaları istenmiştir. Öğretmen de gezi süresince öğrencileri gözlemlemiş ve sonuçlarını araştırmacı günlüğüne yazmıştır. Şekil 4'te Seka Kağıt Müzesi gezinin görseli belirtilmiştir.

Şekil 4. Seka Kağıt Müzesi Gezi Görseli

4.2.1.4. İzmit Mevlevi Evi, Kafkas Evi, Azerbaycan Evi, Balkan Evi Gezisi

Uygulamanın 5. haftasında Hayat Bilgisi Dersinde bulunan “Yakın çevresindeki kültürel miras öğelerini araştırır” ve “ Ülkemizde yaşayan farklı kültürdeki insanların yaşam şekillerine ve alışkanlıklarına saygı duyar” kazanımlarına ve kazandırılmak istenen “Hoşgörü” ve “Adalet” değerlerine uygun “Dans Edelim” isimli etkinlik planı oluşturulmuştur (EK-10). Bu plana göre öncelikle öğrencilerin hoşgörü değerine yönelik fikirlerini almak ve düşüncelerini sağlamak için sorular sorulmuştur. Daha sonra

“Hepimiz farklı renklerde gökkuşığı gibiyiz” diyerek ülkemizde yaşayan herkesi kapsayan bir gökkuşığı çizimleri istenmiştir. Sonra öğrencilerden geziye giderken yanlarında not defteri getirmeleri istenir. 17.05.2023 Çarşamba günü İzmit Mevlevi Evi, Kafkas Evi, Azerbaycan Evi ve Balkan Evi’ne gidilmiştir. Bu evler gezilmiş ve içerisinde bulunan tarihi eşyalar ve toplumların tarihleriyle ilgili bilgiler ayrıntılarıyla incelenmiş ve görevlilerden de bilgi alınmıştır. Gezi tamamlanınca öğrenmen öğrencilere farklı halkların müziklerini dinletmiş ve dans figürlerini göstermiştir. Daha sonra hep birlikte bu danslar yapılmıştır. Öğrencilerin bu gezide öğrendikleri, birlikte yaşadığımız halkları not defterlerine not etmeleri istenmiştir. Daha sonra sınıfta çizilen gökkuşığı renkleri üzerine farklı kültürleri olan birlikte yaşadığımız halkların isimleri yazılmış ve sınıf panosuna asılmıştır. Etkinlik sonrası öğrencilerden günlük yazmaları istenmiştir. Öğretmen de gezi süresince öğrencileri gözlemlemiş ve sonuçlarını araştırmacı günlüğüne yazmıştır.

Şekil 5’te dördüncü gezinin görseli belirtilmiştir.

Şekil 5. İzmit Mevlevi Evi, Kafkas Evi Azerbaycan Evi, Balkan Evi Gezi Görseli

4.2.1.5. Gebze Türk Kızılay'ı Toplum Merkezi Gezisi

Uygulamanın 6. haftasında Hayat Bilgisi Dersinde bulunan “Yakın çevresindeki yardıma ihtiyaç duyan insanlara karşı duyarlı olur” kazanımına ve kazandırılmak istenen “Yardımseverlik” değerine uygun “Bilgilenelim-Bilgilendirelim” isimli etkinlik planı oluşturulmuştur (EK-11). Bu plana göre öncelikle öğrencilerin yardımseverlik değerine yönelik fikirlerini almak ve düşüncelerini sağlamak için sorular sorulmuştur. 24.05. 2023 Çarşamba günü Gebze Türk Kızılay'ı Toplum Merkezi'ne gidilmiştir. Görevliler tarafından öğrencilere Kızılay hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Öğrenciler merak etikleri konuları da görevlilere sorarak öğrendikleri bilgileri not defterlerine yazmışlardır. Daha sonra öğrenciler gruplara ayrılarak her bir grup kan bağışının önemi le ilgili bir afiş hazırlamıştır. Daha sonra hep birlikte bu afişlerde hangisinin daha açık ve bilgilendirici olduğu hep birlikte seçilmiştir. Öğrendiklerini okulda diğer sınıflara aktarmaları için de bir grup oluşturulmuştur. Okula döndüğünde bu grup seçilen afişlerle birlikte okulun diğer sınıflarını gezerek öğrendikleri bilgileri diğer öğrencilere aktarmışlardır. Etkinlik sonrası öğrencilerden günlük yazmaları istenmiştir. Öğretmen de gezi süresince öğrencileri gözlemlemiş ve sonuçlarını araştırmacı günlüğüne yazmıştır.

Aşağıda Şekil 6’da beşinci gezinin görseli belirtilmiştir.

Şekil 6. Türk Kızılay'ı Toplum Merkezi Gezi Görseli

4.2.1.6. Gebze Geçici Hayvan Bakımevi Gezisi

Araştırmanın deneysel işlem uygulandığı 7. haftasında Hayat Bilgisi Dersinde bulunan “Bitki ve hayvanların yaşaması için gerekli olan şartları karşılaştırır” ve “ Bitki yetiştirmenin ve hayvan beslemenin önemini fark eder” kazanımlarına ve kazandırılmak istenen “Sevgi” ve “Merhamet” değerlerine uygun “Sevgiyle Besleme” isimli etkinlik planı oluşturulmuştur (EK-12). Bu plana göre öncelikle öğrencilerin sevgi ve merhamet değerine yönelik fikirlerini almak ve düşünmelerini sağlamak için sorular sorulmuştur. Daha sonra öğrencilerden hayvanlarla ilgili resim yapmaları istenmiştir. Bu çizilen hayvanlardan hangilerinin bakım evinde kalabileceği konuşulmuştur. Bakımevinde kalan hayvanlar için bizim ne yapabileceğimiz konusu düşünülmüş ve kumbarada para biriktirerek gitmeden önce mama alarak gidebileceğimiz kararlaştırılmıştır. 07.06.2023 Çarşamba günü Gebze Geçici Hayvan Bakımevi’ne gidilmiştir. Öğrenciler orada görevli veteriner tarafından bilgilendirilmişlerdir. Bakımevinin çeşitli bölümleri ayrıntılı olarak incelenmiştir. Daha sonra alınan mamalar köpeklerle verilerek beslenmiştir. Sonra öğrenciler “Benim Bir Atım Var” isimli oyunu oynamak için bakımevinin bahçesinde bir çember oluşturmuşlardır. Oyunda yana öğrenci bir hayvan taklidi yapmış ve diğer öğrenciler de bu hayvanı bulmaya çalışmışlardır. Etkinlik sonrası öğrencilerden günlük yazmaları istenmiştir. Öğretmen de gezi süresince öğrencileri gözlemlemiş ve sonuçlarını araştırmacı günlüğüne yazmıştır.

Şekil 7’de altıncı gezinin görseli belirtilmiştir.

Şekil 7. Gebze Geçici Hayvan Bakımevi Gezi Görseli

4.3. UYGULAMA SONRASI SÜREÇ

Deneysel işlem süreci sonrasında deney ve kontrol grubuna son test olarak Hayat Bilgisi Dersi Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Her gezi sonrası öğrenci görüşme formu uygulamıştır ve her gezi sonrasında öğrenciler ve araştırmacı gezi günlüğü yazmıştır.

5. VERİ ANALİZİ

Elde edilen nicel veriler istatistik programı ile analiz edilmiştir. Yapılan çalışmada verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için katılımcı sayısı dikkate alınarak Shapiro Wilk testi yapılmıştır. Shapiro Wilk analizi sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Verilerin basıklık ve çarpıklık katsayısı -1.96 ile +1.96 arasında kalıyorsa dağılımı normal kabul edebiliriz (Can, 2016). Değişkenlerin basıklık çarpıklık değerlerine ilişkin sonuçların +1.5 ile -1.5 (Tabachnick ve Fidell, 2013), +2.0 ile -2.0 (George, ve Mallery, 2010) arasında olması normal dağılım olarak kabul edilmektedir. Verilerin normal dağılım göstermesi sebebiyle deney ve kontrol gruplarının kendi içindeki verilerinin öntest ve sontest puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığına bakmak için bağımlı gruplar t-testi, deney ve kontrol gruplarının öntest ve sontest puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığına bakmak için bağımsız gruplar t-testi kullanılmıştır.

Değişkenlerin Kurtosis (Basıklık) ve Skewness (Çarpıklık) değerleri Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Değişkenlerin Kurtosis (Basıklık) ve Skewness (Çarpıklık) Değerleri

	Basıklık (Kurtosis)	Çarpıklık (Skewness)
Hayat Bilgisi Dersi Tutum Toplam Öntest	1.123	-0.841
Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Olumsuz Tutumlar Öntest	-0.932	0.452
Hayat Bilgisi Dersi İçeriğine Yönelik Olumlu Tutumlar Öntest	0.784	-1.149
Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Olumlu Tutumlar Öntest	-0.571	-0.934
Hayat Bilgisi Dersi Tutum Toplam Sontest	1.425	-1.283
Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Olumsuz Tutumlar Sontest	1.149	1.131
Hayat Bilgisi Dersi İçeriğine Yönelik Olumlu Tutumlar Sontest	1.329	-1.234
Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Olumlu Tutumlar Sontest	-1.039	-1.121

Tablo 3 incelendiğinde Hayat Bilgisi Dersi Tutum Ölçeği ön test ve son test değerlerinin ölçeğin tüm alt boyutlarında normal dağılım gösterdiği görülmektedir.

Araştırmanın nitel verilerinin toplanması aşamasında yarı yapılandırılmış görüşme formu, öğrenci günlükleri ve öğrenmen günlükleri kullanılmıştır. Görüşme formları ve günlükleri araştırmacı tarafından birkaç kez okunarak analiz edilmiştir. Elde edilen veriler üzerinde betimsel analiz yapılarak gezilerin amacına ne derece ulaştığı yorumlanmıştır. Veri toplama sürecinde gerçekleştirilen geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları aşağıda anlatıldığı şekilde yapılmıştır:

Nitel çalışmalardan farklı olarak, nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik farklı bir yaklaşımla ele alınır (Başkale, 2016). Ölçülen şeyin doğruluğunu ifade eden bir kavram olan geçerlilik, istediğimiz şeyi ne kadar doğru ölçtüğümüzü belirtir (Armağan, 2015).

Guba & Lincoln (1982), nitel araştırmalarda inandırıcılığın geçerlilik ve güvenilirlikten daha ön planda olduğuna vurgu yapmışlardır. Guba ve Lincoln, inandırıcılığı değerlendirmek için dört temel kriter belirlemişlerdir. Bunlar: inanılabilirlik, güvenilirlik, onaylanabilirlik ve aktarılabilirlik şeklindedir. Bilimsel araştırmalarda, sonuçların inandırıcılığı genellikle en önemli kriterlerden biri olarak değerlendirilir (Başkale, 2016). Nitel araştırmalarda inandırıcılık, katılımcıların deneyimlerini ne kadar doğru bir şekilde aktardığının ölçüsüdür. Bu bağlamda, inandırıcılık sadece araştırmacının güvenilirliği değil, aynı zamanda okuyucuya da katılımcı deneyimlerinin doğru bir şekilde yansıtılmasını ifade etmektedir (Tutar, 2022). Bu çalışmada da inandırıcılığı arttırmak için araştırma süreci ve araştırma verileri açık bir şekilde tanımlanmıştır. Çalışmanın aktarılabilirliğini arttırmak amacıyla çalışma yapılan ortamlar ve çalışma katılımcıları ayrıntılı bir şekilde tanıtılmıştır. Güvenirliği arttırmak için araştırma yöntemleri ayrıntılı tanıtılmış, ayrıntılı literatür taraması yapılmış, çeşitli veri toplama yöntemleri kullanılmış ve verilerin kontrolü danışman ile birlikte yapılmıştır. Onaylanabilirliği arttırmak için ise araştırmacı elinden geldiğince objektif davranmıştır ve verileri karşılaştırarak analizleri yapmıştır.

Güvenirlik, elde edilen verilerin tutarlılığı ve araştırmacılar ile okuyucular için anlam taşımasıyla temin edilir. Bununla birlikte, araştırma verileri ve raporunun tarafsız bir şekilde uzmanlarca değerlendirilmesi, araştırmacının verilere odaklanması, farklı önermeler geliştirmesi ve böylece tek yönlü düşünceyi önlemesi gibi adımlarla sağlanır

(Uzuner, 2005). Güvenirliği sağlamada kodlayıcılar arasındaki uyum sürecinde kodlayıcılar arasındaki tutarlılık, metindeki belirli bir bölüm için birden fazla kodlayıcının kullandığı kodlar temelinde değerlendirilebilir. Bu, metnin aynı kısmının yeniden kodlanması anlamına gelmez; ancak, başka bir kodlayıcının onu aynı veya benzer bir terimle işaretleyip işaretlemediğini belirtir. Miles ve Huberman, sağlam bir nitel güvenirlilik sağlamak için kodlamadaki uyum oranının minimum %80 olması gerektiğini önermektedir (Creswell, 2017). Buradan yola çıkılarak nitel veri analiz sürecinde bulguların tututalılığının sağlanması amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur. Görüş birliği ve görüş ayrılığı olan maddeler belirlenmiş ve uyuşum yüzdesi hesaplanmıştır. Bu hesaplama göre uyuşum yüzdesi Bizimköy Engelliler Üretim Merkezi Vakfı gezisi için %92, Atatürk ve Redif Müzesi gezisi için %90, SEKA Kağıt Müzesi gezisi için %90, İzmit Mevlevi Evi-Balkan Evi-Kafkas Evi-Azerbaycan Evi gezisi için %89, Gebze Türk Kızılay'ı Toplum Merkezi gezisi için %82 ve Gebze Geçici Hayvan Barınağı gezisi için %85 olarak hesaplanmıştır. 6 gezini ortalama uyuşum yüzdesi %88 olarak hesaplanmış ve %80 den fazla olduğu için araştırma güvenilir kabul edilmiştir. Bunun yanı sıra araştırmanın güvenirliliğini arttırmak için kaynak çeşitliliği sağlanmış, araştırma raporu ayrıntılı olarak yazılmış, veriler üzerinde yansıtıcı düşünme yapılmış, seçilen analiz yöntemlerinin tutarlı olması sağlanmış, katılımcıların görüşleri doğrudan alıntılama ile desteklenmiş, veri analizlerinde uzman görüşü alınmış ve verilerin tarafsız uzman görüşüyle değerlendirilmesi yapılmıştır. Verilerin analizinde öğrencilere nitel analizlerde kod isimler ve sayılar verilmiştir. Görüşme sorularından yapılan doğrudan alıntılamalarda kod isim kullanılmış, günlüklerden yapılan doğrudan alıntılamalarda kod sayı kullanılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma sürecinde toplanan nicel ve nitel verilerden elde edilen bulgular ve bu bulgular doğrultusunda yapılan yorumlara yer verilmiştir. Aynı zamanda birinci alt amaç olan “Okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen değer temelli Hayat Bilgisi dersinin öğrencilerin derse yönelik tutumlarında etkisi var mıdır?” sorusunun cevabı verilmiştir.

Deney grubu öğrencilerinin Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği ön test-son test puanları arasındaki farka ilişkin bağımlı gruplar t-testi sonuçları Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4. Deney Grubu Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Ön Test Son Test Bağımlı Gruplar T-Testi

Boyutlar	Testler	N	Ort	Ss	sd	t	p
Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Olumsuz Tutumlar	Öntest	30	9,167	2,183	29	7,018	0,000
	Sontest	30	6,700	0,877			
Hayat Bilgisi Dersi İçeriğine Yönelik Olumlu Tutumlar	Öntest	30	12,800	1,808	29	-5,969	0,000
	Sontest	30	14,833	0,592			
Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Olumlu Tutumlar	Öntest	30	11,600	2,298	29	-4,946	0,000
	Sontest	30	13,833	1,147			
Hayat Bilgisi Dersi Tutum Toplam	Öntest	30	33,567	3,350	29	-18,782	0,000
	Sontest	30	45,967	1,564			

Tablo 4 incelendiğinde, uygulama öncesinde ve sonrasında deney grubu öğrencilerinin Hayat Bilgisi Dersine yönelik tutum ölçeği “Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Olumsuz Tutumlar” alt boyutu sonuçlarında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımlı gruplar t testi sonuçlarına göre, öntest ($\bar{x}=9,167$) puanları ile sontest ($\bar{x}=6,700$) puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(29)}=7,018$; $p<0,05$).

Tablo 4 incelendiğinde, uygulama öncesinde ve sonrasında deney grubu öğrencilerinin Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği “Hayat Bilgisi Dersi İçeriğine Yönelik Olumlu Tutumlar” alt boyutu sonuçlarında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımlı gruplar t testi sonuçlarına göre, öntest ($\bar{x}=12,800$) puanları ile sontest ($\bar{x}=14,833$) puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(29)}=-5,969$; $p<0,05$).

Tablo 4 incelendiğinde, uygulama öncesinde ve sonrasında deney grubu öğrencilerinin Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği “Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Olumlu Tutumlar” alt boyutu sonuçlarında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımlı gruplar t testi sonuçlarına göre, öntest ($\bar{x}=11,600$) puanları ile sontest ($\bar{x}=13,833$) puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(29)}=-4,946$; $p<0,05$).

Tablo 4 incelendiğinde, uygulama öncesinde ve sonrasında deney grubu öğrencilerinin Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Toplam öntest ($\bar{x}=33,567$) puanları ile sontest ($\bar{x}=45,967$) puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(29)}=-18,782$; $p<0,05$).

Kontrol grubu öğrencilerinin Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği ön test-son test puanları arasındaki farka ilişkin bağımlı gruplar t-testi sonuçları Tablo 5’te yer almaktadır

Tablo 5. Kontrol Grubu Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Ön Test Son Test Bağımlı Gruplar T-Testi

Boyutlar	Testler	N	Ort	Ss	sd	t	p
Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Olumsuz Tutumlar	Öntest	30	9,500	2,701	29	-0,308	0,760
	Sontest	30	9,733	2,828			
Hayat Bilgisi Dersi İçeriğine Yönelik Olumlu Tutumlar	Öntest	30	12,100	2,537	29	-1,782	0,085
	Sontest	30	13,100	1,626			
Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Olumlu Tutumlar	Öntest	30	12,333	2,426	29	-0,398	0,694
	Sontest	30	12,567	2,300			
Hayat Bilgisi Dersi Tutum Toplam	Öntest	30	33,933	4,870	29	-4,394	0,000
	Sontest	30	39,933	4,891			

Tablo 5 incelendiğinde, uygulama öncesinde ve sonrasında kontrol grubu öğrencilerinin Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği “Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Olumsuz Tutumlar” alt boyutu sonuçlarında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımlı gruplar t testi sonuçlarına göre, öntest ($\bar{x}=9,500$) puanları ile sontest ($\bar{x}=9,733$) puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($t_{(29)}=-0,308$; $p>0,05$).

Tablo 5 incelendiğinde, uygulama öncesinde ve sonrasında kontrol grubu öğrencilerinin Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği “Hayat Bilgisi Dersi İçeriğine Yönelik Olumlu Tutumlar” alt boyutu sonuçlarında anlamlı bir fark olup olmadığını

incelemek amacıyla yapılan bağımlı gruplar t testi sonuçlarına göre, öntest ($\bar{x}=12,100$) puanları ile sontest ($\bar{x}=13,100$) puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($t_{(29)}=-1,782$; $p>0,05$).

Tablo 5 incelendiğinde, uygulama öncesinde ve sonrasında kontrol grubu öğrencilerinin Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği “Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Olumlu Tutumlar” alt boyutu sonuçlarında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımlı gruplar t testi sonuçlarına göre, öntest ($\bar{x}=12,333$) puanları ile sontest ($\bar{x}=12,567$) puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($t_{(29)}=-0,398$; $p>0,05$).

Tablo 5 incelendiğinde, uygulama öncesinde ve sonrasında kontrol grubu öğrencilerinin Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği toplam öntest ($\bar{x}=33,933$) puanları ile sontest ($\bar{x}=39,933$) puanları arasında kontrol grubunun lehine anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(29)}=-4,394$; $p<0,05$).

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği ön test puanları arasındaki farka ilişkin bağımsız gruplar t-testi sonuçları Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6. Hayat Bilgisi Dersi Tutum Ölçeği Öntest Bağımsız Gruplar İçin T-Testi Sonuçları

Ölçek	Testler	N	Ort	Ss	sd	t	p
Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Olumsuz Tutumlar	Deney	30	9,167	2,183	58	-0,526	0,601
	Kontrol	30	9,500	2,701			
Hayat Bilgisi Dersi İçeriğine Yönelik Olumlu Tutumlar	Deney	30	12,800	1,808	58	1,231	0,223
	Kontrol	30	12,100	2,537			
Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Olumlu Tutumlar	Deney	30	11,600	2,298	58	-1,202	0,234
	Kontrol	30	12,333	2,426			
Hayat Bilgisi Dersi Tutum Toplam	Deney	30	33,567	3,350	58	-0,340	0,735
	Kontrol	30	33,933	4,870			

Tablo 6 incelendiğinde, uygulama öncesinde deney grubundaki öğrenciler ile kontrol grubundaki öğrencilerin Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği “Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Olumsuz Tutumlar” alt boyutu sonuçlarında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem için t testi sonuçlarına göre, deney grubundaki öğrencilerin test puan ortalaması ($\bar{x}=9,167$) ile kontrol grubundaki

öğrencilerin test puan ortalaması ($\bar{x}=9,500$) arasında anlamlı bir fark yoktur ($t_{(58)}=-0,526$; $p>0,05$).

Tablo 6 incelendiğinde, uygulama öncesinde deney grubundaki öğrenciler ile kontrol grubundaki öğrencilerin Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği “Hayat Bilgisi Dersi İçeriğine Yönelik Olumlu Tutumlar” alt boyutu sonuçlarında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız örneklemeler için t testi sonuçlarına göre, deney grubundaki öğrencilerin test puan ortalaması ($\bar{x}=12,800$) ile kontrol grubundaki öğrencilerin test puan ortalaması ($\bar{x}=12,100$) arasında anlamlı bir fark yoktur ($t_{(58)}=1,231$; $p>0,05$).

Tablo 6 incelendiğinde, uygulama öncesinde deney grubundaki öğrenciler ile kontrol grubundaki öğrencilerin Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği “Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Olumlu Tutumlar” alt boyutu sonuçlarında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız örneklemeler için t testi sonuçlarına göre, deney grubundaki öğrencilerin test puan ortalaması ($\bar{x}=11,600$) ile kontrol grubundaki öğrencilerin test puan ortalaması ($\bar{x}=12,333$) arasında anlamlı bir fark yoktur ($t_{(58)}=-1,202$; $p>0,05$).

Tablo 6 incelendiğinde, uygulama öncesinde deney grubundaki öğrenciler ile kontrol grubundaki öğrencilerin Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği toplamalarında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız örnekler t testi sonuçlarına göre, deney grubundaki öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=33,567$) ile kontrol grubundaki öğrencilerin test puan ortalaması ($\bar{x}=33,933$) arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($t_{(58)}=-0,340$; $p>0,05$).

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği son test puanları arasındaki farka ilişkin bağımsız gruplar t-testi sonuçları Tablo 7’de yer almaktadır

Tablo 7. Hayat Bilgisi Dersi Tutum Ölçeği Sontest Bağımsız Gruplar İçin T-Testi Sonuçları

Ölçek	Testler	N	Ort	Ss	sd	t	p
Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Olumsuz Tutumlar	Deney	30	6,700	0,877	58	-5,612	0,000
	Kontrol	30	9,733	2,828			
Hayat Bilgisi Dersi İçeriğine Yönelik Olumlu Tutumlar	Deney	30	14,833	0,592	58	5,485	0,000
	Kontrol	30	13,100	1,626			

Tablo 7 (Devam). Hayat Bilgisi Dersi Tutum Ölçeği Sontest Bağımsız Gruplar İçin T-Testi Sonuçları

Ölçek	Testler	N	Ort	Ss	sd	t	p
Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Olumlu Tutumlar	Deney	30	13,833	1,147	58	2,700	0,010
	Kontrol	30	12,567	2,300			
Hayat Bilgisi Dersi Tutum Toplam	Deney	30	45,967	1,564	58	6,435	0,000
	Kontrol	30	39,933	4,891			

Tablo 7 incelendiğinde, uygulama sonrasında deney grubundaki öğrenciler ile kontrol grubundaki öğrencilerin Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği “Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Olumsuz Tutumlar” alt boyutu sonuçlarında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem için t testi sonuçlarına göre, deney grubundaki öğrencilerin test puan ortalaması ($\bar{x}=6,700$), ile kontrol grubundaki öğrencilerin test puan ortalaması ($\bar{x}=9,733$) arasında deney grubunun lehine anlamlı bir fark vardır ($t_{(58)}=-5.612$; $p<0.05$).

Tablo 7 incelendiğinde, uygulama sonrasında deney grubundaki öğrenciler ile kontrol grubundaki öğrencilerin Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği “Hayat Bilgisi Dersi İçeriğine Yönelik Olumlu Tutumlar” alt boyutu sonuçlarında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem için t testi sonuçlarına göre, deney grubundaki öğrencilerin test puan ortalaması ($\bar{x}=14,833$), ile kontrol grubundaki öğrencilerin test puan ortalaması ($\bar{x}=13,100$) arasında deney grubunun lehine anlamlı bir fark vardır ($t_{(58)}=5.485$; $p<0.05$).

Tablo 7 incelendiğinde, uygulama sonrasında deney grubundaki öğrenciler ile kontrol grubundaki öğrencilerin Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği “Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Olumlu Tutumlar” alt boyutu sonuçlarında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem için t testi sonuçlarına göre, deney grubundaki öğrencilerin test puan ortalaması ($\bar{x}=13,833$), ile kontrol grubundaki öğrencilerin test puan ortalaması ($\bar{x}=12,567$) arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır ($t_{(58)}=2.700$; $p<0.05$).

Tablo 7 incelendiğinde, uygulama sonrasında deney grubundaki öğrenciler ile kontrol grubundaki öğrencilerin Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği toplamalarında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız örnekler t testi sonuçlarına göre, deney grubundaki öğrencilerin puan ortalaması

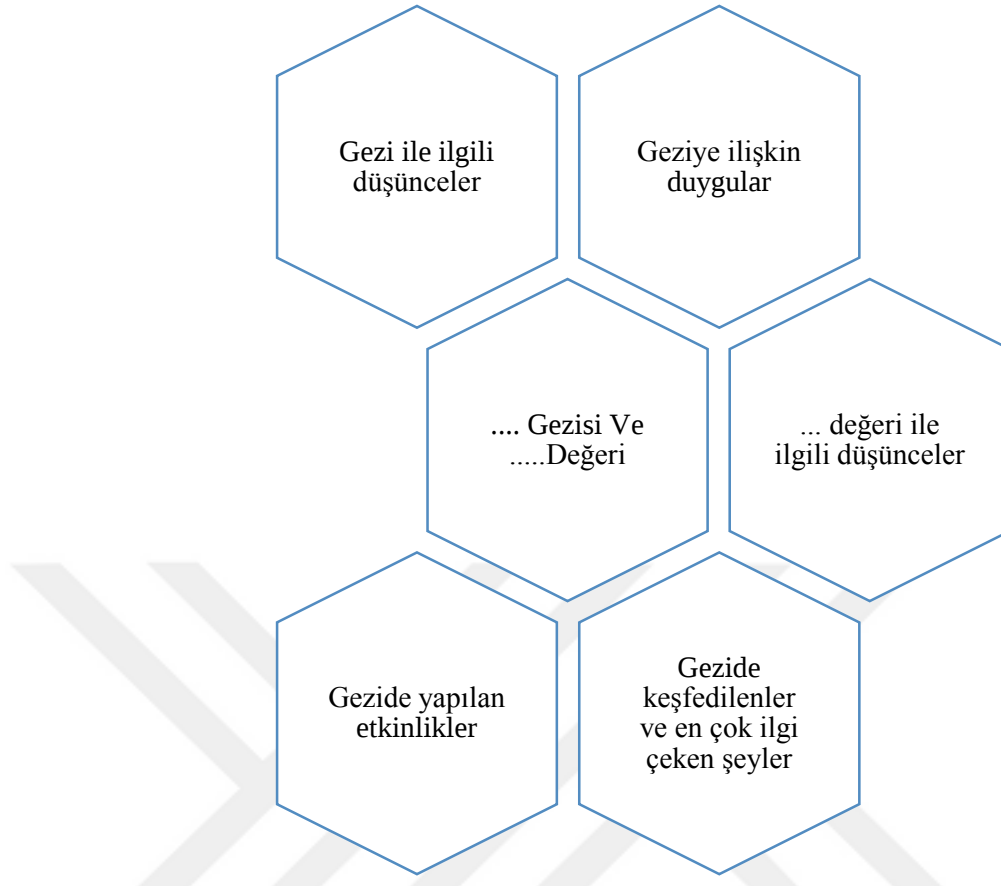
($\bar{x}=45,967$) ile kontrol grubundaki öğrencilerin test puan ortalaması ($\bar{x}=39,933$) arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(58)}=6.435$; $p<0.05$).

Yapılan Hayat Bilgisi Dersi, Tutum Ölçeği ön test puanları incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Son test sonuçlarına göre ise ölçeğin bütün alt boyutlarında deney grubunun lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bağımlı gruplar t testi sonuçlarına göre kontrol grubunda da ön test-son test puanları arasında artış gözlenmiştir fakat deney grubundaki artışın daha fazla olduğu görülmüştür. Buradan yola çıkılarak Hayat Bilgisi dersinde okul dışı ortamlarda yapılan değerler eğitimi etkinliklerinin öğrencilerin Hayat Bilgisi dersi tutumlarını olumlu yönde etkilediği söylenilebilir. Öğrenci görüşme soruları ve günlükleri de incelendiğinde öğrencilerin gezilerde değerleri öğrendiklerini, gezileri sevdiklerini, gezilerde eğlendiklerini, sıradaki geziler için heyecanlandıklarını ve gezilerde bir çok yeni bilgi öğrendiklerini belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Buradan hareketle öğrencilerin geziler hakkındaki görüşlerinin Hayat Bilgisi Tutum Ölçeği'nden elde edilen sonuçları desteklediği söylenilebilir.

Bazı öğrenciler okul dışı ortamlarda yapılan etkinlikler ile ilgili düşüncelerini günlüklerinde şu şekilde belirtmişlerdir: “.... *Gezilerde yeni şeyler öğrendiğim için mutlu oluyorum. (15 Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023)*”, “.... *Orda güzel şeyler öğrendik. Ben orayı çok sevdim. (30 Gezi Günlüğü Tarihi: 11.05.2023)*”.

Araştırmanın alt amaçlarından olan “Öğrencilerin Hayat Bilgisi dersi kapsamında gidilen okul dışı öğrenme ortamlarında kazandırılmaya çalışılan değerlere ilişkin görüşleri nelerdir?” ve “Öğrencilerin okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin görüşleri nelerdir?” soruları için sırasıyla her gezi için kazandırılan değer ve gezi ile ilgili düşünceler verilmiştir. Tüm gezilerde oluşturulan temalar Şekil 8’de verilmiştir.

Şekil 8. Yapılan Gezilerden Elde Edilen Verilere Göre Oluşturulan Temalar

1. SAYGI DEĞERİ VE GİDİLEN OKUL DIŞI ORTAM İLE İLGİLİ ÖĞRENCİ GÖRÜŞME SORULARI VE GÜNLÜKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmada saygı değeri ve gidilen okul dışı ortam ile ilgili öğrenci görüşme soruları ve gezi günlükleri incelenerek oluşturulan temalar tablolar halinde alıntılarla birlikte ele alınmıştır. Saygı değeri ile ilgili öğrenci görüşme sorularına ve gezi günlüklerine yönelik bulgular Tablo 8’ de yer almaktadır.

Tablo 8. Saygı Değeri İle İlgili Öğrenci Görüşme Sorularına ve Gezi Günlüklerine Yönelik Bulgular

Tema	Alt tema	Kod	f
Saygı Değeri ile ilgili görüşler	Saygı değeri ile ilgili öğrenilenler	Engelli bireylere ve tüm insanlara saygılı olma	28
		Saygılı olmayı öğrenme	18
		Farklılıklara saygılı olma	3
	Saygı değerinin önemi ile ilgili düşünceler	İnsanların birbirine davranışı ve iletişim açısından önemli	23
		Toplumun barış ve huzuru için önemli	21
		İnsanların mutlu olması için önemli	18
		Toplumda insanlar arasında sevgi olması için önemli	13

Tablo 8 incelendiğinde öğrencilerin saygı değerine ilişkin görüşme soruları ve günlüklerinden alınan verilerle oluşturulan ana temalar şu şekildedir: saygı değeri ile ilgili öğrenilenler ve saygı değerinin önemi ile ilgili düşünceler olmak üzere 2 tanedir.

Saygı değeri ile ilgili öğrenilen bilgiler konusunda görüş belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Farklılıklara saygı duymayı öğrendim. (3 Gezi Günlüğü Tarihi: 14.04.2023)”, “.... Engellilere ve bütün insanlara saygı duymamız gerektiğini öğrendim. (21 Gezi Günlüğü Tarihi: 14.04.2023)”, “.... Herkese saygılı olmayı öğrendim. (28 Gezi Günlüğü Tarihi: 14.04.2023)”.

Saygı değerinin önemi ile ilgili düşünceler konusunda görüş belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Saygı olursa sevgi de olur. Saygı olmazsa insanlar birbirlerini sevmez ve anlamazlar, sürekli kavga ederler. (1-Kevser)”, “.... Saygı olmazsa insanlar birbirlerine kötü davranır. (8-Barış)”, “.... Toplumda saygı olursa herkes birbirine anlayışlı olur ve toplumda huzur olur. (15 Gezi Günlüğü Tarihi: 14.04.2023)”, “.... Saygı her insan için önemlidir. Saygı olmasaydı çocuklar kavga edeceklerdi. Bu yüzden toplumda barış olması için saygılı olmak çok önemlidir (20-Melike)”, “.... Saygının olduğu yerde barış, güven, mutluluk, anlayış, yardımlaşma, birlik ve huzur olur. (23-Berna)”.

Tablo 9. Bizimköy Engelliler Üretim Merkezi Vakfı Gezisi İle İlgili Öğrenci Görüşme Sorularına ve Gezi Günlüklerine Yönelik Bulgular

Tema	Alt tema	Kod	f
Gezi ile ilgili görüşler	Öğrenilen bilgiler ile ilgili düşünceler	Engelli bireyleri ve farklı insanları görme	8
		Bitki ve mantarların yetiştirilmesi	4
		Engelli bireylerin çalışabilmesi	3
		Kıyafetlerin dikimi	1
		Engelli bireylerin yaşadıkları zorlukları öğrenme	1
	Geziye ilişkin duygular	Sevme	28
		Eğlenme	7
		Mutlu olma	6
		Heyecanlanma	5
		Merak etme	2
		Şaşırma	1
	Vakıfta yapılan üretim ve üretim yeri/çalışanlar ile ilgili keşfedilenler ve en çok ilgi çeken şeyler	Mantarlar ve mantarların yetiştirilmesi	50
		Seralar ve seralarda bitki yetiştirilmesi	32
		Engelli bireyleri ve çalışmalarını görme	22
		Kıyafetlerin üretildiği yer	18
		Çamaşırhane ve çamaşır makineleri	18
		Elbaskısı yapma	13
		Kıyafet dikimi ve dikiş makineleri	3
		El baskısı yapma	19
	Gezide yapılan etkinlikler	Afiş hazırlama	13

Tablo 9 incelendiğinde öğrencilerin Bizimköy Engelliler Üretim Merkezi Vakfı gezisi görüşme soruları ve günlüklerinden alınan verilerle oluşturulan ana temalar şu şekildedir: Öğrenilen bilgiler ile ilgili düşünceler, geziye ilişkin duygular, vakıfta yapılan üretim ve üretim yeri/çalışanlar ile ilgili keşifedilenler ve en çok ilgi çeken şeyler ve gezide yapılan etkinlikler olmak üzere 4 tanedir.

Öğrenilen bilgiler ile ilgili görüş belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Mantarların genellikle nemli yerlerde yetiştirildiğini ve üretildiğini. (12-Sare)”, “.... Engelli insanların da iş yapabildiğini öğrendim. (13-Ela)”, “.... Engellilere saygı duyduk ve onlara yardımcı olmamız gerektiğini öğrendik. (16 Gezi Günlüğü Tarihi: 14.04.2023)”.

Geziye yönelik duygularını belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Sınıfça çok güzel bir gün geçirdik. (14 Gezi Günlüğü Tarihi: 14.04.2023)”, “.... Ellerimizi boyayıp baskı yaptık bundan çok keyif aldım. (14-Elif)”, “.... Ben hepsini çok sevdim. (23 Gezi Günlüğü Tarihi: 14.04.2023)”, “.... Ben çok heyecanlanmıştım çünkü meyve ve sebzelerin yetiştirildiği yere gittik. (24 Gezi Günlüğü Tarihi: 14.04.2023)”, “.... Ve orda çok eğlendik. (26 Gezi Günlüğü Tarihi: 14.04.2023)”, “.... Çok heyecanlıydım okula giderken çünkü o gün geziye gidecektik. (29 Gezi Günlüğü Tarihi: 14.04.2023)”. Araştırmacının günlüğündeki şu doğrudan alıntılar da bu görüşleri destekler niteliktedir: “...En sonda da hazır olan kıyafetlerin katlanılıp paketlenildiği kısıma girdik. Orda da yine çok güzel ve güler yüzle karşılandık. Bu öğrencilerin de çok hoşuna gitti ve vakfı daha çok sevmelerine neden oldu”, “... Daha sonra hepimiz ellerimizi parmak boylarıyla istediğimiz renge boyadık. Bu kısım öğrencilerin çok hoşuna gitti ve ellerimizi boyarken çok eğlendik.”, “Öğrenciler çok eğlendiklerini ve burdaki insanları çok sevdiklerini söylediler.”, : “.... Geziye gideceğimiz gün öğrenciler çok heyecanlıydı.” (Gezi Günlüğü Tarihi: 14.04.2023).

Çalışmaya katılan öğrencilerden çoğu Vakıfta yapılan üretim ve üretim yeri/çalışanlar ile ilgili keşifedilenler ve en çok ilgi çeken şeyler temasında yer alan mantarlar ve mantarların yetiştirilmesi ile ilgili görüş belirtmiştir. Gezideki keşifedilenler ve en çok ilgi çeken şeyler ile ilgili mantarlar ve mantarların yetiştirilmesi konusunda görüş bildiren bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Pizza yapılan mantarlar çok ilgimi çekti. (8 Gezi Günlüğü Tarihi: 14.04.2023)”, “.... İçerde devasa bir mantar gördü. Bir de kültür mantarlarını çok sevdim. (10 Gezi Günlüğü Tarihi: 14.04.2023)”, “....Sonra mantarların üretildiği yere gittik. İlk defa mantar görmüştüm. Çok farklı ve güzeldi. (12 Gezi Günlüğü Tarihi: 14.04.2023)” “.... Mantarların olduğu alan şirin evlerine benziyordu. (13-Ela)”, “.... Mantar serası çok etkiledi. İlk defa

mantarın nasıl üretildiğini gördüm. (18-Duru)”, “.... Mantarlar ilgimi çok çekti. (20 Gezi Günlüğü Tarihi: 14.04.2023)”. Araştırmacı günlüğünden yapılan şu doğrudan alıntılama bu görüşleri destekler niteliktedir: “.... Bu alanı gördüklerinde çok şaşırdılar. İlk defa mantar yetiştirilen yeri görüyorlardı. Öğrencilerden birkaç tanesi mantarları çok yakından gözlemleyerek burayı şirinlerin evine benzettiler. Ve bu kısımda çok eğlenerek gözlem yaptılar.” (Gezi Günlüğü Tarihi: 14.04.2023).

Çalışmaya katılan öğrencilerden çoğu gezide yapılan etkinlikler ile ilgili düşünceler temasında yer alan el baskısı yapma ve afiş hazırlama ile ilgili görüş belirtmiştir. Gezide yapılan etkinlikler ile ilgili görüş belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Parmak boylarıyla ellerimizi boyadık ve yaptığımız kağıdın üstüne baskı yaptık. (11 Gezi Günlüğü Tarihi: 14.04.2023)”Daha sonra öğretmenimiz bize bize parmak boyama yaptırdı, ellerimizi boyadık ve hazırladığımız afişe baskı yaptık. (14-Elif)”, “.... En keyif aldığım yer parmak boyası yaptığımız zamandı. (17-Merve)”, “.... Öğretmenimizin getirdiği parmak boyları kullanarak arkadaşlarımızla eğlenceli vakit geçirdik. (18 Gezi Günlüğü Tarihi: 14.04.2023)”, “....En sonunda da engelli bireyler için bir afiş hazırladık. (27 Gezi Günlüğü Tarihi: 14.04.2023)”. Araştırmacı günlüğünden yapılan şu doğrudan alıntılama bu görüşleri destekler niteliktedir: “... Daha sonra hepimiz ellerimizi parmak boylarıyla istediğimiz renge boyadık. Bu kısım öğrencilerin çok hoşuna gitti ve ellerimizi boyarken çok eğlendik.”(Gezi Günlüğü Tarihi: 14.04.2023).

2. VATANSEVERLİK DEĞERİ VE GİDİLEN OKUL DIŞI ORTAM İLE İLGİLİ ÖĞRENCİ GÖRÜŞME SORULARI VE GÜNLÜKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmada vatanseverlik değeri ve gidilen okul dışı ortam ile ilgili gezi günlükleri incelenerek oluşturulan temalar tablolar halinde alıntılarla birlikte ele alınmıştır. Vatanseverlik ile ilgili öğrenci görüşme sorularına ve gezi günlüklerine yönelik bulgular Tablo 10’ da yer almaktadır.

Tablo 10. Vatanseverlik Değeri İle İlgili Görüşme Sorularına ve Gezi Günlüklerine Yönelik Bulgular

Tema	Alt tema	Kod	f
Vatanseverlik Değeri ile ilgili görüşler	Vatanseverlik değeri ile ilgili öğrenilenler	Vatansever olmayı öğrenme	17
		Vatanseverlik değerini öğrenme	11
		Vatanımızı sevmenin önemini öğrenme	1

Tablo 10 (Devam). Vatanseverlik Değeri İle İlgili Görüşme Sorularına ve Gezi Günlüklerine Yönelik Bulgular

Tema	Alt tema	Kod	f
	Vatanseverlik değerinin önemi ile ilgili düşünceler	Vatanın gelişmesi için önemli	13
		Vatanı ve Milli değerleri korumak için önemli	11
		Vatan için çalışmak açısından önemli	9
		Vatanın var olması için önemli	9
		Özgür olmak için önemli	8
		Toplumda barış, mutluluk ve huzur olması için önemli	7
		Birlik ve beraberlik için önemli	6
		Güzel bir vatan için önemli	4

Tablo 10 incelendiğinde öğrencilerin vatanseverlik değerine ilişkin görüşme soruları ve günlüklerinden alınan verilerle oluşturulan ana temalar şu şekildedir: vatanseverlik değeri ile ilgili öğrenilenler ve vatanseverlik değerinin önemi ile ilgili düşünceler olmak üzere 2 tanedir.

Vatanseverlik değeri ile ilgili öğrenilen bilgiler konusunda görüş belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “....*Vatanseverliği öğrendik. (3 Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023)*”, “.... *Vatanseverlik değerini öğrendik. (5-Emre)*”.

Vatanseverlik değerinin önemi ile ilgili düşünceler konusunda görüş belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... *Hiç kimse vatanını korumazsa ülkemiz yenik düşer. Ve toplum güzel olmaz. (2 Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023)*”, “.... *Çünkü insanlar vatanını severse yaşadığımız yer büyür ve vatanımız yıkılmaz yaşar ve insanlar mutlu ve güzel yaşarlar. (4 Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023)*”, “.... *Vatansever insanlar birbirini de sever. Çok çalışkan olurlar. Bizde vatansever olursak vatanımız için çok çalışırız. (6-Sude)*”, “.... *Vatansever insanlar ülkesini ve insanları sever. Ülkesi için çalışır. (11-Zeynep)*”, “.... *Vatanını seven insan yere çöp atmaz ve çalışır ve vatanını korur. (17 Gezi Günlüğü Tarihi: 14.04.2023)*”.

Tablo 11. Atatürk ve Redif Müzesi Gezisi İle İlgili Öğrenci Görüşme Sorularına ve Gezi Günlüklerine Yönelik Bulgular

Tema	Alt tema	Kod	f
Müze Gezisi ile ilgili görüşler	Öğrenilen bilgiler ve değerler ile ilgili düşünceler	Milli Mücadele kahramanlarını öğrenme	13
		Yeni bilgiler öğrenmek	8

Tablo 11 (Devam). Atatürk ve Redif Müzesi Gezisi İle İlgili Öğrenci Görüşme Sorularına ve Gezi Günlüklerine Yönelik Bulgular

Tema	Alt tema	Kod	f
	Geziye ilişkin duygular	Sevme	20
		Eğlenme ve mutlu olma	14
		Şaşırma	3
		Merak etme	2
		Heyecanlanma	2
		Sabırsızlanma	2
	Gezide öğrenilen Milli Mücadele kahramanları ile ilgili düşünceler	Yahya Kaptan	26
		Kara Fatma	26
		İpsiz Recep	24
		Mustafa Kemal Atatürk	16
	Müze ve müze binası ile ilgili keşifedilenler ve en çok ilgi çeken şeyler	Müzedeki tarihi eşyalar	113
		Mustafa Kemal Atatürk'ün odası ve heykeli	32
		Müze binası ve bölümleri	10
		Heykeller	3
	Gezide yapılan etkinlikler	Drama	22
		Video izleme	21

Tablo 11 incelendiğinde öğrencilerin Atatürk ve Redif Müzesi gezisi görüşme soruları ve günlüklerinden alınan verilerle oluşturulan ana temalar şu şekildedir: Öğrenilen bilgiler ile ilgili düşünceler, geziye ilişkin duygular, gezide öğrenilen Milli Mücadele kahramanları ile ilgili düşünceler, müze ve müze binası ile ilgili keşifedilenler ve en çok ilgi çeken şeyler ve gezide yapılan etkinlikler olmak üzere 5 tanedir.

Öğrenilen bilgiler ile ilgili görüş belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Yeni bilgiler öğreniyoruz. (2 Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023)”, “.... Bu tür geziler bizim açımızdan çok iyi yeni bilgiler öğrenmek için. (12 Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023)”, “.... Gezilerde yeni şeyler öğrendiğim için mutlu oluyorum. (15 Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023)”, “.... Geziler yeni bilgiler öğrenmemizi sağlıyor. (19 Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023)”.

Geziye yönelik duygularını belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Ben orayı çok sevdim. (3 Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023)”, “.... Ben çok sevdim. (9 Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023)”, “.... Çok güzeldi ve çok eğlendik. (13-Ela)”, “.... El sanatlarını görmek beni mutlu etti. (16-Eymen)”, “.... Güzeldi ve Atatürk'ü gördük o yüzden çok mutluyuz. (26-Duru)”. Araştırmacı günlüğünden yapılan şu

doğrudan alıntılama bu görüşleri destekler niteliktedir:”.... Öğrenciler genel olarak burayı çok sevdiklerini ve çok eğlendiklerini belirttiler.”(Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023).

Milli Mücadele kahramanları ile ilgili görüş belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Yahya Kaptan’ın heykelini yapmışlardı. Atatürk Kara Fatma’yı çok seviyormuş. (5 Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023)”, “.... Atatürk’ün maketi gerçek gibiydi. Yahya Kaptan’a baktık. Ondan sonra İpsiz Recep, Yahya Kaptan ve Kara Fatma’nın fotoğrafları vardı. (11 Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023)”, “.... Atatürk’ün heykelini gördük. Yahya Kaptan’ın heykelini ördük. Sonra boş bir oda vardı içinde İpsiz Recep, Yahya Kaptan ve Kara Fatma ile ilgili bilgi ve resimler vardı. (13 Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023)”, “.... Vatanını seven insanın çalıştığını ve Kara Fatma, İpsiz Recep, Yahya Kaptan gibi isimleri öğrendim. (21-Burak)”, “.... Mustafa Kemal Atatürk yazdığı kitabın 20 sayfasında Yahya Kaptan’ı anlatıyor. (27-Sevde)”.

Gezideki keşifedilenler ve en çok ilgi çeken şeyler ile ilgili tarihi eşyalar konusunda görüş bildiren bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: ”.... Eski silahları ve eski komutan elbiselerini gördük. (1 Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023)”, “....Kadın, erkeklerin elbiselerini gördük. (2 Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023)”, “.... Orda savaşta kullanılan silahları gördük. (7 Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023)”, “....En çok ilgimi çeken Atatürk’ün çalışma odası ve oynadığımız oyun oldu. (12-Sare)”, “....Sonra da müzenin en üst katına çıktık. Orada eskiden kalan halıyı gördüm, büsbüyüktü. (20 Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023)”, “ Eskiden giyilen kıyafetleri gördük. (27 Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023)”, “.... Üst kata çıktık ve karşımıza büyük bir halı çıktı. (29 Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023)”. Araştırmacı günlüğünden yapılan şu doğrudan alıntılama bu görüşleri destekler niteliktedir: “.... Orda eskiden giyilen kadın ve erkek kıyafetleri vardı. Bunlar öğrencilerin çok ilgisini çekti.”, “.... Öğrenciler özellikle eski kıyafetleri ve savaşta kullanılan silahları büyük bir ilgiyle incelediler.”, “.... Üst kata ilk çıktığımızda öğrenciler tam karşımızdaki duvarda asılı olan büyük Hereke halısına doğru koşup şaşkınlıklarını gizleyemediler. Büyük bir hayranlıkla halıyı izlediler. Yanındaki bilgilendirme yazısını okudular.”(Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023).

En çok ilgisini çeken şeyin Atatürk olduğunu belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Atatürk’ün heykelinin canlı gibi olması beni çok etkiledi. (14-Elif)”, “.... Atatürk’ü ilk kez heykel olarak gördüğüm için etkilendim (26-Miray)”.

Gezide yapılan etkinlikler ile ilgili görüş belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Sonra dramamızı yaptık. Bizim dramamız çok güzeldi ama öbür gruplanki de çok güzel olmuştu. (2 Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023)”, “.... Sonra orda dramamızı yaptık. (5 Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023)”, “.... Ve de orda drama yaptık. Ve kimlerle ilgili yaptık: İpsiz Recep, Yahya Kaptan, Kara Fatma ve Atatürk ile ilgili yaptık. (10 Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023)”, “.... Atatürk Redif belgeselini izledik. (13 Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023)”, “.... İlk önce bir odada Çanakkale'deki askerlerin küçük bir filmini izledik. (14 Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023)”, ‘....Drama yaptığımız hoşuma gitti. (18-Sare)”. “.... İlk önce bir film izledik. (27 Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023)”. Araştırmacı günlüğünden yapılan şu doğrudan alıntılama bu görüşleri destekler niteliktedir: “.... Mili Mücadele ve Kocaeli hakkındaki videonun izleneceği oda küçük olduğu için öğrencilerin iki gruba ayırarak sırayla videoyu izlemelerini sağlandı.”, “.... Son olarak boş bir odata geçtik ve orada grup grup daha önceden hazırlamış oldukları drama gösterilerini sergilediler”. (Gezi Günlüğü Tarihi: 04.05.2023)

3. SABIR DEĞERİ İLE İLGİLİ ÖĞRENCİ GÖRÜŞME SORULARI VE GÜNLÜKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmada sabır değeri ve gidilen okul dışı ortam ile ilgili öğrenci görüşme soruları ve gezi günlükleri incelenerek oluşturulan temalar tablolar halinde alıntılarla birlikte ele alınmıştır. Sabır değeri ile ilgili öğrenci görüşme sorularına ve gezi günlüklerine yönelik bulgular Tablo 12’ de yer almaktadır.

Tablo 12. Sabır Değeri İle İlgili Öğrenci Görüşme Sorularına ve Gezi Günlüklerine Yönelik Bulgular

Tema	Alt tema	Kod	f
Sabır Değeri ile ilgili görüşler	Sabır değeri ile ilgili öğrenilenler	Sabır ve sabır değerini öğrenme	2
	Sabır değerinin önemi ile ilgili düşünceler	İnsanların birbirlerine davranışları açısından önemli	28
		İşlerin kolay yapılabilmesi için önemli	17
		Ülkenin gelişmesi ve hedeflere ulaşmak için önemli	10
		Mutlu bir toplum ve rahat bir yaşam için önemli	9
		Bilgili bir toplum için önemli	7
		Öfke kontrolü için önemli	2
		Kurallara uymak için önemli	2
		Doğru karar vermek için önemli	1

Tablo 12 incelendiğinde öğrencilerin sabır değerine ilişkin görüşme soruları ve günlüklerinden alınan verilerle oluşturulan ana temalar şu şekildedir: sabır değeri ile ilgili öğrenilenler ve sabır değerinin önemi ile ilgili düşünceler olmak üzere 2 tanedir.

Sabır değeri ile ilgili öğrenilen bilgiler konusunda görüş belirten bir öğrencinin doğrudan alıntısı şu şekildedir: “.... Sabır değerini öğrendim. (1 Gezi Günlüğü Tarihi: 11.05.2023)”.

Sabır değerinin önemi ile ilgili düşünceler konusunda görüş belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Toplumda herkes sabırlı olursa işlerimizi kolay yaparız. (7-Yusuf)”, “.... Mesela bir işi yaparken onun daha iyi olması için sabırlı olmalıyız. (12 Gezi Günlüğü Tarihi: 11.05.2023)”, “.... Toplumda herkes sabırlı olursa bütün işlerimizi daha kolay yaparız. Yaşamımız kolaylaşır. İnsanlar daha mutlu olur. (13-Ela)”, “.... Sabır bizim için her zaman gereklidir. Toplumdaki insanlar sabırlı olursa çatışmalar çıkmaz işlerini kolay yaparlar. (14-Elif)”, “.... Sabretmek işimizi kolaylaştırır. Orda kumbara yaparke de sabır gerekiyordu. Müzeyi dolaşırken de sabır lazımdı. Orda kağıttan kumbara yaparken biz de sabırlı olduk. Çünkü sabırlı olmasaydık yapamazdık. Para biriktirirken de sabırlı olmalıyız. (25 Gezi Günlüğü Tarihi: 11.05.2023)”.

Tablo 13. SEKA Kağıt Müzesi Gezisi İle İlgili Öğrenci Görüşme Sorularına ve Gezi Günlüklerine Yönelik Bulgular

Tema	Alt tema	Kod	f
Sabır Değeri kapsamında Müze Gezisi ile ilgili görüşler	Öğrenilen bilgiler ve değerler ile ilgili düşünceler	Kağıt yapımı, tarihi ve aşamaları	19
		Mehmet Ali Kağıtçı	7
		Fabrika ve tarihi hakkında bilgiler	4
	Geziye ilişkin duygular	Sevme	31
		Eğlenme ve mutlu olma	13
		Korkma	4
		Heyecanlanma	2
	Müzedeki keşfedilenler ve en çok ilgi çeken şeyler	Makineler	33
		Eski eşyalar	13
		Origami kumbara yapmak	12
		Bisiklet	7
		Minyatür şehir	5
		Kağıt yapım alanı	4
		Sığınak	4
		Ağaçtan-odundan kağıt yapılması	3
		Kağıt ayak modeli	1
	Gezide yapılan etkinlikler	Origami kumbara yapma	30

Tablo 13 incelendiğinde öğrencilerin SEKA Kağıt Müzesi gezisi görüşme soruları ve günlüklerinden alınan verilerle oluşturulan ana temalar şu şekildedir: Öğrenilen bilgiler ile ilgili düşünceler, geziye ilişkin duygular, müzede keşfedilenler ve en çok ilgi çeken şeyler ve gezide yapılan etkinlikler düşünceler olmak üzere 4 tanedir.

Öğrenilen bilgiler ile ilgili görüş belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Birde kağıtların nasıl yapıldığını öğrendik. (8 Gezi Günlüğü Tarihi: 11.05.2023)”, “.... Çok büyük makineler vardı. Ağaçları ezip kağıda dönüştürüyorlarmış. Kağıdın neyden yapıldığını bilmiyorduk. Orda öğrendik. (14 Gezi Günlüğü Tarihi: 11.05.2023)”, “.... Kağıtlar dümdüz oluyor.Kağıtların dümdüz olması içi bir makineye koyuluyor. Ondan sonra boyutuna göre kesiliyor ve marketlere götürülüyor. (15 Gezi Günlüğü Tarihi: 11.05.2023)”, “.... Mehmet Ali Kağıtçı çok güzel kağıtlar yaparmış. (16 Gezi Günlüğü Tarihi: 11.05.2023)”, “.... Mehmet Ali Kağıtçı ilk kağıdı yapanmış. (17 Gezi Günlüğü Tarihi: 11.05.2023)”, “.... Ağaçların çok çeşitli makinelerden geçerek kağıt haline geldiğini öğrendim. (18 Gezi Günlüğü Tarihi: 11.05.2023)”, “.... Mehmet Ali Kağıtçı’da kağıt müzesinde eskilerden çalışıyormuş. (23 Gezi Günlüğü Tarihi: 11.05.2023)”, “.... İyi ve yeni şeyler öğreniyoruz. (24-Kemal)”, “.... İlk defa kağıt üretim merkezi gördüm. Kocaman makineler kocaman fotoğraflar vardı ve hamurun nasıl kağıda dönüştüğünü öğrendim. (25-Ayşe)”. Araştırmacı günlüğünden yapılan şu doğrudan alıntılar da bu görüşleri destekler niteliktedir: “.... Makinelerin her birinin yanından geçtikçe kağıt yapım aşamalarını öğrendiler.”, “.... Bir makinenin istenilen boyuta göre ayarlanıp kağıt kestiğini öğrendiler.” (Gezi Günlüğü Tarihi: 11.05.2023).

Geziye yönelik duygularını belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Arkadaşlarımla oyun oynadım. Her yer çok güzeldi. (1 Gezi Günlüğü Tarihi: 11.05.2023)”, “.... Kağıt müzesinde kağıtla kumbara yaptık ve orda çok eğlendik. (3 Gezi Günlüğü Tarihi: 11.05.2023)”, “....Çok eğlendik. (8 Gezi Günlüğü Tarihi: 11.05.2023)”, “.... Ben çok ama çok sevdim. (9-Feyza), “.... Çok güzeldi, çok beğendim. (14-Elif)”, “.... Kağıt müzesinin içi çok güzeldi. (18 Gezi Günlüğü Tarihi: 11.05.2023)”, Araştırmacı günlüğünden yapılan şu doğrudan alıntılar da bu görüşleri destekler niteliktedir: “.... Öğrenciler oldukça keyifli bir gün geçirdiler ve çok mutlu olduklarını belirttiler.” (Gezi Günlüğü Tarihi: 11.05.2023).

Gezide sabır değeri ile ilgili yapılan etkinliklerden öğrenilenler ile ilgili işlerin kolay yapılabilmesi için konusunda görüş bildiren bir öğrencinin doğrudan alıntısı şu şekildedir: “.... Biz kumbara yaparken sabırlı olmayı öğrendik. Sabırlı olursak her şeyi

başarabiliriz. Öğrenmek istediğimiz şeyleri öğreniriz. (9-Feyza)”, “.... Sonra gruplara ayrıldık ve origami yaptık. Sabırlı olmayı Öğrendim. (24-Kemal)”.

Gezideki keşfedilenler ve en çok ilgi çeken şeyler ile ilgili makineler konusunda görüş bildiren bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... de en çok ilgimi çeken kağıdı üreten makinaydı ve en keyif aldığım şey ise makineyi çalıştırdıktan sonra suyun akmasıydı. (12-Sare.)”, “.... Kağıt makinelerinin nasıl çalıştığı... (16-Eymen)”, “.... Makineler çok ilgimi çekti, onları izlemekten keyif aldım. (18-Duru)”.

Gezide yapılan etkinlikler ile ilgili görüş belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “....Ben, Kemal, Sude ve Zeynep kumbara yaptık. Öğretmenimiz gösterdi biz yaptık ve kumbarayı yaparken öğretmen sabırlı olmamızı istediğini söyledi. (11 Gezi Günlüğü Tarihi: 11.05.2023)”, “.... Sonra öğretmenimizle birlikte bir yere oturduk ve grup halinde kağıttan origami yani kağıttan yapılan el sanatı çok eğlendik. (12 Gezi Günlüğü Tarihi: 11.05.2023)”, “.... Kağıttan kumbara yapmak. (13-Ela)”, “.... Ve kumbara yaptık. Kumbara yaparken öğretmenimiz sabır değerini de anlattı ve başka okullar da gelmişti. (17 Gezi Günlüğü Tarihi: 11.05.2023)”, “.... Sonra gruplara ayrıldık ve origami yaptık. Sabırlı olmayı öğrendim. (24 Gezi Günlüğü Tarihi: 11.05.2023)”, “.... Orda kumbara yaptık ve o da sabır ister. (26 Gezi Günlüğü Tarihi: 11.05.2023)”.

4. HOŞGÖRÜ VE ADALET DEĞERİ VE GİDİLEN OKUL DIŞI ORTAM İLE İLGİLİ ÖĞRENCİ GÖRÜŞME SORULARI VE GÜNLÜKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmada İzmit Mevlevi Evi, Kafkas Evi, Azerbaycan Evi, Balkan Evi gezisi ile ilgili öğrenci görüşme soruları ve gezi günlükleri incelenerek oluşturulan temalar tablolar halinde alıntılarla birlikte ele alınmıştır. İzmit Mevlevi Evi, Kafkas Evi, Azerbaycan Evi, Balkan Evi Gezisine yönelik öğrenci görüşme sorularına ve gezi günlüklerine yönelik bulgular Tablo 10’ da yer almaktadır.

Tablo 14. Hoşgörü ve Adalet Değeri ile İlgili Öğrenci Görüşme Sorularına ve Gezi Günlüklerine Yönelik Bulgular

Tema	Alt tema	Kod	f
Hoşgörü ve adalet Değeri ile ilgili görüşler	Hoşgörü ve adalet değeri ile ilgili öğrenilenler	Hoşgörü değerini ve önemini anlama	17
		Adalet değerini ve önemini anlama	13

Tablo 14 (Devam). Hoşgörü ve Adalet Değeri ile İlgili Öğrenci Görüşme Sorularına ve Gezi Günlüklerine Yönelik Bulgular

Tema	Alt tema	Kod	f
	Hoşgörü değerinin önemi ile ilgili düşünceler	Hoşgörü değeri	27
		İnsanların birbirlerine karşı davranışları açısından ve mutlu bir toplum için önemli	22
		İnsanların farklılıklarına saygılı olmak için önemli	14
		İnsanların arasında sevgi olması için önemli	5
		İyi bir insan olmak için önemli	5
		Kültürel zenginlik için önemli	4
		Toplumda adalet olması için önemli	4
		İnsanların birlik olması için önemli	3
		Toplumda huzur için önemli	3
	Adalet değerinin önemi ile ilgili düşünceler	Kimsenin haksızlığa uğramaması için önemli	25
		Adalet değeri	21
		Toplumun düzeni ve huzuru için önemli	16
		Mutlu olmak için önemli	11
		İnsanların eşit olması için önemli	8
		Herkesin hakkını kullanması için önemli	6
		İnsanların birbirine güvenmesi için önemli	5
		Toplumun gelişmesi için önemli	3
		İnsanların birbirini sevmesi için önemli	2
		Dürüst insan olmak ve doğru karar vermek için önemli	2
		Topluma karşı adaletli birey olmak için önemli	1

Tablo 14 incelendiğinde öğrencilerin hoşgörü ve adalet değerine ilişkin görüşme soruları ve günlüklerinden alınan verilerle oluşturulan ana temalar şu şekildedir: Hoşgörü ve adalet değeri ile ilgili öğrenilenler, hoşgörü değerinin önemi ile ilgili düşünceler ve adalet değerinin önemi ile ilgili düşünceler olmak üzere 3 tanedir.

Hoşgörü ve adalet değeri ile ilgili öğrenilen bilgiler konusunda görüş belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... *Mevlana ve hoşgörü. (11-Zeynep)*”, “.... *Adalet değerini öğrendim. (14-Elif)*”, “.... *Mevlana ve hoşgörüü öğrendik. (4-Ali)*”.

Hoşgörü değerinin önemi ile ilgili düşünceler konusunda görüş belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... *Hoşgörünün olduğu toplumda insanlar birbirlerinin fikirlerine önem vermelidir. (12-Sare)*”, “.... *Birisi istemediğimiz bir şey yaptığında ona karşı anlayışımızı hoşgörüyle sağlarız. (16-Ela)*”, “.... *Hoşgörü olmasaydı insanlar birbirine sataşır. Birbirlerine saygı duymazlardı. Toplum içinde*

sürekli kavgalar olurdu. (20-Melike)”. “.... Hoşgörü olmazsa insanlar birbirlerine saygılı olmazlar. (23 Gezi Günlüğü Tarihi: 17.05.2023)”, “.... Bir insan hoşgörülü olmazsa başka bir insanın kalbi kırılır. (24 Gezi Günlüğü Tarihi: 17.05.2023)”, “.... Hoşgörü sayesinde toplumda farklı kültürler bir arada yaşayabilir. (26-Miray)”.

Adalet değerinin önemi ile ilgili düşünceler konusunda görüş belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir “.... Adaletli toplumda kimse haksızlığa uğramaz. Yaşam biçimi çok güzel olur. (2-Fikret)”, “.... Çünkü birine adaletsizlik yaparsak o kişinin hakkını yeriz. (4-Ali)”, “.... Adalet olan yerde haksızlık olmaz. (5-Emre)”, “.... Adalet olmasaydı hep haksızlık olurdu. Toplumda kimse birbirine güvenmezdi. Adalet olan toplumda insanlar haklarını kullanabilir. Bu yüzden birbirlerine güvenirler. (7-Yusuf)”, “.... Eğer adalet olmasaydı herkes herkesin hakkını yerd. (20-Melike)”, “.... Adalet herkesin hakkını yememektir. Herkese bu yüzden eşit davranılması gerekiyor. (29 Gezi Günlüğü Tarihi: 17.05.2023)”.

Tablo 15. İzmit Mevlevi Evİ, Kafkas Evi, Azerbaycan Evi, Balkan Evi Gezisi İle İlgili Öğrenci Görüşme Sorularına ve Gezi Günlüklerine Yönelik Bulgular

Tema	Alt tema	Kod	f
Hoşgörü ve Adalet Değeri kapsamında Mevlevi Evi, Balkan Evi, Kafkas Evi, Azerbaycan Evi Gezisi ile ilgili görüşler	Öğrenilen bilgiler ile ilgili düşünceler	Farklı kültürlerle bir arada yaşamanın önemini anlama	11
		Farklı kültürlerin danslarını öğrenme	6
		Mevlanayı öğrenme	2
		Herkese saygılı olmayı öğrenme	1
	Geziye ilişkin duygular	Sevme	41
		Eğlenme ve mutlu olma	18
		Heyecanlanma	3
		Şaşırma	1
	Gezide keşfedilenler ve en çok ilgi çeken şeyler	Heykeller ve maket evler	26
		Semazenler	23
		Dans etmek	15
		Balkan Evi, Mevlevi Evi, Azerbaycan Evi, Kafkas Evi	13
		Mevlana	12
		Eski elbiseler	9
		Farklı kültürler ve müzikleri	2
		Ebru sanatı	1
		Kütüphane	1
	Gezide yapılan etkinlikler	Dans etmek	23
		Kitap okumak	18

Tablo 15 incelendiğinde öğrencilerin İzmit Mevlevi Evi, Kafkas Evi, Azerbaycan Evi, Balkan Evi gezisi görüşme soruları ve günlüklerinden alınan verilerle oluşturulan ana temalar şu şekildedir: Öğrenilen bilgiler ilgili düşünceler, geziye ilişkin duygular, gezideki keşfedilenler ve en çok ilgi çeken şeyler ve gezide yapılan etkinlikler olmak üzere 4 tanedir.

Gezi sırasında öğrenilen bilgiler ile ilgili görüş belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Başka yörelerin kültürlerini öğreniyoruz. (15 Gezi Günlüğü Tarihi: 17.05.2023)”, “.... Farklı kültür ve kıyafetlerin giyildiğini öğrendim. (18-Sare)”, “.... Sonra farklı kültürlerle yaşadığımı öğrendim. (24 Gezi Günlüğü Tarihi: 17.05.2023)”. Araştırmacı günlüğünden yapılan şu doğrudan alıntılar bu görüşü destekler niteliktedir: “.... Bu alanları gezip bitirdikten sonra öğrenciler ülkemizde farklı kültürlerle hoşgörülü yaklaşıldığını ve bu sayede farklı kültürlerin bir arada yaşadığını öğrendiler.” “.... Bu gezide öğrenciler ülkemizde farklı kültürlerin bir arada yaşadığını ve bu kültürlerin kendilerine özel dilleri, danslar, yemekler, kıyafetleri vb. olduğunu öğrendiler.”, “.... Ayrıca bu gezide çok bilgi öğrendiklerini belirttiler.” (Gezi Günlüğü Tarihi: 17.05.2023).

Geziye yönelik duygularını belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Orayı çok sevdim. (2-Fikret)”, “.... Geziyi çok sevdim. (3-İlayda)”, “.... Geziyi çok sevdim. (6 Gezi Günlüğü Tarihi: 17.05.2023)”, “.... Çok beğendim harikaydı. (18-Sare)”, “.... Gezdiğim yerler çok güzeldi. Oraları çok sevdim. (26)”. Araştırmacının günlüğündeki şu doğrudan alıntı da öğrencilerin geziyi sevdiklerine örnek olmaktadır: “...Orada küçük küçük evler olması ve yeşilliklerin içinde olması öğrencilerin çok hoşuna gitti, çok beğendiler.” (Gezi Günlüğü Tarihi: 17.05.2023).

Gezideki keşfedilenler ve en çok ilgi çeken şeyler ile ilgili makineler konusunda görüş bildiren bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Dönen adamlar etkiledi. (3-İlayda)”, “.... Semazenler etkiledi. (12-Sare)”, “.... Semazenler. (15-Emir)”, “Semazenler bize gösteri yaptı. Onları izlemek çok güzeldi. (18 Gezi Günlüğü Tarihi: 17.05.2023)”, “.... Mevlevi Evi’nde semazen gördük. (20 Gezi Günlüğü Tarihi: 17.05.2023)”, “.... Mevlevi Evi’nde semazenleri izledik. Onları çok beğendim. (26 Gezi Günlüğü Tarihi: 17.05.2023)”. Araştırmacı günlüğünden yapılan şu doğrudan alıntılara bu görüşleri destekler niteliktedir: “.... Sonra yapay semazenlerin olduğu odaya geçtik. Burada ney sesi eşliğinde onları izledik. Onları izlemek çok güzeldi ve öğrenciler keyif

aldı. İlk başta çok gerçekçi ve büyük olmasında korktular ancak daha sonra ordaki gösteriyi uzun uzun izlemek istediler.” (Gezi Günlüğü Tarihi: 17.05.2023).

Gezide yapılan etkinlikler ile ilgili görüş belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “....Ve son eve girdik. O evde kütüphane vardı ve kitap okuduk. (4 Gezi Günlüğü Tarihi: 17.05.2023)”, “.... Sonra halay falan çektik. Çok iyi çalışmıştık. Çok beğendiler biz de onlarınkini beğenmiştik. (8 Gezi Günlüğü Tarihi: 17.05.2023)”, “.... Orda hazırladığımız oyunları oynadık. Kafkas, Azerbaycan ve damat halayı oynadık. Sonra halay çektik ve okual gittik. (11 Gezi Günlüğü Tarihi: 17.05.2023)”, “.... Azerbaycan Evi’ne girdik. Orda kitapları gördük. Okumak için hemen kitapların olduğu yere gittim. Çünkü kitap okumayı çok seviyorum. Kitap okumak çok yararlıdır. (13 Gezi Günlüğü Tarihi: 17.05.2023)”, “.... Sonra bahçede grubumuzla oynadık. Oynadıklarımız danslar ise Azeri, Balkan, Kafkas dansı oynadık. (25 Gezi Günlüğü Tarihi: 17.05.2023)”. Araştırmacı günlüğünden yapılan şu doğrudan alıntılama bu görüşleri destekler niteliktedir: “.... Bu danslar için daha öncesinde sınıf 3 gruba ayrılmıştı. Ve Azeri, Balkan ve Kafkas danslarına çalışmışlardı. İlk olarak Kafkas dansı grubu gösterilerini yaptılar. Daha sonra Azeri dans grubu gösterilerini yaptılar. En sonda da Balkan dans grubu gösterisini yaptı.” (Gezi Günlüğü Tarihi: 17.05.2023).

5. YARDIMSEVERLİK VE EMPATİ DEĞERİ VE GİDİLEN OKUL DIŞI ORTAM İLE İLGİLİ ÖĞRENCİ GÖRÜŞME SORULARI VE GÜNLÜKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmada yardımseverlik ve empati değeri ile ilgili öğrenci görüşme soruları ve gezi günlükleri incelenerek oluşturulan temalar tablolar halinde alıntılarla birlikte ele alınmıştır. Yardımseverlik ve empati değerleri ile ilgili öğrenci görüşme sorularına ve gezi günlüklerine yönelik bulgular Tablo 16’ da yer almaktadır.

Tablo 16. Yardımseverlik ve Empati Değeri İle İlgili Öğrenci Görüşme Sorularına ve Gezi Günlüklerine Yönelik Bulgular

Tema	Alt tema	Kod	f
Yardımseverlik ve empati değeri ile ilgili görüşler	Yardımseverlik ve empati değeri ile ilgili öğrenilenler	Yardımseverlik	11
		Empati	6

Tablo 16 (Devam). Yardımseverlik ve Empati Değeri İle İlgili Öğrenci Görüşme Sorularına ve Gezi Günlüklerine Yönelik Bulgular

Tema	Alt tema	Kod	f
	Yardımseverlik değerinin önemi ile ilgili düşünceler	Yardımseverlik değeri ve yardımseverliğin önemini öğrenme	29
		Mutlu olmak için önemli	25
		İnsanların birbirine yardım etmesi ve destek olması için önemli	19
		İşlerimizi kolay yapmak için önemli	10
		Toplumda barış için önemli	5
		Empati kurmak için önemli	4
		Dışarıdaki canlıları korumak için önemli	1
	Empatinin önemi ile ilgili düşünceler	Karşımızdakinin hislerini anlamak için önemli	24
		Mutlu olmak için önemli	2
		Başkalarına zarar vermemek için önemli	2

Tablo 16 incelendiğinde öğrencilerin yardımseverlik ve empati değerine ilişkin görüşme soruları ve günlüklerinden alınan verilerle oluşturulan ana temalar şu şekildedir: Yardımseverlik ve empati değeri ile ilgili öğrenilenler, yardımseverlik değerinin önemi ile ilgili düşünceler ve empati değerinin önemi ile ilgili düşünceler olmak üzere 3 tanedir.

Yardımseverlik ve empati değeri ile ilgili öğrenilen bilgiler konusunda görüş belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Yardımseverlik öğrendik. (9-Feyza)”, “....Empati ne demekmiş onu öğrendim. (20-Melike)”.

Yardımseverlik değerinin önemi ile ilgili düşünceler konusunda görüş belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir “....Yardımseverlik değeri çok önemlidir. Çünkü yardımseverlik değeri sayesinde herkes birbirine yapamadıkları işlerde yardım eder. O zaman işini yapan herkes mutlu olur. (1-Kevser)”, “.... Yardımseverlik çok önemlidir. Çünkü yaşlılara çocuklara yardım edersek mutlu oluruz. (2-Fikret)”, “.... Toplum için çok önemlidir. Çünkü yardıma ihtiyacı olan insanların ihtiyaçlarını gidermek hem onları hem de bizi mutlu edecektir. (5 Gezi Günlüğü Tarihi: 24.05.2023)”, “.... Yardımseverlik yaparsak insanlar çok mutlu olur. (10 Gezi Günlüğü Tarihi: 24.05.2023)”, “.... Hiçkimse birbirine yardımcı olmazsa herkesin bir şeylere ihtiyacı olur ve toplumda herkes mutsuz olur. (12-Sare)”, “.... İnsanlara yardım edersek o mutlu olur biz de mutlu oluruz. (15-Emir)”.

Empati değerinin önemi ile ilgili düşünceler konusunda görüş belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir “.... Çünkü mesela bir kedi gördüm

titriyordu. Kendimi onun yerine koyarsam ne hissettiğini anlayabilirim. İnsanlar da empati yaparsa birbirlerini anlayabilirler. (9-Feyza)”, Empati yaparlarsa insanlar birbirlerini anlarlar. (20 Gezi Günlüğü Tarihi: 24.05.2023)”, “.... Empati yaparsak karşıdaki kişiyi anlarız. (21-Burak)”, “.... Karşımızdaki kişinin duygusunu anlamak için.... (25-Ayşe)”.

Tablo 17. Gebze Türk Kızılay’ı Toplum Merkezi Gezisi İle İlgili Öğrenci Görüşme Sorularına ve Gezi Günlüklerine Yönelik Bulgular

Tema	Alt tema	Kod	f
Kızılay Gezisi ilgili görüşler	Öğrenilen bilgiler ile ilgili düşünceler	• Kızılay’ın yardımları	25
		• Kızılay’ın ilk ismi	20
		• Kızılay’ın kurulma nedeni ve tarihi	22
		• İlk yardım	11
		• Kızılay hakkında bilgiler öğrenme	7
		• Kan bağıışı ile ilgili bilgi	6
		• Kan vermenin önemi	1
	Geziye ilişkin duygular	➤ Sevme	19
		➤ Eğlenme ve mutlu olma	8
		➤ Duygulanma	1
		➤ Şaşıрма	1
	Gezide keşifedilenler ve en çok ilgi çeken şeyler	➤ Afiş yapmak	30
		➤ Eğitim sınıfı ve içindeki eşyalar	11
		➤ Kızılay ile ilgili bilgiler öğrenmek	5
		➤ Oyun oynamak	4
		➤ Toplum Merkezi’nde öğrencilerin ödevlerini yapabilmesi	1
		➤ İlk yardım yapmayı öğrenmek	1
	Gezide yapılan etkinlikler	➤ Afiş yapmak	25
		➤ Oyun oynamak	4

Tablo 17 incelendiğinde öğrencilerin Türk Kızılay’ı Toplum Merkezi gezisi görüşme soruları ve günlüklerinden alınan verilerle oluşturulan ana temalar şu şekildedir: Öğrenilen bilgiler ile ilgili düşünceler, geziye ilişkin duygular, yardımseverlik değerinin önemi ile ilgili düşünceler, empatinin önemi ile ilgili düşünceler, gezide keşifedilenler ve en çok ilgi çeken şeyler ve gezide yapılan etkinlikler olmak üzere 4 tanedir.

Öğrenilen bilgiler ve değerler ile ilgili görüş belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Kızılay’ın eskiden adı Hilal’i Ahmer’miş. (8-Barış)”, “.... Önceden onun ismi Hilal’i Ahmer, sonra onun ismini Kızılay koydular. (9 Gezi Günlüğü

Tarihi: 24.05.2023)”, “.... Kızılay gıda yardımı, kıyafet yardımı ve kan yardımı yapıyor. (13 Gezi Günlüğü Tarihi: 24.05.2023)”, “.... Eskiden adı Hilal'i Ahmer'miş sonra Kızılay olmuş. (14 Gezi Günlüğü Tarihi: 24.05.2023)”, “.... Gıda yardımı, Eğitim yardımı, barınma yardımı, kan yardımı Kızılay bu yardımları yapıyormuş. (19 Gezi Günlüğü Tarihi: 24.05.2023)”, “.... Kızılay 11 Haziran 1868'de kurulmuştur ve savaş olduğu için kurulmuştur. (23 Gezi Günlüğü Tarihi: 24.05.2023)”, “.... Kızılay'ın yardım yaptığını öğrendik. Kızılay'ın yardımı; gıda, kan, çadır, ilkyardım, kıyafet, eğitim yardımını veriyorlarmış. (25 Gezi Günlüğü Tarihi: 24.05.2023)”. Araştırmacı günlüğünden yapılan şu doğrudan alıntılama bu görüşleri destekler niteliktedir: “.... Kızılay Toplum Merkezi'ne vardığımızda, bizi sıcak bir şekilde karşılayan görevli, öğrencilere Kızılay hakkında kapsamlı bir bilgi sunarak başladı. Kızılay'ın tarihçesi, kuruluş amacı ve yaptığı sosyal yardım çalışmaları hakkında detaylı bilgiler vererek, kuruluşun toplum için ne kadar önemli bir rol oynadığını vurguladı.” (Gezi Günlüğü Tarihi: 24.05.2023).

Geziye yönelik duygularını belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Çok güzel olması. (7-Yusuf)”, “.... Çok güzeldi. Öğretmenimiz iyi ki bizi böyle bir yere götürdü. (14-Eif)”, “.... Orası çok güzeldi. (18-Duru)”, “.... Çok güzeldi ve çok eğlendik. (26-Miray)”.

Gezide keşfedilenler ve en çok ilgi çeken şeyler ile ilgili afiş yapmak konusunda görüş bildiren bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Afiş hazırlamak. (12-Sare)”, “.... Orda afiş yapmamız oldu. (13-Ela)”, “.... Afiş yaptığım için orda çok mutlu oldum. (14-Elif)”.

Gezide yapılan etkinlikler ile ilgili görüş belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Afişimizi yaptık... Sonra en güzel yapan öbür sınıflara anlatmaya gidecekti. (1 Gezi Günlüğü Tarihi: 24.05.2023)”, “.... Orada oyun oynadık, afişlerimizi yaptık. Afişimizi çok güzel yaptık. Öbür gruplar da çok güzel yapmıştı. (5 Gezi Günlüğü Tarihi: 24.05.2023)”, “.... Afiş hazırladık. (11 Gezi Günlüğü Tarihi: 24.05.2023)”. Araştırmacı günlüğünden yapılan şu doğrudan alıntılama bu görüşleri destekler niteliktedir: “....Bu etkinlik sayesinde, öğrencilerin kan bağışının önemi hakkında edindikleri bilgileri başkalarına da aktarmaları ve empati duygularını geliştirmeleri ve başkalarının ihtiyaçlarını anlamaları sağlandı. Kendi afişlerini tasarlayarak, toplumda farkındalık yaratma ve yardımseverliği teşvik etme onları çok heyecanlandırmıştı.” (Gezi Günlüğü Tarihi: 24.05.2023).

6. SEVGİ VE MERHAMET DEĞERİ VE GİDİLEN OKUL DIŞI ORTAM İLE İLGİLİ ÖĞRENCİ GÖRÜŞME SORULARI VE GÜNLÜKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmada sevgi ve merhamet değeri ile ilgili öğrenci görüşme soruları ve gezi günlükleri incelenerek oluşturulan temalar tablolar halinde alıntılarla birlikte ele alınmıştır. Sevgi ve merhamet değeri ile ilgili öğrenci görüşme sorularına ve gezi günlüklerine yönelik bulgular Tablo 18’ de yer almaktadır.

Tablo 18. Sevgi ve Merhamet Değeri İle İlgili Öğrenci Görüşme Sorularına ve Gezi Günlüklerine Yönelik Bulgular

Tema	Alt tema	Kod	f
Sevgi ve merhamet değeri ile ilgili görüşler	Sevgi ve merhamet değeri ile ilgili öğrenilenler	Sevgi değerini öğrenme	21
		Merhamet	21
	Sevgi değerinin önemi ile ilgili düşünceler	Toplumda birlik, beraberlik ve barış için önemli	16
		Mutlu bir toplum için önemli	15
		Her canlılığın sevgiye ihtiyacı olduğu için önemli	9
		Herkesin birbirini ve tüm canlıları sevmesi için önemli	7
		Saygı için önemli	4
		Hayvanların aç ve yalnız kalmaması için önemli	2
		Sevgi değeri	2
		Sevginin önemi	2
	Merhamet değerinin önemi ile ilgili düşünceler	İnsanları, hayvanları ve tüm canlıları sevmek için önemli	12
		Toplumda huzur ve barış için önemli	11
		İnsanlara ve hayvanlara yardım etmek ve merhamet göstermek için önemli	10
		Hayvanları korumak ve toplumda hayvanların da olması için önemli	8
		İnsanların ve hayvanların zor durumda ve aç kalmaması için önemli	8
		Mutlu olmak için önemli	7
		Zor durumdayken insanların birbirlerine yardım etmesi için önemli	6
		İnsanların birbirlerine merhamet göstermesi için önemli	4
		Adaletli ve insancıl olmak için önemli	1

Tablo 18 incelendiğinde öğrencilerin sevgi ve merhamet değerine ilişkin görüşme soruları ve günlüklerinden alınan verilerle oluşturulan ana temalar şu şekildedir: Sevgi ve

merhamet değeri ile ilgili öğrenilenler, sevgi değerinin önemi ile ilgili düşünceler ve merhamet değerinin önemi ile ilgili düşünceler olmak üzere 3 tanedir.

Sevgi ve merhamet değeri ile ilgili öğrenilen bilgiler konusunda görüş belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Sevgi ve merhamet öğrendik. (4 Gezi Günlüğü Tarihi: 07.06.2023)”, “.... Sevgi ve merhamet, hayvanların nasıl ameliyat olduğunu öğrendik. (5 Gezi Günlüğü Tarihi: 07.06.2023)”, “.... Sevgi ve merhamet öğrendik. (9 Gezi Günlüğü Tarihi: 07.06.2023)”, “.... Hayvanların nasıl ameliyat edildiğini, ne zamana kadar kaldığını, merhamet ve sevgiyi öğrendik. (13 Gezi Günlüğü Tarihi: 07.06.2023)”, “.... Hayvanların da sevgiye ihtiyacı olduğunu, sevgi ve merhameti öğrendim. (16 Gezi Günlüğü Tarihi: 07.06.2023)”, Hayvanlara merhametli davranmayı öğrendim. Güzel bir geziydi. (17-Merve)”.

Sevgi değerinin önemi ile ilgili düşünceler konusunda görüş belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Bir toplumda sevgi olursa insanlar mutlu olurlar. (7-Yusuf)”, Sevgi olan toplumda herkes iyi anlaşır. Birbirleriyle kavga etmez. Toplum mutlu olur. (11-Zeynep)”, Sevgi olmazsa o toplum mutsuz ve huzursuz olur. (26 Gezi Günlüğü Tarihi: 07.06.2023)”.

Merhamet değerinin önemi ile ilgili düşünceler konusunda görüş belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Merhamet olmasaydı herkes hayvanlara, insanlara yardım etemez, yemek vermez, su vermez. (6-Sude)”, “.... Merhamet mesela bir insan veya hayvanın zayıflığı, acı çekmesi, kendilerini koruyamayışları, zor durumda olduklarını görünce onlara yardım etmek. Bu yüzden önemlidir. (12-Sare)”, “.... İnsanlara ve hayvanlara yardım etmek için merhamet olmalıdır. (25-Ayşe)”, “.... Hayvanların aç kalmaması için insanların merhametli olması lazım. (30 Gezi Günlüğü Tarihi: 07.06.2023)”.

Tablo 19. Gebze Geçici Hayvan Bakımevi Gezisi İle İlgili Öğrenci Görüşme Soruların ve GeziGünlüklerine Yönelik Bulgular

Tema	Alt tema	Kod	f
Sevgi ve Merhamet Değeri kapsamında Bakımevi Gezisi ile ilgili görüşler	Öğrenilen bilgiler ile ilgili düşünceler	• Hayvanların ameliyat edilmesi	6
		• Hayvanlara karşı davranış ve empati	4
		• Hayvanlara bulaşan hastalıklar ve aşı yapılması	3
		• Hayvanlara çip takılması ve kimliklerinin olması	3
		• Köpeklerin kulaklarına küpe takılması	2
	Geziye ilişkin duygular	➤ Sevme	26
		➤ Eğlenme ve mutlu olma	9
		➤ Üzülme	1
	Bakımevine yapılan gezide keşifedilenler ve en çok ilgi çeken şeyler	➤ Maylo (küçük yavru köpek)	46
		➤ Ameliyat yapılması ve ameliyat edilmiş kedi	25
		➤ Köpekler	24
		➤ Ameliyathane	18
		➤ Oyun oynamak	11
		➤ Köpeklere çip takılması	11
		➤ İlaçlar	2
		➤ Kumbara yapmak	2
	Gezide yapılan etkinlikler	➤ Oyun oynamak	23
		➤ Hayvanları beslemek	8

Tablo 12 incelendiğinde öğrencilerin Gebze Geçici Hayvan Bakımevi gezisi görüşme soruları ve günlüklerinden alınan verilerle oluşturulan ana temalar şu şekildedir: Öğrenilen bilgiler ve değerler ile ilgili düşünceler, geziye ilişkin duygular, saygı değerinin önemi ile ilgili düşünceler, merhamet değerinin önemi ile ilgili düşünceler, bakımevine yapılan gezide keşifedilenler ve en çok ilgi çeken şeyler ve gezide yapılan etkinlikler hakkındaki düşünceler olmak üzere 6 tanedir.

Öğrenilen bilgiler ve değerler ile ilgili görüş belirten bir öğrencinin doğrudan alıntısı şu şekildedir: “.... Hayvanın nasıl ameliyat edildiğini öğrendik. (7 Gezi Günlüğü Tarihi: 07.06.2023)”.

Geziye yönelik duygularını belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: : “.... Çok güzel bir geziydi. Köpekleri çok sevdim. (3-İlayda)”, “.... Orayı çok sevdim. (5-Emre)”, “....Geziyi çok sevdim. Orada kumbara dağıtmaları çok hoşuma gitti. (16-Eymen)”, “.... Ve ben geziyi çok sevdim. (18 Gezi Günlüğü Tarihi: 07.06.2023)”, “.... Biz sınıfça Hayvan Bakımevi’ne gittik. Orası çok güzeldi. (26 Gezi Günlüğü Tarihi: 07.06.2023)”. Araştırmacı günlüğünden yapılan şu doğrudan alıntılama bu görüşleri

destekler niteliktedir: “.... Öğrenciler bakımevini ve köpekleri çok sevdiler.” (Gezi Günlüğü Tarihi: 07.06.2023).

Çalışmaya katılan öğrencilerden çoğu gezideki keşfedilenler ve en çok ilgi çeken şeyler temasında yer alan Maylo (küçük yavru köpek) ile ilgili görüş belirtmiştir. Gezideki keşfedilenler ve en çok ilgi çeken şeyler ile ilgili Maylo (küçük yavru köpek) konusunda görüş bildiren bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Sonra dışarda Maylo’yu gördük. Maylo orda dolaşan küçük köpekti. Maylo’yu çok sevdim. (3 Gezi Günlüğü Tarihi: 07.06.2023)”, “.... Maylo ve köpekler. (5-Emre)”, “.... Sonra Maylo geldi onu çok sevdik. (11 Gezi Günlüğü Tarihi: 07.06.2023)”, “.... Ameliyat olan kedi oldu. (12-Sare)”, “Yeni ameliyattan çıkmış bir kedi vardı o etkiledi. (16-Eymen)”, “.... Maylo çok tatlıydı ve sevmeyi çok seven bir hayvandı. (26-Miray)”, “.... Sımsiyah bir köpek vardı. Onun adı Maylo’ydu. Maylo çok güzel bir yavruydı. (27 Gezi Günlüğü Tarihi: 07.06.2023)”.

Gezide yapılan etkinlikler ile ilgili görüş belirten bazı öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Biz köpeklere 1 çuval mama götürdük. (5 Gezi Günlüğü Tarihi: 07.06.2023)”, “..... Biz harçlıklarımızdan para biriktirdik, 15 kiloluk mama aldık. (6 Gezi Günlüğü Tarihi: 07.06.2023)”, “.... Hayvan sesiyle oynadığımız oyun çok güzeldi (15-Emir)”, “.... Ve bir oyun oynadık. Oyunun ismi Benim Bir Atım Var. (20 Gezi Günlüğü Tarihi: 07.06.2023)”, “.... Sonra hayvan sesi çıkartma oyunu oynadık. (24 Gezi Günlüğü Tarihi: 07.06.2023)”, “.... Sonra oyun oynadık. Hayvanların taklidini yaptık. Çok eğlendik. (30 Gezi Günlüğü Tarihi: 07.06.2023)”. Araştırmacı günlüğünden yapılan şu doğrudan alıntılar da bu görüşleri destekler niteliktedir: “....Gezi sonunda öğrencilerle bir oyun oynadık. Oyunun ismi “Benim Bir Atım Var” dı. Oyunda yanan öğrenciler hayvan taklidi yapıyorlardı, diğer öğrencilerde hangi hayvanın taklitinin yapıldığını bulmaya çalışıyorlardı. Bu oyunda öğrenciler çok eğlendiler.”, “....Bu geziye gitmeden önce öğrenciler harçlıklarını biriktirmişti. Ve harçlıklarıyla köpeklere mama aldık. Kendilerinin hayvanlara faydalarının dokunması öğrencileri ayrıca mutlu etti.” (Gezi Günlüğü Tarihi: 07.06.2023).

7. ÖĞRENCİLERİN BU TÜR OKUL GEZİLERİ HAKKINDAKİ GENEL DÜŞÜNCELERİ

Araştırmada öğrencilerin “bu tür okul gezileri hakkındaki düşünceleri” görüşme sorusu incelenerek oluşturulan temalar tablolar halinde alıntılarla birlikte ele alınmıştır. Bu temalar Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 20. Bu Tür Okul Gezileri Hakkındaki Düşünceler İle İlgili Öğrenci Görüşme Sorularına Yönelik Bulgular

Bu tür okul gezileri hakkındaki düşünceler	Öğrenme açısından	Gezilerde yeni bilgiler öğrenmek	68
		Gezilerde farklı ve tarihi yerler görmek	22
		Gezilerin eğitici ve öğretici olduğunu düşünmek	5
		Gezileri faydalı bulmak	2
		Gezilerin farklı sosyal aktivite olduğunu düşünmek	2
		Gezilerde yeni insanlar tanımak	1
		Geziler sayesinde Hayat Bilgisi Dersinde zorlanmamak	1
		Gezilerin çevremizi daha iyi tanıma fırsatı sağlamaları	1
	Duygular açısından	Sevme	64
		Eğlenme	48
		Mutlu olma	19
		Keyif alma	2

Tablo 20 incelendiğinde öğrencilerin bu tür okul gezileri hakkındaki genel düşünceleri görüşme sorularından alınan verilerle oluşturulan ana temalar şu şekildedir: Gezilerde yeni bilgiler öğrenmek, gezileri sevme, gezilerde eğlenme, gezilerde farklı ve tarihi yerler görmek, mutlu olmak, gezileri faydalı bulmak, gezilerin eğitici ve öğretici olduğunu düşünmek, gezilerden keyif almak, gezilerde yeni insanlar tanımak, geziler sayesinde Hayat Bilgisi Dersinde zorlanmamak, gezilerin çevremizi daha iyi tanıma fırsatı sağlamaları olmak üzere 12 tanedir. Çalışmaya katılan öğrencilerden çoğu gezilerde yeni bilgiler öğrenmek ile ilgili görüş bildirmiştir. Gezilerde yeni bilgiler öğrenmek ile ilgili görüş belirten öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Yeni bilgiler öğreniyoruz. (2-Fikret)”, “.... Yeni bilgiler öğrendim. Bu yüzden çok seviyorum. (7-Yusuf)”, “Bu tür geziler yeni bilgiler ve değerlerimizi öğreten ve her zaman yapılması gereken güzel geziler. (12-Sare)”, “.... Çok güzel olması ve yeni bilgiler öğrenmek. (13-Ela)”, “.... Gezilerde yeni şeyler öğrendiğim için mutlu oluyorum. (15-Emir)”, “.... Bu

tür gezilerin bize birçok şey öğrettiğini düşünüyordum. Ve daha çok gezi yapılmasını istiyorum. (18-Duru)”, “.... Geziler yeni bilgiler öğrenmemizi sağlıyor. (19-Uraz)”.

Çalışmaya katılan öğrencilerden çoğu gezileri sevdikleri yönünde görüş bildirmiştir. Gezileri sevmeleri ile ilgili görüş belirten öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Çok güzel olması ve iyi geçmesi.. (11-Zeynep)”, “.... Çok güzel olması. (13Ela)”, “.... Çok güzeldi, iyi öğrendik. Öğretmenimiz bizi iyiki götürmüş. (14-Elif)”, “.... Gezileri çok severim. (21-Burak)”, “.... Gezileri çok seviyoruz. (30-Ege)”.

Çalışmaya katılan öğrencilerden çoğu gezilerde eğlenmek ile ilgili görüş bildirmiştir. Gezilerde eğlendiklerini belirten öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Çok eğitici olmasive eğlenceli olması. (4-Ali)”, “.... Çok güzel ve çok eğlenceli. (6-Sude)”, “.... Yeni bilgiler öğreniyoruz ve eğleniyoruz. (19-Güneş).”, “.... Mesela bizim için eğlenceli bir şey olduğunu düşünüyorum. (20Melike)”, “.... Biz keyif alıyoruz ve eğleniyoruz. (21-Burak)”, “.... Hem yeni şeyler öğreniyoruz hem eğlenceli. (24-Kemal)”, Hem öğretici hem eğlenceli. (25-Ayşe)”, “.... Çok eğlenceli olması. (27-Sevde)”.

Çalışmaya katılan öğrencilerden çoğu gezilerde farklı ve tarihi yerler görmek ile ilgili görüş bildirmiştir. Gezilerde farklı ve tarihi yerler görmek ile ilgili görüş belirten öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: “.... Çok güzel oluyor. Eğleniyorum ve öğreniyorum. Daha önce görmediğim yerlere gidiyorum. (3-İlayda)”, “.... Bu tür geziler sayesinde farklı yerle ve insanlar tanımak için yapılması önemli. (12-Sare)”, “... Yeni yerleri görmek hoşuma gidiyor. (15-Emir)”.

Çalışmaya katılan öğrencilerden çoğu gezilerin eğitici ve öğretici olduğu ile ilgili görüş bildirmiştir. Gezilerin eğitici ve öğretici olduğu ile ilgili görüş belirten öğrencilerin doğrudan alıntıları şu şekildedir: Çok eğitici olmasive eğlenceli olması. (4-Ali)”, Bu tür geziler yeni bilgiler ve değerlerimizi öğreten ve her zaman yapılması gereken güzel geziler. (12-Sare)”, “.... Eğlenceli ve öğretici. (20-Güneş)”, Hem öğretici hem eğlenceli. (25-Ayşe)”.

Öğrencilerin çoğu genel olarak gezilerde herhangi bir zorluk yaşamadıklarını belirtmişlerdir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Hayat Bilgisi dersinde okul dışı ortamlarda değerler eğitimi etkinliklerinin öğrencilerin değerleri kazanmalarına ve Hayat Bilgisi dersine yönelik tutumlarına etkisini incelemek için yapılan çalışmada uygulama süreci ilk hafta ve son hafta ön test ve son testlerin uygulanması, 6 hafta gezi etkinliklerinin uygulanması olarak 8 hafta sürmüştür. Bu bölümde ilk olarak araştırmanın nicel boyutundan yani Hayat Bilgisi Dersi Tutum Ölçeğinden elde edilen sonuçlar alanyazın da göz önüne alınarak değerlendirilmiştir. Ardından da nitel boyutundan elde edilen veriler genel olarak değerlendirilmiştir. Daha sonra nicel ve nitel boyutların sonuçları bir arada ele alınarak öneriler geliştirilmiştir. Okul dışı öğrenme ortamları ve değerler eğitimi ile ilgili alan yazındaki çeşitli araştırmalarla çalışmanın sonuçları desteklenmiştir.

Araştırmada deney grubu ve kontrol grubundaki öğrencilerin Hayat Bilgisi Dersi Tutum ölçeği ön-test puanları incelendiğinde sonuçlar ölçeğin genelinde, Hayat Bilgisi Dersine olumlu tutumlar ve Hayat Bilgisi Dersine olumsuz tutumlar boyutunda anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç öğrencilerin uygulama başında Hayat Bilgisi Dersine karşı tutumlarının benzer olduğunu göstermektedir. Deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin Hayat Bilgisi Dersi tutum ölçeği son-test puanları incelendiğinde sonuçların ölçeğin genelinde, Hayat Bilgisi Dersine olumlu tutumlar ve Hayat Bilgisi Dersine olumsuz tutumlar boyutunda deney grubu lehine anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç Hayat Bilgisi Dersinde okul dışı ortamlarda değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilerin Hayat Bilgisi Dersi tutumlarını olumlu yönde etkilediği göstermektedir. Çalışkan ve Yıldırım'a (2022) göre de eğitim faaliyetleri, okul dışı alanlarda gerçekleştirildiğinde, öğrencilerin motivasyonunu olumlu yönde etkilemektedir. Bu tür ortamlar, öğrencilerin eğitim sürecine daha fazla odaklanmalarını sağlamaktadır. Ayrıca, öğrencilerin sınıf içi eğitimden daha fazla ilgi gösterdikleri ve yeni bilgiler edinmeye daha istekli oldukları gözlemlenmiştir. Bu durum, okul dışı uygulamaların eğitim etkinliklerine önemli bir katkı sağlama amacını taşımaktadır. Okul dışı öğrenme ortamları, farklı öğrenme stillerine sahip öğrencilere fırsatlar sunarak, her bireyin kendi kapasitesine göre bilgiyi şekillendirmesine yardımcı olur ve bu ortamlar, öğrencilerin çeşitli gözlem ve keşifler yaparak ilgi ve yeteneklerini geliştirmelerinin yanı sıra, kişisel gelişimlerine de olumlu katkıda bulunur (Kubat, 2018). Luehmann (2009), çalışmasında geleneksel okul ortamı dışında düzenlenen bilim zenginleştirme programlarıyla eğitimin en iyi şekilde nasıl gerçekleştirilebileceğini

öğrencilerin katılmış oldukları bir programı kendi bakış açılarından analiz ederek anlamaya çalışmıştır. Çalışmanın sonucu özenle hazırlanmış işbirlikçi okul dışı bilim projelerinin, özellikle imkanları sınırlı okullardan gelen öğrencilerin bilimsel deneyimlerini artıracak ve onların okulda verilen fen bilgisi ile bağlantı kurmalarını sağlayacak potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Özdemir (2010), çalışmasında hazırladığı okul dışı gözlem ve yerinde inceleme etkinliklerinden oluşan çevre eğitimi programının etkililiğini değerlendirmiş ve elde ettiği bulgular sonucunda öğrencilerin çevre sorunlarına karşı farkındalıklarının artıp kaygı duymaya başladıkları ve çevreye karşı sorumlu davranış yönelimlerinin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Yıldırım, Çalışkan ve Demirhan (2021), çalışmalarında TÜBİTAK 4004 Doğa Eğitimi ve Bilim Okulları kapsamında desteklenen “Değerler, Gençler, Sorumluluk Sahibi Toplum ve Temiz Çevre” projesine katılan öğrenci velilerinin görüşlerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın sonucunda velilerin öğrencilerde bilinç oluşması, eğlenerek öğrenmeleri, alanında uzman kişilerden eğitim almaları, sosyalleşmeleri, yaparak yaşayarak öğrenme fırsatı sunulması ve kalıcı öğrenmeler sağlaması nedeniyle eğitim sürecini faydalı, güzel ve eğitici buldukları belirlenmiştir. Avan ,Gülgün, Yılmaz ve Doğanay (2019), çalışmalarında TÜBİTAK 4004 Doğa Eğitimi ve Bilim Okulları kapsamında gerçekleştirilen “Geleceğin Mühendisleri İş Başında! -2” porojisinin sonuçlarını ortaya koymuşlardır. Öğrencilerin proje için alındıkları kamp sonunda bilimsel süreç becerilerini kullanma düzeyleri, eleştirel düşünme becerileri, problem çözme becerileri ve astronomiye karşı ilgilerinin alamlı olarak değiştiği sonucuna ulaşılmıştır. Ertaş Kılıç ve Şen (2014), çalışmalarında okul dışı öğrenme etkinliklerine ve eleştirel düşünmeye dayalı fizik öğretiminin öğrenci tutumlarına etkisini incelemek için Enerji Parkı, Feza Gürsey Bilim Merkezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Müzesi’nde gerçekleştirdikleri etlinlikler sonucu okul dışı bilimsel aktivitelerle desteklenen kritik düşünmeye dayalı fizik eğitiminin, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmede ve derse karşı tutumlarını olumlu yönde etkilemede faydalı olabileceği sonucuna varmışlardır.

Araştırmada deney grubundaki öğrencilerin Hayat Bilgisi Dersi tutum ölçeği ön-test son-test puanları incelendiğinde sonuçların ölçeğin genelinde, hayat bilgisi dersine yönelik olumsuz tutumlar ön-test değerine göre hayat bilgisi dersine yönelik olumsuz tutumlar son-test değerinde anlamlı düşüş olması okul dışı öğrenme ortamlarının derse yönelik olumlu tutum oluşturmada katkı sağlayabildiğini göstermektedir. Karbeyaz ve

Kurt (2020), hayat bilgisi dersinde okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımına yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşlerini belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin okul dışı ortamlarda gerçekleştirdikleri etkinliklerle yaparak yaşayarak öğrendiği ve bu tür etkinliklerle kazanılan bilgilerin daha kalıcı olduğu ve sınıf içindeki öğretimin tamamlayıcısı olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır. Kubat (2018), çalışmasında fen bilgisi öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamları hakkındaki görüşlerini belirlemeye çalışmıştır. Çalışmanın sonucunda fen bilgisi öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarının kalıcı öğrenmeyi sağladığı ve kazanımların gerçekleştirilmesine olumlu yönde katkı sağladığını düşündükleri belirlenmiştir.

Araştırmada kontrol grubundaki öğrencilerin Hayat Bilgisi Dersi tutum ölçeği ön-test son-test puanları incelendiğinde sonuçların ölçeğin genelinde, hayat bilgisi dersine yönelik olumsuz tutumlar ön-test değerine göre hayat bilgisi dersine yönelik olumsuz tutumlar son-test değerinde artış olması Hayat Bilgisi dersinin geleneksel yöntemlerle işlenmesinin öğrencilerin Hayat Bilgisi dersine karşı tutumlarını olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir. Eğitim üzerine hangi bakış açısına sahip olunursa olunsun, günümüzde çocuklardan beklentilerin değiştiği neredeyse tüm eğitimciler tarafından kabul edilmektedir. Artık pasif, verilen bilgiyi sorgulamadan kabul eden ve geri bildirimde bulunmayan çocuklar yerine; aktif, sosyal olarak farkında, kendisi ve çevresiyle uyumlu, araştırmacı bireyler yetiştirilmesi hedeflenmektedir (Karadağ, Çalışkan ve Korkmaz, 2007). İlkokulun ilk aşamalarında somut işlemler döneminde bulunan çocuklar, olabildiğince gerçek nesnelere yakın tutulmalı, onları görmeli, dokunmalı, koklamalı ve duyuşal organlarından elde ettiği bilgiler aracılığıyla nesne hakkında kendi fikirlerini oluşturmalıdır (Tosun, 2015).

Araştırmada deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin Hayat Bilgisi Dersi tutum ölçeği ön-test son-test puanları incelendiğinde sonuçların ölçeğin genelinde, hayat bilgisi dersine yönelik olumlu tutumlar ön-test değerlerine göre hayat bilgisi dersine yönelik olumlu tutumlar son-test değerlerinde artış olduğu gözlemlenmiştir. Fakat deney grubundaki artış kontrol grubuna oranla daha fazladır. Bu durum okul dışı öğrenme ortamlarının derse yönelik olumlu tutum oluşturmada katkısı olarak değerlendirilebilir. Çebi (2018), farklı okul dışı öğrenme ortamlarının, öğrencilerin fen bilimleri dersine karşı ilgi ve tutumlarına etkisi üzerine yaptığı çalışmada öğrencilerin gerçekleştirilen gezilerden sonra derse karşı olumlu tutum geliştirmeye başladığı sonucuna ulaşmıştır. Uitto, Juuti, Lavonen ve Meisalo (2006), çalışmalarında Finlandiyalı ortaokul

öğrencilerinin okul dışı deneyimleri ile biyolojiye olan ilgileri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmanın sonunda öğrencilerin biyoloji ve çevre hakkında daha fazla bilgi edinme merakını teşvik etmek amacıyla, doğayla ilgili deneyimlerine ve açık hava ortamlarında yapılan informal öğrenmelere daha fazla odaklanmanın gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu bulgulardan yola çıkılarak Hayat Bilgisi dersinde okul dışı ortamlarda değerler üzerine yapılan uygulamalı eğitimde okul dışı öğrenme ortamlarının öğrencilerin değerleri daha iyi kazanmalarında ve Hayat Bilgisi dersine olan tutumlarının olumlu yönde artmasında etkili olduğu ortaya konulmuştur. Nitel verilerin analiz sonuçları da deney grubunda bulunan öğrencilerin Hayat Bilgisi dersinde okul dışı ortamlarda değerler eğitimi üzerine yapılan uygulamaların değerleri öğrenmelerinde ve Hayat Bilgisi dersine olan olumlu tutumların artmasında etkili olduğunu desteklemektedir. Öğrenci görüşme soruları ve günlüklerinden toplanan verilerde de öğrencilerin gezileri sevdikleri, değerleri öğrendikleri ve daha birçok bilgi öğrendikleri sonuçları ortaya çıkmıştır. Araştırmacı günlükünden elde edilen veriler de bu sonuçları destekler niteliktedir. Bu sonuçlardan hareketle nitel veri analizinde ortaya çıkan bulguların nicel verilerden elde edilen bulguları doğruladığı söylenebilir.

Öğrencilerin hayat bilgisi dersinde okul dışı ortamlarda değerler eğitimi hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla okul dışı ortamlarda yapılan etkinlikler sonrası yapılan görüşmeler, öğrenci günlükleri ve öğretmen günlükleri incelendiğinde öğrencilerin olumlu görüşler belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Yalgın (2023), okul dışı ortamlara yönelik gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarının okul öncesi öğrencilerinin üzerindeki etkilerini ve okul dışı öğrenme ortamlarının değer kazandırmadaki rolünü incelediği çalışmasında, okul dışı öğrenme ortamlarında gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilerin değer algılarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Tural (2023), müzelerin değer aktarımındaki rolü bağlamında öğretmen adaylarının görüşleri incelediği çalışmasında araştırmaya katılan öğretmen adaylarının değer aktarımında müzelerin rolüne bakış açılarının olumlu yönde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Komalasari, Saripudin ve Masyitoh (2014), araştırmalarında öğrencilerin karakterini oluşturmaya yönelik öğrenme ve ders dışı etkinliklerde Yaşayan Değerler Eğitimi Modelinin etkisini incelemişlerdir. Yaşayan değerlerin; disiplinlilik, işbirlikçilik, dayanışma, hoşgörü, özen, birlik, cesaret, sorumluluk, özveri, girişimcilik, yaratıcılık, bağımsızlık, dürüstlük, sosyal beceri ve yeterlilik gibi yaşayan değerlerin ders

dışı etkinlikler yolu ile inşa edilebileceği sonucuna ulaşmışlardır. Yıldırım (2019), çalışmasında Okul Dışı Etkinlik Temelli Değerler Eğitimi Programının etkin vatandaşlık değerine olan etkisini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda bu programın sevgi, saygı, sorumluluk, adil olma, yardımseverlik, ve doğruluk/dürüstlük değer alt boyutlarıyla birlikte etkin vatandaşlık değerleri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu ve akademik başarıyı arttırdığı tespit edilmiştir. Öner ve Çengelci Köse (2019), yapmış oldukları çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının müze ve tarihi mekanlarda öğrencilere değer ve beceri kazandırılmasına yönelik düşüncelerini incelemiş ve elde edilen bulgulardan öğretmen adaylarının müze gezisinde vatanseverlik, dayanışma, sorumluluk, saygı, yardımseverlik, özgürlük, bağımsızlık, çalışkanlık, bilimsellik, estetik, duyarlılık, hoşgörü, dürüstlük, sevgi, barış ve aile birliğine önem verme değerlerinin ön planda olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşmışlardır.

Okul dışı ortamlarda yapılan çalışmalara ilişkin sonuçlar incelendiğinde öğrencilerin hayat bilgisi dersinde değerler eğitimi etkinliklerine yönelik gezilerle ilgili görüşlerinde gezileri sevmeye, gezilerde eğlenmeye, mutlu olma ve yeni bilgiler öğrenme görüşleri sıklıkla verilmiştir. Sontay, Tutar ve Karamustafaoğlu (2016), yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin çoğunluğu okul dışı ortamlara yapılan gezilerin eğlenceli, bilgilerin kalıcı olduğunu, öğrenmeyi kolaylaştırdığını ve eğitici-öğretici bir gezi olduğu konusunda görüş bildirmişlerdir. Armağan (2015), okul dışı gezilere yönelik yapmış olduğu tez çalışmasında öğrencilerin etkinliklerden sonra, bir sonraki etkinliği heyecanla bekledikleri, süreçten zevk aldıkları sonuçlarına ve ortaya koydukları ürünler ile ilgili ifadelerine ulaşmıştır. Kulalıgil (2016)'nın yapmış olduğu tez çalışmasında da okul dışı öğrenme ortamlarında uygulanan öğretim uygulamalarından sonra deney grubundaki öğrencilerin motivasyonlarının kontrol grubundaki öğrencilerden daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öğrencilerin, bir sonraki etkinlik ve sınıf dışı öğrenme yerine dair bilgi sahibi olmamalarından dolayı, etkinlik gerçekleşene kadar merakla öğretmenlerine sorular sordukları gözlemlenmiştir.

Okul dışı ortamlarda yapılan çalışmalara ilişkin sonuçlar incelendiğinde öğrencilerin hayat bilgisi dersinde değerler eğitimi etkinliklerine yönelik gezilerle ilgili görüşlerinde en çok ilgi çeken, keyif aldıkları ve öğrencileri en çok etkileyen şeylere yönelik görüşlerinde gezi yapılan mekanla ilgili bölümlere yer verdikleri sonucuna ulaşmıştır.

Değerler eğitiminde okulların eksik kaldığı durumlarda insanlar, çocukları için farklı seçenekler arayarak farklı kurumlara başvurumaktadırlar (Öztabak, 2020). Okul dışı ortamlarda yapılan çalışmalara ilişkin sonuçlar incelendiğinde öğrencilerin hayat bilgisi dersinde değerler eğitimi etkinliklerine yönelik gezilerde öğrenilen yeni bilgilere yönelik görüşlerinde saygılı olma, vatansever olma, sabırlı olma, hoşgörülü olma, yardımsever olma, sevgi, merhamet değerlerine ve gidilen yerlerle ilgili bilgiler öğrenildiğine sıklıkla yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Değer eğitimi, öğrencilerin hayatlarında daha derin ve kalıcı bir etki yaratması için okulun yanı sıra aile ve çevre tarafından desteklenmelidir. Değer eğitimi, öğrencilere doğru ile yanlış, iyi ile kötüyü anlama fırsatı sunmaktadır. Bu anlayışın sonucunda ise olumlu aile, sınıf, okul ve toplum ortamları gelişmektedir (Öztabak, 2020).

Okul dışı ortamlarda yapılan çalışmalara ilişkin sonuçlar incelendiğinde öğrencilerin Hayat Bilgisi dersinde değerler eğitimi etkinliklerine yönelik yapılan gezilerde zorlandıkları durum olmadığı görüşünü sıklıkla belirtmişlerdir.

Okul dışı ortamlara yapılan gezilerle ilgili öğrencilerin gezileri sevdiklerini, gezilerde eğlendiklerini, gezileri faydalı bulduklarını ve gezilerde yeni bilgiler öğrendiklerini sıklıkla belirttikleri görülmüştür. Öğrenciler günlüklerinde de sıklıkla sıradaki geziler için sabırsızlandıklarını belirtmişlerdir. Çebi (2018), yaptığı çalışmada öğrencilerden gezi sonlarında aldığı öğrenci görüşleri sonucunda öğrencilerin gezilerde yapılan etkinliklerde pek çok yeni bilgi edindiği, etkinliklerden etkilendiği, faydalandığı ve tekrar gelmek istedikleri sonucuna ulaşmıştır. Karbeyaz ve Kurt (2020), yaptıkları çalışmada okul dışı öğrenme ortamlarında yapılan etkinliklerin, öğrencilere deneyimleyerek öğrenme şansı verdiği, bilgiyi kendi başlarına kurdukları bir yapı içinde ele aldıkları ve öğrendikleri konuların daha kalıcı olmasını sağladığı sonucuna ulaşılmışlardır.

Gidilen okul dışı ortamlarda üzerinde durulan değerler ile ilgili öğrencilerin saygı değerinin genel olarak ve toplum için önemi hakkında insanların birbirine davranışı açısından, insanlar arasındaki iletişim açısından, insanların arasında sevgi olması için, insanların mutlu olması için, toplumda barış ve huzur olması için önemli şeklindeki görüşlerini sıklıkla dile getirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Yalman, Aktepe ve Uzunöz (2018), yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde, öğrencilerin değer algılarında saygının önemli olduğu ve farklılıklara saygılı bir ortamda bulunma isteğinin belirgin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Saygı değerini kazandırmada Bizimköy Engelliler Üretim Merkezi Vakfı'nın seçilmesinin sebebi, öğrencilere saygı değeri ile birlikte aynı zamanda farklılıklara saygılı değerinin de kazandırılmasının amaçlanmasıdır. Öğrencilerin gezi ile ilgili düşünceler temasında çoğunlukla saygılı olmayı öğrenmeye dair görüşlerini bildirdikleri görölmektedir. Öğrenciler bu temada farklılıklara saygı duymayı ve engelli bireylerin yaşadıkları zorlukları ve onlara yardım edilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Kanatlı Öztürk (2018), çalışmasında engelli bireylere saygı boyutunda yapılan gözlem ve görüşmelere dayanarak uygulanan senaryolardan elde edilen bulgulara göre engelli bireylerin yaşadıkları sıkıntılar ve zorluklara yönelik farkındalık oluşturdıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin eylem öncesi ve sonrasında senaryolara verdikleri tepkiler karşılaştırıldığında, hem ifade tarzlarında hem de konuyla ilgili farkındalıklarında belirgin bir gelişme olduğu gözlemlenmiştir.

Öğrencilerin vatanseverlik değerinin genel olarak ve toplum için önemi hakkında vatan için çalışmak açısından, vatanın var olması açısından, insanlar arasında sevginin olması için, vatani korumak için, vatanın gelişmesi için, özgür olmak için önemli şeklindeki görüşlerini sıklıkla dile getirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Küpeli (2019), çalışmasında gezi gözlem yöntemiyle öğrencilere vatanseverlik bilincinin kazandırıldığı sonucuna ulaşmıştır. Vatanseverlik değerinin kazandırılması için Atatürk ve Redif müzesinin seçilmesinin nedenlerinden birisi, vatani için mücadele etmiş Milli Kahramanların tanınmasının vatanseverlik değerini anlamada ve bu değeri içselleştirmede katkı sağlayacağı düşüncesidir. Atatürk ve Redif Müzesi gezisi öncesi müzede yer alan Milli Kahramanlar Kara Fatma, Yahya Kaptan ve İpsiz Recep hakkında bilgiler verilmiş, vatalarına olan sevgileri ve bu nedenle vatanları için yaptıkları mücadeleler anlatılmıştır. Gezide de bu kahramanların olduğu bölümlerde tekrar bilgilendirme yapılmış ve yapılan drama etkinliğinde de bu kahramanların fotoğraflarından yararlanılmıştır. Karagözoğlu'nun (2018) çalışmasında vatanseverlik değerinin kazandırılabilmesi için Milli Mücadele'de yer almış kadın kahramanların yaşam öyküleri analiz edilmiştir. Vatanseverlik değerinin kazandırılmasında Milli Mücadele kahramanlarının hayatlarının incelenmesinin öğretimin etkili olması konusunda katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin sabır değerinin genel olarak ve toplum için önemi hakkında insanların birbirlerine davranışları açısından, hedeflere ulaşmak için, işlerimizin daha iyi olması için, insanların birbirlerine zarar vermemesi için, toplumda işlerin kolay yapılması

için, bilgili bir toplum için önemli şeklindeki görüşlerini sıklıkla dile getirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Barcın (2018) çalışmasında, sabır değerini öğrenmek ve sabır olmazsa ne olur temalarında benzer sonuçlara ulaşmıştır. Çalışmada sabır değerini kazandırmak için origami kumbara yapma etkinliği yapılmış ve öğrenciler bu etkinliği yaparken sabırlı olmaları gerektiği görüşünü belirtmişlerdir. Izgar (2020), yapmış olduğu çalışmada eğitsel oyunlar ile 2. sınıf düzeyinde dürüstlük, dostluk, sabır, eşitlik, dayanışma, adalet değerleri ile ilişkilendirilen toplam kelime sayılarının ve frekans değerlerinin arttığını gözlemlemiştir.

Öğrencilerin adalet ve hoşgörü değerlerinin genel olarak ve toplum için önemi hakkında insanların farklılıklarına saygılı olmak için, insanların birbirlerine karşı davranışları açısından, iyi bir insan olmak için, kültürel zenginlik için, mutlu bir toplum için, kimsenin haksızlığa uğramaması için, toplumun düzeni için, insanların eşit olması için, herkesin hakkını kullanması için önemli şeklindeki görüşlerini sıklıkla dile getirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

İzmit Mevlevi Evi, Kafkas Evi, Balkan Evi ve Azerbaycan Evi gezisinde, öğrencilerin ülkemizde farklı kültürlerle birlikte hoşgörü ile yaşadığımızın farkına varmalarını sağlamak amaçlanmıştır. Küpeli'nin (2019) yapmış olduğu çalışmanın sonuçlarına göre, gezi-gözlem etkinliklerinin öğrencilere ülke içindeki çeşitli kültürel yapıları tanıma fırsatı sunarak, bu farklılıklara değer vermeyi öğretme amacına hizmet ettiği görülmüştür.

Hoşgörü değerinin kazandırmak amaçlı yapılan gezide seçilen okul dışı öğrenme ortamlarından biri olan Mevlevi Evi'nde hoşgörülü olmasıyla tanınmış Mevlana hakkında bilgiler verilmiş semazen gösterisi izletilmiştir. Yazar Kaptan'ın (2015) yapmış olduğu çalışmada da hoşgörü ile ilgili tanınmış önemli insanların hayatlarının öğretilmesi sağlanmış ve sonuç olarak hoşgörü değerini kazandırmada etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hoşgörü değerini kazandırmak için yapılan bu gezide farklı kültürlerin müzikleri öğrencilere dinletilmiş ve dansları yapılmıştır. Sürek ve Tarman'ın (2023) çalışmasında da uygulamanın başlangıç aşamasında farklı ülkelerin müziklerini dinleterek dans figürlerinin yapılmasının etkili olduğu görülmektedir.

Araştırmada adalet değeri ile ilgili düşünceler temasında yer alan ifadelerden birisi de adalet değerinin kimsenin haksızlığa uğramaması için önemli olduğu yönündedir. İnel, Urhan ve Ünal'ın (2018), yapmış olduğu çalışmada da ikinci en çok metafora sahip

kategorinin “hak ve kural olarak adalet” kategorisi olduğu görülmektedir. Buradan hareketle öğrencilerin adalet değerini “hak” ve “kural” kavramlarıyla ilişkilendirmeleri bakımından benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Öğrencilerin yardımseverlik değeri ve empatinin genel olarak ve toplum için önemi hakkında karşımızdakinin hislerini anlamak için, mutlu olmak için, işlerimizi daha kolay yapmak için, insanların birbirini sevmesi için, toplumda barış için önemli şeklindeki görüşlerini sıklıkla dile getirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada öğrenciler toplumda barış olması, kavga olmaması, insanlar arasında iletişimin olması, insanların birbirini sevmesi için yardımseverlik değerinin olması gerektiğini, yardımseverliğin olmadığı yerlerde bunların tam tersinin olacağını belirtmişlerdir. Aktepe’nin (2010), yaptığı çalışmada da benzer şekilde yardımsever insanların olmadığı toplumda cimrilik, açlık, kötülük, kavga, nefret, felaket ve ölüm gibi kavramlar temelinde cevap verdikleri görülmüştür. Araştırmada öğrenciler tarafından insanların işlerini kolay bir şekilde yapabilmesi için yardımseverliğin olması gerektiği belirtilmiştir. Yine Aktepe’nin (2010), çalışmasında benzer şekilde öğrencilerin insanların her işlerini tek başına yapamayacakları ve işlerini tek başlarına yapmanın çok zor olduğu şekilde görüş belirttikleri görülmüştür. Yıldırım’ın (2019), yapmış olduğu çalışmada da benzer şekilde öğrencilerin yardımseverlik değerinin toplum için gerekli olduğunu vurguladıkları görülmüştür. Öğrencilerin toplumda yardımseverlik değeri olursa “iş bölümü ile işler kolaylaşır”, “insanlar işleri daha kolay bir şekilde” hallederler. Ama yardımseverlik değeri olmazsa “toplumsal huzur kaybolur”, “toplumsal kargaşaya yaşanır” ve “işler aksar” cevaplarını verdikleri görülmüştür. Faris (2012), hayvanat bahçesinde oyun oynayan çocukların hayvanlara karşı empati yeteneğinin gelişip gelişmediğini ve doğaya karşı saygılarının artıp artmadığını incelediği çalışmasında öğrencilerin çalışma sonunda hayvanlara karşı farklı şekillerde empati gösterdikleri sonucuna ulaşmıştır.

Öğrencilerin sevgi ve merhamet değerlerinin genel olarak ve toplum için önemi hakkında her canlının sevgiye ihtiyacı olduğu için, herkesin birbirini sevmesi için, kimsenin birbirini üzmemesi için, mutlu toplum için, toplumda barış için, toplumda birlik ve beraberlik için, insanlara ve hayvanlara yardım etmek için, insanların ve hayvanların aç kalmaması için, insanları ve hayvanları sevmek için önemli şeklindeki görüşlerini sıklıkla dile getirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Yıldırım’ın (2019), yapmış olduğu çalışmada da benzer şekilde öğrencilerin sevgi değerinin toplum için gerekli olduğunu vurguladıkları görülmüştür. Öğrencilerin toplumda sevgi değeri olmazsa “insanlar kötü

davranışlarda bulunur”, “diğer değerler olmaz”, “toplumsal huzursuzluk yaşanır”, “insanlar yalnızlaşır” ve “toplumsal kargaşa yaşanır” gibi cevaplar verdikleri görülmüştür. Genç (2018), okulda verilen merhamet eğitiminin saldırganlığı azalttığı sonucuna ulaşmıştır. Aktaş ve Bozdoğan’ın (2016), yapmış oldukları çalışmada deney grubu öğrencilerinin merhamet değeri ile ilgili benzer cevaplar verdikleri görülmektedir. Çalışmada Fen Bilimleri Dersinde “İnsan ve Çevre” ünitesi ile anlamlandırılarak yapılan etkinliklerin öğrencilerin merhamet değerini kazanmasında etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Burgess & Smith (2011), yapmış oldukları doğa kampları çalışmasında, doğa kamplarının doğaya yönelik algılara ve canlılara duyulan sevgiye ne derece katkı sağladığını belirlemek için yapılan öğrenci mülakatlarından elde edilen bulgulara göre kamp sırasında öğrencilerin doğaya ve canlılara karşı saygılı ve sevgi dolu oldukları, kamp sonrasında ise bu değer yargılarının geliştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrenci günlükleri incelendiğinde de öğrencilerin genel olarak gezileri sevdikleri, gezilerde mutlu oldukları, geziye gittiklerinde heyecanlandıkları, yeni yerler görmeyi sevdikleri, yeni bilgiler öğrenmeyi sevdikleri ve sıradaki geziler için heyecanlı ve istekli oldukları görülmektedir. Ayrıca öğrenciler günlüklerinde yapılan gezilerde gidilen yerlerle ilgili pek çok yeni bilgi öğrendiklerini belirtmişlerdir. Yıldırım (2019), yaptığı çalışmada öğrencilerin okul dışı etkinlik temelli değerler eğitimi çalışmasını güzel ve verimli olarak değerlendirdikleri sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca çalışma sonucunda öğrencilerin değer kavramlarını öğrendiklerini belirttikleri görülmüştür.

Okul dışı öğrenme ortamlarında gerçekleştirilen değer kazanım programının değerleri kazanmada etkili olmasının nedenleri arasında, öğrencilerin farklı yaşam deneyimleri edinmesi, yaparak yaşayarak öğrenmesi, etkinliklere aktif katılım sağlaması, soyut kavramları somutlaştırması, değerlerin sözel olarak telkin edilmesi yerine çeşitli etkinlik ve oyunlarla öğrenme sürecinin hem eğlenceli hale gelmesini hem de öğrenmelerin kalıcı hale gelmesini sağlaması sayılabilir.

Araştırma sonuçlarına göre hayat bilgisi dersinde okul dışı ortamlarda değerler eğitimine yönelik verilebilecek öneriler şunlardır:

➤ Deney grubu öğrencilerinin tutum puanlarındaki artışlar ve görüşleri dikkate alındığında okul dışı ortamlarda Hayat Bilgisi dersinde değerleri kazandırmaya yönelik yapılan etkinliklerin derse olan istekliliği arttırdığı görülmüştür. Bu bağlamda Hayat

Bilgisi dersinde okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılması öğrencilerin istek ve motivasyonunu arttırarak kazanımların daha iyi kazandırılmasını sağlayabilir.

➤ Okul dışı öğrenme ortamlarından yararlanmak için öncelikle ayrıntılı bir planlama yapılmalıdır. Gezi öncesi, gezi süreci ve gezi sonrası etkinlikleri de ayrı ayrı iyi bir şekilde planlanmalıdır.

➤ Okul dışı öğrenme ortamı seçilirken kazandırılmak istenen konuyla ilişkilendirilmesi sağlanmalıdır.

➤ Bu araştırma hayat bilgisi dersinde okul dışı öğrenme ortamlarında değerler eğitimi üzerine bir inceleme olarak yapılmıştır. Yapılacak olan başka çalışmalarda farklı sınıf düzeylerinde ve disiplinlerdeki okul dışı öğrenme ortamlarında değerler eğitimi vermenin etkisi incelenebilir.

➤ Yapılan çalışmada hayat bilgisi dersinde okul dışı öğrenme ortamlarında değerlerin eğitiminin incelenmesi üzerinedir. Yine hayat bilgisi dersinde okul dışı ortamlarda farklı kazanımlara ilişkin etkisini incelemeye yönelik çalışmalar yapılabilir.

➤ Farklı derslerde de okul dışı öğrenme ortamlarında değer kazandırmaya ilişkin çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Acun, İ., Yücel, C., Önder, A. ve Tarman, B. (2013). Değerler: Kim Ne Kadar Değer Veriyor?. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 191-206.
- Akkoyun, F. (1993). Saygı Kavramına Transaksyonel Analiz (TA) Açısından Bakış. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(4), 16-22.
- Akmyradova, M. (2022). *Türkiye’de Hayat Bilgisi Dersi İle İlgili Yapılmış Çalışmaların İçerik Analizi*. (Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Aksın, K. (2008). *Oryantiring Sporunda Kent İçi Organizasyonlar Üzerine Bir İnceleme*. (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aktaş, Z. ve Bozdoğan, A. E. (2016). Fen Bilimleri Dersi “İnsan ve Çevre” Ünitesiyle Bütünleştirilmiş Etkinliklerin Ortaokul Öğrencilerinin Merhamet Değerini Kazanmalarına Etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 14(32), 39-57.
- Aktepe, V. (2010). *İlköğretim 4.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde “Yardımseverlik” Değerinin Etkinlik Temelli Öğretimi ve Öğrencilerin Tutumlarına Etkisi*. (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aktepe, V. (2014). Etkinlik Temelli Değer Eğitiminin Öğrencilerin Yardımseverlik Tutumlarına Etkisi. *Researcher: Social Science Studies*, 2(3), 17-49.
- Aktepe, V., Keser, H. ve Şeref, Ş. E. (2020). Sınıf Öğretmenlerinin Perspektifinden Değerler ve Değerler Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(4), 897-918.
- Aktepe, V. & Gündüz, M (2022). *Kuramdan Uygulamaya Hayat Bilgisi Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi,
- Akyol, Ş. (2010). *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Sevgi Temasının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Alkan, V., Şimşek, S. ve Erbil, B. A. (2019). Karma Yöntem Deseni: Öyküleyici Alanyazın İncelemesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 559-582.
- Alkan, D. (2023). *Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Etkili Kullanılmasında Okul Yöneticilerinin Rolü*. (Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Altay, Z. (2024). *Okul Dışı Öğrenme Ortamlarında Yürütülen Evsel Atıklar ve Geri Dönüşüme Yönelik Etkinliklerin Öğrencilerin Çevre Tutumuna ve Görüşlerine Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Altunsoy, Y. ve Başcı Namlı, Z. (2021). Duygu ve Düşüncelere Saygı Değerinin Etkinlik Temelli Öğretiminin Saygı Eğilimine Etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19(12), 305-335.
- Aras Özdemir, L. (2019). *Fen Bilimleri Öğretmen Adaylarının Bilim ve Teknoloji Müzesi Gezisi Öncesi ve Sonrasında Okul Dışı Öğrenme Ortamları İle İlgili Görüşleri*. The Middle East Technical University, Graduate School of Natural and Applied Sciences of, Ankara.
- Arıcı, İ. ve Maden, K. (2018). İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programında Saygı Değeri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(1), 237-256.
- Arıkan, A. ve Aladağ, E. (2019). Oryantiring Dersinin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Harita Okuryazarlık Becerilerine Etkisi. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 40, 124-138.

- Armağan, B. (2015). *İlkokul Dördüncü Sınıf Fen Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları: Bir Eylem Araştırması*. (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Avan, Ç., Gülgün, C., Yılmaz, A. ve Doğanay, K. (2019). STEM Eğitiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları: Kastamonu Bilim Kampı. *Bilim, Teknoloji, Mühendislik, Matematik ve Sanat Eğitimi Dergisi*, 2(1), 39-51.
- Avşaroğlu, S. (2019). Merhamet Eğitimi Programının Üniversite Öğrencilerinin Merhametli Olma Düzeylerine Etkisi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(3), 2484-2500.
- Ay, Y., Anagül, Ş. S. ve Demir, Z. M. (2015). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Fen Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme Hakkındaki Görüşleri. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(15), 103-118.
- Aydın, M. Z. ve Akyol Gürler, Ş. (2020). *Okulda Değerler Eğitimi*. Ankara: Mobel Akademik Yayıncılık.
- Ayduğ, D. (2022). Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Nitel Bir Yöntem Olarak Gömülü Teorinin Kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 183-196.
- Aykaç, N. (2011). Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında Kullanılan Yöntem ve Tekniklerin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Sinop İli Örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 113-126.
- Aykanat, E. (2018). *Okul öncesi Öğretmenlerinin Sanat Eğitime Yönelik Tutumlarını Belirlemek Üzere Ölçek Geliştirme Çalışması*. (Yüksek Lisans Tezi), Başkent Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bakioğlu, B. ve Karamustafaoğlu, O. (2020). Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Öğrenme Sürecinde Kullanımına İlişkin Öğrenci Görüşleri. *İnformal Ortamlarda Araştırma Dergisi*, 5(1), 80-94.
- Barcın, F. (2018). *İlkokul 4. Sınıf Değerler Eğitiminde Yaratıcı Drama Yönteminin Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Bardakçı, M. N. ve Mart, M. (2023). Okul Dışı Öğrenme Ortamlarındaki Değerler Eğitiminin Okul Öncesi Eğitimde Uygulanması Açısından Değerlendirilmesi: Sistemik Literatür Taraması. *Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 52-71.
- Başkale, H. (2016). Nitel Araştırmalarda Geçerlik, Güvenirlik ve Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Başol, G. (2008). *Bilimsel Araştırma Süreci ve Yöntem*. İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Batmaz, O. (2021). *Sınıf Öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Dersindeki Pratik Bilgilerinin İncelenmesi*. (Doktora Tezi), Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- Bayırlı, H. (2020). Merhamet Değeri: Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri ve Etkinlik Örnekleri. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 9(2), 2147-1606.
- Baykuş, S. ve Ay, İ. (2020). İhsan Raif Hanım'ın "Feryad-ı Vicdan" Adlı Şiirinde Milli Bilincin Yansımaları. *Kesit Akademi Dergisi*, 6(22), 170-182.
- Bayrak, B. ve Akdemir, A. (2021). Sosyala Bilgiler Öğretmenlerinin Bakış Açısından Etik Değer Olarak Merhamet Kavramı. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 10(1), 370-383.
- Bektaş, M. (2007). Hayat Bilgisi Dersinde Ailelerin Çoklu Zekâ Kuramı Hakkında Bilgilendirilme Biçimlerinin Öğrencilerin Proje Başarıları ve Tutumlarına Etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 5(14), 9-28.
- Beyaztaş, M. K. (2022). *Kuantum Öğrenme Yaklaşımıyla Desteklenmiş Oryantiring Oyununun 11. Sınıf Coğrafya Dersi Doğal Sistemler Ünitesinin Öğretiminde*

- Kullanımı*. (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu, 2011. Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu 29. Toplantı Ek Kararlar.
- Bozdoğan, A. E. (2007). *Bilim ve Teknoloji Müzelerinin Fen Öğretimindeki Yeri ve Önemi*. (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bulca, Y. ve Demirhan, G. (2019). *Okul Dışı Öğrenme Ortamları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bulduklu, Y. (2019). Eleştirel Çalışmalarda Nitel Araştırma Yöntemi Olarak Gömülü Teori. *Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 1-14.
- Burgess, J. & Smith, M. J. (2011). Listening to Children, Perceptions of Nature. *The Journal of Natural History Education and Experience*, 5, 27-43.
- Büyükkaragöz, S. & Kesici, Ş (1996). Öğretmenleri Hoşgörü Ve Demokrati Tutumları. *Eğitim Yönetimi*, 2(3), 353-365.
- Can, A. (2016). *SPSS İle Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, N. S. (2019). *Geri Dönüşüm ve Çevreye Etkileri Konusunda Okul Dışı Öğrenme Ortamları Etkinliklerinin İlkokul Öğrencilerinde Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Can, N. ve Himmetoğlu, B. (2021). Eğitim Yönetimi Araştırmalarında Gömülü Teori Deseninin Kullanımına İlişkin Bir Değerlendirme. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 1-20.
- Cihan, N. (2014). Okullarda Değerler Eğitimi ve Türkiye’deki Uygulamaya Bir Bakış. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(2), 429-436.
- Coşkun, İ. (2019). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin 2010 Yılı ve 2018 Yılı Öğretim Programlarının Din Eğitimi Açısından Karşılaştırılması -Merhamet Değeri Örneği-*. (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Creswell, J. W., Klassen, A. C., Plano Clark, V. L. & Smith, K. C. (2011). *Best Practices for Mixed Methods Research in the Health Sciences*. Office of Behavioral and Social Sciences Research (OBSSR) Helen I. Meissner, Ph.D., Office of Behavioral and Social Sciences Research. https://obssr.od.nih.gov/sites/obssr/files/Best_Practices_for_Mixed_Methods_Research.pdf, (Erişim Tarihi: 12.07.2024).
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma Deseni Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları* (Çev: Ş. B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- Creswell, J. W. (2017). *Eğitim Araştırmaları. Nitel Ve Nicel Araştırmanın Planlanması, Yürütülmesi Ve Değerlendirilmesi* (Çev: S. Kardaş). Edam Yayıncılık, İstanbul.
- Creswell, J. W. (2021). *Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş* (Çev: M. Sözbilir). Ankara: Pegem Akademi.
- Çakmak, M. M. (2016). *Ortaokul Öğrencilerinin Adalet, Dürüstlük, Saygı, Sorumluluk ve Barış Değerleri Hakkındaki Algıları (Diyarbakır İli Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi), Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Çalışkan, H. ve Yıldırım, Y. (2022). *Okul Dışı Ortamlarda Değerler Eğitimi*. Pegem Akademi.
- Çelik, Z. (2014). *İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Yardımseverlik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Erzurum İl Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

- Çelik, Ç. (2020). *İlkokul Kademesinde Uygulanan Değerler Eğitimi Programının Sınıf Öğretmenleri, Okul Psikolojik Danışmanları ve Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi: Tek Durumlu Bir Örnek Olay Çalışması*. (Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Çelik, H. (2022). *Sınıf Öğretmenlerinin “Saygı” Değerine İlişkin Algıları*. (Yüksek Lisans Tezi), Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Çengelci Köse, T., Gürdoğan Bayır, Ö., Köse, M. & Yıldırım Polat, A. (2018). Öğretmen Adaylarının Bakış Açısıyla Adalet Değeri. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(1), 67-93.
- Çetinkaya, M. (2022). *Okul Dışı Öğrenme Ortamlarında Yapılan Uygulamaların Etkinliğinin Meta-Analiz Yöntemiyle İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Çiftçi, H. ve İlhan, S. Y. (2022). Doğu Anadolu Türkülerinin Sevgi Değer Kavramı Açısından İncelenmesi. *Iseova, 6. Uluslararası Eğitim ve Değerler Sempozyumu, Antalya*.
- Çintaş Yıldız, D. (2009). İbrahim Zeki Burdurlu’nun Eserlerinde Sevgi Değeri. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 203-230.
- Demir, F. (2018). *Değer Öğretimi Yaklaşımlarına Göre Hayat Bilgisi Dersinde Değerler Eğitimi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Demirkaya, H. ve Çal, Ü. T. (2018). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dürüstlük Değerine İlişkin Metaforik Algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 2147 – 1037.
- Demirtaş, A. (1991). Barış, Savaş ve Eğitim. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6, 41-46.
- Demirtaş Doğan, H. (2019). *Çevresel Sürdürülebilirlik ve Kütüphaneler: Yeşil Kütüphaneler*. (Yüksek Lisans Tezi), Gebze Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze.
- Deveci, B. (2022). *T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü’ne Bağlı Halk ve Çocuk Kütüphanelerinin İncelenmesi (Ankara İl Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dilmaç, O. ve İnal, E. E. (2020). Sanat Galerisi Ziyaretlerinde Gerçekleştirilen Aktif Öğrenme Etkinliklerinin 4-6 Yaş Arası Çocukların Görsel Algılarına Etkisi. *GSED*, 26(45), 499-510.
- Dinçer, B. ve Gözel, Ü. (2019). İlkokul Programlarında (1-4) Yer Alan ve Kazandırılması Hedeflenen Değerlere İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin ve Öğrenci Velilerinin Görüşlerinin İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(38), 207-234.
- Doktaş Yeşiltaş, P. ve Mentiş Taş, A. (2016). Okul Müdürlerinin Değer ve Değer Kazanımına İlişkin Görüşleri. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 1125-1146.
- Doldur, M. (2019). *Bilim Merkezinde Gerçekleştirilen Fen Bilimleri Dersinin Öğrencilerin Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Yönelik Algılarına ve Derse Yönelik Tutumlarına Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi), Aksaray Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Aksaray.
- Doğan, G. N. (2022). *Hayat Bilgisi Dersinde Sınıf Öğretmenlerinin Gezi Düzenleyebilme Öz Yeterlik İnançları ve Okul Dışı Öğrenme İle İlgili Değerlendirmeleri*. (Yüksek Lisans Tezi), Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Durel, E. (2018). *Okul Dışı Fen Etkinliklerinin Fen Bilimleri Öğretmen ve Öğretmen Adayları İle Öğrenciler Üzerine Etkileri*. (Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne.

- Emeksizoglu, T. O. (2007). *Polis Müzeleri ve Polis Müzelerinde Müze Eğitimi*. (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Engin, F., Tan Engin, S. ve Üstündağ, S. (2022). Oryantiring Sporunun Coğrafya Dersi Başarısına Etkisi. *TRB2 Uluslararası Eğitim Bilimleri Konseyi*, 114-134, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Erçetin, Ş. Ş. ve Görgülü, D. (2018). Bilim Merkezlerini Ziyaret Eden 6. Sınıf Öğrencilerinin Fen Bilimleri Dersine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi: Konya Bilim Merkezi Örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 122-138.
- Erdem, A. (2013). Eğitimde Yapılandırmacı Yaklaşım. *Journal of Education and Future*, 3, 61-77.
- Erkalan, M. (2022). *Matematik Dersne Yönelik Oryantiring Etkinliklerinin Akademik Başarıya Ve Tutuma Etkisi (Geometri Ve Ölçme Öğrenme Alanı)*. (Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Eroğlu, H. (1986). Milli Birlik ve Beraberlik. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 3(7), 85-100.
- Ertay Kılı, H. & Ş, A. İ. (2014). Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerine ve EleştirelDüşünmeye Dayalı Fizik Öğretiminin Öğrenci Tutumlarına Etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 39(176), 13-30.
- Erten, Z. (2016). *Fen Bilgisi Dersine Yönelik Okul Dışı Öğrenme Ortamları Etkinliklerinin Geliştirilmesi ve Öğrencilerin Bilimsel Süreç Becerilerine Etkisinin Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Erzincan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzincan.
- Faris, H. M. (2012). *Fostering attitudes of empathy towards animals in youth ages 47 through play experiences in a zoo setting*. 21st Biennial Conference of IZE, Chester Zoo, United Kingdom.
- Fırat, M. (2009). Bireyselleştirilebilir Bir E-öğrenme Aracı Olarak Dijital Konu Haritaları. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 2(3), 27-32.
- Fırat, M., Kabakçı Yurdakul, I. Ve Ersoy, A. (2014). Bir Eğitim Teknolojisi Araştırmasına Dayalı Olarak Karma Yöntem Araştırması Deneyimi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 65-86.
- Fırat, H. (2013). Çocuk Oyunları-Eğitim İlişkisi: Bezirgan Baş Örneği. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(13).
- Genç, H. N. (2010). Eğitimde Drama Ve/Veya Dramada Eğitim. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 89-104.
- Genç, M. F. (2018). Merhamet Eğitiminin Saldırganlık Davranışını Azaltmadaki Rolü. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 45, 61-82.
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson.
- Ginesar, Ö. ve Katılmış, A. (2021). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine Yönelik Sınıf İçinde ve Dışında Gerçekleştirdikleri Faaliyetleri İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19(41), 37-77.
- Gögebakan, Y. (2018). Alternatif Öğrenme Mekanları Olarak Müzelerin Eğitim-Öğretimde Kullanılmasının Önemi. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 40, 9-41.
- Görmez, E. ve Merey, Z. (2022). Ortaokul Öğrencilerinin Akademik Dürüstlük Değeri Hakkındaki Görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(33), 160-177.
- Gül, O. K. ve Şeker, G. (2021). 1968'den Günümüze Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında "Vatanseverlik Değeri". *Journal Of Institute Of Economic Development And Social Researches*, 9(29), 10-22.

- Gülmüş, R. (2015). *İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularında Değer Öğretimine İlişkin Sınıf Öğretmeni Görüşleri*. (Yüksek Lisans Tezi), Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Gündoğdu, R. (2013). *Öğrenmenin Doğası ve Temel Kavramlar*, <https://www.researchgate.net> (Erişim Tarihi: 02.03.2023).
- Gündüz, M. (2019). Öğretmen Adaylarının Sahip Oldukları Hoşgörü Düzeylerinin Belirlenmesi. *SDU International Journal of Educational Studies*, 6(2), 43-52.
- Gündüz, D. D., Gündüz, M., Mertol, H. ve Çelikkol, Ö. (2019). Tarih Öğretmenlerinin Ortaöğretim Öğrencilerine “Vatanseverlik” Değerini Öğretirken Kullandıkları Değer Yaklaşımlarının Tespit Edilmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7(16), 591-606.
- Güneş, N. (2021). *İlkokul 3. Sınıf Hayat Bilgisi Desinin Dunn ve Dunn Öğrenme Stili Modeli Kullanılarak Öğretilmesinin Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Derse Yönelik Tutumlarına Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Gürbüz, R., Çatlıoğlu, H., Birgin, O. ve Erdem, E. (2010). Etkinlik Temelli Öğretimin 5. Sınıf Öğrencilerinin Bazı Olasılık Kavramlarındaki Gelişimlerine Etkisi: Yarı Deneysel Bir Çalışma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(2), 1021-1069.
- Gürdoğan Bayır, Ö., Çengelci Köse, T. ve Deveci, H. (2016). Sınıf Öğretmeni Adaylarına Göre İlkokullarda Değer Eğitimi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 317-339.
- Gürdoğan, A. (2020). İlkokul Öğrencilerinin Gözünden Hayat Bilgisi Dersi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 10(1), 31-53.
- Gürhan, E. (2017). *İlkokullarda Uygulanan Değerler Eğitimi Uygulamalarının Yönetici ve Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Konya-Selçuklu Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Güzel Candan, D. ve Ergen, G. (2014). 3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Temel Evrensel Değerleri İçermesi Bakımından İncelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 134-161.
- Han Kubat, S. (2008). *İlköğretim Okulları Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Vatan Ve Millet Sevgisi*. (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Harmanş, T. (2017). *4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Dürüstlük Değerini Kazandırma Edebi Ürünlerin Kullanımı*. (Yüksek Lisans Tezi), Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Hatay Uçar, F. ve Çetinkaya, S. (2021). İlkokul Hayat Bilgisi Ders Kitaplarında Değerler Eğitimi. *Oltu Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 275-291.
- Işık, H. (2010). Öğretmen Adaylarının Dürüst Olmayan Davranışlarla İlgili Görüşlerini Belirlemeye Yönelik Nitel Bir Araştırma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(20), 81-97.
- Izgar, G. (2020). Eğitsel Oyunların Öğrencilerin Değer Kazanımlarına Etkisi: Bir Durum Çalışması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18(40), 207-241.
- İçen Kükürt, E. (2021). *Okul Öncesi Dönemde Etkili Çevre Eğitimi İçin Görsel Sanat Etkinliklerinin Kullanımı*. (Yüksek Lisans Tezi), Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- İmamoğlu, H. V. ve Bayraktar, G. (2014). Türk ve Macar Üniversite Öğrencilerinin Barış Kavramına İlişkin Algılarının Karşılaştırılması. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 20-44.

- İnce, M, (2021). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Vatanseverlik Değeri ve Vatanseverlik Eğitimi Hakkındaki Görüşleri*. (Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- İnel, Y., Urhan, E. ve Ünal, A. İ. (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Adalet Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 8(2), 379-402
- İpek, A. (1998). *Eğitimde Dramanın Zihinsel Engelli Çocukların Sosyal Gelişimleri Üzerine Etkisinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İra, N., Özenç İra, G. & Geçer, A. (2019). Orff Yaklaşımına Dayalı Hayat Bilgisi Dersi Etkinliklerinin Öğrencilerin Tutum ve Başarı Düzeyi Üzerindeki Etkisi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(30), 270-287.
- Kalın, Z. T. & Nalçacı, A. (2017). Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Hoşgörü Eğilimlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 293-304.
- Kanatlı Öztürk, İ. (2018). *Çokkültürlü Eğitim Çerçevesinde Hazırlanan Etkinliklerle Farklılıklara Saygı Değeri ve Araştırma Becerisi Geliştirmeye Yönelik Bir Eylem Araştırması*. (Doktora Tezi), Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kaplan, Z. (2020). *Açık Hava Oyunlarının İlkokul Öğrencilerinin Akademik Başarısına Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaplan, G. ve Türkmen, H. (2022). Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Fen Öğretiminde Hayvanat Bahçelerinin Kullanımına Yönelik Görüşleri. *İnformal Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 99-115.
- Kara, N. (2021). *Hayat Bilgisi Dersinin Disiplinler Arası Öğretimi Açısından İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Karabulut, B. (2020). *İlkokul Hayat Bilgisi Dersinde Vatanseverlik Değerinin Etkinliklerle Öğretimi*. (Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karaca, D. (2020). *Matemati Dersinde Kullanılan Gerçek Yaşam Problemlerinin İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Yardımseverlik Tutumlarına ve Matematiğe Yönelik Tutumlarına Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Karadağ, E., Korkmaz, T. ve Çalışkan, N. (2007). Hayat Bilgisi Öğretiminde Drama Yönteminin Etkililiğinin Bilişsel Alan Basamaklarına Göre Değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 179-195.
- Karadereli, Ş. (2019). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Vatanseverlik Değerinin Kazanımına İlişkin Görüşleri*. (Yüksek Lisans Tezi), Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Karagözoğlu, N. (2018). Sosyal Bilgiler Dersinde Vatanseverlik Değerinin Kazandırılmasında Kadın Kahramanların Yaşam Öykülerinin Kullanılması. *International Journal Of Field Education*, 4(2), 97-110.
- Karakaya, N. (2007). İlköğretimde Drama ve Örnek Bir Uygulama. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 103-139.
- Karasu Avcı, E. ve Keteneoğlu Kayabaşı, E. (2018). Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının Amaçlarındaki Değerlerin İçerik Analizi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 16(35), 27-56.

- Karataş, O. (2011). *İlköğretim 1. Kademe Sosyal Bilgiler Dersi Doğal Afet Eğitiminde Drama Drama Tekniğinin Öğrencilerin Başarılarına Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi), Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Karbeyaz, A. ve Kurt, M. (2020). Hayat Bilgisi Dersinde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanımına Yönelik Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 4(1), 79-93.
- Kartal, S. U. (2019). *Türkiye’de Popüler Astronomi Çalışmaları: Planetaryumlar*. (Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Katircioğlu, G. (2019). *Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının 7. Sınıf Öğrencilerinin Geri Dönüşüm Konusunda Doğa Algısı ve Bilinç Düzeyine Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Kaya, S. (2014). Ebru Sanatının Çocuklar Üzerindeki Rolü Ve Düzce İstiklal Anaokul Örneği. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 5(10), 54-70.
- Kaya, S. (2020). *Eğitimde Kullanılan Oryantiring Etkinliklerinin Eğitimciler Ve Branş Öğretmenleri Tarafından Farklı Dersler Kapsamında Uygulanma Sürecinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- Kaya, Y. (2021). *Spor Eğitimcilerinin Dürüstlük Seviyelerinin İşe Tutulmaları Ve Sorumluluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Kayadibi, F. (2002). Sevgi Faktörünün Eğitim Verimliliği Üzerine Etkisi. *Journal of Istanbul University Faculty of Theology*, 5.
- Kaypak, Ş. (2012). Çevre Barışına Etkisel Bir Yaklaşım. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 1-30.
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması*. (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Keskin, S.C. ve Keskin, Y. (2009). Cumhuriyet Dönemi İlkokul (İlköğretim 1. Kademe) Sosyal Bilgiler ve Onun Kapsamına Giren Ders Programlarında Bir Değer Olarak “Barış”ın Yeri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 69-92.
- Kılıç, A. (2019). *İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Sevgi Değerine Yönelik Algıları*. (Yüksek Lisans Tezi), Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Kıral, E. (2018). Kayıp Giden Bir Değer: Saygı. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 4-10.
- Koca, A. H. (2024). *Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Ortamları ile İlgili Görüşleri*. (Yüksek Lisans Tezi), Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Hatay.
- Kolaç, E. (2013). Hacı Bektaş Veli, Mevlana ve Yunus Felsefesiyle Türkçe Derslerinde Değerler ve Hoşgörü Eğitimi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 193-208.
- Komalasari, K., Saripudin, D. & Masyitoh, L. S. (2014). Living Values Education Model in Learning and Extracurricular Activities to Construct the Students’ Character. *Journal of Education and Practice*, 5(7), 1735-2222.
- Korkmaz, O. (2019). *Oyun Ve Dans İçerikli Müzik Eğitimi Etkinliklerinin 9-10 Yaş Grubu Çocukların Özsaygı Düzeylerine Etkisi*. (Doktora Tezi), İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

- Köç, A. ve Duygu, H. (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Farklılıklara Saygı Değerini Edinimleri ve Yabancı Uyruklu Öğrencilerle Uyum Becerileri. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 1(1), 38-51.
- Köksel Akyol, A. (2003). Drama Ve Dramanın Önemi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(2).
- Kölemen, E. B. (2021). *Okul Dışı Öğrenme Ortamlarında Gerçekleştirilen Etkinliklerin 60-72 Aylık Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerine Etkisi*. (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Köşker, N. (2013). İlkokul Öğrencileri ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Doğaya İlişkin Algıları ve Sorumluluklarına Yönelik Düşünceleri. *Uluslararası Türk veya Türk Dili, Edebiyatı ve Tarihi Dergisi*, 8(3), 341-355.
- Kubat, U. (2018). Okul Dışı Öğrenme Ortamları Hakkında Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48, 11-135.
- Kulagil, A. (2016). *Sınıf Dışı Öğrenme Ortamlarında Gerçekleşen Öğretim Uygulamalarının 5. Sınıf Fen Bilimleri Dersinde Öğrencilerin Akademik Başarı, Yaratıcılık ve Motivasyonlarına Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Kuşcuoğlu, G. ve Aladağ, S. (2019). Sınıf Öğretmenlerinin Müzelerin Değer Aktarmasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 124-140.
- Küçük, F. (2016). *Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin Hayat Bilgisi Öğretim Programındaki Özgüven, Yardımseverlik ve Yeniliğe Açık Değerlerini Kazanma Düzeyleri*. (Yüksek Lisans Tezi), Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Küçükkaragöz, H. ve Av Hartuç, D. (2015). İlkokul 2. Sınıf Hayat Bilgisi Dersinin Drama Yöntemi ile Öğretimine İlişkin Bir Uygulama Önerisi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 10(1), 15-30.
- Külünkoğlu, T. (2018). *Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Değer Eğitiminin Öğrencilerin dürüstlük Değerini Kazanma Düzeyine Etkisi*. (Doktora Tezi), Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- Küpeli, E. (2019). *Coğrafya Dersi Kapsamında Doğal ve Kültürel Miras Varlıklarımıza Yapılan Gezilerin ve Gözlemlerin Vatanseverlik Değeri Üzerine Katkısı (Giresun İli Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi), Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- Lawrance, M. R. & William, D. S. (2009). Durum Çalışması Değerlendirmelerinin Uygulaması. *İlköğretim Online*, 8(2), 1-3.
- Luehmann, N. L. (2009). Students' Perspectives of a Science Enrichment Programme: Out-of-School Inquiry as Access. *International Journal of Science Education*, 31(13), 1831-1855.
- Maden, K. (2017). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programında Saygı Değerinin Yeri*. (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Mazlum, M. M. ve Atalay Mazlum, A. (2017). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yönteminin Belirlenmesi. *Route Educational and Social Science Journal*, 4(4), 1-21.
- Metin, M. (2020). *Fen Bilimleri Dersi Kapsamında Planetaryuma Düzenlenen Bir Gezinin 7.Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarı, İlgi ve Motivasyonlarına Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi), Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.

- Metinnam, İ. (2021). Distopik Düşünme Temelli Eğitimde Drama Uygulaması: Bir Değerlendirme Çalışması. *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(23), 67-87.
- Meb. (2018). *Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı*. Ankara.
- Meb. (2019). Milli Eğitim Bakanlığı Okul Dışı Öğrenme Ortamları Kılavuzu.
- Meb. (2024). *Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı*. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli.
- Meydan, A. ve Bahçe, A. (2010). Hayat Bilgisi Öğretiminde Değerlerin Kazandırılma Düzeylerinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 20-37.
- Migiro, S. O. & Magangi, B. A. (2011). Mixed methods: A review of literature and the future of the new research paradigm. *African Journal of Business Management*, 5(10), 3757-3764.
- Modaqqiq, S. H. (2017). *Değerler Eğitimi Bağlamında İslam'da Adalet Kavramı*. (Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Nas, E. & Sak, R. (2020). Merhamet ve Merhamet Odaklı Terapi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 64-84.
- Ocak, İ. & Korkmaz, Ç. (2018). Fen Bilimleri Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Ortamları Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. *International Journal of Field Education*, 4(1), 18-38.
- Onat Sayın, N. (2020). *İlkokullarda Görev Yapan Öğretmenleri Değerler Eğitimi ile İlgili Görüşleri (Merkezefendi İlçe Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Onur, D. ve Zorlu, T. (2017). Tasarım Stüdyolarında Uygulanan Eğitim Metotları ve Yaratıcılık İlişkisi. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 7(4), 542-555.
- Orhan, R. (2012). *Oryantiring Sporcularının Kendi Kendilerine Liderlik Algıları*. (Yüksek Lisans Tezi), Kırklareli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kırklareli.
- Otmar, Ö. ve Erdem, A. (2019). Yalvaç Ural'ın Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Hayvan Sevgisi Değeri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(37), 7-34.
- Ozan Leymun, Ş., Odabaşı, H. F. ve Kabakçı Yurdakul, I. (2017). Eğitim Ortamlarında Durum Çalışmasının Önemi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 369-385.
- Öçalan, A. (2010). *Halk Kütüphaneleri ve Okul Kütüphaneleri Arasındaki İşbirliği*. (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öner, G. ve Çengelci Köse, T. (2019). Müze ve Tarihi Mekanlarda Değer ve Beceri Kazandırmaya Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşleri. *Türk Tarih Eğitim Dergisi*, 8(1), 98-128.
- Önlen, M. (2017). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Sevgi-Saygı ve Hoşgörü Değerlerinin Ulusal Gazete Hberlerine Yansımaları*. (Yüksek Lisans Tezi), Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Özalp Kaplan, N. (2014). İlkokullarda Değer Eğitiminin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi), Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Özbek, R. ve Erzen, V. (2022). İlkokullardaki Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XX, S-S.
- Özdemir, C. (2017). Dede Korkut Kitabında Saygı. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, 16, 7-29.
- Özdemir, C. (2021). *Hayat Bilgisi Dersinde Yer Alan Sorumluluk Değeri ve İş Birliği Becerisinin Kazandırılmasında Uzman Mantosu Yaklaşımının Etkisi*. (Doktora Tezi), Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.

- Özel, N. (2016). Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Etkisiyle Değişen Bilgi Kaynakları, Hizmetleri ve Öğrenme Ortamları. *Millî Eğitim*, 209, 270-294.
- Özer, A., Gürkan, A. C. ve Ramazanoğlu, M. O. (2006). Oyunun Çocuk Gelişimi Üzerine Etkileri. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 4(3), 54-57.
- Özkan, B. ve Girgin, F. (2014). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Görsel Sanat Etkinliği Uygulamalarının Değerlendirilmesi. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 4(4), 79-85.
- Özmen, F. (1999). Etkili Eğitimin Gerçekleştirilmesinde Duyuşsal Alanın Önemi –Sevgi Değeri-. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 193-198.
- Özsarı, A., Pepe, H., Pepe, Ş. & Fişekçioğlu, İ. B. (2021). Taekwondo Sporcularının Hoşgörü Eğilimlerinin İncelenmesi. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 40-50.
- Öztürk, M. Ü. (2020). Değerler Eğitiminde Örnek Bir Kurum: Bayrampaşa Bilgi Merkezi. *Journal Of Education In Muslim Societies And Communities*, 5(2), 21-44.
- Öztoprak, R. (2019). *Okul Öncesi Eğitimde Artık Materyaller İle Yapılan Sanat Etkinliklerinin Çocukların Geri Dönüşüm Farkındalık Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Öztoprak, C. (2016). *Okul Öncesi Çağı Çocuklarına Dönük Hazırlanmış Dürüstlük Konulu Öykülerin İçerik Analizi*. (Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Öztürk, A. (2014). *Mevlana Toplum ve Bilim Merkezi Öğretim Programlarının Öğrencilerin Bilimsel Süreç Becerilerine ve Bilime Yönelik Tutumlarına Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Paker, T. (2015). *Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz Ve Yaklaşımları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Polat, H. (2021). *Fen Bilimleri Dersi Kapsamında Vatanseverlik Değerinin Öğretilmesine Yönelik Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Görüşleri*. (Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Rato, D. C. P. (2020). *Love, Learn, Protect: Assessing the short-term impact of Lisbon Zoo school education programs on 10-18 years old students*. Universidade de Lisboa Faculdade de Ciências Departamento de Biologia Animal, Lisboa.
- Sağlam, T. (1997). *Eğitimde Drama Ve Türk Çocuklarının Ritüel Nitelikli Oyunlarının Eğitimde Dramada Kullanımı*. (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Satı, S. (2021). *İlkokul Hayat Bilgisi Dersi Kapsamında Gerçekleştirilen Değer Öğretiminin Öğretmen Gözünden İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rize.
- Sapsağlam, Ö. ve Eryılmaz, A. (2018). Ergenlerin Adalet Değerinin Kişisel Başarıya ve Toplumsal İlişkilere Katkılarına Dair Algıları. *5. Yıldız Sosyal Bilimler Kongresi*.
- Simbirtseva, N.A., Kruglikova, G. A. & Plaksina, E. B. (2020). Cultural and educational practices in the museum environment: Transmission of cultural heritage. *Changing & Societies & Personalities*, 4(4), 492-507.
- Solakçı, O. (2022). *Ortaokul Öğrencilerinin Planetarium Hakkındaki Görüşleri: Erbaa Bilimpark Planetariumu*. (Yüksek Lisans Tezi), Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tokat.
- Sontay, G., Tutar, M. ve Karamustafaoğlu, O. (2016). “Okul Dışı Öğrenme Ortamları İle Fen Öğretimi” Hakkında Öğrenci Görüşleri: Planetarium Gezisi. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 1-24.

- Soylu, Ü. İ. ve Karamustafaoğlu, O. (2021). Okul Dışı Öğrenme Ortamlarında Materyal Destekli Fen Öğretimi Gerçekleştirilmiş Ulusal Akademik Çalışmaların İncelenmesi. *İnformal Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 203-226.
- Soyşal, E. (2019). *Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Ortaokul 7. Sınıf Öğrencilerinin Fen Bilimleri Dersine Yönelik İlgi, Tutum ve Motivasyonlarına Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sözer, Y. ve Oral, B. (2016). Sınıf İçi Öğrenmeleri Destekleyen Okul Dışı Aktif Öğrenme Süreci: Bir Meta-Sentez Çalışması. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(22), 278-310.
- Sürek, B. ve Tarman, İ. (2023). Proje Yaklaşımı Temelli Hazırlanan Farklı Kültürleri Tanıma Etkinliklerinin Uygulanması: Bir Eylem Araştırması. *Manisa Celal Bayar University Journal of The Faculty of Education*, 11(2), 1309-8918.
- Şen, A. İ. (2019). *Okul Dışı Öğrenme Ortamları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Şen, A. İ. ve Ekinci, S. (2019). *Okul Dışı Öğrenme Ortamları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Şimşek, S. (2005). *Örnekolaya Dayalı Öğretimin İlköğretim Hayat Bilgisi Dersinde Akademik Başarıya Ve Öğrenmede Kalıcılığa Etkisi*. Sınıf Öğretmenliği (Doktora Programı), Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Şentürk, C. (2010). Yapılandırmacı Yaklaşım ve 5E Öğrenme Döngüsü Modeli. *Eğitime Bakış Dergisi*, 6, 17.
- Superfine, W. (2002). Why use activity based learning in the young learner classroom? *Educação & Comunicação*, 7, 27-36.
- Tabachnick, B. G. & L.S. Fidell, B. G. (2013). *Multivariate Statistics* (sixth ed.) Pearson, Boston.
- Tapan, Ç. (2006). *Barış Eğitimi Programı'nın Öğrencilerin Çatışma Çözme Becerileri Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Tezcan Akahmet, K. ve Ödekan, A. (2006). Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi. *İTÜ Dergisi*, 3(1), 47-58.
- Topcubaşı, T. (2015). *Farklılıklara Saygı Eğitim Programının Öğrencilerin Farklılıklara Saygı Düzeyine Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Tosun, H. B. (2015). *Hayat Bilgisi Dersinde Gerçekleştirilen Müze Uygulamaları*. (Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Tural, A. (2023). Öğretmen Adaylarının Müzelerin Değer Aktarımındaki Rolüne İlişkin Görüşleri. *21. Yüzyılda Eğitim Sorunları*, 81(4).
- Turan, M. (2012). *İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Dersinde Öğrencilere Eleştirel Düşünme Becerisini Kazandırmak İçin Önerilen Etkinliklerin Öğretmenler Tarafından Kullanılma Sıklıkları*. (Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Tutar, H. (2023). Nitel Araştırma Deseni Belirleme Ölçütleri ve Gerekçelendirilmesi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(1), 334-355.
- Tünay, B. (1987). Atatürk ve Milli Birlik. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 3(8), 409-420.
- Türe, H. (2014). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Hoşgörü Algısı Ve Hoşgörü Eğitimine Bakışı*. (Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Türe, H. ve Ersoy, A. F. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Hoşgörü Algısı. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 31-56.
- Türk, İ. (2009). *Değerler Eğitiminde Saygı*. (Yüksek Lisans Tezi), Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.

- Uğurlu, A. (2022). *Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Yönelik Sınıf Öğretmenlerinin Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Uittu, A., Juuti, K. & Lavonen, J. & Meisalo, V. (2006). Students' Interest in Biology and Their Out-Of-School Experiences. *Journal of Biological Education*, 40(3), 124-129.
- Uludağ, G. (2017). *Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Fen Eğitiminde Kullanılmasının Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Bilimsel Süreç Becerilerine Etkisi*. (Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ulusoy, K. (2010). Değer Eğitimi: Davranışçı ve Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre Hazırlanan Tarih Programlarında Değer Aktarımı. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 32-51.
- Ulutaş, A. (2011). Okul Öncesi Dönemde Drman Ve Oyunun Önemi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(6), 232,242.
- Ulutaş, İ. ve Ersoy, Ö. (2004). Okul Öncesi Dönemde Sanat Eğitimi. *Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12(1), 1-12.
- Uskan Burgaz, S. ve Bozkuş, T. (2009). Eğitimde Oyunun Yeri. *International Journal of Contemporary Educational Studies*, 5(2), 123-131.
- Usta, A. (2023). *Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme ve Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenleme Düzeylerinin Belirlenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzincan.
- Uysal, A. (2005). İlköğretimde Verilen Sanat Eğitimi Derslerinin Yaratıcılığa Etkileri. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi*, 6(1), 41-47.
- Uzunöz, A., Aktepe, V. ve Köybaşı, E. (2018). Değer Analizi Yaklaşımı Yoluyla Dürüstlük Değerine Yönelik Öğrenci Cevaplarının İncelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 11(3), 606-626.
- Ünal, Ç. ve Çelikkaya, T. (2009). Yapılandırmacı Yaklaşımın Sosyal Bilgiler Öğretiminde Başarı, Tutum ve Kalıcılığa Etkisi (5. Sınıf Örneği). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 197-212.
- Üner, S. (2019). *Fen Grubu Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Yönelik Kaygı Düzeyi Değerlendirme Ölçeği Çalışması*. (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ünlü, M. (2019). Dijital Çağda E-öğrenme Ortamlarının Kalitesini Artırmaya Yönelik Gerçekleştirilen Uluslararası Çalışmalar. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 165-182.
- Vladimirovna, A. N. & Valerievna, S. N. (2022). *Value Orientations in Extracurricular Activities*, <https://cyberleninka.ru/article/n/value-orientations-in-extracurricular-activities> (Erişim Tarihi: 04.07.2024).
- Yalar, T. ve Yanpar Yelken, T. (2011). Değerler Eğitiminin İyileştirilmesi ile İlgili Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi ve Bir Program Modülü Örneğinin Geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(38), 79-98.
- Yalgın, B. (2023). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarıyla Okul Dışı Ortamlarda Değerler Eğitimi: Bir Eylem Araştırması*. (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Yalman, E., Aktepe, V. ve Uzunöz, A. (2018). Ahlaki İkilem Tekniğine Dayalı Çalışma Yaprağına İlişkin 7. Sınıf Öğrencilerinin Görüşleri: Farklılıklara Saygı Değeri. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(3), 413-420.
- Yaman, B. (2005). *Eğitimde Drama Yöntemi İle Türkçe Eğitiminin İki Dilli Olan Ve Olmayan İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarı Ve Tutumlarına Etkisi*. (Doktora Tezi), Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Yarar Kaptan, S. (2015). *İlkokul 4. Sınıflarda Adil Olma ve Sorumluluk Değerlerinin Oyun ve Fiziki Etkinliklerle Kazandırılması*. (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yavuz, M. (2012). *Fen Eğitiminde Hayvanat Bahçelerinin Kullanımının Akademik Başarı ve Kaygıya Etkisi ve Öğretmen-Öğrenci Görüşleri*. (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Yeşil, S. (2021). *Öğretmen ve Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Dersinde Adalet Değeriyle İlgili Algı ve Tutumları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Yıldırım, S. (2006). *TSK Vatandaşlık Bilinci ve Vatan Sevgisi Eğitiminin Analizi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncüyıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Yıldırım, Y. (2019). *Okul Dışı Etkinlik Temelli Değerler Eğitimi Programının Öğrencilerin Etkin Vatandaşlık Değerlerine Etkisi*. (Doktora Tezi), Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Yıldırım, Y., Çalışkan H. ve Demirhan, E. (2021). Değerler Eğitimi Bağlamında Planlanan Doğa Eğitimi Programına İlişkin Veli Görüşleri. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi*, 7(1), 79-97.
- Yıldız, M. H. (2015). *Bilginin Toplumsallaşmasında Talk Kütüphanelerinin Rolü*. (Yüksek Lisans Tezi), Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, S. (2008). *Hayvanat Bahçesi Sergi Alanlarındaki Genişlik Etkisinin Arttırılmasına Yönelik Algısal Yanılsamalara Dayalı Bir Tasarım Yaklaşımı*. (Doktora Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Yılmaz, M. ve Yılmaz, Ö. F. (2017). Sınıf ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin Değer Öğretimine İlişkin Görüşleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 737-748.
- Yılmaz, S. & Özbilen, A. (2011). Hayvanat Bahçeleri Tasarım İlkeleri ve Tipolojileri. *SDÜ Orman Fakültesi Dergisi*, 12, 47-56.
- Yılmaz, B. (2019). *İlkokul Dördüncü Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yardımseverlik Değerinin Yaratıcı Drama Yöntemiyle Kazandırılması*. (Yüksek Lisans Tezi), Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Yolcu, O. (2014). *Cumhuriyetten (1923) Günümüze (2013) İlköğretim Birinci Kademe Hayat Bilgisi Ve Fen Ve Teknoloji Öğretim Programlarının "Çevre Eğitimi" Açısından İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Yurdakul, A. (2020). Değer Kavramı ve Değerler Eğitimi. *Türk Medeniyeti Dergisi*, 1(2), 14-20.
- Yüksel, S. & Taneri, A. (2020). Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Anahtar Yetkinlikler Açısından İncelenmesi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 185-209.
- Zaman, S. & Coşkun, O. (2012). Milli Parklarda Kaynak Değer Kullanımı İçin Bir Öneri: Nene Hatun Tarihi Milli Parkı. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (3), 117-134.
- Zan, T. (2022). *Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının 21. Yüzyıl Becerileri Açısından İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.

EKLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Ek 1. Kişsel Bilgi Formu	151
Ek 2. Hayat Bilgisi Tutum Ölçeği	152
Ek 3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	153
Ek 4. Araştırma İzni.....	156
Ek 5. Etik Kurulu Onayı	157
Ek 6. Bilgilendirilmiş Onam Formu	158
Ek 7. Bizimköy Engelliler Üretim Merkezi Vakfı Gezisi Etkinlik Planı	160
Ek 8. Atatürk ve Redif Müzesi Vakfı Gezisi Etkinlik Planı.....	162
Ek 9. SEKA Kağıt Müzesi Vakfı Gezisi Etkinlik Planı	164
Ek 10. İzmit Mevlevi Evi.Kafkas Evi, Azerbaycan Evi, Balkan Evi Vakfı Gezisi Etkinlik Planı.....	167
Ek 11. Gebze Türk Kızılay'ı Toplum Merkezi Vakfı Gezisi Etkinlik Planı	169
Ek 12. Gebze Geçici Hayvan Bakımevi Vakfı Gezisi Etkinlik Planı.....	171
Ek 13. Öğrenci Kodları (Sayılar ve İsimler).....	174

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu

Sayın Katılımcı; Bu anket, “*Hayat Bilgisi Dersinde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarında Değerler Eğitimi*” konulu araştırmaya veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmanın sonuçlarının doğruluğu tümüyle sizin gerçek düşüncelerinizi ifade etmenize bağlıdır. Bu nedenle vereceğiniz cevaplar tamamen gizli tutulacaktır. Vereceğiniz cevaplar bilimsel çalışmalar için kullanılacağından, isim belirtmenize gerek yoktur.

Böyle bir araştırmaya, değerli zamanınızı ayırıp katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederiz.

Mine SAY

Danışman: Prof. Dr. Nuray KURTDEDE FİDAN

KİŞİSEL BİLGİLER FORMU

Yaş:.....

Cinsiyet: Kız () Erkek ()

Anne Eğitim Durumu: Okuma Yazma Bilmiyor () İlkokul () Ortaokul ()
Lise () Üniversite ()

Baba Eğitim Durumu: Okuma Yazma Bilmiyor () İlkokul () Ortaokul ()
Lise () Üniversite ()

Baba Mesleği: İşçi () Çiftçi () Memur () Diğer (Açıklayınız)

Anne Mesleği: İşçi () Çiftçi () Memur () Ev hanımı () Diğer (Açıklayınız)

Kardeş sayısı: Tek Çocuk () 1 Kardeş () 2 Kardeş () 3 Kardeş () 4 ve Üzeri ()

Ek 2. Hayat Bilgisi Tutum Ölçeği

Yönerge: Aşağıdaki belirtilen yargılar ile ilgili görüşünüzü, “Katılmıyorum”, Kısmen Katılıyorum” ve “Katılıyorum” seçeneklerinden birine(x) işareti koyarak belirtiniz.	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum
1. Hayat bilgisi dersinden zevk alıyorum.	()	()	()
2. Hayat bilgisi dersini sıkıcı buluyorum.	()	()	()
3. Hayat bilgisi dersi ile çevreye olan ilgim arttı.	()	()	()
4. Hayat bilgisi dersi konularını öğrenmekte zorlanıyorum.	()	()	()
5. Hayat bilgisi dersinden korkuyorum.	()	()	()
6. Hayat bilgisi dersi ödevlerini yapmakta zorlanıyorum	()	()	()
7. Hayat bilgisi dersi sınavlarında zorlanıyorum.	()	()	()
8. Hayat bilgisi dersi vatandaşlık bilincimi geliştiriyor.	()	()	()
9. Hayat bilgisi dersi doğaya karşı olan görevlerimin farkına varmamı sağlıyor.	()	()	()
10. Hayat bilgisi dersinde yeni bilgiler öğrenmek beni mutlu ediyor.	()	()	()
11. Hayat bilgisi günlük hayatta birçok konu ile ilgileniyor.	()	()	()
12. Hayat bilgisi konuları ile ilgilenirken kendimi önemli hissedirim.	()	()	()
13. Hayat bilgisi dersinde kendimi huzurlu hissediyorum.	()	()	()
14. Hayat bilgisi dersi değişik yaşantıları öğrenmeyi sağlıyor	()	()	()
15. Hayat bilgisi dersinde öğrendiğim konuları ailemle paylaşmaktan mutlu olurum.	()	()	()
16. Hayat bilgisi dersinde öğretmenimin soru sorması beni rahatsız ediyor.	()	()	()

Ek 3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Bizimköy Engelliler Üretim Merkezi Vakfı

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME SORULARI

- 1) Katıldığınız gezi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
- 2) Gezide en çok ilginizi çeken ve keyif aldığınız şey ne oldu?
- 3) Gezide sizi en çok etkileyen şey ne oldu?
- 4) Gezi sırasında öğrendiğiniz yeni bilgiler nelerdir?
- 5) Gezi esnasında zorlandığınız durumlar var mıydı, varsa nelerdir?
- 6) Bu tür okul dışı gezilerin yapılması hakkındakini düşünceleriniz nelerdir?
- 7) Saygı değeri neden önemli?
- 8) Saygının toplum için önemi hakkında neler düşünüyorsunuz?

İzmit Atatürk ve Redif Müzesi

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME SORULARI

- 1) Katıldığınız gezi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
- 2) Gezide en çok ilginizi çeken ve keyif aldığınız şey ne oldu?
- 3) Gezide sizi en çok etkileyen şey ne oldu?
- 4) Gezi sırasında öğrendiğiniz yeni bilgiler nelerdir?
- 5) Gezi esnasında zorlandığınız durumlar var mıydı, varsa nelerdir?
- 6) Bu tür okul dışı gezilerin yapılması hakkındakini düşünceleriniz nelerdir?
- 7) Vatanseverlik değeri neden önemli?
- 8) Vatanseverliğin toplum için önemi hakkında neler düşünüyorsunuz?

SEKA Kağıt Müzesi

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME SORULARI

- 1) Katıldığınız gezi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
- 2) Gezide en çok ilginizi çeken ve keyif aldığınız şey ne oldu?
- 3) Gezide sizi en çok etkileyen şey ne oldu?
- 4) Gezi sırasında öğrendiğiniz yeni bilgiler nelerdir?
- 5) Gezi esnasında zorlandığınız durumlar var mıydı, varsa nelerdir?
- 6) Bu tür okul dışı gezilerin yapılması hakkındakini düşünceleriniz nelerdir?
- 7) Sabır değeri neden önemli?
- 8) Sabırlı olmanın toplum için önemi hakkında neler düşünüyorsunuz?

İzmit Mevlevi Evi, Kafkas Evi, Azerbaycan Evi, Balkan Evi

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME SORULARI

- 1) Katıldığınız gezi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
- 2) Gezide en çok ilginizi çeken ve keyif aldığınız şey ne oldu?
- 3) Gezide sizi en çok etkileyen şey ne oldu?
- 4) Gezi sırasında öğrendiğiniz yeni bilgiler nelerdir?
- 5) Gezi esnasında zorlandığınız durumlar var mıydı, varsa nelerdir?
- 6) Bu tür okul dışı gezilerin yapılması hakkındakini düşünceleriniz nelerdir?
- 7) Hoşgörü değeri neden önemli?
- 8) Hoşgörünün toplum için önemi hakkında neler düşünüyorsunuz?
- 9) Adalet değeri neden önemli?
- 10) Adaletin toplum için önemi hakkında neler düşünüyorsunuz?

Gebze Türk Kızılay'ı Toplum Merkezi

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME SORULARI

- 1) Katıldığınız gezi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
- 2) Gezide en çok ilginizi çeken ve keyif aldığınız şey ne oldu?
- 3) Gezide sizi en çok etkileyen şey ne oldu?
- 4) Gezi sırasında öğrendiğiniz yeni bilgiler nelerdir?
- 5) Gezi esnasında zorlandığınız durumlar var mıydı, varsa nelerdir?
- 6) Bu tür okul dışı gezilerin yapılması hakkındakini düşünceleriniz nelerdir?
- 7) Yardımseverlik değeri neden önemli?
- 8) Yardımseverliğin toplum için önemi hakkında neler düşünüyorsunuz?
- 9) Empati değeri neden önemli?
- 10) Empatinin toplum için önemi hakkında neler düşünüyorsunuz?

Gebze Geçici Hayvan Bakımevi

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME SORULARI

- 1) Katıldığınız gezi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
- 2) Gezide en çok ilginizi çeken ve keyif aldığınız şey ne oldu?
- 3) Gezide sizi en çok etkileyen şey ne oldu?
- 4) Gezi sırasında öğrendiğiniz yeni bilgiler nelerdir?

- 5) Gezi esnasında zorlandığınız durumlar var mıydı, varsa nelerdir?
- 6) Bu tür okul dışı gezilerin yapılması hakkındakini düşünceleriniz nelerdir?
- 7) Sevgi değeri neden önemli?
- 8) Sevginin toplum için önemi hakkında neler düşünüyorsunuz?
- 9) Merhamet değeri neden önemli?
- 10) Merhametin toplum için önemi hakkında neler düşünüyorsunuz?

Ek 4. Araştırma İzni

Ek 5. Etik Kurulu Onayı

Ek 6. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Afyon Kocatepe Üniversitesi

Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Sizi aşağıda künyesi belirtilen araştırmaya davet ediyoruz.

Araştırmanın Başlığı: Hayat Bilgisi Dersinde Okul Dışı Ortamlarda Değerler Eğitimi Üzerine Bir İnceleme

Araştırmanın Yürütücüsü/Sorumlusu veya Danışmanının Adı Soyadı: Doç. Dr. Nuray KURTDEDE FİDAN

Diğer Araştırmacıların veya Öğrencinin/Öğrencilerin Ad(lar)ı Soyad(lar)ı: Mine SAY

Araştırmada sizden tahminen ayırmanız istenen tahmini süre: 30 saat (süreyi saat veya dakika olarak belirtebilirsiniz, burada belirteceğiniz süre sizin çalışmanızın toplam süresi değil, bir gönüllünün size ayıracağı toplam süredir, örneğin anket sorularınızı cevaplarken ne kadar vaktinin gideceğidir)

Araştırmaya sizinle birlikte katılacak tahmini kişi sayısı: 61 (soruları cevaplayacak tahmini gönüllü & katılımcı sayısıdır, araştırmacı sayısı değildir)

Bu araştırmanın amacı Hayat Bilgisi dersinde okul dışı öğrenme ortamlarında değerler eğitiminin verilmesinin ne derece etkili olduğunu ortaya çıkarmaktır. Araştırmada karma yöntemler kullanılıp, öğrencilerle yapılacak yarı yapılandırılmış görüşmeler, öğrencilere tutturulacak günlükler, öğrencilerin yapacakları resimler ve araştırmacı günlüğü araştırmanın nitel boyutundaki veri toplama araçlarını oluşturacak ve öğrencilerin Hayat Bilgisi dersine karşı tutumlarını ölçmek için Oker ve Tay (2020) tarafından geliştirilen “Hayat Bilgisi Dersi Tutum Ölçeği” kullanılacaktır. Çalışmanın uygulama süreci 6 hafta olarak devam edecektir.

Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. İletişim bilgileriniz ise sadece izninize bağlı olarak ve farklı araştırmacıların sizinle iletişime geçebilmesi için “ortak katılımcı havuzuna” aktarılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir. Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Kişi ve kurumları aşağılayan, rencide eden veya hakaret içeren cevaplar değerlendirmeye alınmayacaktır. Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve

faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Velayet veya Vesayet Altında Bulunanlar İçin: (başvuru aşamasında boş

bırakılmalıdır) Veli veya Vasisinin

Adı Soyadı:

İmzası:

Araştırmacının: (sadece bir araştırmacı veya sorumlunun adı soyadı yazılmalıdır, imzaya başvuru aşamasında gerek yoktur)

Adı-Soyadı:

İmzası:

¹Bu cümle yalnızca bir örnek olup bu cümlede araştırmanın amacının ve gerekiyorsa nasıl yapılacağının (örneğin psikometrik test mi, öyle ise kaç soru sorulacağı veya kaç ölçekten oluştuğu; ses kaydı, görüntü alımı, gözlem gibi işlemleri mi içerdiği ve ne kadar süreceği gibi) üç cümleyi geçmeyecek şekilde kısaca anlatılması beklenilmektedir.

²Çalışmaya başlanıldığında imza bölümünde ideal olan katılımcının kendisinin imzasının alınmasıdır. Bu durumda

onam formunu katılımcı ve araştırmacı imzalar.

Verilerin yüz yüze iletişim içermeyen; a) Internet ortamında toplanması durumunda katılımcıların uygulama

materyallerine erişebilmesi için, online sistemde sunulan bilgilendirilmiş onam formunu okuyup araştırmaya katılmayı onayladıklarına dair ilgili kutucuğu işaretlemeleri gerekmektedir. Bu işaretleme katılımcıların onam imzaları yerine geçer. Katılımcılar onam formunun sonundaki “araştırmaya katılmayı kabul ettiklerine dair” ilgili kutucuğu işaretlemedikleri takdirde onay vermemiş sayılırlar ve bu durumda araştırmaya devam edilmez. b) Telefonla uygulamalarda ise araştırmacı araştırma sorularına geçmeden önce Bilgilendirilmiş Onam Formundaki bilgileri katılımcıya sesli olarak okur. Bu durumda katılımcının sözlü onayı imza yerine geçer. Telefonda bu sözlü onay alınmadığı takdirde uygulamaya geçilmez. Hem Internet, hem telefon hem de benzeri yüz yüze iletişimin olmadığı ortamlarda yapılan uygulamalarda katılımcı onay vermediği takdirde bir şahidin onayına başvurulmaksızın uygulamaya devam edilmez.

Eğer veriler okullarda, kurumlarda vb. ortamlarda aynı anda birden fazla kişiden grup uygulaması şeklinde toplanacaksa, yine tercihen tüm katılımcıların onam formlarını bireysel olarak imzalamaları istenir. Ancak katılımcı sayısının fazlalığı ve bununla birlikte zamanın kısıtlılığı gibi durumlar söz konusu olduğunda araştırmacı tüm gruba onam formundaki bilgileri tek seferde sözlü olarak okumayı ve bir imza listesi dolaştırarak katılımcıların araştırmaya katılmayı kabul ettiklerine dair bu listeye imza atmalarını tercih edebilir. Grup çalışmasında da tercih edilen katılımcının kendisinin imzasıdır, ancak araştırmacının etik kurula tanımlaması gereken ender durumlarda ise şahit, grup adına da imza atabilir. Fakat grup ortamında herkes çalışmaya katılmayı kabul etmeyebilir. Bu durumda sadece araştırmaya katılmayı isteyenlerin çalışmaya alınması ve bu kişiler adına toplu imza alınması gerekmektedir.

NOT: Araştırmacıdan, onam formunun imza kısmında bulunan ikili seçenekten çalışmasına uygun olan alternatifi

yazması ve formda yer alan boşlukları çalışmasına uyarlamak yoluyla onam formuna son halini vermesi ve bu şekilde formu göndermesi beklenilmektedir.

Ek 7. Bizimköy Engelliler Üretim Merkezi Vakfı Gezisi Etkinlik Planı

Etkinliğin Adı: Engelsiz Yaşam Elimizde

Hedef Kitle: İlkokul öğrencileri

Etkinliğin Süresi: Gezi süreci + 40 dk.

Etkinlik Mekanı: Bizimköy Engelliler Vakfı

Öğrenci Sayısı: 30

Etkinliği Yaptıracak Kişiler ve Görevleri:

Mine Say / Sınıf Öğretmeni

Kazanım: Herkesin bir engelli adayı olduğunu ve bireysel farklılıklara saygı duymanın önemini kavrar.

Hayat Bilgisi Dersi İle İlişkilendirilecek Kazanım: HB.2.1.2. Bireysel farklılıklara saygı duyar.

HB.2.5.8. Yakın çevresinde yapılan üretim faaliyetlerini gözlemler.

Hedeflenen Değerler: Farklılıklara saygı.

Etkinliğin Amacı: Öğrencilerin farklılıklara saygı duymanın önemini ve engelli bireylerin hayatlarını kolaylaştırmada kendilerine düşen görevlerin farkında olmaları amaçlanmaktadır.

Etkinliğin Konusu: Öğrencilerin, her insanın bir engelli adayı olduğunu fark etmesine, engelli bireylerin yaşadıkları zorlukları anlamasına ve onların yaşamlarını kolaylaştırmanın bizim davranışlarımızla ilişkili olduğunu kavramalarına yardımcı olmak.

Kullanılacak Malzemeler: Hazırlık Aşaması: Öğretmen uygulamaya yönelik planlamayı yapar. Kazanımlar, etkinlikler, değerlendirme süreçleri ayrıntılı olarak hazırlanır. Belirlenen kurum ile irtibata geçilerek kuruluş bilgilendirilir ve gerekli izinler alınır. Sonrasında öğretmen uygulamayla ilgili olarak idare veli ve öğrencileri bilgilendirir. Okul dışı etkinlik planı, iş-zaman çizelgesi, araçla gidilecekse aracın ayarlanması gibi hazırlıklar da yapılır. Öğretmen gerekli güvenlik ve sağlık tedbirlerini alır.

Uygulama Aşaması: Öğretmen yapılacak gezi hakkında öğrencilere bilgi verir. Öğrencilere sorularak sorarak konu hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlar. Sorular:

- 1- Saygı denildiğinde aklınıza ne geliyor?
- 2- Sizce saygılı olmak ne demektir?
- 3- Birbirimize ve farklılıklarımıza karşı saygılı olmak neden önemlidir?
- 4- Hangi konularda size saygı duyulmasını istersiniz?

Saygı değeri ve Bizimköy Engelliler Üretim Merkezi hakkında bilgi verildikten sonra ödüllü animasyon kısa film olan “Hayata Engel Değil “ videosu izlenir. Daha sonra izlenilen kısa film hakkında öğrencilerin fikri alınır. Kısa filmdeki engelli çocuğun yerinde olmak nasıl hissettirirdi düşünceleri istenir. Ziyaret sırasında önce engelli bireylerin üretim yaptığı alanlar gezilerek nasıl çalıştıkları ve neler ürettikleri incelenir. Bununla birlikte öğrenciler aynı zamanda yakın çevrelerinde bulunan üretim faaliyetlerini de gözlemlemiş olurlar. Üretim alanları gezildikten sonra vakfın kafe bölümüne geçilir ve öğrenciler orada çalışanlarla sohbet edip onların ne şartlarda çalışıp nerelerde zorlandıkları hakkında bir sohbet ederler. Sohbetin ardından öğrenciler masalara eşit olarak otururlar. Öğretmen her masaya parmak boyalarını dağıtır. Öğrenciler bu boyalarla ellerini istedikleri gibi boyarlar ve sonra önceden hazırladığımız ortasında “Engelsiz Bir Yaşam İçin El Ele” ve Farklılıklarımızla Güzeliz” yazısı olan 2 kartonun kenarlarına baskı yaparak el izlerini çıkarırlar. Bu kartonları gezi dönüşü “Saygı” köşesine yapıştırırlar. Bu süreçte öğretmen öğrencileri gözlemler ve sonuçlarını daha sonra araştırmacı günlüğüne yazar.

Değerlendirme Aşaması: Tüm öğrencilerin katılımı ile bir toplantı gerçekleştirilir. Toplantıda öğrencilere sorular sorularak kazanımlara ulaşma durumu değerlendirilir. Çalışmanın başta belirtilen amaç kapsamında yürütülüp yürütülmediği tespit edilir. Çalışmanın güçlü ve zayıf yanları da öğrencilerle yapılan görüşmelerle tespit edilmeye çalışılır. Öğrencilerin gezi hakkındaki düşüncelerini sınıfla paylaşımları istenir. Gezi hakkında görüşlerini günlüklerine yazmaları istenir. Öğrencilerden gezi ile ilgili görüşme sorularını cevaplandırmaları istenir.

Ek 8. Atatürk ve Redif Müzesi Vakfı Gezisi Etkinlik Planı

Etkinliğin Adı: Acaba Ne Yapıyorlardı?

Hedef Kitle: İlkokul öğrencileri

Etkinliğin Süresi: Gezi süreci + 40 dk.

Etkinlik Mekanı: Atatürk ve Redif Müzesi

Öğrenci Sayısı: 30

Etkinliği Yaptıracak Kişiler ve Görevleri:

Mine Say / Sınıf Öğretmeni

Kazanım: Vatanının hayatı için ne ifade ettiğini kavrar.

Hayat Bilgisi Dersi İle İlişkilendirilecek Kazanım: HB.2.5.2. Türk bayrağının ve İstiklal Marşı'nın vatanı ve milleti için önemini fark eder.

Hedeflenen Değerler: Vatanseverlik.

Etkinliğin Amacı: Öğrencilerin vatansever insanda olması gereken Türk Milleti'ni geçmişle tanıyan, Türk bayrağının ve İstiklal Marşı'nın önemini bilen ve seven, vatanı için çalışan ve vatanını korumayı kendine görev bilen vatandaşlar olabilmeleri amaçlanmaktadır.

Etkinliğin Konusu: Atatürk ve Redif Müzesi deneyimleri ile öğrencilerin vatan sevgisini tarihten örneklerle kazanmalarını sağlamak.

Kullanılacak Malzemeler: Müzenin belirli alanlarıyla ilgili resimler, kalem, silgi.

Hazırlık Aşaması: Öğretmen uygulamaya yönelik planlamayı yapar. Kazanımlar, etkinlikler, değerlendirme süreçleri ayrıntılı olarak hazırlanır. Belirlenen kurum ile irtibata geçilerek kuruluş bilgilendirilir ve gerekli izinler alınır. Sonrasında öğretmen uygulamayla ilgili olarak idare veli ve öğrencileri bilgilendirir. Okul dışı etkinlik planı, iş-zaman çizelgesi, araçla gidilecekse aracın ayarlanması gibi hazırlıklar da yapılır. Öğretmen gerekli güvenlik ve sağlık tedbirlerini alır.

Uygulama Aşaması: Öğretmen yapılacak müze ziyareti hakkında öğrencilere bilgi verir. Öğrencilere sorular sorularak konu hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlar. Sorular:

- 1) Vatan bizim için ne ifade ediyor?
- 2) Vatanseverlik denilince aklınıza ne geliyor?

- 3) Vatanını seven insanın özellikleri nelerdir?
- 4) Vatan sevgisi neden önemlidir?

Vatanseverlik değeri ve müze hakkında ön bilgilendirme yapıldıktan sonra öğrencilerle vatan kelimesi ile ilgili metafor çalışması yapılır. “Vatan dır “ şeklinde verilen ifadede noktalı alanın doldurulması istenir. Vatan kelimesi ile ilgili yazılan metaforlar sınıfta okunur. Bir toprak parçasının vatan olarak adlandırılabilmesi için gerekli olanlar hakkında konuşulur. Dikkatler bu noktada İstiklal Marşı’na ve Türk Bayrağına çevrilir. Bağımsızlığımızın bu iki sembolünün önemihakkında konuşulur. Ardından gezi öncesinde öğrencilere gidilecek olan müzenin alanlarıyla ilgili resimler gösterilir. Resimdeki nesne bir eşyaysa hangi amaçla kullanıldığını yazmaları istenir. Daha sonra müzede adı geçen “Kara Fatma, Yahya Kaptan ve İpsiz Recep” ile ilgili resimler seçilir. Bu seçimden sonra öğrenciler gruplara ayrılır. Her bir gruba müzede ismi geçen Türk kahramanlarının bulunduğu resimlerden verilir. Bu fotoğraflar çekilmeden hemen 5 dk öncesinde fotoğrafta bulunanlar ne yapıyordu sizce diye tahmin etmeleri istenir. Öğrencilere düşünüp tartışmaları için 10 dk zaman verilir. Bu 10 dk nın sonunda fotoğrafların 5 dk öncesinin canlandırılması istenir. Bir grup gösterisini yaparken diğer öğrenciler onları izler ve fotoğrafı anlatabilmelerine göre grubu puanlarlar. Etkinliğin sonunda Milli Kahramanlarımızın bağımsızlığımızın sembolleri olan İstiklal Marşı’nın yazımında ve Türk Bayrağının oluşumundaki rolleri üzerine konuşulur. Öğretmen gezi süresince öğrencileri gözlemler ve sonuçlarını daha sonra araştırmacı günlüğüne yazar.

Değerlendirme Aşaması: Tüm öğrencilerin katılımı ile bir toplantı gerçekleştirilir. Toplantıda öğrencilere sorular sorularak kazanımlara ulaşma durumu değerlendirilir. Çalışmanın başta belirtilen amaç kapsamında yürütülüp yürütülmediği tespit edilir. Çalışmanın güçlü ve zayıf yanları da öğrencilerle yapılan görüşmelerle tespit edilmeye çalışılır. Öğrencilerin resimler hakkında yazmış oldukları bilgileri sınıfla paylaşmaları istenir. Gezi hakkında görüşlerini günlüklerine yazmaları istenir. Öğrencilerden gezi ile ilgili görüşme sorularını cevaplandırmaları istenir.

Ek 9. SEKA Kağıt Müzesi Vakfı Gezisi Etkinlik Planı

Etkinliğin Adı: Kumbara Yapalım

Hedef Kitle: İlkokul öğrencileri

Etkinliğin Süresi: Gezi süreci + 40 dk.

Etkinlik Mekanı: Seka Kağıt Müzesi

Öğrenci Sayısı: 30

Etkinliği Yaptıracak Kişiler ve Görevleri:

Mine Say / Sınıf Öğretmeni

Kazanım: Sabırlı olmanın günlük yaşamına katkılarını kavrar.

Hayat Bilgisi Dersi İle İlişkilendirilecek Kazanım: HB.2.1.11. Okulda parasını ihtiyaçları doğrultusunda bilinçli bir şekilde harcar.

HB.2.2.9. İstek ve ihtiyaçlarını öncelik sırasına göre listeler.

Hedeflenen Değerler: Sabır.

Etkinliğin Amacı: Öğrencilerin sabırlı bir insanda olması gereken unsurları bilen ve hayatlarında sabırlı olmanın neden önemli olduğunu kavrayan vatandaşlar olabilmeleri amaçlanmaktadır.

Etkinliğin Konusu: Seka Kağıt Müzesinde origami çalışması deneyimleri ile öğrencilerin sabır değerini kazanmalarını sağlamak.

Kullanılacak Malzemeler: A4 kağıdı.

Hazırlık Aşaması: Öğretmen uygulamaya yönelik planlamayı yapar. Kazanımlar, etkinlikler, değerlendirme süreçleri ayrıntılı olarak hazırlanır. Belirlenen kurum ile irtibata geçilerek kuruluş bilgilendirilir ve gerekli izinler alınır. Sonrasında öğretmen uygulamayla ilgili olarak idare veli ve öğrencileri bilgilendirir. Okul dışı etkinlik planı, iş-zaman çizelgesi, araçla gidilecekse aracın ayarlanması gibi hazırlıklar da yapılır. Öğretmen gerekli güvenlik ve sağlık tedbirlerini alır.

Uygulama Aşaması: Öğretmen yapılacak müze ziyareti hakkında öğrencilere bilgi verir. Öğrencilere sorularak sorarak konu hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlar. Sorular:

1) Sabır kelimesi sizin için ne ifade ediyor?

2) Sabırlı olmak denilince aklınıza ne geliyor?

3) Sabırlı olmak neden önemlidir?

Sabır kelimesi hakkında konuşulduktan sonra sabır ile ilgili bir hikaye okunup yarıda kesilerek kalan kısmı öğrencilerin Hayat Bilgisi defterlerine yazarak tamamlamaları istenir. Herkes yazdıktan sonra sırayla bütün öğrenciler hikayenin devamını okurlar. Hikaye çalışması bittikten sonra son olarak origami sanatı hakkında da bilgi verilir. Seka Kağıt Müzesinde gezi bitirildikten sonra öğrenciler 5'er kişilik 6 gruba ayrılır. Her gruba bir A4 kağıt dağıtılır. Öğretmen bir tane kağıt da kendine alır. Öğretmen origami ile kumbara yapımına başlar. Fakat kumbara yaptığını öğrencilere söylemez. Böylelikle öğrencilerin heyecanını ve merakı korunmuş olur. Her katlamada öğrencilerde öğretmenlerine bakarak ellerindeki kağıdı katlarlar. Öğretmen bu süreçte yavaş hareket eder ve öğrencileri kontrol ederek yapamayanlara yardımcı olur. Kağıt katlamaları bittikten sonra her grupta origami ile yapmış oldukları kumbaralar bulunur. Sonrasında bu kumbaralarda para biriktirmenin zaman alacağı ve bunun içinde sabırlı olmamız gerektiği konusunda konuşulur. Ardından biriktirilen paralarla neler alınabileceği, istek ve ihtiyaçlarımıza göre nasıl bir sıralama yapmamız gerektiği hakkında öğrencilerle tartışma yapılır. Paralarımızı öncelikle ihtiyaçlarımız doğrultusunda harcamamız gerektiği konusunda bilgilendirme yapılır.

Değerlendirme Aşaması: Tüm öğrencilerin katılımı ile bir toplantı gerçekleştirilir. Toplantıda öğrencilere sorular sorularak kazanımlara ulaşma durumu değerlendirilir. Çalışmanın başta belirtilen amaç kapsamında yürütülüp yürütülmediği tespit edilir. Çalışmanın güçlü ve zayıf yanları da öğrencilerle yapılan görüşmelerle tespit edilmeye çalışılır. Öğrencilerin resimler hakkında yazmış oldukları bilgileri sınıfla paylaşmaları istenir. Gezi hakkında görüşlerini günlüklerine yazmaları istenir. Öğrencilerden gezi ile ilgili görüşme sorularını cevaplandırmaları istenir.

SABIRLI OLMAK

Akşam annem ve babamla birlikte babamın işyerinden bir arkadaşının evine misafirliğe gittik. Babam Ahmet Amcadan ara ara bahsetse de onu görmek bu güne kadar nasip olmamıştı. Eşi Yasemin Teyze ile birlikte bizleri çok iyi ağırladılar. Birlikte güzel bir yemek yedik.

Gecenin ilerleyen saatlerinde çaylar içildi; babam İle Ahmet amca, annem ile de Yasemin Teyze sohbete daldılar. O sıra çok sıkıldım. Sürekli saate bakıyordum. O esnada gözüm duvarda dayalı duran gitara gözüm takıldı. Hemen konuşmanın arasına girip gitarın kime ait olduğunu sordum. Ahmet Amca gitarın kendisinin olduğunu isterse çalabileceğini söyledi ve bize güzel bir şarkıyı çalıp söyledi. On an içime bir heves düştü. Ben de çalabilir miyim, becerebilirim miyim diye sordum. O da neden olmasın tatbiki de öğrenebilirsin dedi. Eve gittiğimizde babamdan bana gitar almasını ve beni bir kursa yazdırmasını istedim. Babam hevesli olduğumu görüp benim bu isteğimi kırmayarak bana bir gitar aldı. O hafta kursa başladım. Hoca nota çalıştırıyor, parmak egzersizleri yaptırıyordu sürekli. Aradan bir hafta geçmesine rağmen hala şarkı çalmaya başlamamıştım. Bu durum beni sıkıtmaya başladı derken kursu bıraktım. Gitarı ise odamın bir köşesine attım. Bu durumu gören babam bana belli etmese de çok üzüldü. Aradan üç ay gibi bir süre geçti. Benimle kursa giden bir çocuğu gördüm. Arkadaşlarını başına toplamış onlara gitar çalıp şarkı söylüyordu. (Burada hikaye yarıda kesilmiştir.) O an ona öylesine imrendim ki. O gün keşke daha sabırlı olsaydım. Acele etmeden ve umutsuzluğa kapılmadan kursa devam etseydim.

Hiçbir şey için geç değildi. Tekrardan kursa yazıldım. Çok zorlanmama, sıkılmama rağmen çalışmaktan asla vazgeçmedim. Dört ay gibi bir sürede sabrederek belli seviyeye geldim. Bugün ise babama bir sürpriz yapıp onun en sevdiği şarkıyı çalıp söyleyeceğim.

Ek 10. İzmit Mevlevi Evi.Kafkas Evi, Azerbaycan Evi, Balkan Evi Vakfı Gezisi Etkinlik Planı

Etkinliğin Adı: Dans Edelim

Hedef Kitle: İlkokul öğrencileri

Etkinliğin Süresi: Gezi süreci + 40 dk.

Etkinlik Mekanı: Mevlevi Evi, Balkan Evi, Kafkas Evi, Azeri Evi

Öğrenci Sayısı: 30

Etkinliği Yaptıracak Kişiler ve Görevleri:

Mine Say / Sınıf Öğretmeni

Kazanım: Toplum hayatında hoşgörü ve adaletin önemini kavrar.

Hayat Bilgisi Dersi İle İlişkilendirilecek Kazanım: HB.2.5.66 Yakın çevresindeki kültürel miras öğelerini araştırır.

HB.2.5.7. Ülkemizde yaşayan farklı kültürdeki insanların yaşam şekillerine ve alışkanlıklarına saygı duyar.

Hedeflenen Değerler: Hoşgörü ve adalet.

Etkinliğin Amacı: Öğrencilerin hoşgörü ve adalet gibi değerlerin başta insan olmak üzere toplum hayatı için gerekli olduklarını anlamalarına yardımcı olmak amaçlanmaktadır.

Etkinliğin Konusu: Öğrencilerin Osmanlı devletinde farklı kültürlerin bir arada ve birbirlerine karşı hoşgörülü yaşadığını, burdan yola çıkarak hoşgörü ve adalet değerlerinin toplumumuzda vaz geçilmez değerler olduğunu fark etmeleri.

Kullanılacak Malzemeler: A4 kağıt, boya kalemleri, silgi.

Hazırlık Aşaması: Öğretmen uygulamaya yönelik planlamayı yapar. Kazanımlar, etkinlikler, değerlendirme süreçleri ayrıntılı olarak hazırlanır. Belirlenen kurum ile irtibata geçilerek kuruluş bilgilendirilir ve gerekli izinler alınır. Sonrasında öğretmen uygulamayla ilgili olarak idare veli ve öğrencileri bilgilendirir. Okul dışı etkinlik planı, iş-zaman çizelgesi, araçla gidilecekse aracın ayarlanması gibi hazırlıklar da yapılır. Öğretmen gerekli güvenlik ve sağlık tedbirlerini alır.

Uygulama Aşaması: Öğretmen yapılacak İzmit Kafkas Evi, Balkan evi, Azeri Evi ve Mevlevi Evi ziyareti hakkında öğrencilere bilgi verir. Öğrencilere sorularak sorarak konu hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlar. Sorular:

- 1) Hoşgörü denilince aklınıza ne geliyor?
- 2) Çevrenizde farklı kültürden olan insanlar var mı?
- 3) Farklı kültürdeki insanların bir arada yaşaması konusunda ne düşünüyorsunuz?

Gezi öncesinde öğretmen öğrencilere bir resim çizeceklerini söyler. Sonra öğrencilere “Gökkuşağı tek renk olsa nasıl olurdu?, Gökkuşağının iki rengi eksik olsa nasıl olurdu?” gibi sorular sorarak öğrencilerin cevaplarını dinler. Öğrenciler soruları cevaplandırdıktan sonra öğretmen “Hepimiz farklı renklerde gökkuşağı gibiyiz” diyerek ülkemizde yaşayan herkesi kapsayan bir gökkuşağı çizmelerini ister. Her öğrenci çizmiş olduğu gökkuşağı resminin altına ismini yazar. Gezi öncesinde öğrencilerin not defterlerini yanlarına almaları istenir. Gezi sırasında Osmanlı Devleti’nde hangi farklı kültürden insanların yaşadığını not etmeleri istenir. Gezi sonrasında öğrencilerin yapmış oldukları gökkuşağı resimleri hoşgörü köşesi adını verdiğimiz panoda sergilenir. Gezide Osmanlı Devleti’nde yaşamış olan halklar öğrenildikten sonra bu halkların danslarında kullandıkları müzikler öğrencilere dinletilir. Öğretmen hangi müziğin hangi halkın dans müziği olduğunu öğrencilere söyler ve dans hareketlerini gösterir. Daha sonra müzikler sırayla açılır ve farklı halkların dans figürleri arka arkaya yapılarak dans edilir. Öğrenciler bu etkinlik sonucunda adalet kavramını ve ülkemizde birçok farklı kültüre insanın hoşgörü değeri sayesinde bir arada yaşayabildiğini öğrenirler. Farklı kültürlerin kültürel miras öğelerinden olan dansları tanır ve farklı kültürdeki insanlara saygı duymaları gerektiğini öğrenirler. Öğretmen gezi süresince öğrencileri gözlemler ve sonuçlarını daha sonra araştırmacı günlüğüne yazar.

Değerlendirme Aşaması: Tüm öğrencilerin katılımı ile bir toplantı gerçekleştirilir. Toplantıda öğrencilere sorular sorularak kazanımlara ulaşma durumu değerlendirilir. Çalışmanın başta belirtilen amaç kapsamında yürütülüp yürütülmediği tespit edilir. Çalışmanın güçlü ve zayıf yanları da öğrencilerle yapılan görüşmelerle tespit edilmeye çalışılır. Son olarak gökkuşaklarındaki farklı kültürler tekrarlanır. Bunların bir arada nasıl yaşamış oldukları gezide öğrenilen bilgilere göre tekrar edilir. Öğrencilerin gezi hakkında görüşlerini günlüklerine yazmaları istenir. Öğrencilerden gezi ile ilgili görüşme sorularını cevaplandırmaları istenir.

Ek 11. Gebze Türk Kızılay'ı Toplum Merkezi Vakfı Gezisi Etkinlik Planı

Türk Kızılay'ı Toplum Merkezi

Etkinliğin Adı: Bilgilenelim-Bilgilendirelim

Hedef Kitle: İlkokul öğrencileri

Etkinliğin Süresi: Gezi Süreci + 80 dk.

Etkinlik Mekanı: Türk Kızılay'ı

Öğrenci Sayısı: 30

Etkinliği Yaptıracak Kişiler ve Görevleri:

Mine Say / Sınıf Öğretmeni

Kazanım: Toplum hayatında dayanışma ve yardımlaşmanın önemini kavrar.

Hayat Bilgisi Dersi İle İlişkilendirilecek Kazanım: HB.2.2.7 Yakın çevresindeki yardıma ihtiyaç duyan insanlara karşı duyarlı olur.

Hedeflenen Değerler: Sosyal yardımlaşma ve dayanışma ve yardımseverlik.

Etkinliğin Amacı: Öğrencilerin yardımlaşma ve dayanışma gibi değerlerin başta insan olmak üzere toplum hayatı için gerekli olduklarını anlamalarına yardımcı olmak amaçlanmaktadır.

Etkinliğin Konusu: Öğrencilerin Türk Kızılay'ının yapmış olduğu çalışmalar ile yardıma ihtiyacı olan insanları anlamaları, onlar için harekete geçmeleri ve bu konuda Türk Kızılay'ının önemini fark etmeleri.

Kullanılacak Malzemeler: Not defteri, kalem, silgi, A4 kağıt, kutu.

Hazırlık Aşaması: Öğretmen uygulamaya yönelik planlamayı yapar. Kazanımlar, etkinlikler, değerlendirme süreçleri ayrıntılı olarak hazırlanır. Belirlenen kurum ile irtibata geçilerek kuruluş bilgilendirilir ve gerekli izinler alınır. Sonrasında öğretmen uygulamayla ilgili olarak idare veli ve öğrencileri bilgilendirir. Okul dışı etkinlik planı, iş-zaman çizelgesi, araçla gidilecekse aracın ayarlanması gibi hazırlıklar da yapılır. Öğretmen gerekli güvenlik ve sağlık tedbirlerini alır.

Uygulama Aşaması: Öğretmen yapılacak kızılai ziyaretini hakkında öğrencilere bilgi verir. Öğrencilere sorularak sorularak konu hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlar. Sorular:

- 1) Türk Kızılay' denilince aklınıza ne geliyor?
- 2) İnsanlar neden kan bağışında bulunur?
- 3) Türk Kızılay' ını daha önce nerelerde gördünüz?

Gezi öncesinde öğrencilere not defterlerini yanlarına almaları söylenir. Gezi sırasında edindikleri bilgileri bu defterlere not almaları istenir. Dikkatlerini çeken hususları yetkililere sormaları istenir. Bilgilendirme yapıldıktan sonra öğrenciler gruplara ayrılır. Her bir grup kan bağış ı ile ilgili bir afiş hazırlar. Daha sonra hep birlikte bu afişlerde hangisinin daha açık ve bilgilendirici olduğu seçilir. Öğretmen gezi süresince öğrencileri gözlemler ve sonuçlarını daha sonra araştırmacı günlüğüne yazar.

Değerlendirme Aşaması: Tüm öğrencilerin katılımı ile bir toplantı gerçekleştirilir. Toplantıda öğrencilere sorular sorularak kazanımlara ulaşma durumu değerlendirilir. Çalışmanın başta belirtilen amaç kapsamında yürütölüp yürütölmediğı tespit edilir. Çalışmanın güçlü ve zayıf yanları da öğrencilerle yapılan görüşmelerle tespit edilmeye çalışılır. Gezi sonrasında sınıfta bütün öğrencilerin aldığı notlar tek tek okunur. Genel bilgiler çıkartılarak tahtaya yazılır. Bu bilgilerle sunum oluşturulur. Sınıftan 2 öğrenci seçilir. Bu öğrenciler okuldaki sınıfları gezerek seçilen afiş yardımıyla edindikleri bilgileri onlarla paylaşırlar. Bu gezide öğrenciler Kızılay' ın hangi durumda insanlara yardımcı olduğunu öğrenirken aynı zamanda yardımsever olmanın ve empati kurmanın önemimini de öğrenmiş olurlar. Bunun sonucunda da çevresinde yardıma ihtiyacı olan insanlara karşı daha duyarlı olurlar. Geziden döndüğünde öğrencilerin gezi hakkında görüşlerini günlüklerine yazmaları istenir. Öğrencilerden gezi ile ilgili görüşme sorularını cevaplandırmaları istenir.

Ek 12. Gebze Geçici Hayvan Bakımevi Vakfı Gezisi Etkinlik Planı

Etkinliğin Adı: Sevgiyle Besleme

Hedef Kitle: İlkokul öğrencileri

Etkinliğin Süresi: 1 saat

Etkinlik Mekanı: Gebze Geçici Hayvan Bakımevi

Öğrenci Sayısı: 30

Etkinliği Yaptıracak Kişiler ve Görevleri:

Mine Say / Sınıf Öğretmeni

Kazanım: Toplum hayatında merhamet ve sevginin önemini kavrar.

Hayat Bilgisi Dersi İle İlişkilendirilecek Kazanım: HB.2.6.1. Bitki ve hayvanların yaşaması için gerekli olan şartları karşılaştırır.

HB.2.6.2. Bitki yetiştirmenin ve hayvan beslemenin önemini fark eder.

Hedeflenen Değerler: Merhamet, sevgi.

Etkinliğin Amacı: Öğrencilerin merhamet ve sevgi gibi değerlerin başta insan olmak üzere toplum hayatı için gerekli olduklarını anlamalarına yardımcı olmak amaçlanmaktadır.

Etkinliğin Konusu: Öğrencilerin Gebze Geçici Hayvan Bakımevi'nin yapmış olduğu çalışmalar ile sokaktaki hayvanları anlamaları, empati kurmaları, onlar için harekete geçmeleri ve bu konuda Gebze Geçici Hayvan Bakımevi'nin ve benzer kuruluşların önemini fark etmeleri.

Kullanılacak Malzemeler: Hazırlık Aşaması: Öğretmen uygulamaya yönelik planlamayı yapar. Kazanımlar, etkinlikler, değerlendirme süreçleri ayrıntılı olarak hazırlanır. Belirlenen kurum ile irtibata geçilerek kuruluş bilgilendirilir ve gerekli izinler alınır. Sonrasında öğretmen uygulamayla ilgili olarak idare veli ve öğrencileri bilgilendirir. Okul dışı etkinlik planı, iş-zaman çizelgesi, araçla gidilecekse aracın ayarlanması gibi hazırlıklar da yapılır. Öğretmen gerekli güvenlik ve sağlık tedbirlerini alır.

Uygulama Aşaması: Öğretmen yapılacak geçici hayvan bakımevi z.yareti hakkında öğrencilere bilgi verir. Öğrencilere sorular sorarak konu hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlar. Sorular:

- 1) Sizce sokakta yaşayan hayvanlar neler hissediyor olabilir?
- 2) Siz sokakta yaşayan hayvanlar için neler yapıyorsunuz?
- 3) Sokakta yaşayan hayvanlar için neler yapılabilir?

Çecici hayvan bakımevi hakkında bilgilendirme yapıldıktan sonra öğrencilerle bitki ve hayvanların yaşayabilmesi için gerekli olan şartlar ile ilgili konuşulur, benzerlikler ve farklılıklar karşılaştırılır. Ardından öğrencilere çevrelerinde gördükleri hayvanlar ile ilgili resim yapmaları söylenir. Resimler sınıfta incelenerek yorumlanır. Çizdikleri hayvanlardan hangilerinin geçici olarak hayvan bakımevinde kalabileceği üzerine konuşulur. Bu hayvanları ziyaret ettiğimizde onlar için neler yapabileceğimiz konusunda tartışma yapılır. Öğretmen öğrencilerin de verdiği cevaplardan yola çıkarak harçlıklarımızdan bir kısmını ayırarak onlara mama alabileceğimizi söyler. Bu konuda öğrenciler harçlıklarında ne kadar vermek isterlerse gezi öncesinde biriktirirler. Geziye gidildiğinde bakımevinde çalışanlardan orada hayvanlar için yapılan şeyler hakkında bilgi alınır. Daha sonra hayvanlar sevilir. Ziyaretimiz ile ilgili hayvanların neler hissettiği hakkında konuşulur. Biz onların yerinde olsaydık şu an neler hissederdik sorusu üzerine düşünülür. Daha sonra alınan mamalarla hayvanların beslenmesi yapılır. Burada aynı zamanda hayvanları beslenmenin önemi hakkında konuşulur ve öğrencilerin düşünceleri alınır. Besleme işi bittikten sonra çocuklardan çamber olmaları istenir. Hep birlikte bir oyun oynanacağı söylenir. Oyunun adı “Benim Bir Atım Var” dır. Öğretmen oyunu açıklar. “Benim küçük bir atım var, oturunca oturur, kalkınca kalkar. Büzülünce büzülür” dediğim zaman herkes dairenin ortasına yaklaşacak, uygun yerde oturup kalkacak “süzülünce süzülür” dediğimde herkes tekrar geriye doğru açılacak. “Ayakları rap rap” dediğimde ayaklarımızı yere vuracağız. “Eller şap şap” dediğimde de, ellerimizi birbirine vuracağız. ‘Bir o yana, bir bu yana’ dediğim zamansa iki yana doğru sallanacağız ve duracağız. ‘Tıp’ dediğimde ise kimse kımıldamayacak. Kımıldayan olursa bize bir hayvanın taklidini yapacak”. Bu şekilde öğretmen anlattıktan sonra bir deneme yapılarak oyuna başlanır. Öğretmen gezi süresince öğrencileri gözlemler ve sonuçlarını daha sonra araştırmacı günlüğüne yazar.

Değerlendirme Aşaması: Tüm öğrencilerin katılımı ile bir toplantı gerçekleştirilir. Toplantıda öğrencilere sorular sorularak kazanımlara ulaşma durumu değerlendirilir. Çalışmanın başta belirtilen amaç kapsamında yürütölüp yürütölmediğı tespit edilir. Çalışmanın güçlü ve zayıf yanları da öğrencilerle yapılan görüşmelerle tespit edilmeye çalışılır. Gezi hakkında görüşlerini günlüklerine yazmaları istenir. Öğrencilerden gezi ile ilgili görüşme sorularını cevaplandırmaları istenir.

Ek 13. Öğrenci Kodları (Sayılar ve İsimler)

Öğrenci Adı Soyadı	Kod Sayılar	Kod İsimler
M*** S*** K***	1	Kevser
A*** S*** M***	2	Fikret
T*** H***	3	İlayda
M*** A*** T***	4	Ali
B*** B***	5	Emre
E*** G*** S***	6	Sude
A*** Ö***	7	Yusuf
H*** Y***	8	Barış
İ*** H***	9	Feyza
M*** K***	10	Özlem
Z*** C***	11	Zeynep
Z*** B***	12	Sare
R*** N*** G***	13	Ela
G*** Z*** M***	14	Elif
E*** M***	15	Emir
Y*** D***	16	Eymen
D*** İ***	17	Merve
F*** K***	18	Duru
İ*** Z*** A***	19	Uraz
R*** İ***	20	Melike
E*** A***	21	Burak
E*** E*** G***	22	Serkan
B*** K***	23	Berna
U*** E*** G***	24	Kemal
N*** Ç***	25	Ayşe
D*** E***	26	Miray
Z*** N*** T***	27	Sevde
H*** G***	28	Masal
V*** T***	29	Ömer
S*** Ö*** Ç***	30	Ege